

เสียดรรณ

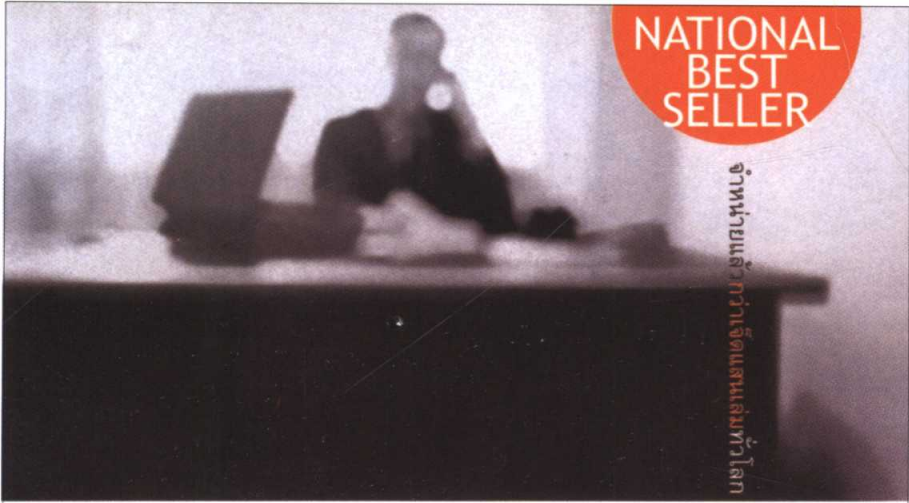
ธรรมะที่ต้องศึกษา

ถนนหนังสือ • ฉบับที่ ๖๐ ปีที่ ๑๔ เมษายน - มิถุนายน ๒๕๔๗ <http://www.skyd.org>

Save Mekhong River
Save Our Lives

ธรรมยาตรา...รักษาลำน้ำโขง

NATIONAL
BEST
SELLER

จำหน่ายแล้วกว่าเจ็ดแสนเล่มทั่วโลก

เงินหรือชีวิต

YOUR MONEY OR YOUR LIFE

ใจ ไฉมิงเกช และวิคกี้ โรบิน : เขียน
พล วงศ์พฤกษ์ : แปล
นวลคำ จันทภา : บรรณาธิการ

เปลี่ยน
ทัศนคติต่อเงิน
สู่ชีวิต
ใหม่

(จะเลือก) เงินหรือชีวิต

เปลี่ยนทัศนคติต่อเงินสู่สิริสวัสดิภาพของชีวิต

ใจ ไฉมิงเกช และวิคกี้ โรบิน : เขียน

พล วงศ์พฤกษ์ : แปล

นวลคำ จันทภา : บรรณาธิการ

พิมพ์ครั้งที่ ๓ มีนาคม ๒๕๔๗

กระดาษกวีรีด ๔๙๙ หน้า ราคา ๓๕๐ บาท

มูลนิธิโกลบอลซีของ

สำนักพิมพ์มูลนิธิโกลบอลซีของ

๘/๒๓ ซอยบ้านช่างหล่อ ถนนพรานนก เขตบางกอกน้อย กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐

โทรศัพท์/โทรสาร ๐๒-๕๑๑-๐๗๗๔, ๐๒-๕๑๒-๐๗๔๔ หรือ ๐๒-๘๖๖-๑๕๕๗

รัฐบาลบาลง ฟ้าผ่าๆ และ ธรรมยาตราลำน้ำโขง

สำหรับบางคน สามเดือนต้นปีที่ผ่านมาไปรวดเร็วน่าใจหาย แทบไม่ได้
ขยับตัว เวลาที่ล่องผ่านเสียแล้ว...
รัฐบาลดูจะประจักษ์แจ้งกับปรากฏการณ์นี้มากกว่าอีกหลาย ๆ

ภาคส่วน เพราะความว้าวยังไม่หาย ความควายก็เข้ามาแทรก จนละล้าละลัง
ไปทั้งคณะ ...คำทอโจรระจอกภาคใต้ไม่ทันจบคำ ชักชวนคนไทยกินไก่ไทย
อยู่หยก ๆ ทำท่าว่าจะฟื้นตัวเสียหน่อย อ้าว ! แพ้เลือกตั้งซ่อมซะอีกแล้ว ! ...

ออกตัวแก้ตัว ว่า.. ถึงแพ้กี้ได้คะแนนเพิ่ม ก็มาโดนสหภาพการไฟฟ้าฝ่าย
ผลิตและพันธมิตรให้ร้องกลับไปเสียหมด...

ได้แต่ร่วมปลงธรรมสังเวชกับ “ท่านผู้นำ” ว่า “โลกธรรม ทั้ง ๘” เป็น
“อภาลีโก” โดยแท้ โบราณจึงสอนนักสอนหนา ว่ายามรุ่งเรื่องก็อย่าโอหังบังอาจ
อย่าหลงระเริงไปกับอำนาจที่ตัวมันใจว่ามี – ว่าเป็น

ลาก ยศ สรรเสริญ สุข นั้น มีได้ก็เสื่อมได้เสมอ...

คอยดูไปเถิด พอถึง “บาลง” เข้า ที่เคยหวาดเป็นดาวเป็นเดือน ก็พาลจะเหลือ
แต่กลิ่นปากไปเสียฉิบ

วันวานโด่งดังเป็นพลุแตก ใครทักเท่าไรก็ไม่ฟัง วันนี้จึงต้องมานั่งอ้อม ๆ
อ้อม ๆ “ถอยทางยุทธวิธี” ซ้ำแล้วซ้ำเล่า

ควรตราไว้ด้วยว่า พลุ่ที่สว่าง ๆ นั้น ส่วนใหญ่ดับเสียตั้งแต่บนฟ้าทั้งสิ้น
หึ่งห้อยเสียอีกที่กระพริบอยู่ได้เนิ่นนานยิ่งกว่า...

.....

สขยธรรม” เอง ก็ผ่านไตรมาสแรกมาอย่าง
หายใจไม่ทั่วท้อง

สองสามปีมาแล้วที่ช่วงเวลา มกราคม
– มีนาคม กลายเป็นช่วงระดมทุนประจำปี โดยเฉพาะ
อย่างยิ่ง หลังจาก “คณะกรรมการศาสนาเพื่อการ
พัฒนา” เปลี่ยนไปเป็น ส่วนหนึ่งของ “เสมสิกขาลัย”
ที่ทำให้ “กลุ่มเสขยธรรม” ต้องหันมาระดมทุนดำเนิน
งานเองเป็นด้านหลัก

เราหันกลับมาหาวิธีการดั้งเดิมอย่างหนึ่งของ
ชาวพุทธ “แบบไทย ๆ” คือจัด “ทอดผ้าป่า” ที่ผู้คน
ส่วนใหญ่เบือนหน้า และพากันร้อง “ยี้” เมื่อใดก็ตามที่
มีใครยื่นซองให้

แรกสุดที่ตัดสินใจจัด “ผ้าป่าเสขยธรรม” แม้ฝ่าย
ผู้จัดเองก็มีได้มันนอกมันใจอะไรนักว่าจะสามารถระดม
ทุนได้เท่าใดแน่ ด้วยว่า แม้ตนเองก็ปฏิเสธ “ซอง
ผ้าป่า” มาแล้วนับไม่ถ้วน จนต้องสรรหา “วิธีการ”
ร้อยแปดที่จะให้ได้มาซึ่ง “ทุน” โดยมีพักจะต้อง
บากหน้าออก “เรียไร”

แต่แล้วบรรดา “เทคนิค” เหล่านั้น ก็ไม่อาจหนี
ความจริงไปได้ว่า ผ้าป่าก็คือผ้าป่า การเรียไรก็คือการ
เรียไร

“เป้าหมาย” ต่างหาก ที่ควรแก่การทำความเข้าใจ
และไปให้ถึง หาใช่ต้องมาถกแถลงให้เสียเวลา
ไปกับวิธีการเพียงประการเดียวไม่ และจะว่าไปแล้ว
วิธีการเก่าแก่ที่คนรุ่นใหม่รังเกียจ บ่อยครั้งก็สามารถ
“รับใช้” เป้าหมายใหม่ ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
เสมอ ๆ

การอธิบายให้ชัดว่าจะระดมทุนไป “ทำอะไร”
และที่ผ่านมา “ทำอะไร” ไปบ้างแล้ว ด้วย “เงิน” ที่ท่าน
“ทำบุญ” ต่างหาก ที่จะทำให้หลายคนยินดี “ร่วมบุญ
ร่วมกุศล” กับ “กลุ่มเสขยธรรม”

ปี ๒๕๔๗ นี้ เราระดมทุนด้วย “ผ้าป่าเสขยธรรม”
ได้กว่าสี่แสนสามหมื่นบาท นั้นหมายความว่า หาก
“สันโดษ” ในการบริหารงบประมาณ ดำเนินงาน และ
จัดกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยความประหยัด เราอาจมีส่วน
ร่วมในการส่งเสริมการประยุกต์ใช้ศาสนธรรมกับชีวิต

และสังคมไปอีก ๑ ปีเต็ม

พูดไปก็เหมือนตลกร้าย ที่กลุ่มกิจกรรมด้าน
ศาสนาอย่าง “เสขยธรรม” ต้องหิวหิวหิวหิวระดมทุน
ดำเนินการ ซึ่งปีหนึ่งใช้เงินน้อยกว่าค่าเวลาโฆษณา
สินค้าบริโภคนิยมในช่วง “prime time” ของโทรทัศน์
เพียง ๕ นาที !! หรือกล่าวอย่างเป็นรูปธรรม ก็พอจะ
กล่าวได้ว่า เราใช้เงินทำกิจกรรมประมาณปีครึ่ง จึงจะ
เท่ากับราคากล้องถ่ายภาพของบุตรชายท่านนายก-
รัฐมนตรีคนปัจจุบัน...

นี่คือความจริงของโลก

โลกที่ยังมีคนทุกซโค และผู้คนจำนวนมากยัง
เรียกหาศาสนธรรม ซึ่งสามารถประยุกต์ใช้ได้
ในชีวิตจริง โดยมีได้ร่วม “ลงทุน – ลงแรง” กันสักเท่าใด
นัก...

.....

ปี ๒๕๔๗ นี้ ดูราวกับว่า ทั้งศาสนจักร และ
อาณาจักร ยังคงวนวายเป็น “โลกธรรม”
อย่างเพลิดเพลิน – ไม่เท่าทันจิต อีกทั้งไม่
ตระหนักถึงธรรมชาติซึ่งผันแปรไป กระแสแห่ง
“โลกยวิสัย” ไหลลงต่ำกระหน่ำท่วม จนดูราวกับว่า
กระแส “โลกุตระธรรม” นานไปก็ยากยิ่งจะย้อนทวน...
“เสขยธรรม” ฉบับนี้ นำเสนอเรื่องราวของ “แม่น้ำ
โขง” และ “ธรรมยาตรา..รักษาลำน้ำโขง” ในบางแง่มุม
เท่าที่จะมีเนื้อที่เอื้ออำนวย

ด้านหนึ่งก็อยากเสนอข้อมูลให้ผู้อ่านได้ร่วมรับรู้
และตื่นตัวถึงมหันตภัยที่มหาอำนาจในภูมิภาคกำลัง
จะหยิบยื่นให้ ด้วยการ “ฆาตกรรมมารดาแห่งอุษาค-
เนย์” สายนี้ ขณะที่อีกด้านหนึ่ง ก็อยากจะบอกกล่าว
กับชาวพุทธ “แบบไทย ๆ” ว่ายังมีเรื่องอื่น ๆ ที่สำคัญ
ไปกว่า “การแต่งตั้งผู้ปฏิบัติหน้าที่พระสังฆราช” อีก
มากมายนัก

ว่ากันว่าเถอะ ทั้งพระบ้านพระป่าไม่คิดจะลืมหู
ลืมตา “คิดเรื่องใหญ่ ๆ” แทนที่จะคัดค้าน คุณวิษณุ
เครืองาม กันบ้างหรือ ?...

“แม่โขง”

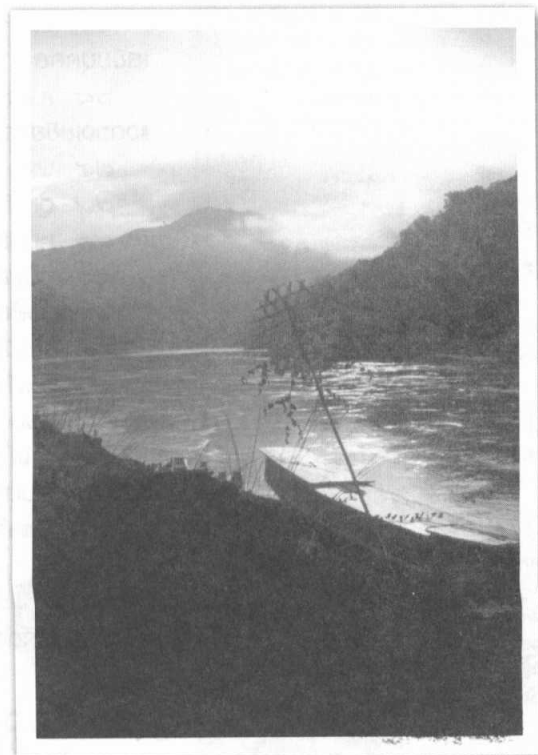
สายน้ำแห่งกาลเวลา

จากวันวาน...
ไหลผ่านวันนี้...สู่วันไหน
หรือเพียงผ่านมาเพื่อผ่านไป
บนวันคืนว่างไร้...ของแผ่นดิน

อดีตของใครกัน
จึงทิ้งความฝันไปเสียสิ้น
หมองหม่นให้ยลยิน
ผ่านโขดหินและดินทราย
บ้านเรือนป่าเขาสองฝั่งฟาก
เธอจากพรากก็ความหมาย
ที่บาดเจ็บ...ก็ล้มตาย
ก็ความอ่อนคลายก็ดับแค้น

ในคืนวัน...
ในความใฝ่ฝันนับหมื่นแสน
ป่าท่อมจมสิ้นก็ดินแดน
ตอบแทนคุณค่าของผู้ใด

แม่โขง...
เชื่อมโยงสองฝั่งสุหนไห่น
เชื่อมโยงก็หัวใจ
พัดพาผ่านไปก็น้ำตา
สายน้ำแห่งชีวิต
ที่ถูกผิดหรือคุณค่า
เกิดขึ้นด้วยกาลเวลา
กลางความปรารถนาของผู้คน...

เสขียธรรม

เป็นจดหมายข่าวมีวัตถุประสงค์
เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ความรู้ และประสบการณ์
การประยุกต์หลักธรรมมาใช้กับชีวิตและสังคมสมัย
ใหม่ ทั้งในหมู่ของบรรพชิตและฆราวาส

ผู้จัดทำ

กลุ่มเสขียธรรม

บรรณาธิการ

พระกิตติศักดิ์ กิตติโสภโณ

กองบรรณาธิการ

พระสุพจน์ สุวโจ

พระมหาเชิดชัย กุวิวิโต

พระมหาประณัติ มหาภินิฏขมโน

นายภานาท อนุพงศ์พัฒน์

นางสาวอาภาวดี งามชา

นางสาวมณีนี ศรีเที่ยงจันทร์

นางสาวบัวล่อง ทิมพลา

ฝ่ายสมาชิก

นางสาวบัวล่อง ทิมพลา

บรรณาธิการผู้พิมพ์ผู้โฆษณา

นายธำรง ปัทมาภส

กลุ่มเสขียธรรม

เกิดขึ้นจากการรวมตัวของพระภิกษุ-สามเณรและ
ฆราวาส ผู้หวังโยในพระพุทธศาสนาและสภาพของสังคม
ไทย มีความประสงค์จะประยุกต์ใช้ศาสนาธรรมเพื่อการ
พัฒนาตนเองและสังคมอย่างสมสมัย นอกเหนือจากการ
ประสานงานและเกื้อหนุนกำลังใจซึ่งกันและกัน ในการทำ
งานเพื่อสังคมในด้านต่าง ๆ แล้ว ลักษณะเฉพาะอีกประการ
หนึ่งของกลุ่มฯ ก็คือ การเพียรพยายามประยุกต์ธรรมะเป็น
ข้อวัตรปฏิบัติเพื่อขัดเกลาตนเอง โดยมุ่งประโยชน์สุขของ
สังคมและเพื่อสมตฺถลของระบบนิเวศน์ อาทิ การลดและ
พยายามงดเว้นจากอบายมุขสมัยใหม่ เช่น บุหรี่ เครื่องดื่ม
ชูกำลัง น้ำอัดลม ภาชนะพลาสติกและโฟม เป็นต้น

ผู้มีความสนใจ ติดต่อสอบถามรายละเอียดได้ที่

ฝ่ายประสานงานกลุ่มเสขียธรรม

๑๒๔ ซ.วัดทองนพคุณ ถ.สมเด็จพระยา

เขตคลองสาน กรุงเทพฯ ๑๐๖๐๐

โทรศัพท์ ๐๖-๗๕๗๕๑๕๖, ๐๒-๘๖๓๑๑๑๘

โทรสาร ๐๒-๕๓๗๘๘๘๕

อีเมล : seki@skyd.org

การเป็นสมาชิก

เสขียธรรม ออกเผยแพร่ปีละ ๔ ฉบับ ค่าสมาชิก ๒๐๐
บาท/ปี ประสงค์จะบอกกับเป็นสมาชิก ส่งชื่อนามตัวหรือ
ตัวแดงเงินไปรษณีย์ส่งจ่ายในนามนางสาวบัวล่อง ทิมพลา
มายัง ๑๒๔ ซอยวัดทองนพคุณ ถนนสมเด็จพระเจ้าพระยา
เขตคลองสาน กรุงเทพฯ ๑๐๖๐๐ ปณ.คลองสาน

คณะกรรมการกลุ่มเสขียธรรม

พระกิตติศักดิ์ กิตติโสภโณ

พระครูวัดดัดธรรมารพ (บุญมี ติสฺสโร)

พระครูสันติธรรมรังษี

พระสมณบุรณ สุมงคลโต

พระใบฎีกาสุทัศน์ วิชิระญาโน

พระสมัย สัจจญาโน

พระมหาประณัติ มหาภินิฏขมโน

พระบุญชู ติสฺสโร

แม่ชีสุบิน ผลไม้

พิมพ์และจัดจำหน่ายทั่วประเทศโดย

สำนักพิมพ์สุขภาพใจ

โทร. ๐-๒๕๕๑-๒๖๒๑, ๐-๒๕๕๑-๖๕๐๗

โทรสาร ๐-๒๕๖๖-๗๗๕๔

ฉบับที่ ๖๐ ปีที่ ๑๔ เมษายน - มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๗

สารบัญ

บรรณาธิการบันทึก

๑ รัฐบาลกลาง ฝ่าป่าฯ และธรรมยาดร่าล้ำน้ำโขง

ปฏิบัติ

๖ สมณศักดิ์คือได้..ไม่ผิดวินัย ?

๘ ๒๗๖ ชมขึ้นเมียบ่อบาบ

บทความหลัก

๑๐ ไปด้วยธรรม... ธรรมยาดร่า

๑๖ สายน้ำแห่งความทรงจำ ...ล้ำน้ำโขง

๑๘ ฤๅ "เราจะเอาเสื้อที่หลัง"

น้ำของ - จากมุมมองแม่หญิงลาว ดวงเดือน บุญยาวง

๒๘ รู้จักแม่น้ำโขง

บทความพิเศษ

๕๔ เมื่อไทยเป็นภาคคืออนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ

เหลียวมองเพื่อนบ้าน

๖๐ ๑๕ วันสัจจกรในเขมร : ทศนวิจารย์

รสนลิลา

๓ "แม่น้ำโขง" สายน้ำแห่งกาลเวลา

๕๓ ความหวัง และ ความฝัน

๕๗ แม่น้ำเงา

๖๕ โกอาณ

๑๐๐ ปีพุทธกาล

๖๖ อิทัปป์ปัจจัยตา : ความเป็นกลางแห่งการเข้าถึงความจริง ความงาม
และความคิด

เสขียบุคคล

๖๘ ศ.ดิเรก ชัยนาม : แบบฉบับนักรัฐศาสตร์การทูต

แวดวงเสขียธรรม

๗๔ แวดวงเสขียธรรม มกราคม - มีนาคม ๒๕๔๗

๗๙ ตู้หนังสือเสขียธรรม

๘๐ หนังสือเก่าอ่าน

๘๓ หนังสือเก่าสนไฟ

บันทึกตู้หนังสือฯ

๘๔ ก่อนนั่งแปลให้ทะเลไทย

๘๖ (จะเลือก) เงินหรือชีวิต : เปลี่ยนทัศนคติต่อเงินสู่สภาพของชีวิต

ประยุกต์ธรรม

๘๙ ถ้าไม่ใช่ "ฝ่าป่า" แล้วจะเอาใจดี ?

ชีวิตกับความตาย

๙๐ คำขอร้องจากผู้ใกล้ตาย

คิดคนละมุม

๙๖ ความเป็นอนิจจังของอุดมการณ์

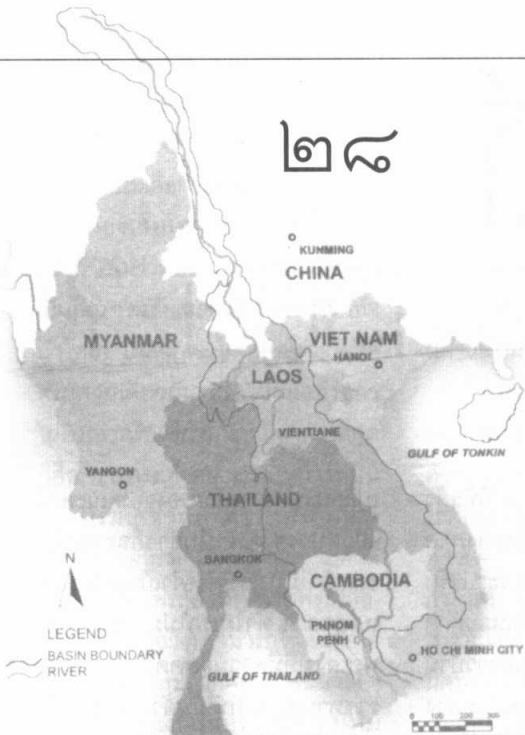
๑๐๔ สะกิดตา-สะกิดใจ

ภาพปก : โครงการธรรมยาดร่ารักษาล้ำน้ำโขง และกลุ่มรักษ์เชียงของ

ขอขอบคุณ BRC, โครงการภายใต้มูลนิธิเมตตาธรรมรักษ์ ผู้ร่วมสนับสนุน "เสขียธรรม"

เรื่องเด่นในฉบับ

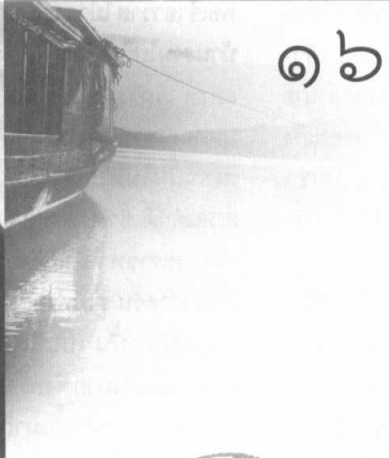
๒๘

๑๐

๑๘

๑๖

๓๖

๖๕

สมณศักดิ์

ซื้อได้..ไม่พีดวินัย ?

วัดบ้านนอก (คอก)

๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๗

เรียน บรรณาธิการเสขวิทยกรรม

W มมีความข้องใจสงสัยเหลือเกินกับชาวที่เพิ่งออกมาเมื่อสัปดาห์ก่อน เรื่องพระครูอุทุมมปัญญาภรณ์ เจ้าอาวาสวัดชัยมงคล และเจ้าคณะอำเภอหนองกี่ จ.บุรีรัมย์ ตกเป็นเหยื่อของแก๊งต้มตุ๋นชื่อชายสมณศักดิ์ โอนเงินเข้าบัญชีของพระมหาปริชา สิริจันโท ซึ่งอ้างว่าอยู่วัดบวรฯ (ซึ่งตามข่าววัดบวรฯ ออกมาปฏิเสธว่าไม่มีพระรูปนี้ในวัด) ผู้ต้มตุ๋นไป ๒๐๐,๐๐๐ บาท และยังมีพระผู้ใหญ่ในภาคอีสานอีกหลายรูป ตกเป็นเหยื่อแก๊งดังกล่าว โอนเงินเข้าบัญชีไปเป็นจำนวนมาก และที่สำคัญก็คือ มีพระเถระผู้ใหญ่ ซึ่งเป็นถึงกรรมการมหาเถรสมาคม คือ พระธรรมสิทธิเวที ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสระเกศ ออกมาให้ข่าวว่าเรื่องดังกล่าวไม่เป็นความผิดพระธรรมวินัย เพราะในพระธรรมวินัยไม่มีกำหนดห้ามพฤติกรรมลักษณะนี้ เพียงแต่มองว่าเป็นเรื่องที่ไม่เหมาะสมที่พระสงฆ์จะทำเท่านั้น (ข่าวจาก คม ชัด ลึก ฉบับวันเสาร์ที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๗)

ที่ข้องใจสงสัยในประการแรกก็คือ มันไปตรงกับข้อสันนิษฐานของผม

ในอดีต เพราะในอดีตเมื่อ ๒ ปีที่แล้วผมได้มีโอกาสไปจังหวัดหนึ่งทางภาคเหนือ ได้ทราบเรื่องว่ามีพระเถระรูปหนึ่งในจังหวัดนั้นได้รับการแต่งตั้งสมณศักดิ์เป็นพระครูสัญญาบัตร แต่ไม่มีชาวบ้านหรือใครเลยที่จะไปรับพัดยศกับหลวงพ่ोज้าอาวาส ไม่ว่าจะเป็นการนำคนผู้ใหญ่บ้านรวมไปถึงครูใหญ่ในโรงเรียนของวัดและจากการได้มีโอกาสไปพูดคุยกับบุคคลเหล่านั้นถึงได้ทราบว่า ชาวบ้านเหล่านั้นไม่ทราบว่าจะหลวงพ่อดำรับสมณศักดิ์เข้าไปได้อย่างไร ในหลวงทรงพระราชทานให้ได้อย่างไร เพราะเจ้าอาวาสวัน ๆ ไม่ทำอะไรเลย มีแต่กินกับนอนเท่านั้น เป็นที่เบื่อหน่ายของชาวบ้านอย่างมาก จึงพร้อมใจกันไม่ให้ความสนใจ จากวันนั้นมาถึงวันนี้ พ่อดำยินเรื่องมีการซื้อขายสมณศักดิ์ที่เกิดขึ้นในครั้งนี้นี้เลยมีความรู้สึกว่ามีเหตุแล้วว่าหลวงพ่อดำนั้นได้สมณศักดิ์มาได้อย่างไร

ประการที่สอง การที่กรรมการมหาเถรสมาคมออกมาบอกว่าไม่เป็นการผิดพระธรรมวินัย แต่ไม่ควรทำอย่างนั้นแสดงว่าถึงแม้ทำแล้วก็ไม่เป็นไร ไม่มีใครสามารถว่ากล่าวตักเตือนหรือลงโทษอะไรได้เลยใช่หรือไม่ (หรือทำได้แต่อย่าประเจิดประเจ้อ) แทนที่จะไปมุ่งจับหรือหาตัวแต่พระมหาปริชา (ซึ่งอาจจะจริงแต่ที่ทำไมไม่สำเร็จเพราะมีการ

เปลี่ยนแปลงการปกครองของคณะสงฆ์ในวัดบวรฯ ดังที่เป็นข่าวฮือฮาอยู่ในขณะนี้ไม่รู้) ผู้ซึ่งได้ชื่อว่าเป็นแก๊งต้มตุ๋น หลอกหลวง ทำให้เราไม่มาตรวจสอบพระสงฆ์ที่มีความคิดคดโกงการพระราชทานสมณศักดิ์กันด้วย ว่าการทำอย่างนี้ผิดจริยาพระสังฆาธิการหรือไม่ (อย่างน้อยควรตั้งกรรมการตรวจสอบเพื่อปลดออกจากตำแหน่ง) เพราะว่านอกจากจะตั้งใจทุจริตทั้งในเรื่องผลงานซึ่งไม่มีจริง รวมไปถึงบิดเบือนปลอมแปลงประวัติการขอแต่งตั้ง/เลื่อนสมณศักดิ์ด้วย (ถ้าพระสังฆาธิการเป็นเจ้าหน้าที่ตามกฎหมาย ลักษณะนี้จะเป็นการตั้งใจทุจริตเอกราชทางราชการหรือไม่ และถือว่าได้ทำการสำเร็จแล้ว เพราะมีการโอนเงินเสร็จสิ้นแล้ว ถึงแม้ว่าจะไม่เป็นเหตุทำให้ได้รับการเลื่อนสมณศักดิ์ก็ตาม) เป็นการตั้งใจจะเบียดบังโอกาสเลื่อนสมณศักดิ์ของพระสงฆ์ที่ได้ตั้งหน้าตั้งตาทำความดีความชอบและควรได้รับการยกย่องสรรเสริญหรือไม่ จะทำให้ต่อไปก็จะมีพระสงฆ์รูปใดอยากทำความดีเพื่อได้รับการเลื่อนสมณศักดิ์อีกแล้ว เพราะผู้การเอาเงินไปซื้อไม่ได้ ที่จริงแล้วถ้ากฎหมายมหาเถรสมาคมทำอะไรไม่ได้เลย อย่างน้อยพระสงฆ์ที่ยังประพฤติดีประพฤติชอบในเขตปกครองนั้น ๆ (น่าจะยังมีอยู่คงไม่ได้ซื้อสมณศักดิ์มาทั้งหมดหรอกนะครับ)

ก็ควรลงสังฆามติ ไม่คบ ไม่ร่วมสังฆกรรมด้วยกับพระสงฆ์รูปดังกล่าว เพราะมีเจตนาเอาเปรียบและมักใหญ่ใฝ่สูง โดยไม่เลืกรวิธการ ทำให้พระสงฆ์ดี ๆ ต้องเสียโอกาส (ตีกว่าการมาประกาศไม่ร่วมสังฆกรรม กับ ดร.วิษณุ เป็นไหน ๆ สงสัยเหลือเกินว่าเรื่องที่น่าทำ น่าใส่ใจ ไม่ค่อยสนใจกันเลยนะ หรือเป็นพวกเดียวกัน หรือไม่ก็คงทำแล้วไม่ตั้งท่าหรือเปล่า) และที่สำคัญที่สุดก็คือ การกระทำอย่างนี้เป็นกรหมิ่นพระบรมเดชานุภาพของพระมหากษัตริย์หรือไม่ ทำให้คิดได้ว่าสมณศักดิ์ (หรือยศของพระสงฆ์ที่ได้รับพระราชทานจากในหลวง) สามารถใช้เงินซื้อได้ (อย่างน้อยผู้กระทำก็คิดอย่างนั้นจริง ๆ เพราะได้โอนเงินเรียบร้อยแล้ว) ยังไม่

รวมไปถึงต้องตรวจสอบถึงที่มาของเงินที่ใช้ในการซื้อสมณศักดิ์ของพระสงฆ์เหล่านั้นว่าเป็นเงินของใคร ของส่วนตัวหรือของวัด ถ้าเป็นของวัดจริง ก็น่าจะเป็นอาบัติปาราชิกด้วยซ้ำ ไม่ใช่แค่ออกมาบอกว่าไม่ผิดพระธรรมวินัยเท่านั้น อย่างความคิดเห็นของกรรมการมหาเถรสมาคมบางรูป

และจากการที่ออกมาให้สัมภาษณ์ของกรรมการมหาเถรสมาคมดังกล่าว ตอนนี้ผมได้ยินว่ามีพระสงฆ์บางกลุ่มเริ่มรวมกลุ่มกันขึ้นมาแล้ว เพื่อที่จะทำการวิ่งเต้นและรับซื้อขายสมณศักดิ์กันอย่างเป็นล่ำเป็นสัน เพราะได้รับการยืนยันแล้วว่าไม่ผิดพระธรรมวินัย เพียงแต่ไม่ควรทำเท่านั้น ในอดีตที่ผ่านมาก็เห็นกันตั้ง

มากมายแล้วนะครับว่า ขนาดบอกว่าผิดธรรมวินัย ก็ยังทำกันโครม ๆ มหาเถรสมาคมก็ยังไม่เคยทำอะไรได้อยู่แล้ว (ดูกรณีธรรมกายเป็นตัวอย่างก็แล้วกัน) มาถึงตอนนี้เริ่มสงสัยและเห็นใจ พระมหากษัตริย์ เหลือเกินครับว่า ถ้ารอดจากคดีความมาได้คราวนี้คงจะหาลูกค้ำได้ลำบากหน่อย เพราะจะมีคู่แข่งวิ่งเจรจาซื้อขายสมณศักดิ์เพิ่มมากขึ้นนะครับ นำเป็นห่วงเหลือเกินสำหรับวงการคณะสงฆ์แห่งราชอาณาจักรไทย

พระบ้านนอก (คอก)

ปล.ได้ส่งไป ๑.มตินสุดสัปดาห์ ๒.อีศอดเทอร์โบ ไทยรัฐ แล้วแต่กลัวว่าจะไม่ได้รับการพิจารณา จึงส่งมาอ้อนวอนขอความกรุณาจากท่านบรรณาธิการใหญ่อีกครั้ง

บริษัท เคล็ดไทย จำกัด ขอแนะนำหนังสือคุณภาพ

ประเพณีเปิดเตลิด

...ประเพณีและวัฒนธรรม เป็นสิ่งสากลในประสบการณ์ของคน แต่ประเพณีและวัฒนธรรมที่ประจักษ์เห็นในถิ่นต่าง ๆ แต่ละถิ่นย่อมมีส่วนปลีกย่อยซึ่งเป็นพิเศษเฉพาะถิ่นนั้น ๆ เพื่อให้เห็นว่าเหมือนกันแต่ไม่เหมือนกันอย่างไรบ้าง

เสฐียรโกเศศ เขียน

พิมพ์ครั้งที่ ๓ กระดาษปอนด์ ๒๕๖ หน้า ราคา ๑๘๐ บาท

ก้าวแรกของปรัชญาฝรั่ง

รวมเรื่องเบื้องต้นเกี่ยวกับปรัชญาตะวันตก

โดยเฉพาะผู้ที่ยังไม่มีพื้นฐานความรู้ทางปรัชญามาก่อน อาจได้ประโยชน์จากข้อเขียนเหล่านี้ ในฐานะที่เป็นบันไดสำหรับไต่เต้าไปในทางวิชาปรัชญา

ส.ศิริรักษ์ แปลและเรียบเรียง

พิมพ์ครั้งที่ ๓ กระดาษปอนด์ ๑๕๘ หน้า ราคา ๑๒๐ บาท

นอกจากนี้เรายังมีผลงานคุณภาพอีกมากมายหลายเล่ม ให้ท่านได้เลือกอ่าน เลือกศึกษา เพื่อความองอาจทางปัญญา

หาซื้อได้ตามร้านหนังสือทั่วไป หรือสอบถามและติดต่อสั่งซื้อได้ที่

บริษัท เคล็ดไทย จำกัด ๑๑๗-๑๑๙ ถนนเฟื่องนคร (ตรงข้ามวัดราชบพิธ) เขตพระนคร กรุงเทพฯ ๑๐๒๐๐ โทร. ๐-๒๒๒๕-๙๕๓๖ ถึง ๙ โทรสาร ๐-๒๒๒๒-๕๑๘๘ อีเมล : kledthai@kledthai.com เว็บไซต์ : www.kledthai.com

๒๓๗๖ ข่มขืนเมียไม่บาป

“ ผู้ใดข่มขืนกระทำชำเราหญิง ซึ่งมีไข้กริยาของตนโดยผู้ข่มขืนด้วยประการใด ๆ โดยใส่กำลังประทุษร้าย โดยหญิงอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถขูดขืนได้ หรือโดยทำให้หญิงเข้าใจผิดว่าตนเป็นบุคคลอื่น ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สี่ปีถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่แปดพันบาทถึงสี่หมื่นบาท ”

ข อดความดังกล่าวข้างต้นเป็นประมวลกฎหมายอาญาว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับเพศมาตรา ๒๗๖ อ่านดูแล้วก็สามารถเข้าใจได้ทันทีว่ากฎหมายไทยเปิดโอกาสให้ชายไทยข่มขืนภริยาตนเองได้เต็มที่อย่างไรบ้าง

จากที่มีการพยายามเคลื่อนไหวให้มีการแก้ไขประมวลกฎหมายอาญาข้อนี้ให้รวมการข่มขืนหญิงที่เป็นภริยาเข้าไปด้วยโดยการเสนอให้มีการตัดคำว่า ‘ซึ่งมีไข้กริยาของตน’ ออกไปกลับกลายเป็นเรื่องที่ทำได้ยากมาก ทั้ง ๆ ที่ผู้หญิงที่มีสถานภาพเป็นภริยาในประเทศไทยก็มีจำนวนที่มากมายมหาศาลอยู่

นั่นหมายความว่าประมวลกฎหมายมาตรา ๒๗๖ จะให้ความคุ้มครองแก่หญิงตราบเท่าที่หญิงนั้นยังเป็นโสด หากหญิงนั้นแต่งงานไปเมื่อใดการคุ้มครองทางกฎหมายต่อหญิงกรณีถูกข่มขืนก็ไม่อาจคุ้มครองหญิงผู้นั้นได้ หากการถูกข่มขืนนั้นเป็นการกระทำโดยชายผู้เป็นสามีของเธอที่ไม่ใช่ชายอื่น

อะไรทำให้เรามองเห็นได้ยากว่าในคู่สามีภริยาเองก็มีการข่มขืนกันได้ด้วย คงเพราะความเข้าใจเรื่องเพศระหว่างคู่ผัวตัวเมียเข้าทำนองว่าแต่งงานกันแล้วเรื่องเพศใด ๆ ระหว่างคนสองคนถือว่าอยู่นอกเหนือกฎหมายจะเข้าไปยุ่งเกี่ยวด้วยได้เพราะถือเป็นเรื่องในครอบครัวระหว่างสามีภริยา

โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นเรื่องในมุ้งที่มีความเป็นส่วนตัวของคนสองคน อีกทั้งหญิงเมื่อแต่งงานไปแล้วสังคมก็มีความคิดความเชื่ออยู่ชุดหนึ่งว่าภริยาเป็นสมบัติของสามี ๆ จะทำอะไรก็ได้ จึงคงมีผู้หญิงจำนวนไม่น้อยที่ถูกสามีข่มขืน แต่พูดอะไรไม่ออกหรือไม่กล้าออกมาพูด ที่สำคัญก็คือในกรณีสามีภริยาเรามักจะแยกกันไม่ค่อยออก (หรือไม่คิดอยากจะแยก) ว่าระหว่าง 'การข่มขืน' กับ 'การมีเพศสัมพันธ์' นั้นเป็นคนละเรื่องกัน

แม้แต่กรณีสามีทุบตีทำร้ายภริยาก็ยังเป็นเรื่องที่กฎหมายไทยไม่ค่อยอยากจะเข้าไปยุ่งเกี่ยวนัก อย่างมากก็พยายามให้ทั้งคู่ยอมความประนีประนอมกัน กลับบ้านไปก็ไปทะเลาะกันอีก ในขณะที่บางกรณีภริยาต้องการหย่าขาดจากสามีเต็มทีเพราะทนการถูกทำร้ายไม่ไหว กลายเป็นว่าขบวนการประนีประนอมกลับทำให้ผู้หญิงต้องกลับเข้าไปสู่วังวนแห่งความรุนแรงในบ้านอีกเพราะเชื่อว่าสามีจะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการใช้ความรุนแรงได้ง่าย ๆ

รัฐไทยเองก็พยายามทำให้ครอบครัวกลายเป็นสถาบันที่อบอุ่น มั่นคง กลมเกลียว แม้แต่วันสงกรานต์ก็พยายามอุปโลกน์ให้กลายเป็นวันครอบครัวขึ้นมา โดยภาครัฐก็ไม่ได้ตระหนักว่ามาตรา ๒๗๖ จะเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่ทำให้สถาบันครอบครัวไม่สงบสุขเพราะเปิดโอกาสให้เกิดการข่มขืนภายในบ้านได้อย่างแนบเนียน 'ครอบครัวสุขสันต์' ที่รัฐไทยพยายามส่งเสริมให้เกิดมีขึ้นก็เลยดูขัดแย้งและออกจะทะแม่ง ๆ อย่างไรชอบกล อีกทั้งครอบครัวในยุคสมัยที่เปลี่ยนไปก็มิได้หมายถึงสมาชิกที่มีครบทั้งพ่อแม่ลูกปู่ย่าตายายเช่นครอบครัวไทยใน

อดีต ครอบครัวตามจินตนาการของประเทศไทยที่อยากให้มันเป็นจึงอาจเป็นไปได้แค่วันหนึ่งใน ๓๖๕ วันตามที่อุปโลกน์ขึ้นมาหรืออาจเป็นได้แค่เทศกาล 'กัลลิ่งทำเป็น' ในเดือนเมษายนปีละหน

ภายใต้มุมมองทางพุทธศาสนาแล้วการข่มขืนกระทำชำเราทุกรูปแบบไม่ว่าบุคคลคนนั้นจะเป็นใครก็ตามถือเป็นการล่วงละเมิดศีลข้อ กามเมสุมิจฉาจารด้วยกันทั้งสิ้น (รวมทั้งผู้ข่มขืนเมียด้วย) เพราะเป็นการร่วมเพศที่เกิดจากการบังคับกดขี่ฝ่ายตรงข้ามมิได้เกิดจากการยินยอมพร้อมใจกันทั้งสองฝ่าย แต่การที่ชาวพุทธไม่สามารถมองเห็นประเด็นนี้ได้ชัดเจนนักคงเพราะเรายกให้ศีลข้อนี้เป็นเรื่องของ การ 'ผิดลูกผิดเมีย' สถานเดียว ทั้ง ๆ ที่ศีลข้อกามเมสุมิจฉาจารยังสามารถตีความให้เข้าใจได้กับการเอาเปรียบและการคุกคามทางเพศในรูปแบบอื่นๆ อีกหลายกรณี (การที่ผู้ชายบางคนชอบใช้อวัยวะเพศดูไถ่ด้านหลังของสภาพสตรีบนรถเมล์หรือแม้แต่การพูดจาแสดงกิริยาอาการแทะโลมทางเพศต่อผู้หญิงก็น่าจะสงเคราะห์ได้กับศีลข้อนี้)

แม้แต่การให้คำจำกัดความของคำว่า 'ข่มขืน' แคบ ๆ เพียงว่า 'คือ การใช้อวัยวะเพศชายล่วงล้ำเข้าไปในช่องสังวาสหรืออวัยวะเพศหญิง' (คำพิพากษาศาลฎีกา ๑๖๔๔/๒๕๓๒) ก็ยังมีปัญหาอยู่มากเพราะทำให้เราพลาดการมองเห็นการกระทำชำเราทางเพศในรูปแบบอื่น ๆ อย่างเช่น ชายข่มขืนชาย, ชายข่มขืนเด็กชาย, ชายข่มขืนกะเทย หรือแม้แต่การข่มขืนในเพศเดียวกันที่เคยปรากฏเป็นข่าว เมื่อเราพบเจอประเด็นเหล่านี้เราก็แทบจะหัวเราะชอบใจเพราะเห็นว่าเป็นเรื่อง

ตลกขบขันและคิดว่าเป็นไปไม่ได้

คงเพราะอย่างนี้กระมังกฎหมายไทยจึงมิได้ให้ความคุ้มครองบุคคลอื่น (ผู้ชาย, กะเทย, เด็กชาย, ภริยา) ที่ถูกข่มขืนเข้าไปได้ด้วยเพราะแม้แต่เห็นว่าการข่มขืนมิได้ระหว่างชายกระทำต่อหญิงเท่านั้น ไม่มีแม้แต่ในสามีกระทำกับภริยาหรือไม่มีแม้แต่ในเพศเดียวกันเวลาที่บุคคลเหล่านี้ถูกข่มขืนกระทำชำเราอย่างมากก็เอาผิดกับผู้ต้องหาได้แค่ขั้นกระทำอนาจารเท่านั้น โดยที่ความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับนั้นมากกว่าการถูกกระทำอนาจารหลายเท่า นี่ยังไม่ได้พูดถึงบทลงโทษผู้กระทำการข่มขืนที่ค่อนข้างเบาและยังขาดกระบวนการที่จะทำให้ผู้กระทำผิดได้เกิดความสำนึกในสิ่งที่ตนได้กระทำลงไป ออกจากคุกมาใหม่ก็ก่อคดีข่มขืนซ้ำอีกตามที่เคยเป็นซ้ำ

ผู้หญิงที่เป็นเมียแล้วถูกผู้ข่มขืนรวมทั้งบุคคลอื่น ๆ ที่ถูกข่มขืนจึงต้องรับเคราะห์กรรมจากมาตรา ๒๗๖ ต่อไปอีกยาวนานเพราะไม่สามารถเอาผิดอะไรกับผู้ข่มขืนได้เต็มที่คนผิดก็ยังลอยนวลต่อไป เพราะคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกฎหมายมาตรานี้มิได้รู้สึกว่ามันคือการข่มขืน.

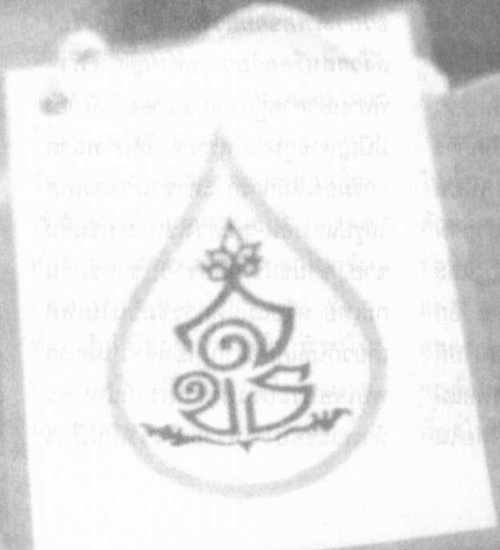
ไปด้วยธรรม... ธรรมยาตรา

หลายปีก่อน “ธรรมยาตรา” เกิดขึ้นในประเทศไทยด้วยความ “แปลก” ทั้ง ชื่อ รูปแบบ และวิธีการ มิพักจะต้องกล่าวถึง เนื้อหาสาระ และเป้าหมาย ที่ดูจะยิ่ง “แปลกแยก” และ “แตกต่าง” จากวิถีของชาวพุทธไทยในกระแสหลัก จนมักเป็นเหตุให้ “ซัดหูซัดตา” อยู่เสมอ เมื่อได้รับรู้จากข่าว ได้พบเห็น หรือบังเอิญได้มีส่วนร่วม...

ภาพที่บรรพชิตและคฤหัสถ์ ซึ่งส่วนใหญ่มิใช่คนท้องถิ่น (มีหน้าซำส่วนหนึ่งยังเป็นคนต่างชาติ – ต่างภาษา แต่งเนื้อแต่งตัวไม่กลมกลืนกับ “ชาวบ้านทั่วไป”) จำนวนหลายสิบหรือนับร้อย ๆ คน เดินเรียงแถวไปด้วยกิริยาสงบดั่งกับ *กำลังภาวนา* บ้างถือธง ถือป้ายผ้า และบ้างก็ตีกลอง

ดูราวเป็นขบวนมนุษย์ประหลาด ที่พลัดหลงผ่านเข้ามาในชุมชน

ยิ่งเมื่อถึงยามค่ำ แทนที่นักท่องเที่ยวทั้งคณะ ซึ่งมักพักค้างคืนกันตามวัดหรือโรงเรียน จะรีบพีกผ่อนนอนหลับ ก็กลับเชิญชวนผู้คนในชุมชนใกล้เคียงมาร่วมประกอบพิธีกรรม ทั้งทำวัตรสวดมนต์ ฟังเทศน์ฟังธรรม และร่วมกันทำสมาธิภาวนา กระทั่งชักชวนให้แบ่งกลุ่มย่อย ๆ ตั้งวงพูดคุยสอบถามแลกเปลี่ยน เกี่ยวกับวิถีชีวิต – วิถีชุมชน ตลอดจนจนจนปัญหาและทางออกภายใต้สิ่งที่ “นักเดิน” เหล่านั้นเรียกกันว่า “หลักศาสนธรรม”

อย่างไรก็ตาม แม้นคนต่างถิ่นเหล่านี้จะแปลกแยกและแตกต่างในวิถีคิด วิถีชีวิต และวิถีปฏิบัติตัว – ปฏิบัติธรรม แต่แล้ว ความเป็นคนชนบทที่มากน้ำใจไมตรี ก็ทำให้ “ชาวบ้าน” ไม่ว่าจะเป็พุทธหรือมุสลิม ในชุมชนรอบทะเลสาบสงขลา ต้อนรับขับสู้ “คณะธรรมยาตรา” ด้วยความร่วมมือ น้ำใจ รอยยิ้ม และข้าวปลาอาหารอย่างล้นเหลือในแทบทุกที่ ไม่ว่าจะมีการประสานงานกันมาก่อนล่วงหน้าหรือไม่ก็ตาม

ต่อเมื่อร่วมกิจกรรมไปสักระยะ ตั้งวงคุยกันไปช่วงเวลาหนึ่ง “ระยะห่าง” ระหว่างผู้ร่วมคณะกับชาวบ้านก็แทบมิได้เหลืออยู่ สังเกตได้จากถ้อยคำที่พร่ำพรู และท่าทีที่ห่วงหาอาทร อย่างมิได้มีผลประโยชน์ใด ๆ แอบแฝง

ยิ่งเมื่อขบวนธรรมยาตราผ่านมาเป็นคำรบที่ ๒ คำถามอันเนื่องด้วย นิยามและความหมาย ตลอดจนจิตวิญญาณประสงค์ ของ “ธรรมยาตรา” ก็แทบมิได้ออกจากปากของชาวบ้านร้านถิ่นในชุมชนอีกต่อไป

น่าประหลาดก็ตรงที่ว่า “หน่วยงาน” และ “คน” ของหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนต่างหาก ที่กลับยังมีคำถามเหล่านั้นต่อเนื่องกันมาอีกหลายปี

ดูเหมือนว่า กระบวนการเรียนรู้เชิงประจักษ์ โดยเอาตัวผู้เรียนผ่านเข้าไปเผชิญหน้ากับปัญหา ในสถานการณ์จริง ด้วยความมีสติ ปัญญา สัมผัส ัญญา และสมาธิ ตลอดจนร่วมแลกเปลี่ยนและเรียนรู้กับกัลยาณมิตร อย่างมิได้มีธงนำคำตอบไว้ล่วงหน้า ภายใต้กรอบคิดทางศาสนานั้น จะเป็น ที่เข้าใจของผู้ร่วมเดินและชาวบ้านได้มากมาย กว้างขวาง และลึกซึ้ง ยิ่งกว่าผู้เกี่ยวข้องหรือมีหน้าที่รับผิดชอบ เช่น ข้าราชการ นักการศึกษา นักวิชาการ หรือนักพัฒนาเอกชน อันเป็น “คนชั้นกลาง” ในสังคมทุนนิยมบริโภคนิยม (แบบไทย ๆ) อย่างชัดเจนยิ่งนัก

คล้ายกับว่า ด้วยวิถีชีวิตของผู้คนในชุมชน

ชาวนา และชาวประมง รอบ ๆ ทะเลสาบ การเผชิญหน้ากับ “ความจริง” แล้วหาข้อสรุป ช้อยุติ หรือทางออก เป็นเรื่องคุ้นเคย และเข้าใจได้ ยิ่งกว่าหรือง่ายกว่า ผู้ผ่านระบบการศึกษา “ไม่ติดดิน” ที่นับวันจะพากันลดทอนความจริงลงเหลือเพียงสัญลักษณ์ และดำเนินชีวิตภายใต้กรอบโครงสร้างที่ตนไม่มีส่วนร่วม

ทั้งยังนิยมใช้ชีวิตแบบ “พิธีกรรม” ซึ่งมักมีเพียงรูปแบบ หากปราศจากเนื้อหาสาระเอาเลยก็ว่าได้

ดังนั้น ไม่นานนัก “ธรรมยาตราเพื่อทะเลสาบสงขลา” ก็ได้กลายเป็นกิจกรรมทางศาสนาของชาวบ้าน ในเส้นทางที่คณะฯ เดินผ่านไปอีกกิจกรรมหนึ่ง นอกเหนือจากที่เคยมีมาแต่อดีต

หากยังมี “เครื่องหมายคำถาม” จากผู้มีสถานะทางสังคมสูงกว่าชาวบ้านอยู่นั่นเอง

ถึงบัดนี้...แม้ธรรมยาตราเพื่อทะเลสาบสงขลา จะจัดขึ้นเป็นปีที่ ๘ อีกทั้งยังมีคำว่า “ธรรมยาตรา” นำหน้ากิจกรรม “เดินเพื่อธรรมรงค์” “เดินเพื่อเรียนรู้” “เดินเพื่อต่อสู้ – เรียกร้อง” ฯลฯ ในประเทศไทย อีกหลายแหล่งแห่งที่แล้วก็ตาม แต่ดูเหมือนว่า “สถานะ” ของธรรมยาตรา ก็มิได้ถูกจัดวางไว้เป็น “การศึกษาและปฏิบัติธรรม” แต่อย่างใด

ทั้งยังมี “หลายคน” ทั้งฝ่ายผู้จัด ผู้เข้าร่วม และผู้เกี่ยวข้อง หรือมีส่วนในการศึกษา “ธรรมยาตรา” ที่พากันลดทอนกิจกรรมอันเนื่องอยู่ด้วยศาสนธรรมนี้ ให้เป็นเพียงกิจกรรมอันฉาบฉวย เพื่อสร้างภาพสร้างข่าว ในระยะสั้นอยู่เสมอ ทั้งด้วยการเสนอข้อสรุปตามที่ตนเข้าใจ และที่นำรูปแบบไปใช้ตามที่ตนคิดเอาเอง...

จึงไม่แปลกใจนัก ที่เมื่อกลุ่มเสขิยธรรม ตั้งใจจะจัด “ธรรมยาตรา...รักษาลำน้ำโขง” ขึ้น ด้วยการ “ล่องเรือ” จากเชียง-

ของ (เมืองห้วยทรายในฝั่ง สปป.ลาว) ผ่านหลวง-พระบาง ไปยังเวียงจันทน์ จึงยังมีคำถามเดิม ๆ จากหลายฝ่าย ไม่ต่างไปจากเกือบสิบปีก่อนว่าจะมีประโยชน์อะไร จะแก้ปัญหาได้จริงหรือ...

มีหน้าซ้ำ บางคราวถึงกับมีรอยยิ้มและเสียงหัวเราะจาก “ผู้รู้” ในสังคมเอาด้วยซ้ำว่า... “เก็บเงินด้วยหรือ แล้วใครเขาจะเข้าร่วม” และ “หากไปทางเรือ จะเรียกว่าธรรมาศรได้อย่างไร...”

คำที่ว่า กิจกรรมรูปแบบนี้ไม่เคยมีใครจัดขึ้นมาก่อน ยิ่งเมื่อทราบว่ามีผู้เข้าร่วมธรรมาศรครั้งนี้ “ต้องเสียค่าใช้จ่ายเอง” ด้วยแล้ว ความไม่เข้าใจที่ว่า ทำไมคนร้อยพ่อพันแม่จึงต้องมาลงแรงแสดงเจตนารมณ์ร่วมกัน จึงยิ่งทวีความงุนงงขึ้นไปอีก

ด้วยว่า “ธรรมาศร...รักษาลำน้ำโขง” คราวนี้ คือการ “ลงทุนลงแรง” ร่วมกันโดยแท้

และความไม่เข้าใจเหล่านั้นอาจจะกลายเป็นความแปลกประหลาดมหัศจรรย์ไปได้ หากคนที่เคยตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับกิจกรรมประเภทนี้ได้รับทราบ ว่า ต่อมาหลังจากจบสิ้น “ธรรมาศร...รักษาลำน้ำโขง ครั้งที่ ๑” แล้ว กลุ่มผู้เข้าร่วมยังคงรวมตัวกันทำกิจกรรมอื่นเนื่องกับ “แม่น้ำโขง” และ “กลุ่มรักษ์เสียงของ” (ซึ่งเป็นองค์กรร่วมจัด) ตามมาอีกหลายรายการ

แห่งหนึ่ง **ธรรมาศร** คือการสร้างโอกาส ให้ผู้คนจำนวนหนึ่งได้ร่วมใช้ชีวิตภายใต้กรอบข้อตกลงที่เนืองอยู่ด้วยหลักธรรมทางศาสนา อัน “พิเศษ” ไปกว่าการ “ปฏิบัติธรรม” ส่วนตัวตามปกติ ซึ่งหลายคน “เลือก” ที่จะปฏิบัติในชีวิตประจำวันอยู่แล้ว

อาจกล่าวได้ว่า ธรรมาศร คือการสร้าง “ชุมชน” ของผู้มีความสนใจร่วมกันขึ้นมาในช่วงระยะเวลาหนึ่ง โดยเน้นการใช้หลักธรรม และความ เป็นกัลยาณมิตร เป็นวิธีปฏิบัติและเค้าโครงของกิจกรรมอันประกอบด้วย การดำเนินชีวิต การเรียนรู้ การพักผ่อน และการภาวนา ตลอดจนการบริโภค หรือใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ร่วมกัน

ด้วยการยอมรับ กฎ กติกา และมารยาท ตลอดจนข้อวัตรต่าง ๆ ร่วมกันนั่นเอง ที่ช่วยให้การร่วมใช้ชีวิต ร่วมเรียนรู้ ร่วมฝึกตน ได้ผลิดอกออกผลด้านต่าง ๆ ขึ้น อย่างไม่ยั้งนักที่จะมีได้ในวิถีชีวิตปกติ

บางคนจึงได้ “เพื่อน” หรือ “คนรู้ใจ” ด้วยระยะเวลาเพียง ๕ วัน ๑๐ วัน หรือ ๑ เดือน ของการร่วมธรรมาศร ทั้งที่เขา และ/หรือ...เธอ เคยร่วมงานในองค์กรเดียวกันมาแล้วหลายปี แต่ที่ผ่านมามีได้มีอะไรมากไปกว่า ความเป็น “คนร่วมงาน” อย่างผิวเผินเท่านั้น

หรือกระทั่ง “คนเคยเห็นหน้า” ที่กลับกลายเป็น “เพื่อนสนิท” เพียงเพราะการ “ล้างจาน” หรือ “ทำกับข้าว” ด้วยกัน ในสถานการณ์เช่นที่กล่าวมาแล้ว

ทั้งที่โอกาสดังกล่าว อาจไม่มีอะไรมากไปกว่าการเดินทาง หรือการเดินทางเท้าทางไกล “ร่วมกัน” ทำกิจกรรมรวมหมู่ ร่วมแลกเปลี่ยน – เรียนรู้ หรือแสวงหาประสบการณ์ร่วมกันชั่วพิเศษเสี้ยวสั้น ๆ ของชีวิต ด้วยการใส่ใจ และใส่ใจในการประยุกต์ใช้หลักธรรมมาเป็นวิถีแห่งการปฏิบัติ

และความใส่ใจในศาสนธรรมนั่นเองกระมัง

ที่ทำให้ทุกอย่างกลายเป็น การปฏิบัติธรรมร่วมกัน ได้โดยง่าย

หลักพุทธธรรม หรือหลักศาสนาธรรมในพุทธศาสนานั้น แม้ว่าจะไม่จำกัดด้วยกาล คือ มิได้เสื่อมไปด้วยเวลาที่ล่วงผ่านไป ด้วยว่าเป็นสัจจะแห่งธรรมชาติที่ศาสดาค้นพบ และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ทุกยุคทุกสมัย (หากมีสติปัญญา และอุบายอันเป็นกุศลเป็นเครื่องช่วย) ก็ตาม แต่บ่อยครั้ง ที่มีเหตุให้สรุปความว่า “ธรรมะ” เป็นเรื่องยาก “การปฏิบัติธรรม” คือ ความลำบาก น่าอึดอัดขัดข้อง ก็ทำให้ “ศาสนิก” เชิดชวยาดและห่างเหินการพระศาสนาเชิงแก่นสาระออกไป เหลือไว้เพียงพิธีกรรมที่จำเป็นต้องมี หรือจำเป็นต้องข้องเกี่ยว ทั้งที่จะว่าไปแล้ว “วิถีแห่งพุทธธรรม” ก็คือ แนวการประพฤติปฏิบัติ อันช่วยให้คนเป็นอิสระจากอกุศล จากเหตุปัจจัยแห่งทุกข์ เพื่อมีกำลังและโอกาสในการพัฒนาศักยภาพของตน เพื่อประโยชน์ระดับบุคคลและส่วนรวม—นั่นเอง

อาจกล่าวได้ว่า ด้านหนึ่ง ผู้ปฏิบัติธรรมผู้ยึดมั่นในศีลพรต และสำคัญตนว่าเป็น “คนดี” โดยหมั่นแคลนผู้ที่เชื่อและปฏิบัติต่างจากตนว่า “เลว” หรือ “ด้อยกว่า” นั่นเอง ที่ใช้ทัศนะแบ่งแยกและเปรียบเทียบ อันเป็นเหตุให้เกิดการแข่งขัน ว่าใคร “เก่งกว่า” “ดีกว่า” และ “ยิ่งกว่า” กระทั่งทำให้ภาพของการปฏิบัติธรรมเกิดลำดับขั้นแห่งความยึดมั่นถือมั่นขึ้นในที่สุด ขณะที่ยีกด้าน ผลประโยชน์ทางใดทางหนึ่ง ก็ทำให้เหล่านักบวชอันสมมติตัวเป็นเจ้าของเจ้าลัทธิ เจ้าคัมภีร์ และเจ้าสำนักปฏิบัติ ยิ่งวาดภาพให้สมมุติฐาน ทฤษฎี หรือแนวปฏิบัติที่ตนเชื่อ กลายเป็น “ทางสายเดียว” หรือ “ทางสายหลัก” ของการศึกษาและปฏิบัติธรรมไปเสีย ยิ่งเป็นเหตุให้เกิดความลังเลสงสัยในธรรมานุธรรมปฏิบัติในหมู่ผู้ใคร่

เพื่อน

ผู้ร่วมระร่วมกิจร่วมการหรือร่วมอยู่ในสภาพอย่างเดียวกัน, ผู้ชอบพอรักใคร่คบหากัน, ในทางธรรม เนื้อแท้ของความเป็นเพื่อน อยู่ที่ความมีใจหวังดีปรารถนาดีต่อกัน กล่าวคือ เมตตา หรือไมตรี เพื่อนที่มีคุณสมบัติเช่นนี้ท่านเรียกว่า มิตร การคบเพื่อนเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่จะนำชีวิตไปสู่ความเสื่อมความพินาศ หรือสู่ความเจริญงอกงาม พึงหลีกเลี่ยงมิตรเทียม และเลือกคบหาคนที่เป็นมิตรแท้

บุคคลที่ช่วยชี้แนะแนวทาง ชักจูงตลอดจนแนะนำสั่งสอน ชักนำผู้อื่นให้ดำเนินชีวิตที่ดีงาม ให้ประสบผลดีและความสุข ให้เจริญก้าวหน้า ให้พัฒนาในธรรม แม้จะเป็นบุคคลเสมอกันหรือเป็นมารดาบิดา ครูอาจารย์ ตลอดทั้งพระสงฆ์ จนถึงพระพุทธเจ้า ก็นับว่าเป็นเพื่อน แต่เป็นเพื่อนใจดี หรือเพื่อนมิตรธรรม เรียกว่า *กัลยาณมิตร* แปลว่ามิตรดีงาม กัลยาณมิตรมีคุณสมบัติที่เรียกว่า *กัลยาณมิตรธรรม* หรือธรรมของกัลยาณมิตร ๗ ประการ คือ

๑. *ปิโย* น่ารัก ด้วยมีเมตตา เป็นที่สบายจิตสนิทใจ ขวนให้อายกาเข้าไปหา.
๒. *ศร* นำเคารพ ด้วยความประพฤติหนักแน่นเป็นที่พึ่งอาศัย ได้ให้รู้สึกอบอุ่นใจ.
๓. *ภาวนีโย* นำเจริญใจ ด้วยความเป็นผู้ฝึกฝนปรับปรุงตนควรเอาอย่าง ให้ระลึกและเอ่ยอ้างด้วยซาบซึ้งภูมิใจ.
๔. *วัตตา* รู้จักพูดให้ได้ผล รู้จักชี้แจงแนะนำ เป็นที่ปรึกษาที่ดี.
๕. *วจนักขโม* อดทนต่อถ้อยคำ พร้อมทั้งจะรับฟังคำปรึกษาซักถาม ตลอดจนคำเสนอแนะวิพากษ์วิจารณ์.
๖. *คัมภีร์ญจะ* กตัญญู *กัตตา* แดงเรื่องล้าลึกได้ สามารถอธิบายเรื่องยุ่งยากซับซ้อนให้เข้าใจ และสอนให้เรียนรู้เรื่องราวที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นไป.
๗. ใน *จกฺจฺฐาน* *นียชเย* ไม่ชักนำในอฐาน คือ ไม่ชักจูงไปในทางเสื่อมเสียหรือเรื่องเหลวไหลไม่สมควร.

ที่มา : พจนานุกรมพุทธศาสตร์ (ฉบับประมวลศัพท์) พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต)

ภาวนา ๔

การเจริญ การทำให้เป็นให้มีขึ้น การฝึกอบรม การพัฒนา *กายภาวนา* การเจริญกาย, พัฒนากาย, การฝึกอบรมกาย ให้รู้จักติดต่อกับสิ่งของ กับสิ่งทั้งหลายภายนอก ทางอินทรียทั้งห้า ด้วยดี และปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านั้นในทางที่เป็นคุณ มิให้เกิดโทษ ให้กุศลธรรมงอกงาม ให้อกุศลธรรมเสื่อมสูญ, การพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ

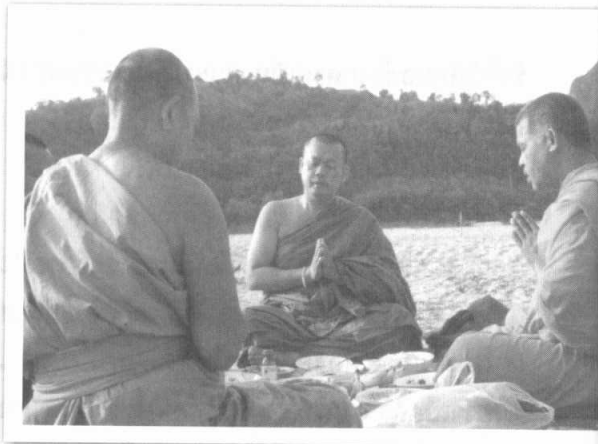
สีลภาวนา การเจริญศีล, พัฒนาศีล, การฝึกอบรมศีล ให้ตั้งอยู่ในระเบียบวินัย ไม่เบียดเบียนหรือก่อความ

เดือตร้อนเสียหาย อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ด้วยดี เกื้อกูลแก่กัน

จิตตภาวนา การเจริญจิต, พัฒนาจิต, การฝึกอบรมจิตใจ ให้เข้มแข็งมั่นคง เจริญอกงามด้วยคุณธรรมทั้งหลาย เช่น มีเมตตากรุณา ขยันหมั่นเพียร อดทน มีสมาธิ และสดชื่นเบิกบาน เป็นสุขผ่องใส เป็นต้น

ปัญญาภาวนา การเจริญปัญญา, พัฒนาปัญญา, การฝึกอบรมปัญญา ให้รู้เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง รู้เท่าทันเห็นแจ้งในโลกและชีวิตตามสภาวะ สามารถทำจิตใจให้เป็นอิสระ ทำตนให้บริสุทธิ์จากกิเลส และปลดปล่อยจากความทุกข์ แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ด้วยปัญญา

ที่มา : พจนานุกรมพุทธศาสตร์ (ฉบับประมวลธรรม)
พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต)

สารานุกรม ๖

ธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความให้ระลึกถึง ธรรมเป็นเหตุให้ระลึกถึงกัน หลักการอยู่ร่วมกัน หลักธรรมที่เป็นองค์ประกอบของชุมชน ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง

๑. **เมตตาภาวนา** ตั้งเมตตาภาวนากรรมในเพื่อนพรหมจรรย์ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ ช่วยเหลือกิจธุระของผู้ร่วมหมู่คณะด้วยความเต็มใจ แสดงกิริยาอาการสุภาพ เคารพนับถือกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง

๒. **เมตตาวจีกรรม** ตั้งเมตตาวจีกรรมในเพื่อนพรหมจรรย์ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ ช่วยบอกแจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์ สั่งสอนแนะนำตักเตือนด้วยความหวังดี กล่าววาจาสุภาพ แสดงความเคารพนับถือกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง

๓. **เมตตาโมกกรรม** ตั้งเมตตาโมกกรรมในเพื่อนพรหมจรรย์ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ ตั้งจิตปรารถนาดี คิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กัน มองกันในแง่ดี มีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสต่อกัน

๔. **สารานโภคี** ได้ของสิ่งใดมาก็แบ่งปันกัน คือ เมื่อได้สิ่งใดมาโดยชอบธรรมแม้เป็นของเล็กน้อยก็ไม่หวงไว้ผู้เดียว นำมาแบ่งปันเฉลี่ยแจกจ่าย ให้ได้มีส่วนร่วมใช้สอยบริโภคทั่วกัน

๕. **ศีลสามัญญตา** มีศีลบริสุทธิ์เสมอกันกับเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ มีความประพฤติสุจริตดีงาม ถูกต้องตามระเบียบวินัย ไม่ทำตนให้เป็นที่รังเกียจของหมู่คณะ

๖. **ทิวฐีสามัญญตา** มีทิวฐิตีงามเสมอกันกับเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ มีความเห็นชอบร่วมกัน ในข้อที่เป็นหลักการสำคัญที่จะนำไปสู่ความหลุดพ้นสิ้นทุกข์ หรือขจัดปัญหา

ที่มา : พจนานุกรมพุทธศาสตร์ (ฉบับประมวลธรรม)
พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต)

ในธรรมยิ่งขึ้นไปอีก

จึงไม่แปลก ที่ “ธรรมยาตรา...รักษาลำน้ำโขง” เริ่มเพียงช่วงเวลาสั้น ๆ บางคนจึงตั้งคำถามว่า “นี่เป็นธรรมยาตราฯ หรือเรือสำราญกันแน่...” คำที่ว่า เมื่อผู้เข้าร่วมกิจกรรมเริ่ม “รู้จัก” กันและกัน เริ่มผ่อนคลายความเป็น “ส่วนตัว” แล้วหันมาทำกิจกรรม “รวมหมู่” อันเป็นกิจธุระของผู้ร่วมคณะ หรือกระทั่งร่วมมือกันแก้ปัญหของ “บางคน” ฯลฯ มากขึ้นแล้ว น้ำเสียงสรวลเสเฮฮาของความสุข และไมตรีจิตมิตรภาพ ก็มักจะมิให้ได้ยินอยู่เป็นระยะ แทนที่จะมีข้อบังคับ กฎเกณฑ์ และวิธีปฏิบัติอันเคร่งครัดเคร่งเครียด และเคร่งขรึม

ยิ่งเมื่อขบวนมีความยืดหยุ่น และสามารถผสมผสานความเป็นส่วนตัวและส่วนรวมได้ในระดับหนึ่ง การ “เคลื่อนไหว” ของขบวนธรรมยาตราฯ ก็ยิ่งปราศจากความบีบคั้นหรือกดดัน อันจะเป็นเหตุแห่งการกระทบกระทั่ง และต้องเสียเวลาเปรียบเทียบกับใคร “ดีกว่า” ใคร

ด้วยบรรยากาศเช่นนี้มิใช่หรือ การเรียนรู้เชิงประจักษ์ ต่อสภาพการณ์ของลำน้ำโขง แล้วเปรียบเทียบกับข้อมูลจากวิทยากร ตลอดจนเพื่อนร่วมเดินทางที่เคยมีประสบการณ์มาก่อน จึงสอดคล้องไปกับความสุขและความเข้มแข็งจากการพักผ่อน ตลอดจนการทำงานส่วนตัว และการทำงานของหมู่คณะ

ที่ตนอาสารับมาทำ...

นี่มิใช่หรือ คือแบบจำลองเล็ก ๆ ของการดำเนินชีวิตที่หลายคนแสวงหา ที่ประกอบไปด้วย การเรียนรู้ การทำงาน และการพักผ่อนที่บรรสาน สอดคล้องกัน ภายใต้บรรยากาศใกล้ชิดธรรมชาติ และไม่ตรีจิต – มิตรภาพเยี่ยงกัลยาณมิตร

และนี่มิใช่หรือ ที่ศักยภาพส่วนตัว และศักยภาพของกลุ่มฯ ได้รับการสร้างเสริมขึ้น ด้วยพลวัตของการรวมหมู่ภายใต้กรอบโครงของ “ศาสนธรรม” อันสอดแทรกอยู่กับกิจกรรม กิจวัตรประจำวัน และข้อตกลงที่ทุกคน (หรือส่วนใหญ่) เห็นพ้อง โดยมีได้ รู้สึกว่าปีบคั้น และจำยอมต้องปฏิบัติ...

จริงอยู่ “ธรรมยาตรา” ย่อมมิใช่สูตรสำเร็จของการศึกษาและปฏิบัติธรรมในสังคมร่วมสมัย ทั้งยังมีใช่คำตอบสำเร็จรูปต่อการประยุกต์ใช้ศาสนธรรมกับการแก้ปัญหาชีวิตและสังคมอย่างรอบด้านและถึงที่สุด หากเป็นเพียง “ทางเลือก” หนึ่ง ที่เปิดโอกาสให้ผู้แสวงหาคำตอบแสวงหาวิถีแห่งการดำเนินชีวิต และแสวงหากระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสม อันเนื่องอยู่ด้วยศาสนธรรม ได้ “ทดลอง” ใช้ชีวิตช่วงสั้น ๆ ร่วมกับผู้อื่นในแนวทางใกล้เคียงกัน ภายใต้บรรยากาศและสถานการณ์อันเอื้ออำนวย

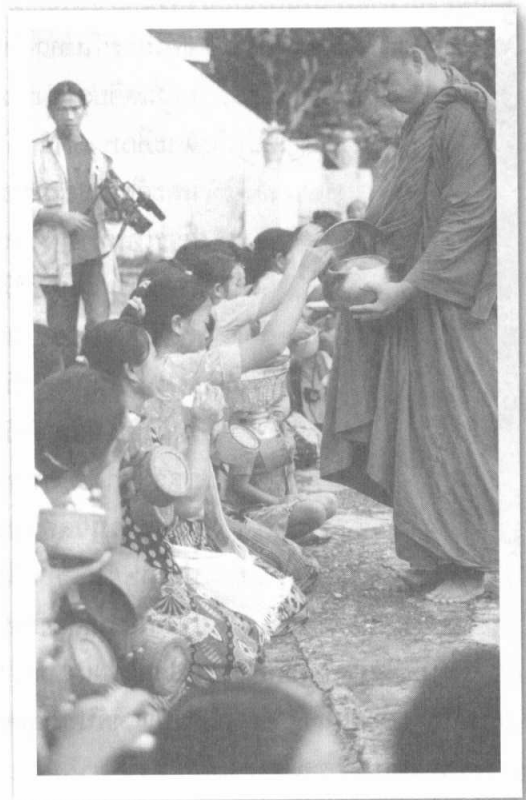
และหากกล่าวให้ถึงที่สุดแล้ว เมื่อเจาะจงถึง “ธรรมยาตรา...รักษาลำน้ำโขง ครั้งที่ ๑” ที่ผ่านมา แม้จะถือได้ว่า เป็นพัฒนาการที่สืบเนื่องจาก “ธรรมยาตราเพื่อทะเลสาบสงขลา” และการจัด “ธรรมยาตรา” ในเนื้อหา หรือรูปแบบอื่น ๆ แต่ก็ใช้ว่าจะมีความสมบูรณ์ หรือไร้ซึ่งข้อบกพร่อง กระทั่งคู่ควรกับการชื่นชมเพียงด้านเดียว หากเป็นเพียงประกายไฟอีกวามหนึ่งที่หลายคนร่วมกันจุดขึ้น ภายใต้ข้อจำกัดหรือเงื่อนไขที่เป็นอยู่ และจะว่าไป

แล้ว ช่วงเวลาสั้น ๆ ของ “ธรรมยาตรา” นั้น ก็เป็นแต่เพียง “จุดเริ่มต้น” จุดหนึ่งของการศึกษาและปฏิบัติธรรมอย่างสมสมัยเท่านั้น เรื่องราวหลังจากจบธรรมยาตรา หรือธรรมยาตราที่เหมาะสมกับประเด็นและสถานการณ์ครั้งต่อไปต่างหาก ที่จะเป็นตัวชี้วัดว่า อย่างก้าวที่ได้เดินทางร่วมกันนั้นมาถูกทางหรือไม่ และจะไปสู่จุดหมายใด

อย่างไรก็ตาม คำถามและความสงสัยย่อมเกิดขึ้นกับ “สิ่งใหม่” หรือ “ความไม่คุ้นเคย” ได้เสมอ แต่เชื่อว่า ถึงบัดนี้ หลายคนที่เคยร่วมธรรมยาตรา คงมีคำตอบที่เหมาะสมของตนแล้ว ว่า... “ธรรมยาตรา” คืออะไร เพื่ออะไร โดยใคร และโดยวิธีใด

เป็นเพียงงานรณรงค์ประจำปีแบบ “รวมญาติ”, แต่การเดินทางถือป้าย – ตีกลอง รอบทะเลสาบสงขลา, เป็น “เรือสำราญ” ของคนชั้นกลาง

หรือ เป็นการเคลื่อนไปโดยธรรม...

สายน้ำ ||แห่งความทรงจำ...ลำน้ำโขง

“แสงจันทร์กระจ่าง ส่องนำทางสายจร
คิดถึงนางฟ้าอสรพิษ ป่านนี้นางนอนหลับแล้วหรือยัง
แสงจันทร์นวลโย ไข่อ้อมจมนอยู่ในแก้ว
เรไรเสียงไพร่แว่วดัง ยิ่งฟังยิ่งเหงาจับใจ...คิดถึง...”

เสียงเพลง “แสงจันทร์” จากเพื่อนร่วมเดินทางคนหนึ่งดังซบกล่อม
บรรยากาศริมฝั่งโขงในคืนวันเพ็ญให้เป็นคืนงดงามในความทรงจำอีกคืนหนึ่ง
ของการเดินทางในโครงการ “ธรรมยาตรา...รักษาลำน้ำโขง ครั้งที่ ๑” ซึ่ง
กลุ่มเสขิยธรรมร่วมกับกลุ่มรักษ์เสียงของจัดขึ้นเพื่อให้พวกเขาได้ร่วมสัมผัส
และศึกษาสภาพลำน้ำโขง เกาะแก่ง หาดทราย สิ่งแวดล้อม ตลอดจนวิถีชีวิต
และวัฒนธรรมสองฝั่งโขง ได้ร่วมภาวนา แลกเปลี่ยนประสบการณ์ชีวิต
การเดินทาง การปฏิบัติธรรม รวมทั้งสิ่งที่สำคัญที่สุดคือ ได้ร่วมแสดง
เจตนารมณ์ที่จะ “รักษ์” ลำน้ำโขงให้เป็นสายน้ำที่ยิ่งใหญ่ของมวลมนุษยชาติ
ในวิถีที่ควรจะเป็นต่อไปตราบชั่วลูกชั่วหลาน

คืนนี้ (๑๓ มิ.ย. ๔๖) เป็นคืนสุดท้ายที่พวกเรา ๓๙ ชีวิตจะได้ใช้ชีวิต
ริมฝั่งโขง ก่อนเช้าวันพรุ่งจะออกเดินทางเข้าสู่นครเวียงจันทน์อันเป็นจุดหมาย
ปลายทางของการเดินทางในครั้งนี่ แสงจันทร์คืนก่อนวันขึ้น ๑๕ ค่ำ สาด
แสงขาวนวลอาบหาดทรายกว้างให้สว่างกระจ่างโดยไม่ต้องอาศัยแสง
ประดิษฐ์ใด ๆ มาไล่ความมืดยามค่ำคืนให้เลือนหาย สายลมเย็นจากลำน้ำ
โขง ผสานเสียงสรรพสัตว์ที่ร้องระงมอยู่ไกล ๆ ช่วยปั้นแต่งบรรยากาศให้สุด
แสนจะโรแมนติก พวกเราหลายคนในกลุ่มจึงตกลงร่วมกันว่าคืนนี้จะนอน
อาบแสงจันทร์ พุดคุย ร้องเพลงกันโดยไม่กลับเข้าเต็นท์จนกว่าจะรุ่งเช้า

ตี ๒ กว่าแล้ว หลายคนทยอยหลับไหลหลังจากร้องเพลงไปหลายเพลง พุดคุยกันไปหลายเรื่อง แต่ฉันยังไม่หลับด้วยเพราะบรรยากาศที่มีมนต์ขลังงดงามจนไม่ยอมปล่อยให้เปลือกตาบนล่างปิดลง บรรจบกัน ตั้งใจว่าคืนนี้จะนอนมองจันทร์จนกว่าจะลับหายไปจากสายตา ได้เฝ้าดูและมองเห็นความเปลี่ยนแปลงของพระจันทร์ดวงเดียว จากดวงกลมใหญ่เมื่อตอนหัวค่ำ มาลอยขึ้นกลางท้องฟ้าเมื่อครึ่งคืน แล้วมุดหายเข้ากลีบเมฆดำทะมึนจนเกรงว่าสายฝนจะหล่นโปรยทำให้ความตั้งใจต้องล้มสลาย แต่พักใหญ่หมู่เมฆก็ค่อย ๆ เคลื่อนกระจายแยมให้จันทร์เจ้าออกมาอวดโฉมอีกครั้ง ราวตี ๓ กว่า ๆ พระจันทร์เปล่งสว่างปล่อยแสงสีเหลืองทองกระจายออกจากตัวเป็นวงกลมคล้ายพระจันทร์ทรงกลดแต่งดงามกว่า ดูราวกับว่ามีรัศมีจันทร์ส่องออกมารอบตัว ระยะเวลาที่เฝ้าดูการเปลี่ยนแปลงของจันทร์บนฟ้า ความคิดฉันก็ไหลเรื่อยนึกไปถึงสังขารในชีวิตมนุษย์ซึ่งต้องเดินทางคล้ายกับพระจันทร์ที่เห็นนี้เอง บางวันชีวิตราบเรียบ บางขณะกลับต้องเผชิญมรสุมคล้ายกับเมฆหมอกที่เข้าบดบัง แต่สักวันหนึ่งความทุกข์นั้นก็ต้องผ่านไป เผยให้เห็นความสดใสอีกครั้ง ชีวิตก็เท่านั้นเองหนอ ไม่ว่าจะเผชิญกับอะไรจิตใจก็ต้องมั่นคงเข้มแข็งพอที่จะรับได้กับทุกสภาวะที่เข้ามากระทบ และพยายามค้นหาความงาม คืนให้เจอความสุขของชีวิตให้จงได้

... ..

ตี ๔ ครึ่งกว่า ๆ พระจันทร์กำลังเคลื่อนต่ำลงอย่างช้า ๆ ฉันขอเพลงอีก ๒ เพลงจากเพื่อนคนเดิมที่ยังคงนั่งซุ่มซบความงามอยู่ด้วยกัน เพื่อเป็นเพลงส่งลาดวงจันทร์ในคืนนี้ เสียงเพลงสุดท้ายจบลงพร้อม ๆ กับเงาจันทร์ที่ซุกตัวลงลับเหลี่ยมเขาเบื้องหน้า และเปลือกตาที่หนักเกินกว่าจะควบคุม จนต้องยอมให้มันปิดลง เป็นฉากสุดท้ายที่แสน

ประทับใจสำหรับค่ำคืนส่งลาฝั่งโขงที่พวกเราอนแรมร่วมกันมาเกือบ ๑ สัปดาห์

๒

ย้อนกลับไปเมื่อ ๕ วันก่อนหน้านั้น นักเดินทาง ๓๙ ชีวิต ทั้งพระและฆราวาสได้ก้าวลงเรือลำเดียวกัน แต่ละคนพกพาความคาดหวังต่าง ๆ กันไปจากการได้ร่วมเป็นส่วนหนึ่งของคณะธรรมยาตรา... รักษาลำน้ำโขงคณะนี้ แต่สำหรับฉัน เพียงแค่นั้นเรือล่องลำน้ำโขง สายน้ำยิ่งใหญ่ที่มีจุดกำเนิดจากเทือกเขาหิมาลัยอันเป็นที่รัก ได้ชื่นชมธรรมชาติสองฟากฝั่ง ได้ทอดตามองสายน้ำนิ่ง ตื่นเต้นกับสายน้ำเชี่ยวตามเกาะแก่งตลอดทางจนถึงหลวงพระบาง เมืองในดวงใจที่เฝ้ารอโอกาสเยี่ยมเยือนมานานปี อีกทั้งยังได้ล่องต่อไปจนถึงเวียงจันทร์อันเป็นเส้นทางที่นักท่องเที่ยวทั่วไปไม่มีใครจะมีโอกาสสัมผัสได้ง่าย ๆ เท่านั้นก็นับว่าบรรลូវัตถุประสงค์ในการเดินทางแล้ว ฉันไม่ได้คาดหวังจะได้อะไรมากกว่านี้ แต่ไม่คาดหวังมิได้หมายความว่าจะไม่เรียนรู้ตรงกันข้าม การไม่คาดหวังนี้เองที่เอื้อให้ฉันเปิดหัวใจ เปิดมุมมองกับสิ่งที่ได้สัมผัสสายทางอย่างเต็มที่ และน้อมรับทุกสิ่งที่เกิดขึ้นไปประทับใจไว้ในรอยทรงจำที่แสนงดงาม

๓

แดดอ่อนแสงลงมากแล้วส่งผลให้บรรยากาศยามเย็นของวันต้นฤดูฝนดูเจียบสงบ ทำบุญมีผู้เป็นนายน้ำ (กัปตัน) ของเรือลำนี้เบนหัวเรือเข้าหา

หาดทรายริมฝั่งโขงที่กว้างขวางพอสมควร เพื่อใช้เป็นสถานที่ให้พวกเราได้กางเต็นท์สำหรับพักผ่อนเป็นคืนแรก (๘ มิ.ย. ๕๖) หลังจากที่ได้อ่านเรื่องจากห้วยทราย แวะชมบ้านก้อนปี้มซึ่งเป็นหมู่บ้านไทลื้อที่มีชื่อเสียงด้านการทอผ้า และชมชาวบ้านร้อนทอริมฝั่งโขงมาตลอดทั้งวัน

หลังจากสำรวจทำเลกางเต็นท์จนพอใจ หลายคนผลัดเสื้อผ้าเดินลงโขงเพื่ออาบน้ำ ส่วนฉันยังลังเลสองจิตสองใจว่าจะลงอาบน้ำโขงซึ่งขุ่นข้นสีเหมือนชาเย็นได้หรือไม่ แต่เมื่อเห็นเพื่อน ๆ วายน้ำเล่นกันราวกับกำลังว่ายน้ำในห้วยใสก็เลยตัดใจ ยิ่งไงคงหนีไม่พ้นต้องลงโขงอยู่ดี เพราะยังต้องล่องกันอีกหลายวัน ในที่สุดก็ตัดสินใจเปลี่ยนเสื้อผ้าแล้วค่อย ๆ หย่อนเท้าลงสัมผัสสายน้ำขุ่นข้น ทันทีที่เท้าแตะพื้นน้ำแล้วค่อย ๆ จมลง ความรู้สึกเย็น...แล่นจากปลายเท้ากระจายขึ้นไปทุกส่วนของร่างกาย เมื่อปล่อยตัวให้จมลงในสายน้ำฉ่ำเย็น ความสดชื่นก็เข้ามาแทนที่ความเหนื่อยล้าจากการเดินทางมาตลอดวันได้ราวกับปลิดทิ้ง สดชื่น...จนลืมความขุ่นข้นที่ดูเหมือนเป็นปัญหาในตอนแรกไปได้หมดสิ้น นี่เป็น

ปฐมบทแห่งการเรียนรู้ที่ได้จากลำน้ำโขง สิ่งที่เห็นอาจไม่ใช่สิ่งที่เป็นอย่างก็ได้ หากเราไม่ได้ลงไปสัมผัสตัวตนที่แท้จริง กับน้ำโขงเมื่อแรกเห็นก็ยังไม่ไว้วางใจ ด้วยเพราะคำว่าลือถึงความกราดเกรี้ยวของกระแสน้ำซึ่งพวกเราได้เห็นเป็นระยะตลอดการเดินทางวันนี้ ประกอบกับความขุ่นแดงของสายน้ำที่คนเมืองอย่างฉันก็ตีค่าว่าไม่สะอาด ทำให้มองเห็นสายน้ำโขงเหมือนคนแปลกหน้าที่ไม่น่าไว้วางใจ แต่เมื่อได้สัมผัสกลับพบว่าแท้จริงแล้วเพียงแค่ความฉ่ำเย็นของสายน้ำยามอาทิตย์อัสดงก็นับว่าเพียงพอแล้วที่จะชำระกายให้สะอาด จากคนแปลกหน้าฉันจึงได้เริ่มทำความรู้จักกับสายน้ำโขงเพิ่มขึ้นอีกนิด

ชำระกายแล้วหลังอาหารเย็น หลวงพี่กิตติศักดิ์ก็นำพวกเราชำระใจด้วยการภาวนาริมฝั่งโขง ปล่อยภาวะตั้งเครียดที่แต่ละคนพกพามาจากชีวิตเมือง และค้นหาความสงบท่ามกลางเสียงเพลงบรรเลงจากธรรมชาติ ทั้งเสียงลม เสียงน้ำ หรือเสียงหริตหริ่งเรไรโดยรอบ

ค่ำแล้ว หลังจากนั่งภาวนาและเปิดประเด็นข้อมูลพื้นฐานของแม่น้ำโขงให้ทราบพอเป็นสังเขป

๓ “เราจะเอาเสือขี้หลัง”

น้ำของ – จากมุมมองแม่หญิงลาว
ดวงเดือน บุญยาวง

ดารารัตน์ วีระพงษ์

ตีพิมพ์ครั้งแรกใน ลำน้ำโขง : ศรีทธา คุณค่า และความทรงจำ น.๑๐๗

พวกเขาได้แยกย้ายกันเข้าพักผ่อนตามเต็นท์ที่ได้จอง
พื้นที่กันไว้ ลักพักสายฝนก็หล่นโปรยต้อนรับคืนแรก
บนฝั่งโขงอย่างชุ่มฉ่ำ แม้อากาศจะร้อนอบอ้าว แต่
ฉันก็นอนฟังเสียงเม็ดฝนหล่นกระทบผ้าใบเต็นท์
อย่างเป็นสุขจนหลับไปโดยไม่รู้ตัว

ห้องฟ้าสว่างทั่วผืนแล้วเมื่อฉันลืมตาตื่นขึ้นมา
ตอนตี ๕ ครั้ง พอโผล่หน้าออกมาจากเต็นท์ก็สัมผัส
กับอากาศเย็นสดชื่นของยามเช้าหลังฟ้าฉ่ำฝนเมื่อ
คืน พื้นทรายยังเปียกชุ่ม หลังคาเต็นท์เม็ดฝนยัง
เกาะพรราว ต้นไม้ใบหญ้ารอบ ๆ มีหยดน้ำวาววับ
เกาะอยู่เต็มไปหมด แหงนหน้ามองฟ้าก็พบว่าเมฆ
ดำครึ้มยังคงคลี่กระจายปกคลุมอยู่เป็นหย่อม ๆ
ส่วนยอดไม้ตามแนวสันเขาโอบล้อมขาวหม่นคลุมดู
นุ่มนวลตา สายน้ำโขงยามเช้าเรียบนิ่งจนเกิดเงา
สะท้อนภาพเรือซัดเจเนบนผิวน้ำ เป็นภาพสงบงาม

ที่น่าประทับใจสำหรับการเริ่มต้นใหม่อย่างมีพลัง
ยามเช้าที่สงบเย็นเช่นนี้ เป็นบรรยากาศดี ๆ
ที่เหมาะสมสำหรับการนั่งภาวนา หลงฟุ้งติดคิดดีและ
พระรูปอื่น ๆ ได้นำพวกเรานั่งสมาธิในทุกเช้าและทุก
ค่ำตลอดการเดินทาง ซึ่งฉันคิดว่านี่เป็นวิถีแห่งการ
เริ่มต้นวันและสิ้นสุดวันที่ดีวิธีหนึ่ง มนุษย์เราควรมี
เวลาสงบนิ่งเพื่อเฝ้ามองตัวเอง สำหรับฉันการได้นั่ง
วิปัสสนาติดตามคุณลมหายใจ หรือตามดูสิ่งเร้าต่าง ๆ
ที่เข้ามากระทบใจ ได้เห็นการเกิดขึ้นและดับไปของ
อารมณ์ในขณะหนึ่ง ๆ นั้น มันทำให้ฉันตระหนักถึง
ความสำคัญของเวลาปัจจุบัน การมีสติกับการ
กระทำทุกขณะ รวมทั้งได้รับรู้และทำความเข้าใจได้
ว่าชีวิตเป็นอนิจจัง ทุกสิ่งล้วนเกิดขึ้นจากเหตุปัจจัย
มีเกิดก็ต้องมีดับ สิ่งใดที่เกิดขึ้นมาและเป็นอดีตไป
แล้วนั้น เราไม่สามารถไปแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลง
อันใดได้ ส่วนอนาคตก็ยังเป็นสิ่งที่ยังไม่เกิดขึ้นจึง
ไม่ควรไปห่วงกังวลกับมันจนเกินเหตุ มีแต่ปัจจุบัน
เท่านั้นเราสามารถจัดการกับมันเพื่อให้ได้ผลที่ดี
ตามใจปรารถนา

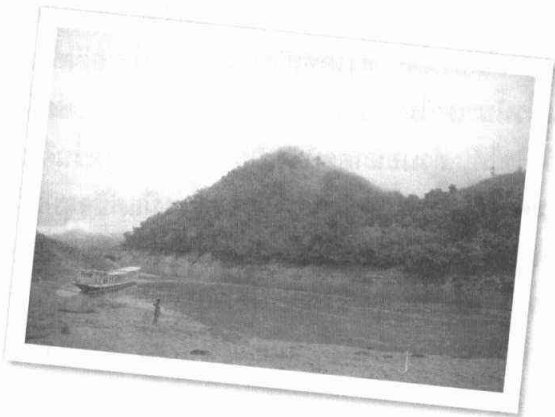
การเดินทางกับคณะธรรมยาตราฯ ครั้งนี้

ช่วงท้าย ๆ ของการเดินทาง คณะได้มีโอกาส
พักอาศัยใน “เฮือนไม้พันกอ” อันร่มรื่นริมน้ำจืดของ
แม่หญิงนักคิดนักเขียน ผู้มีบทบาทอย่างมากต่อวงการ
ศึกษา การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและการขับเคลื่อน
ทางปัญญาในประเทศลาว—ดวงเดือน บุนยวง

ในวันที่เราพบกัน ทางคณะธรรมยาตราฯ ได้มอบ
หนังสือจำนวนกว่า ๕๐ เล่มสมทบการจัดตั้ง “หอสมุด
มหาสิลา วีระวงศ์” บิดาของดวงเดือนซึ่งสมัยยังมีชีวิต
ทำงานถวายเจ้าชีวิตองค์สุดท้ายของลาว และเป็น
ปราชญ์ที่ชาวลาวให้ความยกย่องและเคารพเป็น
อย่างมาก ด้วยว่า ตลอดช่วงชีวิตของมหาสิลา ล้วน
เป็นไปเพื่อความก้าวหน้าและความมั่นคงของประเทศ
นอกจากบทบาทในทางการเมืองแล้ว มหาสิลาายัง

นอกจากการได้สดมภ์นั่งสมาธิแล้ว พวกเรายังได้ร่วมทำบุญในรูปแบบอื่น ๆ อีก เช่น ได้ร่วมพิธีบวชพระของชาวเวียงจันทน์ที่ทำเรือปากลาย ได้ใส่บาตรพระที่เดินต่อแถวกันยาวเกือบ ๒๐๐ รูปที่หลวงพระบาง และที่ฉันประทับใจอีกแห่งคือการได้ตักบาตรที่วัดบ้านหาดเตี๊ยะ ซึ่งเป็นบ้านเกิดของบุญมี-นายน้ำผู้นำรักของเรา วันนั้นเป็นเช้าวันที่สองที่ได้นอนริมฝั่งโขง ซึ่งเมื่อคืนที่ผ่านมาพวกเราได้รับเชิญเป็นกรณีพิเศษให้ไปเที่ยวที่บ้านหาดเตี๊ยะซึ่งกำลังมีงานทอดผ้าป่ากัน และตอนเช้าชาวบ้านได้นิมนต์พระภิกษุ ๔ รูปในคณะให้ไปฉันเช้าที่วัด พวก

เราเลยถือโอกาสตามเข้าไปใส่บาตรด้วย เมื่อเดินขึ้นไปถึงลานวัดก็พบว่าชาวบ้านทั้งเด็ก ๆ หนุ่มสาวเฒ่าชรา ได้นั่งล้อมเป็นวงรอบลานวัดอย่างเป็นระเบียบและสงบรอเวลาที่จะใส่บาตร คนเฒ่าคนแก่บางคนยกกระต๊อบข้าวเหนียวขึ้นจับที่หน้าผากสาว ๆ นั่งคุกเข่าเรียบบร้อย ส่วนลูกเด็กเล็กแดงที่ตามพ่อแม่มาใส่บาตรบางคนเกาะกลุ่มกันเล่นกองทรายอยู่ข้าง ๆ บางคนยังเล็กนักก็เกาะหลังเกาะไหล่แม่คลอเคลียอยู่ใกล้ ๆ ฉันแอบมองสาวน้อยคนหนึ่งอายุน่าจะประมาณ ๓ ขวบ เธอยืนเกาะหลังแม่ในมือถือดอกดวงจำปาดอกไม้ประจำชาติของลาวหมุนเล่นไปมา ฉันลอบมองเธอและพยายามหามุมเพื่อที่จะเก็บภาพประทับใจนี้ลงบนแผ่นฟิล์ม แต่จนแล้วจนรอดก็หามุมพอเหมาะพอดีไม่ได้ กว่าจะได้มุมที่ต้องการดอกดวงจำปาในมือเธอก็กลีบร่วงจนเหลือไม่กี่กลีบแล้ว น่าเสียดายจริง ๆ

เมื่อได้เวลาทั้งพระไทยพระลาวก็ลงบิณฑบาตด้วยกัน ชาวลาวแจกเฉพาะข้าวเหนียวใส่บาตร ส่วนกับข้าวจะตามไปถวายบนศาลา แต่พวกเราซึ่งส่วนใหญ่ไม่ได้เตรียมของมาใส่บาตรโดยเฉพาะ ก็

มุ่งมันที่จะถ่างไว้ซึ่งวรรณคดีประวัติศาสตร์ของลาว หนังสือเรียนจำนวนมากที่เด็กเรียนและครูใช้อยู่ในปัจจุบันก็ล้วนเป็นผลงานของท่านมหาศิลา ผลงานของท่านไม่เพียงแพร่หลายในประเทศเท่านั้น แต่หลายชิ้นถูกนำมาแปลเป็นภาษาต่าง ๆ รวมทั้งภาษาไทยด้วย และท่านยังเป็นที่นับถือในหมู่ปัญญาชนชาวไทยไม่น้อย

ดวงเดือนถอดแบบความเป็นนักอ่าน นักคิด นักเขียนและนักทรงครีกรักษาและพัฒนาศิลปะวรรณกรรมและประเพณีลาวอย่างเข้มแข็ง เช่นเดียวกับดาราผู้พี่ และพี่น้องร่วมท้องเดียวกันอีกหลายคน

ในวันแดดร่มลมตก กลางลานหญ้าหน้าบ้านไผ่พันกอ วงสนทนาจากที่มีเพียงสามสี่คนก็ขยายเป็น

วงกว้างเมื่อเพื่อนร่วมคณะและสมาชิกในครอบครัวของเจ้าบ้านตามมาสมทบ บทสนทนาอยู่ที่ประเด็นหลักคือ เรื่องของการมาราธรมยาดราในครั้งนี้ แม่น้ำโขงในแง่มุมต่าง ๆ รวมทั้งการคุกคามที่เกิดขึ้นโดยเฉพาะในกรณีโครงการระเบิดเวลานั้นแสนจะออกรสเสียงสูงต่ำของคนในวงที่สลับกันเป็นทั้งผู้เล่าและผู้ฟังทำเอาเพลินจนลืมเวลา แต่ก็ไม่มีลืมว่า รู้สึกประทับใจกับดวงเดือนและดารา สองพี่น้องผู้มีแววดาแห่งความอาหาร ใฝ่รู้และมีความหลักแหลมทั้งทางความคิดและการพูด

จากความประทับใจนั้น ทำให้เมื่อดวงเดือนมีกำหนดการจะพากลุ่มนักเขียนและบรรณาธิการลาวมาดูงานด้านสิ่งพิมพ์ที่กรุงเทพฯ เราจึงถือโอกาสนัด

พยายามหาอาหารหรือขนมที่พอจะมีอยู่มาร่วมใส่
ด้วย ในบาตรพระวันนั้นจึงเต็มไปด้วยมา่า อาหาร
กระป๋อง รวมทั้งขนมขบเคี้ยวหลายอย่าง เพื่อนบาง
คนต้องวิ่งตามแถวรูปสุดท้ายเพื่อที่จะใส่ขนมให้ใน
บาตร เรียกเสียงหัวเราะให้กับชาวบ้านได้พอสมควร

หลังจากพระฉันเช้าเสร็จและกำลังเดินกลับไป
ลงเรือ ระหว่างทางหลวงพ่อก็ตัดคิดได้แฉะทักทาย
เด็ก ๆ หลายคนที่กำลังเล่นกันอยู่ เพียงแค่เอ่ย
ทักเท่านั้นเด็กผู้หญิงทั้ง ๆ ที่กำลังเล่นก็ยอบตัวลงนั่ง
คุกเข่าคุยด้วยทันที เป็นการแสดงความเคารพ
นบนอบต่อพระสงฆ์ในรูปแบบที่เราอาจไม่ค่อยได้
เห็นอีกแล้วในสังคมไทย โดยเฉพาะในเมืองหลวง
เช่นกรุงเทพฯ นี่เป็นอีกภาพประทับใจที่แสดงให้เห็น
ถึงความสำคัญของพระสงฆ์และพุทธศาสนาที่
แทรกอยู่ในวิถีชีวิตของคนลาว และได้รับการถ่ายทอด
จากชนรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่งอย่างไม่ขาดตอน
เป็นภาพที่ฉันอยากให้เกิดขึ้นที่บ้านเมืองของเราอีก
ครั้ง ก่อนที่พุทธศาสนาจะเลือนหายไปจากสังคม
ไทยอย่างทีหลายคนกังวลกันอยู่

ขณะนี้ฉันยืนอยู่บนก้อนหินบนเกาะใหญ่กลาง
ลำน้ำโขง ทอดสายตามองสายน้ำเขียวที่ไหลวน
รอบแก่งหิน จากจุดนี้เราจะเห็นแม่น้ำโขงในมุมที่
งดงามมากอีกมุมหนึ่ง สายน้ำคดเคี้ยวอ้อมเลียบ
เขา มองเห็นยอดภูเป็นฉากหลัง ก้อนหินใหญ่น้อย
ถูกจัดวางระยະห่างด้วยฝีมือปั้นแต่งของธรรมชาติ
ก่อเกิดเป็นความลงตัวที่ยากจะเลียนแบบ เกาะนี้
อยู่ห่างจากบ้านหาดเต๊อะที่พวกเราเพิ่งจากมาเพียง
ประมาณ ๑๐ นาที เป็นเกาะใหญ่ที่อาจจะกำลังอยู่
ในภาวะเสี่ยงอย่างยิ่งที่จะถูกระเบิดทิ้ง หากโครงการ
ระเบิดแก่งได้รับการสนับสนุนให้ลงมือได้ พวกเรา
จึงพยายามซึมซับภาพที่ได้เห็นนี้ไว้ให้มากที่สุด
เพราะอาจจะไม่ได้พบเห็นอีกหากมีโอกาสกลับมา
เยือนอีกครั้ง

เรือธรรมยาตราฯ ของเรายังคงแล่นฝ่าสายน้ำ
เรียบและสายน้ำเขียวตามเกาะแก่งน้อยใหญ่ใน

เจอและสนทนากันอีกครั้ง ณ เรือนอินทร์ ซึ่งคุณสุจิตต์
วงศ์เทศตั้งวงรอเลี้ยงมือค่ำดวงเดือนและคณะอยู่แล้ว
แม่ละประเด็นที่เป็นความสนใจของเรายังคงหนีไม่พ้น
เรื่องเดิม—แม่น้ำโขง

“เราก็คงไปมาหลายประเทศนะ อยู่บนเครื่องบิน
เวลามองลงมาเห็นแม่น้ำโขงเราก็จะรู้สึกว้าว เออ เห็น
น้ำโขงแล้ว เห็นบ้านแล้ว เพราะน้ำโขงก็เป็นสัญลักษณ์
ของคนลาว กลับมาถึงแผ่นดินของเราแล้ว สมัยเด็ก ๆ
เราก็อยู่ติดกับน้ำโขง ลอยเล่นน้ำทุกวัน ริมแม่น้ำนี่เป็น
สนามเด็กเล่นที่ดีเลย ทั้งก่อนไปโรงเรียนกลับจาก
โรงเรียนก็จะมาอาบน้ำแม่น้ำ สมัยก่อนก็ไม่มีน้ำประปา
นะ เสาร์—อาทิตย์ก็เก็บเสื้อผ้าไปซัก สำหรับคนที่อาศัย
อยู่ริมแม่น้ำโขงก็จะรู้สึกผูกพัน สำหรับเราแม่น้ำโขงมัน

ยิ่งใหญ่ขนาดนั้น อย่างหนึ่งเพราะเราเองก็ไม่มีทะเล เรา
โตมากับแม่น้ำ อาศัยบรรยากาศในการสร้างงานเขียน
เกิดแรงบันดาลใจจากแม่น้ำ ยิ่งสมัยก่อนลาวกับไทย
ไม่มีระบบการเมืองต่างกันมาก เรายังนั่งไฟเข่าจะ
ไปยิงบั้งไฟสองฝั่งโขง ตรงนั้นมันก็จะเห็นหาดกว้าง
มาก เราก็จะวิ่งลงไปเก็บเศษบั้งไฟที่ตกลงมา แต่ตอน
นี้วิ่งลงไปไม่ได้แล้ว อันตราย เด็กน้อยที่บ้านอยู่ริมฝั่ง
โขงก็ยังลงอาบน้ำ สนุกกับน้ำ เดียวนี้ก็น้อยลง... กับ
น้ำโขงนี้ผูกพันมาก เขียนบทกวีไว้หลายบทเกี่ยวกับ
น้ำโขง อย่างมีอยู่ตอนหนึ่งมีกรณีพิพาททหาร มีทหาร
ถูกยิงตาย ศพลอยตามน้ำมา เราก็เขียนไปทำนองว่า
น้ำโขงเนี่ยนะบางทีก็ให้ชีวิต บางครั้งก็เป็นแหล่งฝัง
ชีวิต น้ำโขงเองก็มีชีวิตมันเองเหมือนกันนะ เราเป็นคน

บางช่วงมุ่งหน้าสู่หลวงพระบาง และเรื่อยต่อไปจนถึงเวียงจันทน์ ระหว่างนี้ นอกจากธรรมชาติงดงามหลากหลายที่เราได้พบเห็น ทั้งเกาะกลางแม่น้ำโขงที่ผ่านมา หรือจะเป็นสายน้ำ ๒ สีที่เกิดจากการสบกันของแม่น้ำโขงและแม่น้ำอุที่บริเวณบ้านปากอู ได้เล่นน้ำอูที่ใสจนเขียว ได้แวะชมและซื้อของที่หมู่บ้านต่าง ๆ ระหว่างทาง ได้เห็นวิถีชีวิตริมฝั่งของชาวบ้านสองฝั่งโขง ยังมีอีกสิ่งหนึ่งที่สัมผัสได้ตลอดการเดินทางคือมิตรภาพของสมาชิกในเรือ ที่พวกเราช่วยถักทอนับตั้งแต่ก้าวเท้าลงเรือลำเดียวกัน จากวันแรกที่ออกเดินทางจากห้วยทราย นี่เป็นอีกหนึ่งความงดงามที่ต้องจารึกไว้ในความทรงจำ

.....

จากกิจกรรมหลายอย่างที่เกิดขึ้นในเรือไม่ว่าจะเป็นการช่วยกันทำอาหาร ล้างจาน ปิดกวาดเช็ดถูทำความสะอาดเรือ การแอบดูแลกันจากเกมบัดดี้ที่น้อง ๆ ทีมงานจัดให้เราได้เล่น การพูดคุยทำความรู้จักกันและกัน ซึ่งบางกลุ่มได้เปิดประเด็นล้วงลึกจนถึงกันบังของหัวใจ การได้แลกเปลี่ยนทัศน

ก็เอาชีวิตไปฝากไว้กับเขา อะไรทำนองนี้ เขียนไว้นานแล้ว จำไม่ค่อยได้ เมื่อก่อนบ้านอยู่ห่างฝั่ง ต้องเดินข้ามถนนไปประมาณ ๑๐ นาที ไปลงแม่น้ำ ผู้บ่าวผู้สาวก็เล่นกลุ่มหนึ่ง เด็กน้อยก็เล่นอีกกลุ่มหนึ่ง อาบน้ำเสร็จก็อาบน้ำขึ้นบ้าน” น้ำเสียงแจ่มใส มีจังหวะจะโคนในการเล่าถ่ายทอดเรื่องราวในวัยเยาว์ของดวงเดือน

สำหรับคนลาวแล้ว แม่น้ำโขงก็มีความหมายและคุณค่ามีแตกต่างจากที่คนไทยรู้สึก ชาวบ้านถือว่าแม่น้ำโขงเป็นสายเลือด เป็นที่ของเธอ ถึงแม้ว่าแม่น้ำโขงสายใหญ่จะไหลอยู่ตามชายแดน แต่แม่น้ำโขงหล่อเลี้ยงแม่น้ำสาขาอื่น ๆ แม่น้ำสาขาของมัน แม่น้ำสาขาของแม่น้ำโขงก็เป็นสายเลือดที่หล่อเลี้ยงคนลาวอย่างกับโคจรการระเบิดแก่คนที่อยู่ตามแม่น้ำน้อย

จากการทำงานที่ต่างสาขาอาชีพ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ข้อปกระจายรายได้ให้ชุมชนต่าง ๆ ที่ได้เยี่ยมชม รวมไปถึงการได้ร่วมทุกข์ร่วมสุขช่วยเหลือกันยามป่วยไข้ ทำให้พวกเรา ๓๙ ชีวิตรู้จักกันมากขึ้น เข้าใจกันมากขึ้น และรักกันมากขึ้นด้วยถึงแม้ว่ามิตรภาพที่ก่อเกิดบนเรือลำน้อยนี้จะเกิดขึ้นในช่วงเวลาไม่นาน แต่ความผูกพันที่ร่วมกันถักทอนั้นงดงามมากพอที่บางคนสัญญากันว่า จะคบกันจนตายจากกันไปข้างหนึ่งเลยทีเดียว

๖

เป็นเวลาหลายวันแล้วที่พวกเราได้ใช้ชีวิตเรียบง่ายริมลำน้ำโขง ได้ปลดปล่อยตัวเองจากวัตถุอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่เคยชินในวิถีชีวิตคนเมือง ได้สัมผัสธรรมชาติที่สมบูรณ์สวยงามสัมผัสสายน้ำยิ่งใหญ่ที่เปรียบเสมือนอู่ข้าวอู่น้ำของคนสองฟากฝั่ง ได้รับรู้ถึงความศรัทธาของผู้คนต่อ

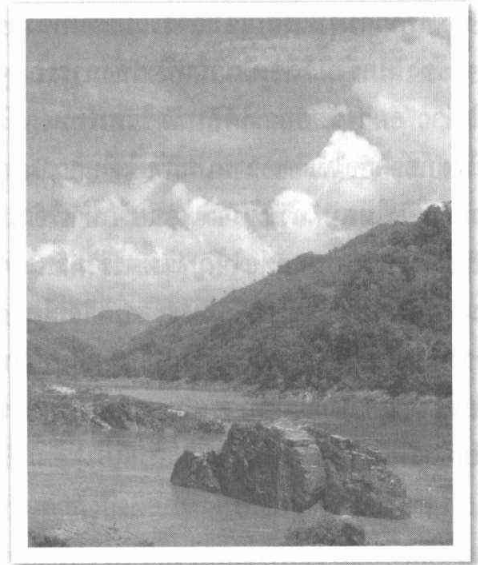
หรือแม่น้ำสาขาอาจจะยังไม่รู้สึกถึงผลกระทบโดยตรงเพราะไม่ได้อยู่ฝั่งโขงโดยตรง แต่จริง ๆ แล้ว เขาก็รู้ว่าถ้าแม่น้ำโขงถูกกระทบกระเทือน แม่น้ำน้อย ๆ ก็ถูกกระทบกระเทือนเหมือนกัน แล้วมันก็เกิดขึ้นแล้วในหลายพื้นที่ คนที่อยู่ริมฝั่งโขง เขาก็ผูกพันกับแม่น้ำของเขาอยู่แล้ว หาปู หาปลา ใช้เดินทางไปมาหาสู่กันค้าขายด้วยกัน ล่องไปมาหาสู่กัน อยู่ที่หลวงพระบาง เขาเรียกว่าเป็น “ชาวน้ำ” เป็นคนน้ำ เพราะสาขามีแม่น้ำโขงมีมากมาย ถ้าดูแผนที่ประเทศลาวจะเห็นว่าแม่น้ำโขงมีสาขามากมาย ถ้าดูแผนที่ประเทศลาวจะเห็นว่าแม่น้ำโขงมีสาขามากมาย ถ้าดูแผนที่ประเทศลาวจะเห็นว่าแม่น้ำโขงมีสาขามากมาย ถ้าดูแผนที่ประเทศลาวจะเห็นว่าแม่น้ำโขงมีสาขามากมาย ถ้าดูแผนที่ประเทศลาวจะเห็นว่าแม่น้ำโขงมีสาขามากมาย ถ้าดูแผนที่ประเทศลาวจะเห็นว่าแม่น้ำโขงมีสาขามากมาย

กระนั้น ต่อกรณีโครงการระเบิดแก่งก็เชื่อว่าจะมี

แม่น้ำโขง ฉันได้คุยกับชาวบ้านลาวบางคนทราบว่า เขาใช้แม่น้ำโขงสำหรับดื่มกิน ส่วนน้ำฝนที่รองไว้นั้นใช้สำหรับซักล้าง เท่านั้นก็ทำให้เห็นได้ถึงความสำคัญของแม่น้ำโขงว่ามีอิทธิพลต่อชีวิตพวกเขาเพียงใด น้ำโขงเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตของผู้คนริมฝั่ง บุญมีเองเคยบอกฉันว่า ช่วงไหนที่ไม่ได้ขับเรือหรือต้องจากแม่น้ำโขงไปนาน ๆ ก็จะมีรู้สึกคิดถึง ฟังเท่านั้นก็สามารถเรียกรอยยิ้มให้เยื่อนโบหน้าฉันได้ไม่ยาก และในการเดินทางครั้งนี้ ฉันยังได้พบกับคนกลุ่มหนึ่งที่รักแม่น้ำโขงยิ่งชีวิต เนื่องจากเติบโตมากับเธอ ได้รับรู้ถึงความยิ่งใหญ่และความสำคัญของลำน้ำต่อชีวิตทั้งในด้านของนิเวศวิทยาและวัฒนธรรม จนปัจจุบันได้อุทิศตัวเองทำงานเพื่อรักษาลำน้ำสายนี้ให้ยั่งยืนอยู่กับมนุษยชาติต่อไปในฐานะของแม่น้ำสายสำคัญที่มีความหลากหลายทางชีวภาพติดอันดับต้น ๆ ของโลก คนกลุ่มนี้เรียกตัวเองว่า “กลุ่มรักษ์เชียงของ” นั่นเอง

ครูตี หรือคุณนิวัฒน์ ร้อยแก้ว และคุณสมเกียรติ เชื้อนเชียงสา คือสองหนุ่มตัวแทนจากกลุ่มรักษ์เชียงของที่ได้ร่วมเดินทางกับคณะของเรา

เพื่อเป็นวิทยากรที่จะช่วยให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับแม่น้ำโขงทั้งทางด้านกายภาพ ความสำคัญของลำน้ำโขงต่อมนุษยชาติ รวมไปถึงข้อมูลโครงการพัฒนาลุ่มแม่น้ำโขงที่อาจจะก่อให้เกิดผลกระทบอันประเมินค่าความเสียหายมิได้ต่อระบบนิเวศน์และระบบชีวิตวัฒนธรรมสองฝั่ง สำหรับฉัน ข้อมูลที่ได้จากครูตีและสมเกียรติอาจไม่ช่วยให้ฉันเข้าใจ

คนลาวรับรู้ข่าวสารเรื่องนี้อยู่ทั่วไป มีเพียงจำนวนน้อยเท่านั้นที่ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการระเบิดแก่ง โดยผ่านสื่อของไทยคือ วิทยุและโทรทัศน์ ซึ่งเป็นแหล่งข่าวที่เข้าถึงคนลาวได้ดี เพราะหากเป็นสื่ออื่นของไทย เช่น หนังสือพิมพ์ นิตยสารหรือบทวิจารณ์โดยปกติคนลาวก็ไม่นิยมอ่าน

สำหรับดวงเดือนนั้นได้ยินข่าวนี้นานมาแล้ว เพียงแต่ไม่เคยคิดว่าจะเกิดขึ้นจริง “เคยได้ยินคนที่มาจากต่างประเทศบอกว่า ถ้ามีการระเบิดแก่งในแม่น้ำโขงออกไปได้ จะช่วยให้การเดินทางเรือสะดวกขึ้น ซึ่งนั่นก็ ๒๐ ปีมาแล้ว คนลาวที่ไปเติบโตใหญ่จากต่างประเทศก็ไปได้แนวคิดการพัฒนาแบบตะวันตกมา แต่เราก็คิดว่ามันไม่น่าจะเป็นไปได้ ฟังตอนนั้นยังคิดว่ามันจะ

คุ้มค่าไหม มันจะเสียหายกับธรรมชาติ แต่ก็คิดว่าเขาทำไม่ได้หรอก แม่น้ำโขงออกจะใหญ่โต แล้วเรื่องก็เงียบหายไป แต่มาตอนนี้มันเกิดจากสถานการณ์โลกเปลี่ยนไป กลุ่มที่เล็งผลประโยชน์เชิงธุรกิจมีมากกว่าทุกอย่างเปลี่ยนไปเร็ว เราก็ตัดตามข่าวไม่ค่อยทัน มาสู้อีกทีเมื่อเขาลงมือกันไปแล้ว”

เมื่อเราคุยกันมาถึงตอนนี้ว่า หากมีช่องทางให้เราสื่อไปยังผู้มีอำนาจในการตัดสินใจได้ เราจะบอกอะไรเขาดี ดวงเดือนกล่าวเชิงถ่อมตนว่า ดูไปเสียเราก็เป็นเหมือนเสียงนกเสียงกา คนลาวอยู่ติดพันกับธรรมชาติ รู้คุณค่าความสำคัญของธรรมชาติดี แต่ในโลกนี้มีหลายอิทธิพลเข้ามาแทรกแซง คนที่อยู่กับธรรมชาติกลับไม่ได้เป็นเจ้าของธรรมชาติ อยากให้คน

ลึกซึ่งถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการพัฒนา โดยยึดเอาเศรษฐกิจที่ประเมินเป็นตัวเงินได้เป็นตัวนำ แต่สิ่งสำคัญกว่าที่ฉันสัมผัสได้ตลอดเวลาจากบุคคลสองคนนี้ คือ ความมุ่งมั่น จริงใจ และความรักที่มีต่อแม่น้ำโขงที่สะท้อนออกมาทางแวตตาและน้ำเสียงทุกครั้งที่มีการพูดคุยกันในประเด็นนี้ รวมถึงสิ่งที่ครุฑีย้ำตลอดเวลาถึงวิธีการรณรงค์เพื่อรักษาลำน้ำโขง ต้องกระทำด้วยสันติวิธีเพื่อให้เกิดความงดงามไร้ความรุนแรง และการร่วมเดินทางล่องลำน้ำโขงในครั้งนี้ก็ถือเป็นวิธีหนึ่งของการรณรงค์ดังกล่าว อย่างน้อยการได้สัมผัสชีวิตเรียบง่ายริมลำน้ำโขง ก็อาจก่อให้เกิดความประทับใจในความสวยงามและยิ่งใหญ่ ทำให้พวกเราอยากนำเรื่องราวดี ๆ ที่ได้รับรู้ ไปบอกต่อให้ญาติมิตรร่วมรับรู้ด้วย เป็นการเผยแพร่ข้อมูลจากประสบการณ์ตรงที่อย่างน้อยก็อาจช่วยถ่วงดุลจากข้อมูลที่เผยแพร่โดยสื่อมวลชนภายใต้การควบคุมของรัฐเพียงฝ่ายเดียว

ชายหาดริมฝั่งโขงที่พวกเราจะพักกันเป็นคืนก่อนคืนสุดท้าย (๑๒ มิ.ย. ๔๖) นี้ เป็นหาดทรายกว้าง...ง..มากและสวยงามมากที่สุดเท่าที่เราได้พักมา นอกจากความกว้างใหญ่อลังการของหาดทรายที่คละเคล้ากันด้วยทราย กรวด และหินหลากขนาด รวมถึงฉากหลังที่เป็นแนวเขาหลายลูกแล้ว ริมชายฝั่งยังประดับประดาด้วยประติมากรรมหินตั้งหลายรูปแบบจากฝีมือปั้นแต่งของธรรมชาติ ซึ่งฉันคิดว่ามนุษย์หน้าไหนก็มาอาจสร้างขึ้นมาเทียบเคียงได้ หาดแห่งนี้มีชื่อเรียกว่า “ดอนเครื่อง” ตั้งอยู่ในเขตบ้านปากตุง แขวงไชยบุรี ซึ่งที่มาของชื่อดอนเครื่องนี้มีตำนานเล่าว่าแต่เดิมการสรรหาเจ้าเมืองของเมืองนี้จะคัดเลือกจากผู้กล้าที่สามารถกระโดดลงจากผาเล็บซึ่งมีความชันและสูงมากลงสู่แม่น้ำโขง หากผู้นั้นมีชีวิตรอดก็จะได้รับเลือกเป็นเจ้าเมือง โดยหลังจากขึ้นจากน้ำโขงก็จะมาเปลี่ยนเครื่องทรงเจ้าเมืองที่ดอนเครื่องนี้เอง นอกจากนี้ ดอนเครื่องยังเป็น

ที่มาจากแหล่งอื่นคิดถึงจิตใจของคนที่อยู่ที่เป็นเจ้าของธรรมชาติด้วยว่า ถ้าเขาเป็นเจ้าของสิ่งใดสิ่งหนึ่งมีคนข้างนอกมาทำลายสมบัติเขาจะดีใจไหม เขาจะรู้สึกอย่างไร ก็น่าจะคิดเห็นใจคนอื่นแบบนี้ด้วย ถ้าเขาคิดว่าแม่น้ำโขงนี้มันไม่ค่อยคุ้มค่าถ้าไม่ใช้ แม่น้ำโขงน่าได้รับใช้ประชาชาติที่อยู่ลุ่มน้ำโขงได้มากกว่านี้ถ้าระเบิดแก่งหิน แต่เขากลับไม่ได้ไปตามความรู้สึก ความเห็นของชาวบ้าน จะว่าไปเขาก็มีสิทธิ์ส่วนหนึ่ง เพราะเขาก็อยู่แม่น้ำโขงเหมือนกัน แต่การมองผลประโยชน์ไม่เหมือนกันเพราะเขาเล็งการพัฒนาแบบว่องไวอาศัยเทคโนโลยี คนลาวอยู่ประเทศลาวไม่มีปัญหาความกดดันของประชากร จึงไม่จำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีสูงเพื่อให้ไปอยู่ในระดับเดียวกับเพื่อนบ้าน คนเราไม่

จำเป็นต้องอยู่ระดับเดียวกัน เราไม่จำเป็นต้องขึ้นไปตามเพื่อนบ้านโดยที่ยังไม่รู้ว่าจะขึ้นไปในทิศทางไหน เรามีเท่านั้นเราก็อยู่ระดับนี้ของเรา ถ้าเราไปดูว่าเขาใช้ของอย่างหนึ่งแล้วเราบอกว่าเราต้องเอาของของเราไปขายเพื่อไปซื้อสิ่งนั้นมาใช้ แต่เราใช้ไม่เป็นมันก็ไม่มีประโยชน์ ในกรณีของการระเบิดแก่งก็เหมือนกัน เขาระเบิดแก่งหินออกเพื่อให้เรือใหญ่วิ่ง ถ้ามว่าคนลาวมีปัญญาใช้เรือใหญ่ใหม่ ก็ไม่มี หรือนี้ “เราจะเอาเสือขีหลัง” ตัวเองเปล่า ๆ คนลาวขีเรือลำเล็ก ๆ ก็มีความสุขแล้ว เรือขนาด ๕๐๐ ตันมันเกินความจำเป็น และยังไม่มีควมจำเป็น มันยังมีความจำเป็นอย่างอื่นที่เราต้องทำ รู้สึกเสียใจที่คนเราไม่รู้สึกเห็นใจกันเลย

“แม่น้ำโขงเป็นแม่น้ำสงบเงียบ เป็นแม่น้ำที่ให้

จุดแวะพักสำหรับเปลี่ยนเครื่องทรงของเจ้ามหาชีวิตที่เดินทางจากหลวงพระบางไปยังเวียงจันทน์อีกด้วย จากทำเลที่ตั้งประกอบกับตำนานความเป็นมาดังกล่าวนี้เองที่ช่วยส่งเสริมคอนเสิร์ตมีความงดงามทั้งด้านกายภาพและจิตวิญญาณ

วันนี้เป็นวันที่พระจันทร์เกือบจะเต็มดวงแล้ว เธอเลยโผล่มาทักทายตั้งแต่แสงอาทิตย์ยังไม่ลาขอบฟ้า ฉันหาทำเลอาบน้ำที่ดีที่สุดได้โดยนั่งบนหินใต้น้ำให้กันแช่น้ำ ส่วนตาจับอยู่ที่ดวงจันทร์ที่

ความรู้สึกของสันติภาพ ยังคิดว่าถ้าระเบิดแก๊งแล้ว มันจะไม่วุ่นวายหรือ คงเกิดปัญหาตามมามากมาย และเปลี่ยนแปลงระบบวิถีชีวิตของชาวบ้านไป จริง ๆ เราก็รู้อยู่นะว่ารูปแบบของการดำรงชีวิตนั้นมันก็ต้องค่อย ๆ เปลี่ยนไป แต่อยากให้มันเปลี่ยนแปลงด้วยตัวเอง ความเข้าใจของชาวบ้านก็ต้องเปลี่ยนไปอยู่แล้ว ทุกสิ่งทุกอย่างก็ต้องเปลี่ยน เราหยุดไม่ได้ แต่ไม่น่าจะให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรงเหมือนถูกบังคับจริง ๆ ชาวบ้านเขาก็พร้อมจะเปลี่ยนอยู่หรอกแต่ต้องให้เขาเข้าใจ และยอมรับ เพราะผลของการถูกบังคับให้เปลี่ยนนี่จะทำให้เขาตกเป็นเหยื่อและไม่สามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับเขาได้ อยากให้น้ำโขงเป็นแม่น้ำของสันติภาพและความสงบสุข หมายถึงไม่มีสงคราม

ค่อย ๆ ลอยสูงขึ้นระหว่างช่องเขา ๒ ลูกด้านหลัง นับเป็นห้องอาบน้ำที่มีบรรยากาศดีที่สุดในโลกเท่าที่ชีวิตฉันเคยสัมผัสมาเลยทีเดียวนะ ฉันใช้เวลาอาบน้ำชมจันทร์นานมากจนทำให้มีเวลาสำหรับหาอาหารใส่ท้องน้อยเกินไป ข้าวยังไม่ทันหมดจานก็ต้องปล่อยวางเพื่อไปร่วมกิจกรรมสำคัญของคืนนี้นั่นคือ พิธีสืบชะตาแม่น้ำโขง

พระภิกษุและมิตรร่วมทางมากันพร้อมแล้ว โดยนั่งล้อมเป็นวงกลม ตรงหน้าของทุกคนมีเทียนไขจุดวางบนแผ่นหินแบน ๆ แสงเทียนที่ส่องล้อมเป็นวงแข่งกับแสงจันทร์ที่สาดส่องอยู่บนฟ้า ทำให้บรรยากาศยามนี้ดูมีมนต์ขลังอย่างน่าอัศจรรย์ตั้งแต่ยังไม่เริ่มพิธี ฉันตะลึงกับภาพที่เห็น ขณะเดียวกันก็เกิดความตั้งใจขึ้นทันทีว่า นับจากวินาทีที่จะเริ่มประกอบพิธีสืบชะตาแม่น้ำโขงนี้ ฉันจะพยายามตั้งสมาธิให้มั่นเพื่อรวมจิตให้เป็นหนึ่งเดียว และหวังว่าความตั้งใจของพวกเราจะก่อให้เกิดเป็นพลังศักดิ์สิทธิ์ส่งไปถึงผู้มีอำนาจตัดสินใจให้มีดวงตาเห็นธรรม คำนึงถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นทั้งต่อระบบนิเวศน์ วิถีชีวิต และวัฒนธรรมของผู้คนริมฝั่ง และ

ในขณะเดียวกันก็เป็นทีที่คนเชื่อมสัมพันธ์ไม่ตรีกัน ซึ่งมันก็เป็นอย่างนั้นมานานแล้วและก็อยากให้มันเป็นอย่างนั้นต่อไป” ดวงเดือนกล่าวทิ้งท้าย

แม้ยังมีอยากจะทำบพชนทนา แต่เมื่อเข็มนาฬิกาบอเวลาใกล้เที่ยงคืน ก็เห็นสมควรที่ต่างจะแยกย้ายกันไปพักผ่อน แต่หากเมื่อไหร่ที่เรามีโอกาสได้พบเจอกันอีกครั้ง บพชนทนาระหว่างเราก็จะเริ่มต้นด้วย “แม่น้ำโขง” ถ้าน้ำอันเป็นที่รัก ที่ผูกพันของเราผู้อยู่ห่างกันเพียงสายน้ำโขงกัน...เท่านั้น

ทบทวนโครงการที่จะเปลี่ยนแปลงลักษณะของ
ลำน้ำโขงเพื่อตอบสนองอัตตริบิริโคคนิยมนี้เสียใหม่

หลวงพี่กิตติศักดิ์ให้พวกเรานั่งสมาธิเพื่อ
รวมจิตให้เป็นหนึ่งก่อนที่จะเริ่มพิธี จากนั้นก็นำ
สายสิญจน์ซึ่งโยงลงสู่แม่น้ำโขงมาให้จับกันไว้
ทุกคน แล้วเริ่มพิธีสวดสืบชะตาให้แก่แม่น้ำโขง
พระสงฆ์สวดมนต์อยู่นานมาก นานจนฉันทิ้งใน
ความสามารถของท่านที่จำบทสวดที่ยาวขนาดนั้น
ได้ เมื่อจบบทสวด พวกเรานำเทียนไปหยดลงแม่น้ำ
พร้อมกับตั้งจิตอธิษฐานให้ลำน้ำที่ยิ่งใหญ่ของ
มนุษยชาติสายนี้ ได้อยู่ยั่งยืนยงดำรงประโยชน์
มหาศาลแก่ชีวิตและโลกต่อไปตราบชั่วลูกชั่วหลาน
ให้เธอรอดพ้นจากเงื้อมมือของมนุษย์ผู้โลกโมโหสิ้น
ผู้คิดจะเอาชนะธรรมชาติในครั้งนี้อย่างเด็ดขาดไป ส่วน
สายสิญจน์นั้นหลวงพี่นำมาตัดเป็นเส้นเพื่อให้พวก
เรานำไปผูกข้อมือบุคคลผู้ที่เราปรารถนาจะผูก
สัมพันธ์กันต่อไป เป็นอันจบพิธีสืบชะตาแม่น้ำโขง
และสืบความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมทางกันอย่าง
งดงาม

....

พิธีกรรมจบลงไปแล้ว แต่การต่อสู้เพื่อรักษา
ลำน้ำโขงยังไม่สิ้นสุด การเดินทางเพื่อร่วมศึกษา
ลำน้ำโขงของพวกเราในครั้งนี้เป็นเพียงเศษเสี้ยว
เล็ก ๆ ของการรณรงค์เพื่อให้สายน้ำยิ่งใหญ่ได้
ดำรงความยิ่งใหญ่ต่อไป แม้สิ่งเล็ก ๆ ที่ร่วมทำกัน
นี้จะไม่สามารถส่งผลกระทบต่อเห็นเป็นรูปธรรมใน
เร็ววัน แต่ฉันก็เชื่อว่า การได้ลงมือทำอะไรบ้างแม้
จะเป็นสิ่งเล็กน้อย แต่หากเราสามารถรวมสิ่งเล็ก ๆ
เข้าด้วยกัน มันก็อาจกลายเป็นพลังอันยิ่งใหญ่ที่จะ
ผลักดันสิ่งดีงามให้เกิดขึ้นได้ เพราะฉันเชื่อมั่นใน
พลังของธรรมชาติและพลังของมนุษย์ผู้มีจิตใจใฝ่
ธรรมว่า สามารถเอาชนะทุกสิ่ง เพียงแค่เรามีความ
หวังและลงมือทำอย่างต่อเนื่อง สิ่งที่เราคอยยอม
ต้องส่งผลเข้าสักวัน.

ร่วมสนับสนุนกลุ่มเสขิยธรรม และ “จดหมายข่าวเสขิยธรรม” ตามศรัทธาและกำลังที่ก้านมี โดย...

๑. **แนะนำสมาชิกใหม่** ท่านละ ๓ ราย โดย
ถ่ายเอกสารใบสมัครจากในเล่ม แล้วช่วยหา
สมาชิก หรือส่งรายชื่อผู้ที่ท่านเห็นว่าเราควรติดต่อ
มายังฝ่ายสมาชิก “จดหมายข่าวเสขิยธรรม”
๒. **สั่งซื้อ “จดหมายข่าวเสขิยธรรม”** ในราคา
ลด ๔๐% ไปจำหน่ายหรือแจกจ่ายในโอกาสต่าง ๆ
๓. **ติดต่อลงโฆษณา หรือช่วยหาโฆษณา**
เพื่อสนับสนุน “จดหมายข่าวเสขิยธรรม”
๔. **ร่วมตั้งกองทุน**เพื่อการจัดพิมพ์ “จดหมาย
ข่าวเสขิยธรรม” กองทุนละ ๑,๐๐๐ บาท โดยทาง
กองบรรณาธิการจะจัดหาหนังสือตอบแทนให้ท่าน
ในมูลค่าเท่ากัน (ตามราคาปก)

๕. **ร่วมบริจาค** (ทั้งหมดหรือสมทบบางส่วน)
เพื่อสนับสนุนจัดกิจกรรม เสวนา – อภิปราย ของ
กลุ่มเสขิยธรรม กิจกรรมละ ๑๕,๐๐๐ บาท
๖. **ร่วมบริจาค** (ทั้งหมดหรือสมทบบางส่วน)
เพื่อสนับสนุนจัดการอบรมให้กับพระภิกษุ – แม่ชี
กิจกรรมละ ๒๕,๐๐๐ บาท
๗. **บริจาค**เข้า “กองทุนเสขิยธรรม” ตามกำลัง
ศรัทธา
สอบถามรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่
ฝ่ายประสานงานกลุ่มเสขิยธรรม
โทร. ๐๖-๗๕๗๕๑๕๖, ๐๒-๘๖๓๑๑๑๘
อีเมล : seki@skyd.org

รักษาลำน้ำโขง ครั้งที่

๒๓

ร่วมภาวณา : รักษาเกาะแก่ง และศึกษาวัฒนธรรมสองฝั่งโขง

๑ - ๘ พฤษภาคม ๒๕๕๗

เวียงของ - หลวงพระบาง - เวียงจันทน์

กำหนดการ

วันเสาร์ที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๕๗

- ๐๘.๐๐ น. พบกันที่ **ท่าเรือบัค** อ.เชียงของ จ.เชียงราย เพื่อประทับตราหนังสือเดินทาง แล้วข้ามฟากไปลงเรือที่ฝั่งห้วยทราย สปป.ลาว
- ๑๒.๐๐ น. อาหารกลางวันบนเรือ แวะหมู่บ้านไทลื้อ (บ้านก้ออนบั้ง) แวะชมการร่อนทองริมฝั่งโขง
- ๑๗.๐๐ น. พักค้างคืนบนหาดทรายที่บ้านโคกกะ แขวงอุดมชัย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) ร่วมกิจกรรมเสวนา "แม่น้ำโขงในฐานะคูอารยธรรม"

วันอาทิตย์ที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๕๗

- ๐๘.๐๐ น. อาหารเช้าริมฝั่งโขง
- ๑๒.๐๐ น. แวะบ้านปากแบง ท่าเรือสินค้าลำน้ำโขง แวะซื้อปลาบ้านโคกแอ็ก (หมู่บ้านชาวประมง) แวะอาบน้ำที่ห้วยซิง ชมลานหินทรายสีม่วง
- ๑๗.๐๐ น. พักค้างคืนบนหาดทรายริมฝั่งโขง ฝั่งตรงข้ามบ้านหาดเตี๊ยะ แขวงอุดมไชย ร่วมพิธีสู่ขวัญ และร่วมรำวงกับชาวบ้านในงานฉลองผ้าป่า

วันจันทร์ที่ ๓ พฤษภาคม ๒๕๕๗

- ๐๘.๐๐ น. ถวายผ้าป่าและพระพุทธรูป ที่วัดหาดเตี๊ยะ ไทยธรรม
- ๑๒.๐๐ น. ออกเดินทางสู่หลวงพระบาง
- ๑๖.๐๐ น. แวะเล่นน้ำบริเวณปากน้ำโขง ชมถ้ำตั้งสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ครั้งสมเด็จพระนารายณ์มหาราชของราชวงศ์หลวงพระบาง แวะบ้านสร้างไห ชื่อของที่ระลึก
- ๑๗.๐๐ น. เดินทางถึงเกาะปากแม่น้ำโขง - แม่น้ำคาน ตั้งแคมป์สำหรับค้างคืน (๒ คืน) หรือที่พักเกสต์เฮาส์ - โรงแรมในหลวงพระบาง ตามอัธยาศัย

วันอังคารที่ ๔ พฤษภาคม ๒๕๕๗

- ๐๕.๓๐ น. ร่วมทำบุญใส่บาตร ตามวิถีชีวิตชาวหลวงพระบาง แล้วเที่ยวตลาดเช้า ท่องเที่ยวในเขตหลวงพระบาง ชมพระราชวังเจ้ามหาชีวิต พิพิธภัณฑ์ และวัดต่าง ๆ ตลอดจนเดินทางไปสทกรณ ทอผ้าพื้นบ้านผานม พักค้างคืนที่ไบสแคมป์ หรือพักในเมืองหลวงพระบาง **เลือกรับประทานอาหารพื้นเมืองตามอัธยาศัย**

วันพุธที่ ๕ พฤษภาคม ๒๕๕๗

- ๐๘.๐๐ น. ออกเดินทางโดยเรือ (ลำเดิม) จากหลวงพระบางสู่นครเวียงจันทน์
- ๑๒.๐๐ น. รับประทานอาหารกลางวัน บนเรือ แวะชมผาเสียด
- ๑๖.๐๐ น. แวะพักค้างคืน ริมแม่น้ำโขง ที่ดอนเครื่อง บ้านปากตุง แขวงชัยบุรี **ร่วมพิธีสืบชะตาแม่น้ำโขง**

วันพฤหัสบดีที่ ๖ พฤษภาคม ๒๕๕๗

- ๐๘.๐๐ น. ออกเดินทาง แวะบ้านปากกลาย บ้านชนะคามใต้
- ๑๖.๐๐ น. แวะพักค้างคืนริมน้ำโขง ที่บ้านสารคาม แขวงเวียงจันทน์ร่วมกิจกรรมสรุปบทเรียนจากการล่องแม่น้ำโขง และศึกษาวิถีวัฒนธรรมลาว - ไทย

วันศุกร์ที่ ๗ พฤษภาคม ๒๕๕๗

- ๐๘.๐๐ น. ออกเดินทางเข้าสู่นครเวียงจันทน์
- ๑๐.๐๐ น. ถึงนครเวียงจันทน์ เที่ยวชมสถานที่สำคัญ
- ๑๕.๐๐ น. เดินทางสู่หอสมุดมหาสิลา วีรวงศ์

วันเสาร์ที่ ๘ พฤษภาคม ๒๕๕๗

- ๐๙.๐๐ น. ร่วมเสวนาความสัมพันธ์ลาว - ไทย กับคุณดวงเดือน บุญยาว - คุณดารา วีรวงศ์* ชื่อของฝากที่ตลาดเช้า นครเวียงจันทน์
- ๑๓.๐๐ น. เดินทางไปด่าน ตม. เวียงจันทน์ สู่ จ.หนองคาย **เดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ**
* อยู่ระหว่างการประสานงาน

ติดต่อสอบถามรายละเอียดได้ที่

กลุ่มเสขิยธรรม ๑๒๔ ข.วัดทองนพคุณ ถ.สมเด็จพระเจ้าพระยา คลองสาน กรุงเทพฯ ๑๐๖๐๐

โทรศัพท์ ๐๒-๘๖๓-๑๑๑๘, ๐๖-๗๕๗-๕๑๕๖, ๐๑-๙๙๙-๖๔๘๔ โทรสาร ๐๒-๕๓๗-๘๘๗๕

(ติดต่อคุณบัวทอง พิมพ์ลา หรือ คุณอภาวดี งามขำ) <http://skyd.org> e-mail : seki@skyd.org, apvd@skyd.org

รู้จักแม่น้ำโขง

Mekong

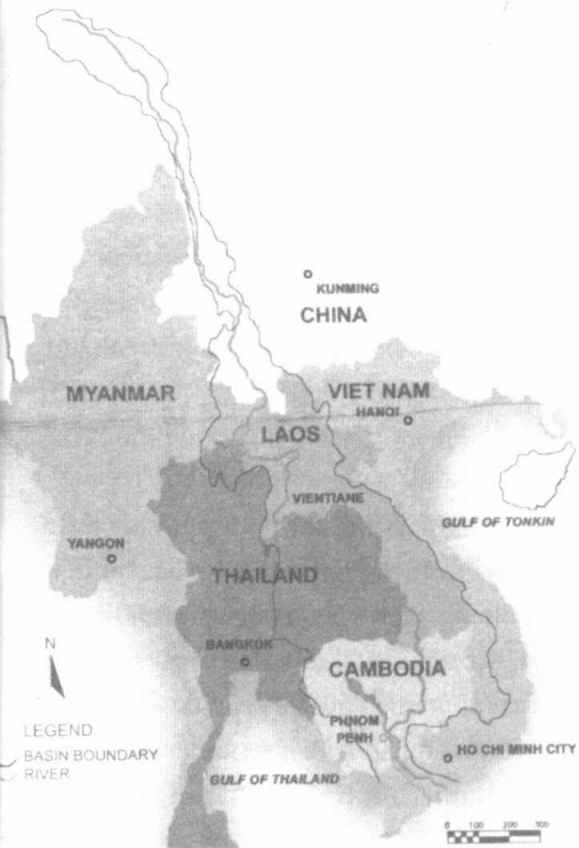

แม่น้ำโขง

แม่น้ำโขงเป็นแม่น้ำสายใหญ่ของโลกที่มีความยาวประมาณ ๔,๙๐๐ กิโลเมตร ยาวเป็นอันดับ ๑๐ ของโลก มีต้นน้ำอยู่บนภูเขาจี้ฟู ส่วนหนึ่งของเทือกเขาหิมาลัยบนที่ราบสูงทิเบต เขตจังหวัดหยูชู่ มณฑลชิงไห่ ประเทศจีน โดยมีแม่น้ำจาคุและแม่น้ำอาคุไหลมารวมกัน มีชื่อเรียกเป็นภาษาของไทลื้อ ซึ่งเป็นชนชาติที่อาศัยอยู่ริมแม่น้ำโขงอย่างหนาแน่นในดินแดนสิบสองปันนาว่า “แม่น้ำล้านช้าง” คนจีนทั่วไปเรียกว่า “แม่น้ำหลานซาง” มีความหมายว่า เป็นแม่น้ำที่ไหลเชี่ยวกราก และไหลผ่าน ๖ ประเทศ คือ จีน พม่า ไทย ลาว กัมพูชา และเวียดนาม ก่อนออกสู่ทะเลจีนใต้

มีแม่น้ำสาขาสายสำคัญในประเทศไทยคือ แม่น้ำพอง แม่น้ำชี แม่น้ำมูล และแม่น้ำสงคราม ในภาคอีสาน แม่น้ำอิง แม่น้ำกก ในภาคเหนือ แม่น้ำจิม แม่น้ำเทิน แม่น้ำเซกอง ในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ทะเลสาบโตนเลสาบของราชอาณาจักรกัมพูชา ซึ่งต่อเนื่องกับลำธารของเทือกเขาสอยดาวฝั่งตะวันออกของจันทบุรี และแม่น้ำเซซาน ในประเทศเวียดนาม

ด้วยความยาวของแม่น้ำโขงที่ไหลผ่านภูมิประเทศที่แตกต่างกันออกไปทำให้แม่น้ำโขงมีความหลากหลายของทรัพยากรธรรมชาติ พันธุ์พืช พันธุ์ปลา และมีความหลากหลายของวิถีชีวิตของผู้คนกว่า ๑๐๐ ชนเผ่า ไม่ต่ำกว่า ๑๐๐ ล้านคน และยังเป็นแหล่งกำเนิดอารยธรรมโบราณที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติ เช่น เมืองหลวงพระบาง นครวัดนครธม แหล่งอารยธรรมบ้านเชียง แหล่งโบราณคดีเชียงแสนหลวง

แม่น้ำโขงในประเทศไทย

แม่น้ำโขงส่วนที่ผ่านประเทศไทยเป็นช่วงของแม่น้ำโขงตอนล่าง ซึ่งไหลผ่าน อ.เชียงแสน อ.เชียงของ และอ.เวียงแก่น จ.เชียงราย ระยะทาง ๘๔ กิโลเมตร ก่อนเข้าสู่ประเทศลาว และไหลเป็นพรมแดนไทย - ลาวเริ่มจาก จ.เลย หนองคาย นครพนม มุกดาหาร อำนาจเจริญ และอุบลราชธานี รวมความยาวที่ไหลผ่านประเทศไทยประมาณ ๘๗๖ กิโลเมตร

ในภาคเหนือแม่น้ำคำ แม่น้ำกก และแม่น้ำอิง ไหลลงสู่แม่น้ำโขง บริเวณนี้จะมีลักษณะภูเขาและเนินเขาทอดยาวในแนวเหนือใต้ โดยจะมีที่ราบลุ่มระหว่างหุบเขาและบริเวณพื้นที่ชุ่มน้ำและหนองน้ำต่าง ๆ ซึ่งเป็นระบบนิเวศที่มีความสำคัญต่อการขยายพันธุ์ปลา สัตว์น้ำ พันธุ์ไม้น้ำ เป็นพื้นที่ดูดซับน้ำ ป้องกันอุทกภัย ตลอดจนการกรองสารเคมี สิ่งแปลกปลอมก่อนลงสู่แม่น้ำโขง

ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พื้นที่ส่วนใหญ่จะอยู่ในเขตที่ราบสูงโคราช ซึ่งมีลักษณะเป็นแอ่งกระทะเอียงลงไปทางตะวันออกเฉียงใต้ มีแม่น้ำมูลและแม่น้ำชีไหลลงสู่แม่น้ำโขง ที่อำเภอโขงเจียม จ.อุบลราชธานี บริเวณตอนปลายของที่ราบสูงจะเป็นเนินกว้างลาดชันแยกจากลุ่มน้ำย่อยของทะเลสาบเขมร ในภาคอีสานยังถูกแบ่งโดยแนวเทือกเขาภูพาน ตอนเหนือเป็นแอ่งสกลนคร มีแม่น้ำสงคราม แม่น้ำอูน และไหลไปลงสู่แม่น้ำโขง

สภาพแม่น้ำโขงในภาคเหนือเป็นแก่งหินและ

แม่น้ำโขงมีความหลากหลายของชนิดพันธุ์ปลา มากเป็นอันดับ ๓ ของโลก รองจากแม่น้ำอะเมซอน ในอเมริกาใต้ และแม่น้ำเซไรนทวีปแอฟริกา มีจำนวนพันธุ์ปลาที่สำรวจพบ ๑,๒๔๕ ชนิด มีพื้นที่ชุ่มน้ำ ๗๙๕,๐๐๐ ตารางกิโลเมตร ในทุก ๆ ปี ปริมาณน้ำจากแม่น้ำโขงไหลลงสู่ทะเลจีนใต้เฉลี่ยสูงถึง ๔๗๕,๐๐๐ ล้านลูกบาศก์เมตร

แม่น้ำโขงตอนบนจะได้รับน้ำจากการละลายของภูเขาหิมะเป็นส่วนใหญ่ เช่น จากเทือกเขาหิมาลัยดีในเขงกริลา ส่วนตอนล่างได้รับน้ำจากเทือกเขาต่าง ๆ ที่ไหลลงสู่แม่น้ำสาขาของแม่น้ำโขง รวมทั้งจากฝนในฤดูมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ระหว่างเดือนพฤษภาคม - ตุลาคม ทำให้เกิดน้ำท่วมทุกปีที่บริเวณสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขงในเวียดนาม ปลายของแม่น้ำโขงที่ประเทศเวียดนามนี้ได้แยกออกเป็น ๙ สายก่อนไหลลงสู่ทะเลจีนใต้ คนเวียดนามเรียกว่า “๙ มังกร” สามเหลี่ยมดินดอนปากแม่น้ำนี้จึงเป็นที่สะสมตะกอนดินซึ่งมีคุณค่า เป็นปุ๋ยธรรมชาติชั้นดี และเป็นแหล่งปลูกข้าวคุณภาพดีแห่งหนึ่งของโลก

หน้าผา แม่น้ำไม่กว้างนักไหลผ่านขุนเขาสองข้างไปจนสุดแดนไทยลาวที่อำเภอเวียงแก่น และเป็นลักษณะเช่นนี้ไปจนถึงหลวงพระบางในลาว ส่วนสภาพแม่น้ำโขงในภาคอีสาน สายน้ำแผ่กว้างออก ประกอบไปด้วยชายฝั่งและหาดทราย และจะพบเกาะแก่งเป็นจำนวนมากอีกครั้งที่สีพันดอนในประเทศลาว

แม่น้ำโขงในบริเวณของประเทศไทยมีความแตกต่างของระดับน้ำในฤดูแล้งกับฤดูน้ำหลากสูงถึง ๒๐ เมตร เป็นฤดูกาลของน้ำตามธรรมชาติที่นำไปสู่วิถีชีวิตและวิถีการผลิตของชุมชนที่พึ่งพากับแม่น้ำสายนี้ แต่ในปัจจุบันฤดูกาลของน้ำไม่เป็นไปตามธรรมชาติ มีความเปลี่ยนแปลงไปมาก เนื่องจากการสร้างเขื่อนกันแม่น้ำโขงตอนบนในมณฑลยูนนานของประเทศจีน และสภาวะแล้งของต้นน้ำลำธาร

แม่น้ำกับชีวิต

สำหรับผู้คนในถิ่นนี้ แม่น้ำโขงเปรียบเสมือนเส้นเลือดหลักที่หล่อเลี้ยงชีวิตของพวกเขา และยังเป็นเหมือนจิตวิญญาณของพวกเขาด้วย ประชาชนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มากกว่า ๖๐ ล้านคนมีชีวิตผูกสัมพันธ์กับแม่น้ำโขงรวมถึงแม่น้ำสาขาด้วย ลุ่มน้ำโขงจึงเป็นแหล่งอาหารที่สำคัญ เป็นแหล่งน้ำใช้เพื่อการเกษตร การเดินทาง การขนส่ง และอีกมากมายหลายกิจกรรมในชีวิตประจำวันของผู้คนในถิ่นนี้

จากที่ระดับน้ำขึ้น - น้ำลงในแม่น้ำโขงที่มีความแตกต่างกันระหว่างฤดูฝนและฤดูแล้งถึง ๒๐ เมตรนั้น ส่งผลให้ชุมชนริมฝั่งโขงมีวิถีการผลิตที่แตกต่างกันออกไปตามธรรมชาติของน้ำในแม่น้ำโขง

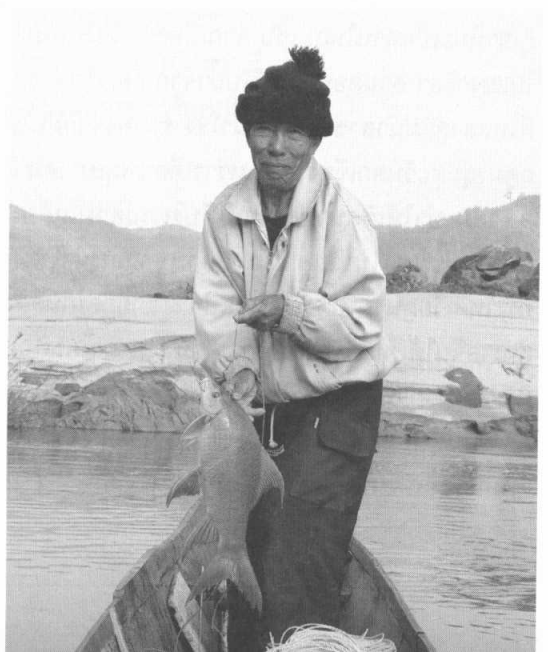
ชุมชนริมฝั่งโขงรู้และเข้าใจดีว่า เมื่อถึงปลายพฤษภาคม - ต้นเดือนมิถุนายน เป็นเวลาที่น้ำจะขึ้นสัมพันธ์กับฤดูกาลคือเป็นช่วงฤดูฝน และจะเริ่มยกระดับน้ำขึ้นไปเรื่อยจนถึงเดือนสิงหาคม เมื่อถึงตุลาคมน้ำจะทรงตัว และเริ่มลดระดับลงเรื่อยในเดือนพฤศจิกายนซึ่งเข้าสู่ฤดูแล้ง ขณะเดียวกัน เดือนที่น้ำลดลงมากที่สุดคือเดือนเมษายน และเดือนที่น้ำขึ้นในระดับสูงมากที่สุดคือประมาณเดือนสิงหาคม

ฤดูกาลของน้ำขึ้นหรือลงในแม่น้ำโขง ส่งผลให้ชุมชนมีวิถีการผลิตที่แตกต่างกันไป ในช่วงน้ำลงจึงสามารถทำการเพาะปลูกพืชผักบนที่ดินริมโขง ส่วนการหาปลาทำได้ตลอดทั้งปี คนหาปลาแม่น้ำโขงรู้ดีว่า ช่วงที่ปลาขึ้นจะขึ้นตามน้ำ คือเดือนพฤษภาคมและเดือนมิถุนายน และช่วงที่ปลาลงก็จะลงตามน้ำเช่นกัน คือในเดือนตุลาคม ปลาจะรู้จักสภาพน้ำ เมื่อน้ำขึ้นก็ขึ้นตามน้ำ เมื่อน้ำลงก็ลงตามน้ำ

ฤดูกาลน้ำขึ้นลงตามธรรมชาติในทุกปี ทำให้ชุมชนริมฝั่งโขงเรียนรู้จนสามารถทำนายอนาคตได้ว่า เมื่อถึงตอนที่น้ำลดลง วิธีการทำมาหากินจะเปลี่ยนไปในอีกรูปแบบหนึ่ง และเมื่อถึงเวลาที่น้ำขึ้น ก็เป็นอีกวิถีหนึ่งเช่นกัน การปลูกผัก ปลูกข้าว ทำไร่ ทำสวน จึงมีความสัมพันธ์กันไปธรรมชาติของแม่น้ำ ปรับตัวไปตามความเหมาะสม เพื่อให้เกิดความกลมกลืนและความเหมาะสมตามฤดูกาล แม่น้ำโขงจึงเป็นแหล่งอาหาร แหล่งชีวิต เหมือนแม่ที่หล่อเลี้ยงชีวิตผู้คนมาเป็นเวลาเนิ่นนานปี

การประมงและการเกษตรในที่ราบลุ่ม

การทำกรประมงและการทำการเกษตรเป็นวิถีชีวิตหลักของประชาชนในลุ่มน้ำโขง คนที่อาศัยอยู่ในที่ราบลุ่มจะปลูกข้าว ส่วนคนที่อยู่ที่สูงจะทำไร่และ

หาปลาจากแม่น้ำสาขา บริเวณที่ราบน้ำท่วมถึงและบริเวณปากแม่น้ำก็เป็นพื้นที่ปลูกข้าว ทำการประมงน้ำจืดเพื่อเลี้ยงชีพและขายในตลาดของชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้หญิงจะมีบทบาทในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ โดยรูปแบบของกิจกรรมและบทบาทจะสัมพันธ์กับการผลิตอาหาร เชื้อเพลิงและน้ำ

ระบบการใช้ประโยชน์จากที่ดิน การเกษตรกรรมไม่ว่าจะเป็นการเก็บเกี่ยวข้าว การประมง รวมไปถึงระบบประเพณีวัฒนธรรม เช่น การแข่งเรือ การไหลเรือไฟ จะมีความเชื่อมโยงกับสภาพแวดล้อมและฤดูกาลขึ้นลงของแม่น้ำโขง

ชาวบ้านจะใช้ภูมิปัญญาและเทคโนโลยีพื้นบ้านในการจัดการน้ำและตะกอนดินจากทุ่งนา การทำเครื่องมือจับปลาและตาข่ายที่พัฒนามาจากการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

ในลุ่มน้ำโขงปลาจึงเป็นแหล่งอาหารโปรตีนที่สำคัญที่สุดในภูมิภาคนี้ ทะเลสาบเขมรถือเป็นหนึ่งในแหล่งผลิตปลาที่สำคัญแห่งหนึ่งของโลก ผลผลิตในแต่ละปีจะมีปริมาณ ๑๐๐,๐๐๐ ตัน ซึ่งเป็นแหล่งอาหารโปรตีนของชาวกัมพูชาถึง ๙.๕ ล้านคน รวมทั้งในประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ลาว มีการบริโภคปลาจำนวน ๘๕ % ของประชากร

ทะเลสาบเขมรถือเป็นตัวอย่างของความหลากหลายของระบบนิเวศน์ในภูมิภาคนี้และมีความสัมพันธ์กับการดำรงชีวิตของชุมชน โดยปกติทะเลสาบจะมีน้ำท่วมริมฝั่งแม่น้ำในระหว่างฤดูฝนและจะค่อย ๆ ลดลงตลอดระยะเวลาที่เหลือในแต่ละปี จากการที่ระดับน้ำในทะเลสาบสูงขึ้นและท่วมบริเวณป่าไม้ที่อยู่รอบ ๆ ทะเลสาบ ปลาจึงเข้าไปอาศัยและแพร่พันธุ์ เมื่อระดับน้ำลดลง ปลาได้อพยพออกจากแหล่งดังกล่าวไปสู่แหล่งน้ำ ลำห้วยสาขาต่าง ๆ ของแม่น้ำโขง

ประมาณ ๘๕ % ของการผลิตข้าวในที่ราบน้ำท่วม รอบ ๆ ทะเลสาบและแม่น้ำโขงขึ้นอยู่กับตะกอนดินที่เกิดจากน้ำท่วมซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์สูง ดังนั้นในการผลิตข้าวจึงมีความผูกพันกับวงจรของการเกิดน้ำท่วม น้ำขังในระบบของทะเลสาบเขมรและลุ่ม

น้ำโขง

ฤดูกาลธรรมชาติของแม่น้ำโขงก่อให้เกิดภูมิปัญญาในการใช้และไม่ใช้ หรือจะใช้อย่างไร ทั้งในการผลิตการเกษตรกรรมและการประมงก็ขึ้นอยู่กับระบบนิเวศย่อยที่ต่างกันไป กระทั่งได้ก่อเกิดวัฒนธรรมที่หลากหลายตลอดสองฝั่งริมแม่น้ำโขง

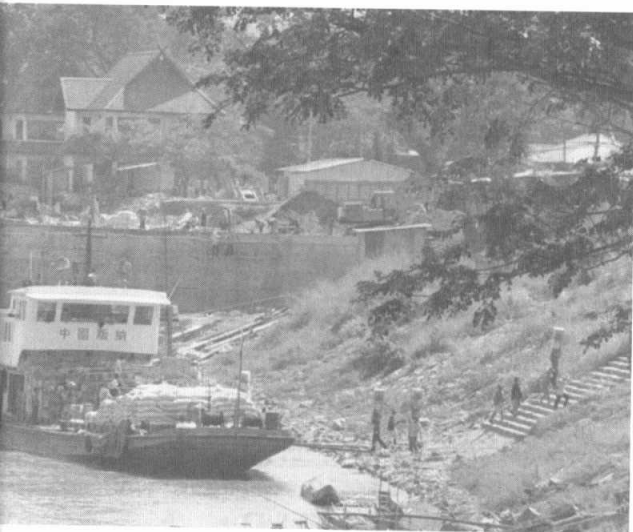
ประวัติศาสตร์การพัฒนา ในลุ่มน้ำโขง

ยุคสมัยการล่าอาณานิคม

ดินแดนแห่งลุ่มน้ำโขงเริ่มเป็นที่รู้จักของชาวตะวันตกนักล่าอาณานิคม ผู้กระหายการชั่งชั่งทรัพยากรธรรมชาติอันล้ำค่าจากซีกโลกตะวันออก โดยนักธรรมชาติวิทยาชาวฝรั่งเศสชื่อ อองรี มูโอต์ ได้เข้ามาเก็บข้อมูลสำรวจแม่น้ำโขงระหว่างปี พ.ศ. ๒๔๐๑ - ๒๔๐๔ ในสมัยพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๔ นั้นเป็นจุดเริ่มของการศึกษาเพื่อจะเข้ามายึดครองประเทศใหญ่ในเขตลุ่มน้ำโขง

ลัทธิอาณานิคมฝรั่งเศสเข้ายึดครองประเทศเขมร ในปี พ.ศ. ๒๔๑๐ และบุกยึดครองประเทศเวียดนามอย่างเบ็ดเสร็จ ในปี พ.ศ. ๒๔๒๖ พร้อมกับการขยายอิทธิพลบุกยึดประเทศลาวในเวลาต่อมา ในปี พ.ศ. ๒๔๓๖ และมีเป้าหมายต่อไปคือประเทศสยาม

ประเทศสยามต้องตกอยู่ในวงวนของการล่าอาณานิคมฝรั่งเศส แม้ไม่สูญเสียอธิปไตยทั่วประเทศ แต่ก็สูญเสียแผ่นดิน นามแคว้นสิบสองจุไทย ในปี ๒๔๓๑ และดินแดนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงในปี พ.ศ. ๒๔๓๖ ในปี พ.ศ. ๒๔๔๖ ทั้งปัญหาไม่เป็นธรรมเรื่องการปักปันพรมแดนไทย - ลาว ในแนวแม่น้ำโขงที่ไม่ได้ถือร่องน้ำลึกแม่น้ำเป็นแนวเขตแต่ถือร่องน้ำที่ตื้นฝั่งไทยเป็นเกณฑ์

เรือสินค้าจีน

ยุคสมัยใหม่

การพัฒนาในลุ่มน้ำโขงในระยะแรกนั้น มีความสัมพันธ์กับการเมืองในภูมิภาคอินโดจีน ซึ่งมีประเด็นความขัดแย้งระหว่างอุดมการณ์ทางการเมืองแบบทุนนิยมของผู้นำโลกเสรีอย่างสหรัฐอเมริกา และลัทธิสังคมนิยมที่กำลังแพร่ขยายไปทั่วโลก ประเทศไทยในช่วงเวลานั้นเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์ที่สำคัญในการต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ในภูมิภาคนี้ เพราะประเทศเพื่อนบ้านต่างมีระบอบการปกครองแบบสังคมนิยมและคอมมิวนิสต์เกือบทั้งสิ้น

แม่น้ำโขงซึ่งเป็นแม่น้ำสายหลักในภูมิภาคอินโดจีน จึงกลายเป็นพื้นที่ที่มีแผนการก่อสร้างโครงการสาธารณูปโภคที่แผ่ไว้ด้วยข้อตกลงทางการเมืองและการทหาร ภายใต้ความช่วยเหลือด้านเศรษฐกิจจากรัฐบาลอเมริกา เช่น การสร้างเขื่อนผลิตกระแสไฟฟ้าเพื่อใช้ในฐานทัพ การสร้างถนนเพื่อเป็นถนนสายยุทธศาสตร์

ในระยะแรกมีการจัดตั้งคณะกรรมการแม่น้ำโขง (Mekong Committee) ในปี พ.ศ. ๒๕๐๐ มีประเทศสมาชิกในลุ่มน้ำโขงตอนล่าง คือ ไทย ลาว กัมพูชา และเวียดนาม โดยมีสหรัฐอเมริกาเป็นผู้มีอิทธิพลอยู่เบื้องหลัง เพื่อวางแผนการพัฒนาภายใต้วัตถุประสงค์

ส่งเสริม สนับสนุนงบประมาณ ประสานงาน ให้คำแนะนำ และควบคุมแผนการสำรวจเพื่อการพัฒนาแหล่งน้ำและพลังงาน โครงสร้างพื้นฐานเส้นทางคมนาคม ส่งผลให้ทรัพยากรธรรมชาติท้องถิ่น อาทิ เนื้อไม้ สมุนไพร ชากสัตว์ ป่า ทองคำ อัญมณี ฯลฯ ถูกนำมาใช้อย่างฟุ่มเฟือย นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงสังคมจากเกษตรกรรมธรรมชาติ สู่ระบบทุนนิยม สร้างความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ และอำนาจแก่มหาอำนาจได้อย่างแนบเนียน

แต่ในปี พ.ศ. ๒๕๑๓ - ๒๕๒๐ การดำเนินงานของคณะกรรมการแม่น้ำโขงได้หยุดชะงักลง เนื่องจากเกิดสงครามอินโดจีน และอุดมการณ์ที่แตกต่างทางการเมืองของประเทศสมาชิกในเวลานั้น ทำให้ กัมพูชา ลาว และเวียดนาม ถอนตัวจากการเป็นสมาชิก

ภายหลังจากการถอนตัวได้มีการตั้งคณะกรรมการประสานงานชั่วคราวขึ้น

ในช่วงสงครามเย็น ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๑๘ - ๒๕๓๒ จากการถอนตัวของประเทศสมาชิก ทำให้การดำเนินงานของคณะกรรมการแม่น้ำโขงหยุดชะงักลง ในช่วงท้ายของยุคสงครามเย็น ประเทศพัฒนาแล้วอย่าง เนเธอร์แลนด์ สวีเดน สวิตเซอร์แลนด์ ได้เข้ามาในรูปแบบการให้ความช่วยเหลือด้านการเงินแก่คณะกรรมการ ภายใต้แผนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การสร้างเขื่อนในแม่น้ำโขงและแม่น้ำสาขา และบทบาทของธนาคารพัฒนาเอเชียที่รุกเข้ามาในลุ่มน้ำโขงแทนคณะกรรมการประสานงานชั่วคราวในฐานะผู้สนับสนุนการพัฒนาไฟฟ้าพลังน้ำ

ภายหลังสงครามเย็นสิ้นสุดลง การค้าขายระหว่างประเทศจีนกับประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เริ่มต้นขึ้นภายใต้วาทกรรมของเติ้งเสี่ยวผิงที่ว่า “แมวจะสีอะไรก็ตามขอให้จับหนูได้เป็นพอ” ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่แรงจูงใจในการพัฒนาลุ่มน้ำโขงของประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคนี้ รวมถึงแหล่งทุนต่างประเทศเปิดช่องทางให้ด้วย รวมทั้งหลังจากการผลักดันเปลี่ยนผู้นำรุ่นที่สามของจีนได้อย่างราบรื่น จีนได้เริ่มประกาศระบบเศรษฐกิจการตลาดสังคมน-

นิยมแบบเปิดและสั่งการได้ เช่นเดียวกับวาทกรรม "หนึ่งประเทศสองระบบ" ที่เคยใช้กับเกาะฮ่องกง นอกจากนี้ในรายละเอียดของโครงสร้างปฏิรูปประเทศแห่ง สหประชาชาติของพรรคคอมมิวนิสต์จีน ครั้งที่ ๑๖ เมื่อ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๔๖ ยังต้องการเพิ่มบทบาททาง เศรษฐกิจการค้าของจีนสู่ภูมิภาคอื่น ๆ เช่น เอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้ เอเชียใต้ให้สูงยิ่งขึ้น แต่ฐานคิด การปฏิรูปนี้ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์จากนักวิชาการ ของจีนหลายท่านว่า ละเลยภาคชนบทหรือเกษตรกร ด้วยการเพิ่มภาคอุตสาหกรรมในเขตเมือง จะทำให้เกิดการอพยพของชนชนบทเข้าเมือง และจะยิ่งทำให้ ช่องว่างระหว่างคนรวยและคนจนเพิ่มสูงขึ้น รวมทั้ง ยังละเลยความคิดเรื่องระบบนิเวศน์และการรักษา ทรัพยากรธรรมชาติที่ต้องสูญเสียไปอย่างมหาศาล เพื่อป้องกันการพัฒนาภาคอุตสาหกรรมของเมืองใหญ่

ปี พ.ศ. ๒๕๓๔ เกิดการรวมตัวของ ๖ ประเทศ ภายใต้อาณัติความร่วมมือทางเศรษฐกิจอนุภูมิภาค ลุ่มน้ำโขง (Great Mekong Subregion GMS) โดยให้ ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและ มนุษย์ การสร้างความร่วมมือทางเศรษฐกิจโดยการ พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ทางรถยนต์ ทางรถไฟ ตลอดจนการพัฒนาเส้นทางเดินเรือในแม่น้ำโขง

รวมไปถึงการกลับมาของความร่วมมือระหว่าง ประเทศ ในภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนล่าง ในโฉมหน้าใหม่ ภายใต้อาณัติคณะกรรมการแม่น้ำโขง (Mekong River Commission) นอกจากนี้ยังมีแผนความร่วมมือสี่ เหลี่ยมเศรษฐกิจระหว่างไทย พม่า ลาว จีน ที่ยิ่งชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาลุ่มน้ำโขงเป็นการตอบสนองเพื่อ เศรษฐกิจอุตสาหกรรมแต่เพียงทางเดียว และโดยเฉพาะหลังจากที่จีนเข้าเป็นสมาชิกองค์การการค้า โลก (WTO) ในปี ๒๕๔๕ การขยายอิทธิพลทาง เศรษฐกิจแบบทุนนิยมของประเทศสังคมนิยมยังผลให้ เกิดการผลักดันการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในเขตลุ่ม น้ำโขงตอนบนเพิ่มยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในเรื่องพลังงาน ไฟฟ้าจากเขื่อนเพื่อตอบสนองเขตอุตสาหกรรมในจีน รวมทั้งเพื่อการเพิ่มการค้าและตัวเลขทางเศรษฐกิจ -

การบริโภคด้วยการเปิดเขตการค้าเสรีไทย - จีน (FTA) ในเดือนตุลาคม ปี พ.ศ. ๒๕๔๖ และกำลังผลักดัน การค้าเสรีอาเซียนจีนอยู่อย่างจริงจังอีกด้วย

เขื่อนกั้นแม่น้ำโขง

เขื่อนขนาดใหญ่มากกว่า ๑๐๐ เขื่อน ถูกกำหนด ให้มีขึ้นบนลำน้ำโขงและแม่น้ำสาขา โดยได้รับการ สนับสนุนและผลักดันจากสถาบันหลัก คือ ธนาคาร พัฒนาเอเชีย ธนาคารโลก และคณะกรรมการการค้า แม่น้ำโขง ซึ่งทั้ง ๓ สถาบัน เป็นองค์กรโลกบาลที่มี เป้าหมายชัดเจนในการควบคุมและจัดการแม่น้ำโขง เขิงพาณิชย์

โครงการบางส่วนได้ดำเนินการแล้วเสร็จไปแล้ว และโครงการหลักที่สร้างผลกระทบอย่างมากต่อ ลุ่มน้ำโขงทั้งหมด คือ การก่อสร้างเขื่อนขนาดใหญ่ ๔ เขื่อน กั้นแม่น้ำโขงตอนบน หรือแม่น้ำหลานชางใน ประเทศจีน ภายใต้อาณัติโครงการหลานชาง - เจียง

ซึ่งเป็นโครงการสร้างเขื่อนกั้นแม่น้ำโขงเพื่อ ผลิตกระแสไฟฟ้าในมณฑลยูนนาน ประเทศจีน โดย ไม่สนใจเสียงทักท้วงและความวิตกกังวลของประเทศ ปลายน้ำว่า จะมีผลกระทบกับแม่น้ำโขง ระบบนิเวศน์ และชุมชนอย่างไรบ้าง รวมทั้งประเด็นที่จีนกำลังจะ กลายเป็นผู้ควบคุมลำน้ำโขง แม่น้ำนานาชาติแต่เพียง ผู้เดียว

มี ๒ เขื่อน ที่ดำเนินการก่อสร้างเสร็จแล้ว คือ เขื่อน ไฟฟ้าพลังน้ำมันวาน สร้างเสร็จในปี พ.ศ. ๒๕๓๙ และ เขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำดาเซาซาน ก่อสร้างแล้วเสร็จในปี พ.ศ. ๒๕๔๖ เขื่อนแห่งที่สาม ที่กำลังดำเนินการก่อสร้าง อยู่ในขณะนี้ คือเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำเซียวหวาน เป็นเขื่อนที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในโลก สันเขื่อนสูงถึง ๒๔๘ เมตร คาดว่าจะแล้วเสร็จในปี พ.ศ. ๒๕๕๕ จีนได้ เริ่มดำเนินการก่อสร้างไปแล้วเมื่อเดือนมกราคม ๒๕๔๕ รวมทั้งเขื่อนจิงหงในสิบสองปันนาที่อยู่ระหว่างการศึกษาเตรียมการก่อสร้างและได้ปรับแต่งหน้าดิน บริเวณฝั่งโขงไปแล้ว โดยมีนักธุรกิจการเมืองจากไทย ไปร่วมลงทุนซึ่งมีสัญญาจะส่งไฟฟ้ามาขายในประเทศ

ไทยด้วย

ผลกระทบที่เกิดขึ้นในประเทศจีนมีผู้ที่สูญเสียที่อยู่อาศัยไปแล้วไม่ต่ำกว่า ๙,๕๕๓ คน ระบบนิเวศน์และผลกระทบด้านอื่น ๆ ยังไม่สามารถค้นหาข้อมูลได้อันมีสาเหตุมาจากเงื่อนไขทางการเมือง เนื่องจากการควบคุมปริมาณน้ำในเขื่อนเพื่อผลิตกระแสไฟฟ้า และการเดินเรือ ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศน์ เช่น การลดปริมาณของพันธุ์ไม้น้ำ สาหร่ายได้ผิวน้ำ (ไถ) การลดจำนวนลงของปลาบางชนิดถึงกับสูญพันธุ์

นอกจากนี้ผลกระทบต่อแม่น้ำโขงตอนล่างพบว่า มีผลกระทบต่อระบบนิเวศน์ของแม่น้ำโขงซึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัยหลัก ๒ ประการคือ ฤดูกลน้ำขึ้น - น้ำลงของกระแสน้ำในแม่น้ำโขงในรอบหนึ่งปี และปริมาณตะกอนในลุ่มน้ำ

การเปิด - ปิดประตูระบายน้ำของเขื่อนในประเทศจีน มีผลทำให้ปริมาณเฉลี่ยของน้ำเพิ่มขึ้นเป็นสองเท่าในฤดูแล้ง และการขึ้นลงของน้ำในแม่น้ำโขงไม่เป็นไปตามธรรมชาติอีกต่อไป อีกทั้งปริมาณตะกอนกว่าครึ่งหนึ่งที่ไหลลงสู่แม่น้ำโขงก็ถูกเก็บกักไว้ที่เขื่อนต่าง ๆ ในจีน ซึ่งมีผลกระทบอย่างมากต่อที่ราบลุ่มแม่น้ำโขงตอนล่าง

ผลกระทบต่อพันธุ์ปลาและการทำประมง ปริมาณน้ำที่เพิ่มมากขึ้นผิดปกติในฤดูแล้งส่งผลกระทบต่อการเดินทาง วางไข่ และอยู่อาศัยของปลา ขณะเดียวกันในฤดูฝนการเก็บน้ำของเขื่อนทำให้น้ำไม่หลากตามธรรมชาติ ระดับน้ำในพื้นที่ป่าน้ำท่วมถึงบริเวณตอนใต้ของประเทศลาวและกัมพูชาลดลง และส่งผลกระทบต่อแหล่งอาหาร แหล่งเพาะพันธุ์วางไข่ และแหล่งอนุบาลสัตว์น้ำ รวมไปถึงการลดลงของทรัพยากรประมง และการสูญพันธุ์ของสัตว์น้ำบางชนิด

ผลกระทบต่อเกษตรกร กว่าร้อยละ ๘๐ ของนาข้าวบริเวณดินดอนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขงได้อาศัยธาตุอาหารต่าง ๆ ที่มากับตะกอนในช่วงฤดูน้ำหลาก เมื่อมีการสร้างเขื่อนขนาดใหญ่กั้นแม่น้ำโขงทำให้งจรการไหลของน้ำไม่เป็นไปตามธรรมชาติ

* เขื่อนที่สร้างเสร็จแล้ว

เขื่อนที่จะสร้างกับแม่น้ำโขง

ปริมาณตะกอนที่มีประโยชน์ต่อการเพาะปลูกลดน้อยลง ส่งผลไปถึงความอุดมสมบูรณ์ของดินและปริมาณผลผลิตทางการเกษตรก็จะลดลงตามไปด้วย

แสดงถึงนัยสำคัญว่า ปริมาณการใช้ปุ๋ยเคมีเพื่อเพิ่มผลผลิตจะสูงขึ้นด้วย ซึ่งส่งผลกระทบต่อค่าใช้จ่ายของเกษตรกรที่ต้องแบกรับ รวมไปถึงคุณภาพน้ำในแม่น้ำที่มีการปนเปื้อนของสารเคมีมากขึ้น

ขณะเดียวกันปริมาณน้ำที่เพิ่มมากกว่าปกติในฤดูแล้งทำให้ไม่สามารถทำเกษตรริมโขงได้ นอกจากนี้ยังมีประเด็นผลกระทบเรื่องการกัดเซาะ ปัญหาดินถล่ม รวมถึงปัญหาการย้ายชุมชนออกจากพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากเขื่อน ซึ่งได้รับค่าชดเชยที่ไม่เป็นธรรม

สถาบันหลักที่ให้การช่วยเหลือในการสร้างเขื่อนและโรงไฟฟ้าพลังงานน้ำ คือ ธนาคารพัฒนาเอเชีย เขื่อนทั้งหมดที่จีนดำเนินการเป็นเขื่อนผลิตกระแสไฟฟ้าพลังน้ำ บางส่วนมีสัญญาซื้อขายกระแสไฟฟ้าให้กับประเทศไทย

เช่นเดียวกับประเทศลาว พื้นที่ใหม่ที่นักสร้างเขื่อนทั้งหลายให้มีเขื่อนในกลุ่มน้ำ

ลาวเป็นอีกประเทศหนึ่งที่มีโครงการมากมายเกี่ยวกับการสร้างเขื่อนในกลุ่มน้ำสาขาของแม่น้ำโขง ซึ่งได้รับการสนับสนุนอย่างเต็มที่จากธนาคารโลก ธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชียและองค์กรข้ามชาติ เช่น การผลักดันให้มีการก่อสร้างเขื่อนเซคามัน ๑ กั้นแม่น้ำเซคามัน ซึ่งเป็น ๑ ใน ๖ ของแม่น้ำสาขาแม่น้ำเซกองซึ่งเป็นแม่น้ำสาขาสายใหญ่ที่สุดของแม่น้ำโขง เขื่อนเซคามัน ๑ เป็นเขื่อนผลิตกระแสไฟฟ้าตามข้อตกลงที่จะขายให้กับประเทศไทย

อีกโครงการที่สำคัญคือโครงการเขื่อนน้ำเทิน ๒ ซึ่งสร้างกั้นแม่น้ำเทิน แม่น้ำสาขาใหญ่เป็นอันดับที่ ๔ ของแม่น้ำโขง โครงการนี้ตั้งอยู่ในแขวงคำม่วน ในตอนกลางของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และห่างจากโครงการเขื่อนผลิตกระแสไฟฟ้าพลังน้ำเทิน - หินปูน ที่สร้างเสร็จแล้ว ไปทางเหนือเพียง ๕๐ กิโลเมตรเท่านั้น เป็นเขื่อนผลิตกระแสไฟฟ้าตามข้อตกลงที่จะขายกระแสไฟฟ้าให้กับประเทศไทย โครงการเขื่อนน้ำเทิน ๒ นี้ส่งผลกระทบต่อชุมชนและระบบนิเวศน์ แต่แม้ว่าจะมีผลกระทบมากมายเพียงใดต่อชุมชน พันธุ์ปลา ความหลากหลายทางชีวภาพ พืชพรรณและสัตว์ประจำถิ่น แต่ธนาคารโลกก็เตรียมการที่จะให้เงินกู้และให้การรับรองสนับสนุนโครงการ

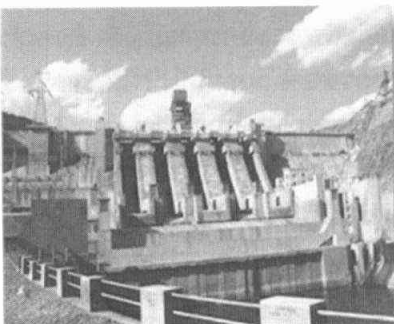
แม่น้ำโขงในประเทศกัมพูชาก็เผชิญกับสถานการณ์ที่น่าเป็นห่วงไม่แพ้กัน เมื่อรัฐบาลกัมพูชา มีความพยายามที่จะผลักดันโครงการเขื่อนแซมเบอร์

(SAMBOR dam) ซึ่งจะสร้างกั้นแม่น้ำโขง โดยอ้างว่าเพื่อการผลิตกระแสไฟฟ้า เขื่อนนี้มีความสูงถึง ๓๕ เมตร ผลิตกระแสไฟฟ้าได้ถึง ๓,๓๐๐ เมกกะวัตต์ มีงบประมาณในการก่อสร้างอยู่ที่ ๔ ล้านล้านเหรียญสหรัฐ โครงการนี้จะทำให้คนไร้ที่อยู่อาศัยถึง ๖๐,๐๐๐ คน ในบริเวณรอบริมฝั่งแม่น้ำโขง และส่งผลกระทบต่อพันธุ์ปลา สัตว์ป่าท้องถิ่น เขื่อนแซมเบอร์นี้ได้รับการสนับสนุนและผลักดันอย่างเต็มที่จากคณะกรรมการแม่น้ำโขง

และที่ปลายแม่น้ำโขงก่อนไหลออกสู่ทะเลจีนใต้ที่ประเทศเวียดนาม ที่มีแผนการก่อสร้างเขื่อนมากมายในกลุ่มน้ำโขงเช่นเดียวกัน อาทิ เขื่อนเปลี่ยกอง เป็นเขื่อนเพื่อผลิตกระแสไฟฟ้าสร้างกั้นแม่น้ำดาไปโค แม่น้ำสาขาของแม่น้ำเซซาน ซึ่งเป็นแม่น้ำสาขาของแม่น้ำโขง เขื่อนแห่งนี้มีความสูงถึง ๖๕ เมตร ทำให้เกิดอ่างเก็บน้ำเป็นบริเวณกว้างถึง ๘,๐๐๐ เฮกเตอร์ และท่วมพื้นที่การเกษตร ๕,๖๙๐ เฮกเตอร์ แรกสุดได้รับงบประมาณสนับสนุนการศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการจากคณะกรรมการแม่น้ำโขง

เขื่อนเซซาน ๓ และเขื่อนเซซาน ๔ เขื่อนอีกสองแห่งที่จะสร้างกั้นแม่น้ำเซซาน แม่น้ำสาขาของแม่น้ำโขงก็มีเป้าหมายเพื่อผลิตกระแสไฟฟ้า และมีที่ตั้งอยู่ห่างกันเพียงแค่ ๕๐ กิโลเมตรเท่านั้น เขื่อนเซซาน ๓ ได้รับการสนับสนุนเงินกู้จากธนาคารพัฒนาเอเชีย และมีแผนจะสร้างให้เสร็จในปี พ.ศ. ๒๕๕๐

นอกจากนั้นยังมีแผนจะสร้างเขื่อนทุ่งคอนดำ เป็นเขื่อนผลิตกระแสไฟฟ้ากั้นแม่น้ำทุ่งไปโค แม่น้ำสาขาของแม่น้ำเซซาน ทั้งเขื่อนเซซาน ๓ เขื่อนเซซาน ๔ และเขื่อนทุ่งคอนดำ อยู่ในแผนการสร้างโรงไฟฟ้าพลังงานน้ำตลอดแม่น้ำเซซานในประเทศเวียดนาม เพื่อรองรับกับอุตสาหกรรมที่กำลังขยายตัว และเพื่อผลิตกระแสไฟฟ้าขายให้ประเทศเพื่อนบ้าน

เขื่อนม่านวาน เขื่อนผลิตไฟฟ้าแห่งแรกบนแม่น้ำโขง ๑ ใน ๑๕ เขื่อนของแผนการสร้างเขื่อนในแม่น้ำโขงของประเทศจีน สาเหตุความผิดปกติของระดับน้ำในแม่น้ำโขง

ในประเทศไทยเอง โครงการคุกคามแม่น้ำโขงมี มาตลอดระยะเวลาที่ศวรรษ เชื้อนปากมูล ซึ่งสร้าง กันแม่น้ำมูล แม่น้ำสาขาของแม่น้ำโขง บริเวณปากมูล จ.อุบลราชธานี ก็สร้างข้อขัดแย้งอย่างกว้างขวางถึง ความไม่คุ้มค่าอย่างที่สุดของโครงการนี้ เมื่อต้องแลก กับระบบนิเวศของพันธุ์ปลาที่สูญหายไปทั้งระบบ และส่งผลกระทบต่อธรรมชาติและชุมชน เชื้อนปากมูลได้รับการสนับสนุนเงินกู้จากธนาคารโลก เป็นเชื้อนผลิตกระแสไฟฟ้าพลังงานน้ำ สร้างเสร็จเมื่อ ปี พ.ศ. ๒๕๓๘

เขื่อนราชสีไศลซึ่งสร้างกันแม่น้ำมูลใน จ.ศรีสะเกษ ทำให้ระบบนิเวศพื้นที่ชุ่มน้ำ (wetlands) เสียหาย อย่างมหาศาล เขื่อนราชสีไศลนี้เป็นเขื่อนสำคัญใน โครงการผันน้ำ โขง - ซี - มูล ในความรับผิดชอบ ของกรมพัฒนาและส่งเสริมพลังงาน กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม

ดูเหมือนว่าบทเรียนราคาแพงที่ไทยได้รับจาก เขื่อนทั้ง ๒ ยังไม่เพียงพอที่จะสร้างความรู้สึกหวงแหน ธรรมชาติลุ่มน้ำโขง ประเทศไทยยังมีโครงการสร้าง เขื่อนหัวนา กันแม่น้ำมูล ใน จ.ศรีสะเกษ โครงการสร้าง เขื่อนโขงขุนเพชร จ.ชัยภูมิ กันลำเชียงทา แม่น้ำสาขา ของแม่น้ำชี ก่อนไหลลงสู่แม่น้ำโขง โครงการสร้างเขื่อน ลำโดมใหญ่ กันแม่น้ำลำโดมใหญ่ แม่น้ำสาขาของ แม่น้ำมูล

ในแม่น้ำโขงเขตรอยต่อไทย - ลาว บริเวณ จ.เชียงราย โครงการใหญ่ที่คุกคามลุ่มน้ำโขงโดย ธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชียให้การสนับสนุน คือ โครงการผันน้ำ กก-อิง-น่าน มีแนวคิดที่จะสร้างเขื่อน สร้างอุโมงค์ เพื่อผันน้ำไปเก็บไว้ที่เขื่อนสิริกิติ์ จ.อุตรดิตถ์ โครงการนี้จะปิดตายลุ่มน้ำอิงทั้งระบบอัน เป็นแม่น้ำสาขาของแม่น้ำโขง

โครงการระเบิดแก่งหินใบแม่น้ำโขง

โครงการปรับปรุงร่องน้ำเพื่อการเดินเรือในแม่น้ำ หลานซางหรือแม่น้ำโขง เป็นแผนความร่วมมือทาง เศรษฐกิจอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง ประเทศจีนเป็นผู้

ผลักดันโครงการดังกล่าว ทั้งนี้เพื่อให้สามารถเดินเรือ จากเมืองซือเหมา มณฑลยูนนานของจีน ลงมายัง แม่น้ำโขงตอนล่าง ผ่านพม่า ลาว และไทย ไปยัง หลวงพระบาง

ผลจากการสำรวจเส้นทางเดินเรือเมืองซือเหมา มณฑลยูนนาน ถึงเมืองหลวงพระบางประเทศลาว ระยะทาง ๘๘๖.๑ กิโลเมตร ในปี พ.ศ. ๒๕๓๖ ผู้แทน จากประเทศจีนมีความเห็นว่าหากต้องปรับปรุง เส้นทางเดินเรือให้สามารถขนส่งสินค้าได้ไม่ต่ำกว่า ๑๐๐ ตัน เกาะแก่ง หาดดอน เป็นอุปสรรคที่สำคัญ ต้องระเบิดเพื่อทำลาย โดยรัฐบาลจีนยินดีที่จะสนับสนุนงบประมาณจำนวน ๒๐๐ ล้านดอลลาร์ ระหว่างการ ทหารหรือผู้แทนจีนอาศัยอำนาจทางการเมืองระหว่าง ประเทศเป็นแรงผลักดัน

รายงานสำรวจความเหมาะสมเบื้องต้นของ โครงการระเบิดแก่งปรับปรุงร่องน้ำเพื่อการเดินเรือ พฤศกิจายน พ.ศ. ๒๕๔๓ ได้ข้อสรุปว่า มีความจำเป็น เร่งด่วนที่ไม่สามารถเลี่ยงได้ ประกอบกับจีนมีความ พร้อมทางด้านเทคนิค จึงมีการศึกษาเพิ่มเติม และ ประเมินผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม ระหว่างเดือน เมษายน - มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๔ ใช้เวลาเก็บข้อมูล ภาคสนามเร่งด่วนเพียง ๑ เดือน นับเป็นรายงานการ ศึกษาที่ไม่มีมาตรฐานทางวิชาการ โดยมีการเสนอให้ ดำเนินการ ๓ ระยะ

ระยะแรก ระเบิด ๑๑ แก่ง และ ๑๐ กลุ่มหิน ได้นำเพื่อให้เรือระวางบรรทุกอย่างต่ำ ๑๐๐ ตัน ได้ใน ระยะเวลาอย่างต่ำ ๙๕% ในรอบหนึ่งปี ให้เสร็จสิ้นใน ปี พ.ศ. ๒๕๔๖ โดยในระยะแรกมีแก่งที่อยู่บริเวณพื้นที่ ประเทศไทย คือ คอนผีหลง

ระยะที่สอง ระเบิดและขุดลอกสันดอน ๕๑ แห่ง เพื่อให้สามารถเดินเรือระวางบรรทุกอย่างต่ำ ๓๐๐ ตัน ระยะเวลาอย่างต่ำ ๙๕% ในรอบหนึ่งปี ในระยะที่สอง มีแก่งที่อยู่ในบริเวณประเทศไทย ตั้งแต่ อำเภอเชียง-แสน เชียงของ เวียงแก่น จังหวัดเชียงราย ๙ แห่ง

ระยะที่สาม ปรับปรุงร่องน้ำให้มีลักษณะคล้าย คล่องเพื่อให้สามารถเดินเรือระวางบรรทุก อย่างต่ำ

๕๐๐ ตัน เป็นระยะเวลาอย่างต่ำ ๙๕% ในรอบหนึ่งปี นอกเหนือจากการระเบิดแก่งปรับปรุงร่องน้ำเพื่อการเดินเรือ ได้มีการกำหนดข้อตกลงว่าด้วยการเดินเรือพาณิชย์ในแม่น้ำล้านช้าง – แม่น้ำโขง เพื่ออำนวยความสะดวกกับเรือพาณิชย์ขนาดใหญ่ เช่น มาตรา ๑ ในบทบัญญัติทั่วไป ข้อ ๑.๕ ระบุว่า ไม่อนุญาตให้ทำการขุดดิน หิน ทวาย วางตาข่ายจับปลา และเคลื่อนย้ายไม้ไผ่ หรือขลุ่ยลอยน้ำในบริเวณร่องน้ำ ซึ่งอาจจะเป็นอันตรายทั้งทางตรงและทางอ้อมในร่องน้ำที่สามารถเดินเรือได้ ฯลฯ หมายความว่าภายหลังจากการปรับปรุงร่องน้ำเสร็จสิ้น แม่น้ำโขงต้องเป็นแม่น้ำเพื่อการเดินเรือเท่านั้น

แม้จะมีเสียงทักท้วงจากชุมชนท้องถิ่น นักวิชาการ องค์กรระหว่างประเทศ ต่อผลกระทบในระยะยาวที่จะเกิดขึ้น รัฐบาลจีนกลับไม่สนใจ ยังดำเนินการต่อเนื่องในพื้นที่แม่น้ำโขงตอนบน แต่การดำเนินการมิได้ราบรื่นนักเพราะอุปสรรคทางธรรมชาติและอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นตลอดเวลา

ทีมวิศวกรจีนรับผิดชอบการวางระเบิดทำลายแก่งหินกลางลำน้ำโขงได้วางแผนระยะเวลาการระเบิดในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๔๕ – เมษายน ๒๕๔๖ ยกเว้นฤดูน้ำหลากในเดือนพฤษภาคม – ตุลาคม ๒๕๔๕ ระเบิดรอบแรกไปแล้วเมื่อเดือนมีนาคม – เมษายน ๒๕๔๕ โดยทีมวิศวกรจากจีนเข้าไประเบิดแก่งหินกลางแม่น้ำโขงบริเวณรอยต่อพม่า – ลาว ในช่วงเดือนธันวาคม ๒๕๔๕ – เมษายน ๒๕๔๖ ซึ่งการดำเนินการรอบสองมีความคืบหน้าไปถึง ๑๐๐% และมีแผนจะระเบิดในช่วงหน้าแล้งของปี ๒๕๔๗ ซึ่งดำเนินการระเบิดแก่งระยะที่สองในเขตกัวเหลยของจีนถึงเสียงกกของลาวไปแล้ว เมื่อปลายเดือนมกราคม ๒๕๔๗ ส่งผลให้ระดับน้ำในเขตไทย – ลาว โดยเฉพาะ เชียงแสน เชียงของ เวียงแก่นผันผวนอย่างหนัก ระดับน้ำขึ้นลงต่างกันในวันเดียวกันถึงหนึ่งเมตร

ทั้งนี้ในเขตรอยต่อแม่น้ำโขงไทย – ลาว แก่งหินที่จะถูกระเบิดเพื่อรองรับการเดินเรือในแม่น้ำโขง คือ แก่งคอนผีหลวง (Khon Pi Luang) ซึ่งยังไม่มีการ

ระเบิดเพราะติดปัญหาเรื่องความมั่นคงชายแดนในการปักเขตแดนยังไม่แล้วเสร็จ อยู่เขตอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ตรงข้ามกับเมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว ประเทศลาว

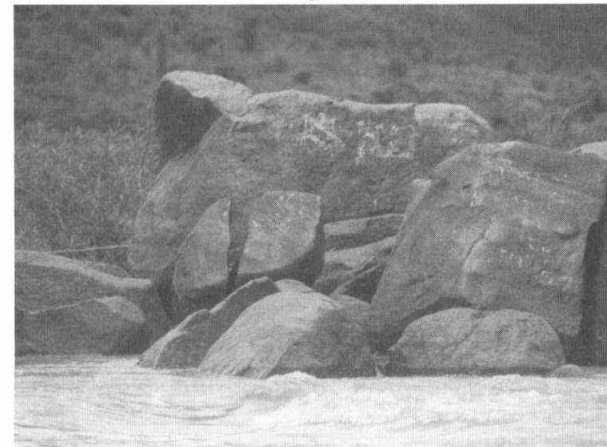
เป้าหมายของการระเบิดแก่งคอนผีหลวงและแก่งอื่น ๆ ซึ่งเป็นแผนระยะแรกนั้น เพื่อให้เกิดร่องน้ำการเดินเรือมีความลึก อย่างน้อย ๑.๕ เมตร กว้างไม่ต่ำกว่า ๒๒ เมตร ให้เรือขนาดระวางไม่ต่ำกว่า ๑๐๐ ตันเดินเรือได้ตลอดทุกฤดูกาล

คำว่าไม่ต่ำกว่าในที่นี้ หมายความว่าสามารถระเบิดให้กว้างขึ้น ลึกขึ้นและให้เรือขนาดระวางมากกว่า ๑๐๐ ตันขึ้นไปเดินเรือได้ และต้องจดจำไว้เสมอว่า สาเหตุหนึ่งที่ต้องระเบิดแก่งทั้งเพราะความต้องการที่เพิ่มขึ้นของการเดินเรือในแม่น้ำโขง ที่ปรารถนาจะเดินเรือในหน้าแล้งได้อย่างสะดวกตามปกติหน้าแล้งในแม่น้ำโขงเดินเรือได้ยากลำบาก เพราะมีเกาะแก่งหินตามธรรมชาติอยู่เป็นจำนวนมาก

หากการพัฒนาในระยะแรกดำเนินการไปได้จะมีการพัฒนาต่อเนื่องเข้าสู่ระยะที่สอง ซึ่งจะมีการระเบิดแก่งและขุดลอกสันดอนอีก ๕๑ แห่ง เพื่อให้เรือระวางบรรทุกไม่ต่ำกว่า ๓๐๐ ตัน เดินทางได้ทุกฤดูกาล

สุดท้ายจะต้องพัฒนาปรับปรุงให้แม่น้ำโขงมีลักษณะคล้ายคลอง เปิดเส้นทางให้เรือระวางบรรทุกไม่ต่ำกว่า ๕๐๐ ตัน จากท่าเรือชื่อเหมาประเทศจีน

สภาพเกาะแก่งกลางแม่น้ำโขงที่จะถูกระเบิด

ถึงเมืองหลวงพระบาง ประเทศลาว รวมระยะทาง ๘๖๑.๑ กิโลเมตร

หลังการพัฒนาเสร็จสิ้นคือ ระเบิดแก่งหิน และสันดอนทรายครบตามแผนที่ได้วางไว้แล้ว แม่น้ำโขงจะต้องถูกใช้เพื่อการเดินเรื่อนานาชนิดได้อย่างอิสระสะดวก สบาย ภายใต้ระบบการค้าแบบทุนนิยม และต้องไม่มีการวางตาข่ายดักปลา เก็บขอนไม้ลอยน้ำ ขุดดิน หินทราย โดยคนในชุมชนริมฝั่งโขงอย่างเด็ดขาด เพราะจะทำให้เกิดอันตรายทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อชีวิตและทรัพย์สินของคนในเรือ

นั่นหมายความว่า วิถีชีวิตของชุมชนริมฝั่งโขงอย่างที่ดำเนินมาเนิ่นนานจะถูกห้ามไม่ให้มีอีกต่อไป

แต่สำหรับชาวบ้านและชุมชนริมฝั่งโขงใน จ.เชียงรายนั้น ลำพังแค่มีการสร้างท่าเรือ และการเดินเรือระวาง ๕๐ - ๑๐๐ ตัน ในบริเวณนี้ส่งผลกระทบต่อมากมายกับชุมชนและระบบนิเวศน์อย่างรุนแรงมากเกินพอแล้ว ซึ่งไม่นับรวมในช่วงที่มีการระเบิดแก่งในเขตจีน พม่า ลาวนั้น ส่งผลให้กระแสน้ำผันผวนเปลี่ยนแปลงจนชาวประมงไม่สามารถหาปลาได้อย่างปกติรวมทั้งในหน้าน้ำหลากมีผลให้ชายฝั่งแม่น้ำโขงในเขตไทย-ลาวพังทะลายอย่างรุนแรง เพราะน้ำไหลเชี่ยวแรงขึ้นกว่าเดิม เพราะไม่มีหินผา เกาะแก่งค้ำยันน้ำในตอนบนเหมือนแต่ก่อน

การค้าเสรี : เสรีของใคร

โครงการพัฒนาสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ

การเดินทางสินค้ามากมายจากประเทศจีนเข้าสู่ประเทศไทย เป็นหนึ่งในแผนพัฒนาโครงการสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ โครงการนี้มีแนวความคิดที่จะพัฒนาพื้นที่จังหวัดเชียงรายให้มีการจัดตั้งเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน โดยมองเห็นว่า จ.เชียงราย มีศักยภาพที่จะเป็นประตูการค้าติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านนานาชาติ โดยเฉพาะประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง ๖ ประเทศ คือ จีน พม่า ลาว กัมพูชา เวียดนาม และไทย หรือที่เรียกกันว่า กลุ่มประเทศ GMS (Great Mekong Subregion) ให้สามารถเชื่อมโยงกับชุมชนศูนย์กลาง

เศรษฐกิจของประเทศ และเปิดติดต่อเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน

ในแผนนี้มีการกำหนดกิจกรรมและโครงการรวมทั้งโครงการก่อสร้างทั้งหลายเพื่อรองรับการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ โดยมุ่งเน้นไปที่ ๓ อำเภอหลักใน จ.เชียงราย คือ อ.แม่สาย อ.เชียงแสน อ.เชียงของ

ในด้านของอุตสาหกรรม โครงการสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจเห็นว่า ควรมีการดำเนินการจัดตั้งเขตประกอบอุตสาหกรรมทั่วไปและอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก รวมทั้งการจัดการสินค้า ใน อ.เชียงของ ควรพัฒนาให้เป็นนิคมอุตสาหกรรมเพื่อการเกษตรครบวงจรและเขตอุตสาหกรรมทั่วไป

ในการพัฒนาให้เป็นเขตอุตสาหกรรมนั้น แผนนี้กำหนดว่า ต้องมีการสร้างท่าเทียบเรือ ปรับปรุงถนนและสร้างเขตประกอบการอุตสาหกรรมเชียงแสนและเชียงของ มีการปรับปรุงระบบบำบัดน้ำเสีย ระบบระบาย และป้องกันน้ำท่วม เป็นต้น

บทเรียนการสร้างท่าเรือน้ำลึกที่ อ.เชียงของ ได้ทำให้แม่น้ำโขงของฝั่งไทยพังทลายมา ขณะที่ตะกอนกลับไปทับถมร่องน้ำทางฝั่งลาวจนตื้นเขิน และทำให้เกิดการ "มูน" หรือมีการทับถมของทราย เกิดเป็นดอนกลางลำน้ำโขงขึ้นใหม่

การสร้างท่าเรือแห่งนี้ รวมทั้งที่ อ.เชียงแสนทางตอนเหนือขึ้นไป ได้กลายเป็นปัญหาระหว่างประเทศ เนื่องจากได้มีการสร้างท่าเรือทั้ง ๒ แห่งลำเข้าไปในลำน้ำจนทำให้ลาววิตกกังวลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงร่องน้ำ ท่าเรือทั้ง ๒ แห่งนี้ถูกผลักดันในการประชุมหอการค้าทั่วประเทศที่ จ.เชียงราย ในสมัย นายชวน หลีกภัย เป็นนายกรัฐมนตรี เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๘ และนำไปสู่การอนุมัติงบประมาณกระจายความเจริญสู่ภูมิภาค เพื่อก่อสร้างท่าเรือทั้งที่เชียงแสนและเชียงของ แต่กระแสน้ำโขงที่เขี้ยวกรากได้พัดพาเอาท่าเรือเชียงแสนที่มีมูลค่า ๑๔ ล้านบาทพังลงทันทีที่ก่อสร้างเสร็จ

ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๔๐ - ๒๕๔๑ กรมเจ้าท่าได้เสนอโครงการของบก่อสร้างท่าเรือแม่น้ำโขงใหม่ ทั้งที่

ชนถ่ายกระเทียมจากจีน

เชียงของและเชียงแสนในงบประมาณ ๒๐๕ ล้านบาท เป็นบอบอกแบบ ๕ ล้านบาท แต่โครงการนี้ก็ประสบปัญหาที่ไม่คาดคิดมาก่อนนั่นคือ ระหว่างการก่อสร้างลาวได้มีการคัดค้านการก่อสร้างท่าเรือทั้ง ๒ แห่ง เนื่องจากการออกแบบท่าเรือ ได้ยื่นออกไปในลำน้ำโขง เกินเขตแดนของลาวโดยไม่ได้มีการปรึกษาหรือขออนุญาตก่อน หลังการเจรจาระหว่างไทยกับลาวต้นปี พ.ศ. ๒๕๔๕ ลาวจึงยอมให้ก่อสร้างท่าเรือเชียงของได้ โดยอนุญาตให้สร้างลำเข้าไปในเขตแม่น้ำได้แต่ต้องลดระยะลง เป็นเหตุให้ต้องทุบทิ้งท่าเรือเชียงของที่เพิ่งสร้างได้ไม่กี่ปีทิ้งอีก ขณะเดียวกันก็ไม่ยอมให้สร้างท่าเรือเชียงแสนที่ยังคงไม่ยอมแก้แบบก่อสร้าง และแม้ท่าเรือเชียงแสนจะสร้างเสร็จเรียบร้อยและเปิดใช้งานในวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๔๖ ทว่ามีเรือขนส่งไม่กี่ลำเข้ามาเทียบท่า ส่วนใหญ่จะนำไปใช้ท่าเรือของเอกชน

เขตการค้าเสรีอาเซียนไทย – จีน

อาเซียน (สมาคมประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้) จัดตั้งเมื่อวันที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๑๐ ในยุคสงครามเย็นและสงครามเวียดนาม ท่ามกลางความไม่มั่นคงของภูมิภาค ตั้งขึ้นเพื่อส่งเสริม สันติภาพ ความร่วมมือและความมั่นคงในภูมิภาค อีกทั้งเป็นยุทธศาสตร์ด้านลัทธิคอมมิวนิสต์ โดยมีบรูไน อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และไทย ในปี ๒๕๓๘ เวียดนามได้เข้าเป็นสมาชิก ตามด้วยลาวและพม่า ในปี ๒๕๔๐ และกัมพูชา ๒๕๔๒

การจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียนมีขึ้นในปี

๒๕๓๔ ตามข้อเสนอของประเทศไทย และเริ่มดำเนินการในปี ๒๕๓๕ เพื่อการส่งเสริมตลาดการค้าเสรี การลดและค่อย ๆ เลิกเก็บภาษีและมาตรการเงื่อนไขอื่น ๆ ที่เป็นอุปสรรคทางการค้า โดยหลักทางการค้าเสรีคือ การลดการอุดหนุนการส่งออก การลดการอุดหนุนการผลิต และการทำลายกำแพงภาษีที่มีต่อกัน ทำให้ระบบการผลิตทุกภาคส่วนกลายเป็นการผลิตเชิงพาณิชย์ที่แข่งขันเอากำไรสูงสุดเป็นหลักและเพิ่มความกดดันกับความยากลำบากต่อระบบการผลิตแบบเดิมโดยเฉพาะระบบเกษตรแบบยั่งยืน

เขตการค้าเสรีอาเซียนไทย – จีน รัฐบาลไทยมีมติผ่านกรอบความตกลงว่าด้วยความร่วมมือทางเศรษฐกิจอาเซียนไทย – จีน ตามที่กระทรวงพาณิชย์เสนอ โดยเริ่มลดภาษีภายในปี ๒๕๔๔ เสร็จสมบูรณ์ในปี ๒๕๓๓ โดยครอบคลุมสินค้าทางการเกษตรกลุ่มแรกภายใต้พิกัดศุลกากร ๐๑-๐๘ ที่สำคัญ เช่น สัตว์มีชีวิต เนื้อสัตว์ ปลา และอาหารทะเล ผัก ผลไม้ และผลิตภัณฑ์นม เป็นต้น โดยกำหนดให้เริ่มลดภาษีภายในวันที่ ๑ ม.ค. ๒๕๔๗ และด้วยการผลักดันของฝ่ายไทยกับจีน โดยไม่มีการปรึกษาคำคิดเห็นของเกษตรกรหรือชาวบ้านทั่วไปได้รับผลกระทบจากการเปิดเสรี รัฐบาลของทั้งสองประเทศได้ลงนามเปิดเขตการค้าเสรีทวิภาคีระหว่างไทย – จีน เริ่มจากลดภาษีผักผลไม้ระหว่างกันเหลือเพียง ๐ % ให้มีผลบังคับตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๔๖

ในปัจจุบันการพัฒนาแม่น้ำโขงมีปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจนมากกว่าอดีตที่มักแฝงอยู่ภายใต้การเข้ามาของกองทัพต่างชาติ การพัฒนาในวันนี้จึงเป็นการนำทรัพยากรที่มีอยู่ในลุ่มแม่น้ำโขงไปใช้เป็นทุนในการฟื้นฟูประเทศด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองหลังสงครามภายในภูมิภาคนี้ยุติลง การพัฒนาในวันนี้เป็นสงครามแย่งชิงทรัพยากรในระดับข้ามชาติ ข้ามประเทศ ในชื่อที่เรียกว่า “การค้าเสรี” ซึ่งดำเนินตามหลักการของการแย่งชิงแข่งขันให้ผู้ที่มีความเข้มแข็งเท่านั้นที่ยั่งยืนอยู่ได้ในลู่วิ่งของโลกใหม่ที่ชื่อว่า “โลกาภิวัตน์” โดยโลกใหม่เร่งแข่งขันกันจนได้หลงลืมฐาน

ชีวิตเดิมของแต่ละคนหรือประเทศ ได้ลืมต้นทุนทาง ทรัพยากรธรรมชาติและวิถีชีวิตวัฒนธรรมของคน ริมแม่น้ำ

การพัฒนาแม่น้ำโขงที่เป็นอยู่ในปัจจุบันอยู่ใน ลักษณะการตอบสนอง “การค้าเสรี” สุดขีด แต่ไม่ ตอบสนอง “การค้าที่เป็นธรรม” ของคนในท้องถิ่น ต่าง ๆ ในลุ่มน้ำโขง

การค้ามีหลักเหตุผลที่สำคัญอยู่ที่ว่าต้นทุน ต้องต่ำและต้องได้กำไรสูง พ่อค้า นักธุรกิจทุกคนต้อง การภาวะการค้าแบบนี้ แต่ไม่เชื่อว่าโลกนี้จะมีแต่พ่อค้า นักธุรกิจ โลกยังมีคนกลุ่มอื่น ๆ อีกมากมาย เช่น เกษตรกร ชาวประมง ช่างราชการ ศิลปิน ฯลฯ ดังนั้น การที่การค้าจะให้ประโยชน์กับคนทุกกลุ่ม ทุกระดับ จึงจำเป็นต้องมีหลักคิดในนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจของชาติ รวมไปถึงเรื่องต้นทุนที่ต่ำที่สุดนั้นมาจาก ต้นทุนที่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติซึ่งประเมินค่าไม่ได้ ไปเป็นจำนวนมากมายมหาศาลเท่าไร

หากมองในแง่นี้ ต้นทุนในการระเบิดแก่งจาก ซือเหมาในจีน มาจนถึงเชียงของและหลวงพระบาง เป็นต้นทุนที่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ของคนลุ่มน้ำโขง ๑๐๐ ล้านคนอย่างรุนแรง และการ ค้าทางเรือก็ไม่สามารถสู้ต้นทุนการขนส่งทางบกใน ระยะยาวดังที่กล่าวถึงข้างต้น

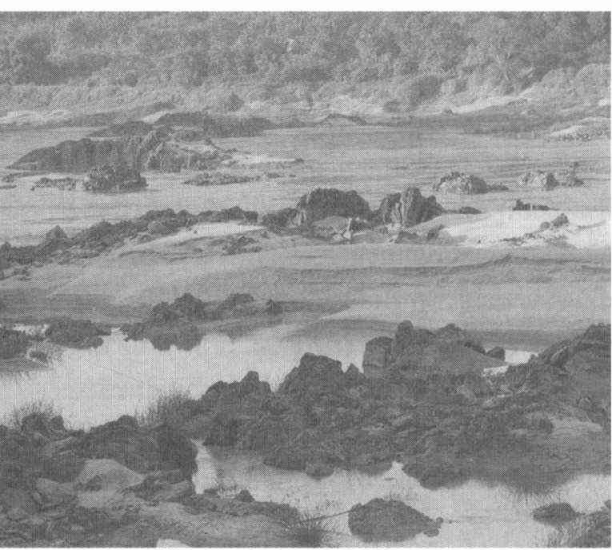
ไม่ใช่เฉพาะการค้าฝ่ายไทยที่ต้องทนแบกรับ ภาระน้ำมันเรือที่สูงกว่าเพราะต้องทวนน้ำบรรทุก สินค้าขึ้นไปอีกทั้งการใช้เรือพาณิชย์แม่น้ำโขงยังมี ข้อจำกัดทางเทคนิคอีกมากมาย เรือพาณิชย์ไทยยัง ไม่มีประสบการณ์การเดินทางเรือในแม่น้ำโขงเทียมเท่ากับ จีน ด้วยเหตุนี้การประกาศเขตการค้าเสรีไทย – จีน ที่ มีผลมาตั้งแต่ ๑ ตุลาคม ๒๕๔๖ ซึ่งมีผลส่งให้สินค้า ผักผลไม้สดภาษีลงเป็น ๐ % ทำให้การค้าสินค้า เกษตรของไทยไม่สามารถสู้จีนได้เลยจากรายงาน ล่าสุด “แนวโน้มราคาและภาวะสินค้าเกษตรกรปี ๖๐” โดยมณีวรรณ ช่วยเต็ม เขียนถึงคำกล่าวของ เลขาธิการสำนักเศรษฐกิจการเกษตร (สศก.) ว่าจาก การเปิดเสรีสินค้าเกษตรจำพวกพืชผักระหว่างไทยจีน หรือที่เรียกว่า เขตการค้าเสรีไทย – จีน (FTA Thai – China) ตั้งแต่เดือนตุลาคมปีที่แล้ว ไทยได้รับ ผลกระทบจากสินค้าเกษตรของจีนราคาถูกกว่ามา ตีตลาดในพื้นที่กระเทียมและหอม และยังมียางาน สถิติของกระทรวงพาณิชย์ระบุว่า ในปี ๒๕๔๔ ประเทศไทยได้เปรียบการค้าประเทศจีนเป็นจำนวน เงิน ๕๐๐ ล้านบาท แต่ภายในครึ่งปีแรกของปี ๒๕๔๕ หลังจากจีนเข้าเป็นสมาชิกองค์การการค้าโลก (WTO) เรือสินค้าของประเทศจีนที่เข้ามาทำเรืออำเภอเชียง- แส่น จังหวัดเชียงราย และกระจายสินค้าไปทั่ว ประเทศ ด้วยข้อได้เปรียบที่ต้นทุนถูก ทำให้ราคาถูก กว่า ส่งผลให้จีนได้เปรียบดุลการค้ากับประเทศไทย

ระบบนิเวศน์แม่น้ำโขง

แม่น้ำโขงบริเวณรอยต่อพรมแดนไทย – ลาว ทางภาคเหนือของประเทศไทย เต็มไปด้วยเกาะแก่ง หาด ดอนทราย จำนวนมาก พื้นที่บริเวณนี้จึงมีเกาะ แก่ง และดอนทรายที่อยู่ในแผนการระเบิดทิ้งใน โครงการปรับปรุงร่องน้ำเพื่อการเดินเรือพาณิชย์ ๙ จุด

* โฟสต์ทูเดย์, วันอาทิตย์ที่ ๔ มกราคม ๒๕๔๗

นับตั้งแต่จุดสามเหลี่ยมทองคำ จนถึงเขตผาได ก่อน
แม่น้ำโขงจะไหลเข้าสู่ประเทศลาว

แก่งที่อยู่ในแผนการระเบิดนี้ที่มิวิศกรจาก
ประเทศจีนเรียกว่า “เป็นพื้นที่มีแก่งอันตราย สันดอน
และหินโสโครก” นิยามความหมายแก่งของนักพัฒนา
ถูกมองว่าเป็นเครื่องกีดขวางการเดินทางได้อย่าง
สะดวกของเรือขนส่ง

แต่สำหรับชุมชนและธรรมชาติของแม่น้ำโขงแล้ว
แก่งหินเหล่านี้คือระบบนิเวศน์ที่ประกอบไปด้วยระบบ
นิเวศน์ย่อยมากมายที่เอื้อประโยชน์ต่อปลาในแม่น้ำ
โขง และป้องกันการพังทลายชายฝั่งตลอดจนเป็นที่
พักพิงของคนหาปลา และกักเก็บน้ำในฤดูแล้ง

มีชื่อเรียกระบบนิเวศน์ของสภาพเกาะแก่งในแม่น้ำ
โขงที่มีสภาพสลัซบซ่านและมีลักษณะเฉพาะใน
ชื่อต่าง ๆ ที่เป็นระบบนิเวศน์ย่อย ดังนี้ แก่ง ผา ดอน
หาด คก หลง หนอง

“ดอน” มีสภาพเป็นเกาะกลางน้ำ เกิดจากทราย
และก้อนหินขนาดเล็กมากมายที่แม่น้ำโขงพัดมาทับ
ถม บริเวณดอนมีระบบนิเวศน์ของพืชริมน้ำ โดยมีพืช
หลักคือ แคม อ้อ ไคร้ พืชตระกูลเฟิร์น พืชเหล่านี้จมอยู่
ใต้น้ำหลายเดือนในช่วงฤดูกลน้ำขึ้นซึ่งจมอยู่ในระดับ
ความลึก ๘ – ๑๐ เมตร พืชที่จมน้ำนี้จะเปื่อยยุ่ย กลายเป็น
อาหารของปลา และยังเป็นที่พักอาศัยและวางไข่
ของปลาด้วย ซึ่งเมื่อถึงฤดูกาลน้ำลดพืชเหล่านี้จะฟื้น
กลับคืนมา เมื่อดอนไหลพันน้ำ บริเวณดอนยังมี “หลง
น้อย” มีลักษณะเป็นหลุมเล็ก ๆ กว้างประมาณ ๑ – ๓
เมตร ลึกไม่เกิน ๑ เมตร เป็นที่วางไข่ของปลาเช่นกัน

“ผา” คือแก่งหินที่มีลักษณะเป็นแท่งหินตั้งอยู่ใน
แม่น้ำโขง อาจอยู่ใกล้ฝั่ง หรือกลางแม่น้ำ ผาบางแห่ง
ประกอบด้วยชุดของแก่งหินที่อยู่ใต้น้ำ เช่น ผาหลัก
ผาบางแห่งมีสันดอนทรายอยู่รอบ ๆ ซึ่งเกิดจากการ
ทับถมของตะกอนแม่น้ำจึงมีพืชริมน้ำขึ้นอยู่ เช่น ผาฟ้า
บริเวณดอนที่อยู่รอบ ๆ มีพืช คือ ต้นไคร้ ต้นไคร้หางนาค
ขึ้นอยู่จำนวนมาก ผาในแม่น้ำโขงบริเวณนี้จมอยู่ใต้น้ำ
ในฤดูน้ำหลาก และไหลเหนือน้ำในฤดูน้ำลดเช่นกัน

“แก่ง” คือชุดกลุ่มหินกลางแม่น้ำโขงที่มีความ

สลัซบซ่านและมีร่องน้ำลึก ในฤดูน้ำลดแก่งจะไหล
พันน้ำ บริเวณซอกหินของแก่งซึ่งมีตะกอนทรายที่น้ำ
พัดมาทับถมจะมีพืชขึ้นขึ้นอยู่อย่างหนาแน่น โดย
เฉพาะไคร้ บริเวณที่จมอยู่ใต้น้ำจะเป็นแหล่งกำเนิด
“ไถ” ซึ่งเป็นสาหร่ายน้ำจืดชนิดหนึ่ง

“หาด” เกิดบริเวณสองฝั่งแม่น้ำโขง แต่ละหาด
อาจยาวนับกิโลเมตร บริเวณดังกล่าวนี้นอกจาก
ปกคลุมด้วยทรายแล้ว ยังมีก้อนหินขนาดเล็กมากมาย
ก้อนหินเหล่านี้จะเป็นแหล่งกำเนิดไถ เช่นเดียวกับแก่ง
หินใต้น้ำ หาดทรายยังเป็นที่อาบน้ำเล่นทรายของนก
อีกด้วย

“คก” คือบริเวณหลุมลึกที่กระแสน้ำโขงไหล
วนอยู่ริมฝั่ง คกแต่ละแห่งมีความลึกมาก อาจจะมีลึกได้
ถึง ๑๐ เมตร คกที่สำคัญ เช่น คกลิง คกปวก เป็นต้น

“หลง” สองฝั่งแม่น้ำโขงมีพื้นที่คล้ายคกแต่
กระแสน้ำนิ่ง หลงมีขนาดกว้างไม่มาก ประมาณ ๕
เมตร บริเวณนี้อุณหภูมิของน้ำจะอุ่นซึ่งแตกต่างกับ
แม่น้ำโขงที่น้ำเย็น หลงเป็นแหล่งกำเนิด “เตา” ซึ่งเป็น
ตะไคร้ชนิดหนึ่ง

“หนอง” เป็นระบบนิเวศน์ย่อยที่แผ่อยู่ในระบบ
นิเวศน์แก่ง ดอน และหาด เป็นช่วงที่น้ำกินวงโค้งเล็ก
เข้าไป คล้ายหลงแต่มีขนาดใหญ่กว่า ถ้ามีขนาดเล็ก
ชาวบ้านจะเรียกว่า หลง เช่น หาดห้วยหม่อนทางฝั่ง
ลาว มีหนองแม่มาย และหนองเปี๊าะ เป็นส่วนหนึ่งของ
แม่น้ำโขง มีหนองมากมายในแม่น้ำโขง เช่น หนองแม่-
มาย หนองเปี๊าะ หนองข้าวตอก กระแสน้ำของแม่น้ำ
โขงทำให้หนองเปลี่ยนแปลงหรือหายไปก็มี เช่น หนอง
ปู่ขัน บริเวณบ้านดอนที่ ซึ่งจากกระแสน้ำที่เปลี่ยน
ทำให้ปัจจุบันเหลือเพียงชื่อ แต่ชาวเรือ และคนหาปลา
ยังรู้จักกันดี ในหนองเป็นน้ำนิ่ง เป็นที่อยู่อาศัยและ
วางไข่ของปลาน้ำจืด และกึ่งแม่น้ำโขง

นอกจากนั้นแล้ว ดอน แก่ง และผา คือโครงสร้าง
ทางกายภาพตามธรรมชาติที่ทำหน้าที่บังคับให้น้ำใน
แม่น้ำโขงไหลไปตามร่อง ซึ่งเป็นการรักษาสภาพลำน้ำ
ให้เป็นร่องลึก หากมีการระเบิดแก่ง ผาและชุดลอค
ดอนจะเท่ากับเป็นการทำลายตัวบังคับน้ำตาม

ธรรมชาติ แก่งบางแห่งจะทำหน้าที่ช่วยป้องกันไม่ให้น้ำโขงที่ไหลเร็วในฤดูฝนซึ่งมีความเร็วได้ถึง ๒๐ – ๒๕ กิโลเมตรต่อชั่วโมงพุ่งเข้าทำลายชายฝั่งของแม่น้ำ

คอนผีหลงและความเชื่อ

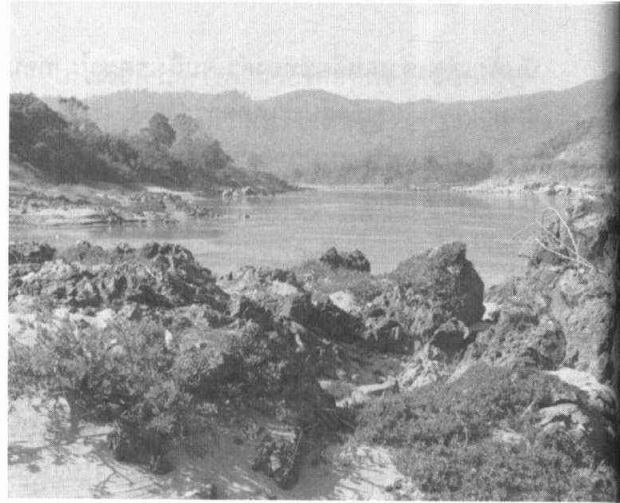
การเรียกชื่อลักษณะภูมิศาสตร์ในแม่น้ำโขงนั้นมีความแตกต่างกันไปตามภาษาถิ่น และความเชื่อของคนท้องถิ่น แก่งในแม่น้ำโขงที่เป็นพรมแดนระหว่างไทยและลาว จึงมีทั้งชื่อที่เรียกเหมือนกันและต่างกัน คอนผีหลงก็เช่นกัน เป็นชื่อแก่งที่คณะผู้สำรวจจากประเทศจีนอ้างอิงเอาตามคำเรียกของคนลาวท้องถิ่นในบริเวณนั้น คอนผีหลงเป็นบริเวณที่อยู่ระหว่างบ้านดอนที่ บ้านผากูป บ้านเมืองกาญจน์ ต.ริมโขง อ.เชียงของ จ.เชียงราย มีความยาวตามลำน้ำประมาณสิบกิโลเมตร

คนลาวเรียกว่า คอนผีหลง ไม่ใช่ คอนผีหลวง (Kon Pi Luang) เช่นที่แปรสำเนียงเพี้ยนมาจากภาษาอังกฤษ คำว่า **คอน** ในพจนานุกรม อีสาน ไทย อังกฤษ โดย ดร.ปรีชา พิณทอง ตีพิมพ์เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๒ มีความหมายว่า “น. ร่องน้ำลึก ที่น้ำตก แม่น้ำที่มีสันดอนสูง น้ำไหลไปเป็นร่องลึก เรียกคอน ถ้าน้ำไหลไป ๒ ร่อง มีสันดอนอยู่ตรงกลาง เรียก สองคอน เช่น สองคอนในแม่น้ำโขง”

ดังนั้น คอนผีหลวงในที่นี้จึงมีความหมายว่า เป็นช่องน้ำ หรือร่องน้ำที่ผีหลง ผีในความนี้ คือคนตายหรือศพ ชุมชนไทยริมแม่น้ำโขงบางกลุ่มก็เรียกคอนผีหลงนี้ว่า แสนผี

สาเหตุที่เรียก เกาะ แก่งหิน บริเวณนี้ว่าเป็นคอนผีหลง หรือแสนผีเนื่องมาจาก ประเพณีของคนลาวบางกลุ่มชาติพันธุ์ทางเหนือขึ้นไปตามแม่น้ำโขง เมื่อมีคนตายในหมู่บ้าน มีความเชื่อว่า การส่งศพคนตายไปกับแพลอยตามลำแม่น้ำโขง คนที่ตายก็จะได้ไปสู่สวรรค์ เป็นประเพณีที่คล้ายกันกับประเพณีลอยศพคนตายในแม่น้ำคงคา ประเทศอินเดีย

เมื่อศพลอยพัดหลงเข้ามาถึงบริเวณจุดที่มีแก่งหินสลับซับซ้อนซึ่งมีมากในบริเวณคอนผีหลง แรง

แก่งคอนผีหลง เมื่อถึงหน้าน้ำลด แก่งหินจะโผล่พ้นน้ำ เป็นชุดระบบนิเวศที่สำคัญของแม่น้ำโขง

ปะทะของน้ำโขงกับแก่งหิน ทำให้แพพลิกคว่ำ ศพคนตายก็ไหลมาติดตรงแก่ง หาด ดอน ตรงวังน้ำวนบ้าง จนเรียกกันติดปากว่าเป็นคอนผีหลง คือ ช่องน้ำที่ผีมาหลงมาวนอยู่ตรงนี้

ชาวบ้านผากูป ฝั่งไทย เล่าว่า หลายครั้งที่คนหาปลาเห็นแพลอยมากับน้ำ มีเครื่องใช้ไม้สอย ที่นอน หมอนมุ้งครบถ้วน คนหาปลาบางคนไปเก็บมาใช้บ้างก็มี ไม่ถือเป็นเรื่องการลักขโมยแต่อย่างใด

ขณะเดียวกัน ชุมชนไทยริมฝั่งโขงก็มีชื่อเรียกกลุ่มแก่งหินนี้ต่างออกไป โดยเรียกตามความเชื่อรูปร่างและลักษณะบางอย่างของหาด ดอน แก่งหิน และผาหิน ไม่ได้เรียกรวมทั้งกลุ่มเป็นชื่อเดียวกันอย่างที่คนลาวเรียก ดังนั้น คอนผีหลงของลาว จึงประกอบไปด้วย แก่ง และผาหินในชื่อไทยดังนี้

ดอนสะเล็ง ดอนทรายกลางลำน้ำโขง มีกลุ่มหินใต้น้ำรายรอบมาก ผิวน้ำจึงไม่ราบเรียบ “เป็นคลื่นเป็นสะเล็ง” เรือที่ผ่านช่วงนี้จะเจอกับคลื่นและกระแสน้ำหลาก

ดอนร่องโก คือบริเวณหนึ่งที่ร่องน้ำผ่านตรงกลางดอน เป็นถิ่นกำเนิดของโก สาหร่ายน้ำจืด ร่องก็คือร่องน้ำ

ผาหลัก แก่งหินที่มีลักษณะคล้ายกับเสาหินปักลงกลางน้ำ

ผาฟอง เป็นบริเวณที่มีแก่งหินใต้น้ำจำนวนมาก เมื่อกระแสน้ำไหลผ่านจะเกิดฟองอากาศตลอดเวลา เท่ากับการเติมออกซิเจนในน้ำ ทำให้สิ่งมีชีวิตอาศัยอยู่ในแม่น้ำโขงได้

ผาฟ้า เป็นแก่งหินที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในบริเวณคอนผีหลง ตรงปลายยอดตั้งตระหง่าน น้ำท่วมไม่ถึง ชาวบ้านเชื่อว่าเป็นที่สถิตยของเหล่านางฟ้า

หาดฮ้าย ฮ้ายแปลว่าร้าย หรืออันตราย เป็นบริเวณที่น้ำไหลเชี่ยวต้องระมัดระวังในการเดินเรือ

ผาช้าง เมื่อมองจากกลางลำน้ำมายังฝั่งไทยจะมองเห็นแก่งหินรูปร่างคล้ายช้างหันหน้าเข้าหาฝั่ง บรรทุกสัมภาระไว้บนหลัง

ผาเสือ มีลักษณะคล้ายเสืออุ้มริมฝั่งตรงข้ามกับผาช้าง (ปัจจุบันหัวเสือได้หักลงเนื่องจากการระเบิดหินเพื่อสร้างถนนในฝั่งลาว) ผาช้างและผาเสือเป็นสัญลักษณ์ทางธรรมชาติที่ช่วยคาดการณ์ว่าเมื่อใดที่ระดับน้ำขึ้นสูงถึงปากช้างคางเสือ ไม่ควรเดินเรือ เพราะระดับน้ำที่สูงและเชี่ยว จะเกิดอันตรายถึงชีวิต

ผาพระ ตำนานเล่าว่า สมัยโบราณ เจ้าลาวองค์หนึ่งจากหลวงพระบางล่องเรือผ่านผานี้ เกิดอุบัติเหตุเรือล่มทำให้ลูกชายเสียชีวิตจึงได้สลักรูปพระไว้บนหน้าผาเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้ผู้ตาย ปัจจุบันชุมชนสองฝั่งให้ความเคารพ เป็นสถานที่ทำพิธีทางศาสนา ร่วมกันช่วงเทศกาลสงกรานต์

ผากันตุง มีลักษณะคล้ายแท่นปักธงชัย กันตุงคือคันทรง

โดยธรรมชาติของแม่น้ำโขง เกาะ แก่ง คอน ผา หาด คก หลง เป็นแหล่งกำเนิดพรรณพืชที่เป็นอาหารและที่อยู่อาศัยของปลา ชาวประมงหาเหยื่อจากระบบนิเวศน์เหล่านี้ ทั้งจากสัตว์น้ำขนาดเล็ก ตลอดจนถึงพรรณพืช ที่สำคัญแก่งยังเป็นฝายกั้นน้ำโดยธรรมชาติ ช่วยลดความเร็วของกระแสน้ำ ช่วยเก็บกักน้ำในช่วงฤดูแล้ง พรรณพืชที่ขึ้นบริเวณแก่ง เป็นแหล่งอาหารของชุมชน บางชนิดเป็นยารักษาโรคได้ และเกาะ แก่ง คอน ผา หาด คก หลง ยังมีทัศนียภาพที่สวยงาม จนมีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติเดินทางมาล่อง

เรือเล็กชมความงดงามของลำน้ำโขง

ความเชื่อที่ชุมชนริมฝั่งโขงมีต่อเกาะแก่งหินแม่น้ำโขง ปรากฏออกมาเป็นชื่อเรียกที่ต่าง ๆ กัน ชุมชนสองฝั่งโขงมีความเชื่อว่า บริเวณเกาะแก่งบางแห่งมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์สิงสถิตอยู่ มนุษย์มีอาจหลบหลู่ดูหมิ่นหรือทำลาย เพราะจะทำให้เกิดภัยพิบัติ

ความเชื่อและองค์ความรู้จากประสบการณ์ที่สืบทอดต่อกันมา เป็นเพียงส่วนหนึ่งของระบบนิเวศน์ย่อยในลุ่มน้ำโขงที่มีความซับซ้อนซับซ้อนและยิ่งใหญ่เท่านั้น

กระนั้นก็ตาม แม่น้ำโขงเส้นเลือดหลักของชุมชนสองฝั่งโขงก็ถูกรุกเ้า เร่งเปลี่ยนแปลงไป สู่หายณะอยู่ตลอดมา

การพังทลายของชายฝั่ง

ตลอดริมฝั่งแม่น้ำโขงนั้น ชุมชนบ้านเรือนที่ตั้งถิ่นฐานบริเวณริมโขง เรียนรู้และมีประสบการณ์เกี่ยวกับแม่น้ำโขงที่กัดเซาะชายฝั่งเป็นอย่างดี บางปีแม่น้ำโขงที่พุ่งเร็วและแรงก็ทำลายที่ดินริมฝั่งมาก บางปีก็เกิดขึ้นน้อย ในรอบห้าสิบปีมานี้ เคยเกิดเหตุการณ์น้ำท่วมหมู่บ้าน จนต้องย้ายหมู่บ้านหนี เช่นที่เคยเกิดขึ้นที่หมู่บ้านหาดบ้าย เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๙ - ๒๕๑๐ เกิดน้ำท่วมอย่างรุนแรง ทำให้ตลิ่งพัง สร้างความเสียหายให้แก่บ้านเรือนและวัดเป็นอย่างมาก ชาวบ้านจึงได้อพยพโยกย้ายหนีน้ำท่วมไปอาศัยอยู่ที่อื่น

แต่ทั้งหมดนั้น ไม่เคยมีครั้งใดที่การพังทลายของชายฝั่งริมโขงจะรุนแรงมากเท่ากับที่เกิดขึ้นตลอด ๕ ปีมานี้ ทุกปีแผ่นดินทั้งฝั่งไทยและลาวที่อยู่ริมแม่น้ำโขงจะพังทลายลงรูกล้ำแผ่นดินมากกว่า ๑๐๐ เมตร ขนาดของที่ดินซึ่งพังลงไป หมู่บ้านหนึ่ง ๆ ไม่ต่ำกว่า ๑ ไร่ ที่ดินริมฝั่งโขงหายไปแม่น้ำโขงจำนวนมาก เช่นนี้ทุกปี ตลอด ๕ ปี ที่ผ่านมา

เหตุการณ์นี้ เป็นเรื่องที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน ไม่

เคยมีครั้งใดที่แผ่นดินริมแม่น้ำโขงจะถล่มหายไปใ
อัตราเฉลี่ยต่อปีมากเท่ากับที่เคยเกิดขึ้นในช่วง ๕ ปีนี้
แม้ว่าครั้งหนึ่งบางหมู่บ้านเคยต้องย้ายหมู่บ้านเพราะ
แผ่นดินหายไปใแม่น้ำโขง แต่นั่นก็เพราะอุทกภัยทาง
ธรรมชาติ อย่างรุนแรง แต่ ๕ ปีมานี้ไม่มีอุทกภัยที่
รุนแรง แม่น้ำท่วมก็จริงแต่ไม่ใช่ น้ำป่าที่ไหลหลากอย่าง
รุนแรงและรวดเร็วจนหมู่บ้านถูกจมนมิต

กล่าวได้ว่า ปัญหาการพังทลายของชายฝั่งไม่ใช่
ปัญหาใหม่สำหรับชาวบ้าน แต่ ๕ ปีมานี้ สิ่งที่แปลกไป
จากการพังทลายตามปกติ ที่เคยเกิดขึ้นในทุกปี นั่นคือ
ขนาดพื้นที่การพังทลายเพิ่มมากขึ้น การพังทลายที่เร็ว
และรุนแรง ตลอดจนเงื่อนไขของการพังทลายที่
แตกต่างกัน

ในเดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๕ บ้านดอนสวรรค์
แขวงบ่อแก้ว สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
หมู่บ้านแห่งนี้อยู่ริมแม่น้ำโขงทางซ้ายน้ำ เยื้องกับ
บริเวณที่มีการก่อสร้างท่าเรือเชียงแสน ประเทศไทย
ปรากฏว่ากระแสน้ำที่ไหลเชี่ยวได้เปลี่ยนทิศทางพุ่ง
เข้ากัดเซาะตลิ่งและบ้านเรือนที่ตั้งอยู่ตามชายฝั่ง
ทำให้ต้องมีการอพยพชาวบ้านกว่า ๑๑๓ ครัวเรือน
ออกจากหมู่บ้าน และต้องย้ายหมู่บ้านไปตั้งที่อื่น

เช่นเดียวกับที่บ้านห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว ฝั่ง
ลาว บริเวณทำน้ำเยื้องกับบริเวณที่ก่อสร้างท่าเทียบ

เรือเชียงของ ตลิ่งและถนนที่สร้างใหม่บางส่วนถูก
พัดพาไปกับกระแสน้ำที่ไหลเชี่ยว

นอกจากการก่อสร้างท่าเทียบเรือที่ทำให้กระแ
สทางน้ำเปลี่ยน จนพุ่งเข้ากัดเซาะทำลายตลิ่งอย่าง
รวดเร็วแล้ว ยังเป็นผลจากการดำเนินการพัฒนา
หลายประการใแม่น้ำโขง ซึ่งล้วนส่งผลให้ตลิ่งถูก
กัดเซาะและพังทลายอย่างรวดเร็วเพิ่มมากขึ้น

การเปิดให้มีการขนส่งสินค้าทางเรือขนาดใหญ่
ใบริเวณนี้ ทำให้คลื่นจากเรือพุ่งเข้ากระแทกและกัด
เซาะทำลายตลิ่ง

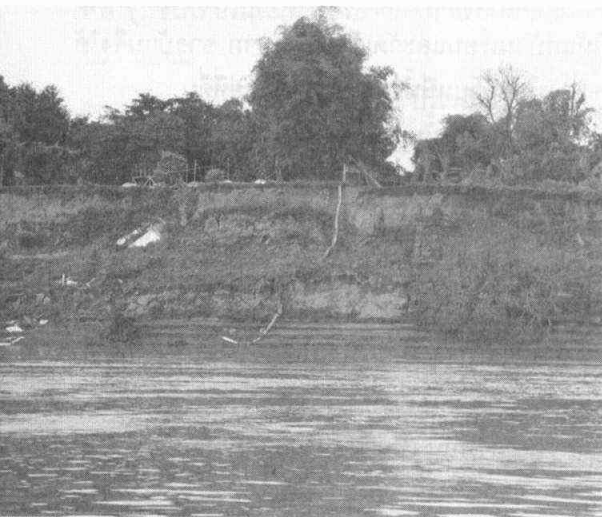
การระเบิดเกาะแก่งหินและสันดอนทราย ตั้งแต่
ประเทศจีนลงมาจนถึงเขตรอยต่อพม่า - ลาว ก็ทำให้
กระแสน้ำมีความเร็วและไหลเชี่ยวมากขึ้น เพราะไม่มี
เกาะแก่งชะลอการไหลของน้ำ ทำให้น้ำพุ่งกัดเซาะ
ทำลายชายฝั่งเพิ่มมากขึ้น

การที่ระดับน้ำขึ้น-ลงอย่างผิดปกติก็เป็นสาเหตุ
หนึ่ง ที่ทำให้ตลิ่งพังทลายเพราะน้ำขึ้นและลงในระดับ
ที่ไม่เสมอกัน คือ ไม่เป็นไปตามธรรมชาติ ที่เมื่อเวลา
น้ำขึ้นก็จะขึ้นเรื่อย ๆ จนทรงตัวอยู่ในระดับและเมื่อลง
ก็จะลดระดับลงไปเรื่อยจนอยู่ในระดับ แต่ปัจจุบันนับ
ตั้งแต่มีเขื่อนใประเทศจีน การเปิด-ปิดประตูระบาย
น้ำของเขื่อนส่งผลให้ระดับน้ำแปรปรวน บางวันก็ขึ้น
และวันต่อมาก็ลดลง

เมื่อเป็นเช่นนี้ ตลิ่งที่อุ้มน้ำไว้ เมื่อน้ำลดลงทันที
ดินที่อยู่ใต้ เพราะน้ำคอยอุ้มน้ำไว้ต้องพังทลายลงมา
อย่างรวดเร็ว

เหล่านี้คือสาเหตุใหญ่ที่ทำให้ ตลิ่งพังทลายเร็ว
ผิดปกติ จนชาวบ้านได้รับความเดือดร้อนตามมา
ตลอดแม่น้ำโขงใเขตที่ทำการศึกษานอ อ. เชียงของ
และ อ. เวียงแก่น หมู่บ้านที่อยู่ติดริมแม่น้ำโขงทั้งฝั่ง
ไทยและลาวประสบปัญหาตลิ่งพังทลายใเกือบ
ทุกหมู่บ้าน แต่หมู่บ้านที่มีอัตราการพังทลายเพราะตั้ง
อยู่ในช่วงที่กระแสน้ำไหลพุ่งเข้ากัดเซาะใฝั่งไทย คือ
บ้านดอนที่ บ้านเมืองกาญจน์ บ้านปากอิง บ้านห้วยลึก
ใฝั่งลาวมีบ้านน้ำยอน บ้านปากงาว เป็นต้น

การแก้ปัญหาด้วยการก่อสร้างทำนบกั้นตลิ่งพัง

ดูเหมือนจะเป็นเรื่องที่ต้องใช้เวลานาน เพราะต้องใช้งบประมาณจำนวนมาก ขณะเดียวกัน สาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาการพังทลายของตลิ่งก็เป็นเรื่องในระดับนานาชาติ

จากการเฝ้าสังเกตในพื้นที่เชียงแสน - เชียงของ - เวียงแก่น มีปัญหาการพังทลายของตลิ่ง จนชาวบ้านริมแม่น้ำเกิดความหวั่นวิตกเป็นอย่างมากและได้ร่วมกันเก็บข้อมูลเบื้องต้นพบว่า ในปี ๒๕๔๖ บ้านหาดบายมีพื้นที่ที่สูญหายพังทลายไปกับแม่น้ำ ๗ ไร่ บ้านดอนที่ ๕ ไร่ บ้านปากอิง ๒ ไร่ และบ้านห้วยลึก ๓ ไร่ และหากคิดคำนวณความเสียหายจากเชียงแสนถึงเวียงแก่นเบื้องต้น ในระยะทางริมน้ำโขง ๘๔ กิโลเมตร เพื่อจะจัดสร้างเขื่อนกันดินพังทลายในราคา กิโลเมตรละ ๔๐ ล้านบาท* ฉะนั้นระยะทางจากเชียงแสนถึงเวียงแก่นจึงมีค่าเสียหายอย่างต่ำ ๓,๓๖๐ ล้านบาท แล้วเงินค่าเสียหายเหล่านี้ใครจะเป็นผู้รับผิดชอบชดใช้หรือ?

ปัจจุบันนี้ชุมชนริมฝั่งโขงอาศัยอยู่ด้วยความหวาดกลัวว่า หากเหตุการณ์ยังเป็นเช่นนี้อยู่ต่อไป พวกเขาจะต้องย้ายหาที่อยู่ใหม่กันอีกครั้ง

ความมั่นคงทางอาหาร

องค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติให้นิยามความมั่นคงทางอาหาร หมายถึง การที่ประชาชนมี “ปริมาณ” อาหารเพื่อการบริโภคที่เพียงพอ มีความ “หลากหลาย” ของประเภทอาหารที่ได้รับ และอาหารนั้น “มีคุณภาพ” หมายถึงมีคุณค่าทางโภชนาการและความสะอาดปลอดภัย รวมทั้งประชาชนสามารถ “เข้าถึง” อาหาร อันเกิดจากการกระจายอย่างทั่วถึง

ประเทศไทยได้นิยาม ความมั่นคงทางอาหารใน

* ปี ๒๕๔๖ จากการก่อสร้างเขื่อนกันตลิ่งพังที่บ้านหาดไคร้ อ.เชียงของ ในราคา ๒๕๐ เมตร เป็นเงิน ๑๐ ล้านบาท

ปี พ.ศ. ๒๕๓๙ โดยครอบคลุมถึง

๑) การมีปริมาณอาหารเพียงพอ สำหรับบริโภค ทั้งภายในครอบครัว ในชุมชน และชุมชนอื่น ๆ

๒) คุณภาพอาหารปลอดภัย มีความหลากหลายครบถ้วน ตามหลักโภชนาการและสอดคล้องกับวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น

๓) มีระบบการผลิตที่เกื้อหนุนรักษาความสมดุลของระบบนิเวศวิทยา สร้างความหลากหลายทางชีวภาพและใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม

๔) มีระบบการจัดการผลผลิตที่สอดคล้องเหมาะสมเป็นธรรม และมีการกระจายอาหารอย่างทั่วถึงทั้งในระดับครอบครัวและชุมชน

๕) มีความมั่นคงทางการผลิตทั้งที่ดิน น้ำ ทรัพยากรเพื่อการผลิต และสร้างความมั่นคงทางอาชีพของเกษตรกรผู้ผลิต

ประเทศไทยกับความมั่นคงทางอาหาร

ประเทศไทยมีความอุดมสมบูรณ์ทางอาหารมาแต่อดีต สอนคร์รวบรวมบ้านที่ปลูกไว้เพื่ออยู่เพื่อกิน เป็นระบบนิเวศน์เชิงซ้อนที่ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของครอบครัวไทยมั่นคง สภาวะภูมินิเวศน์ของไทยมีพืชพันธุ์ธัญญาหารที่หลากหลายมาช้านาน ประชาชนไทยได้สั่งสมถ่ายทอดความรู้ประสบการณ์จนกลายเป็น “วัฒนธรรมทางอาหาร” ซึ่งเป็นวิถีชีวิตของคนไทย ตั้งแต่การเพาะปลูก การเลี้ยงสัตว์ การประมง จนถึงการเชื่อมสายสัมพันธ์ในครอบครัวและชุมชน อาหารและการเกษตรจึงเป็นฐานรากทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนไทยทั้งชาติ

นับตั้งแต่ที่วิถีการผลิตการเกษตรเป็นการผลิตเชิงเดี่ยว เน้นการส่งออกอย่างเข้มข้น ทำให้แนวโน้มวิกฤติปัญหา ในด้านความมั่นคงของระบบอาหาร และภาวะสุขภาพของคนไทยมีความรุนแรงมากขึ้น นับตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๒ ที่เริ่มมีการใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมีกำจัดศัตรูพืช การนำเข้าสารเคมีเพื่อการเกษตรที่เพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ มีการสร้างระบบชลประทานและเขื่อนขนาดใหญ่ ใช้เครื่องจักรกลขนาดใหญ่ทางการ

เกษตร เพื่อส่งเสริมการปลูกพืชเชิงเดี่ยวเพื่อการค้า การทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

การสูญเสียที่ดินทำกินซึ่งเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญ ความเสื่อมสลายของทรัพยากรต้นทุน เช่น ความอุดมสมบูรณ์ของพื้นดิน แหล่งน้ำ ทำให้แหล่งอาหารจากธรรมชาติลดจำนวนลงอย่างรวดเร็ว จนเกือบสูญพันธุ์ในบางพื้นที่ ส่งผลต่อความหลากหลายของชนิดอาหาร การกระจายอาหาร และการที่ต้องพึ่งพิงอาหารจากภายนอกเป็นหลัก ทำให้ประชาชนสูญเสียอำนาจ ความสามารถในการจัดการ ควบคุมปริมาณและคุณภาพอาหารของตนและครอบครัว

สังคมไทยจึงเปลี่ยนแปลงจากสภาพการพึ่งพาตนเอง ภายใต้สังคมเกษตรกรรมที่เกษตรกรผลิตเพื่อบริโภคภายในครัวเรือนเป็นหลัก มาเป็นการผลิตเพื่อการค้าในเชิงพาณิชย์ ระบบการผลิตนี้ได้ลดทอนความสามารถในการพึ่งพาตนเองในการผลิตอาหารเป็นอย่างมาก โดยต้องพึ่งพิงปัจจัยการผลิตจากภายนอก ทั้งด้านเงินทุน เมล็ดพันธุ์ เทคโนโลยี พลังงาน เชื้อเพลิงและระบบตลาด กลไกราคากลายเป็นเงื่อนไขสำคัญในการซื้อขายอาหาร เพื่อการบริโภคมากขึ้น

ในส่วนของประเทศไทย อาหารคือวัฒนธรรม ซึ่งมีการถ่ายทอด สิ่งสมควรรู้ ประสบการณ์และทักษะมาหลายชั่วอายุคน จนกลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตคนไทย นับตั้งแต่การเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ ประมง จนถึงการทำอาหารเพื่อการกินการอยู่อย่างมีคุณค่า ด้วยรสชาติที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของคนไทย

ดร.อนุช อภาภิรม ได้ให้ความเห็นในการประชุมผู้สังเคราะห์สถานการณ์ยุทธศาสตร์อาหาร ที่กรมยุทธศาสตร์อาหาร วันที่ ๓๐ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๕ ว่า ประเทศพัฒนาส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับความมั่นคงทางอาหารของประชาชนในประเทศของเขา เพราะ

“อาหารเป็นอาวุธ และความมั่นคงทางอาหารเป็นฐานความมั่นคงของชาติ ขนาดประเทศญี่ปุ่นที่

สนใจพัฒนาด้านเทคโนโลยีเป็นอย่างมากก็ยังคงต้องสนับสนุนชาวนาเพื่อให้ผลิตอาหารที่มั่นคงสำหรับประเทศ”

มีการเปรียบเทียบว่าป่าและแหล่งธรรมชาติทั้งหลาย ทั้งป่าไม้ แม่น้ำ แหล่งน้ำในธรรมชาติ เป็นเหมือนศูนย์รวมของสรรพอาหารและสมุนไพรที่ชุมชนสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้หลากหลาย การใช้ทรัพยากรที่ไม่เหมาะสมและยั่งยืน ทำให้ความอุดมสมบูรณ์ลดลง ทำให้ชุมชนขาดแหล่งทรัพยากรสำคัญในการหาเลี้ยงชีพ นอกจากนี้ยังน่าจะเป็นเหตุปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ต้องเผชิญกับภัยธรรมชาติรุนแรงขึ้น ซึ่งส่งผลต่อเนื่องถึงความหลากหลายทางชีวภาพตามไปด้วย

ความมั่นคงทางอาหารเป็นปัจจัยพื้นฐานหลักสำคัญที่สุดของมนุษยชาติ ไม่มีใครที่จะมีชีวิตที่ดีและสงบสุขได้ ถ้าพวกเขาไม่มีความมั่นคงเรื่องอาหาร และถ้าคนในสังคม ชุมชน ประเทศชาติ จนถึงคนในโลกนี้ไม่มีความมั่นคงด้านอาหาร ย่อมไม่มีทางที่สังคมนั้นจะอยู่อย่างสงบสุขได้แน่นอน ในชีวิตประจำวันแม้เพียงการหาอาหารบำรุงเลี้ยงร่างกาย ยังเป็นเรื่องที่ยากลำบากแล้วไซ้ร้ ไม่ต้องสงสัยเลยว่าชีวิตของคนผู้นั้นจะอยู่อาศัยยากลำบากเพียงใด

ในขณะที่โลกนี้ มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเพิ่มมากขึ้นทุกขณะและเป็นไปอย่างรวดเร็ว แต่ในอีกหลายประเทศมีอาหารไม่พอเลี้ยงคนในประเทศ มีเด็กอดอาหารตาย ทารกเกิดใหม่ขาดนมดื่มเพราะร่างกายไม่แข็งแรงของแม่ผู้ให้กำเนิดไม่สามารถผลิตน้ำนมให้ลูกน้อยได้ ในภาพข่าวทางโทรทัศน์ มีการรายงานข่าวการขาดอาหารของประเทศในทวีปแอฟริกา ประเทศเกาหลีเหนือ ประเทศอินเดีย ประเทศที่ถูกทำให้ด้อยพัฒนา และภาพเด็กตัวดำอมซืด หัวโต

ภาวะการขาดอาหาร ทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้นทุกขณะ เป็นที่น่าสงสัยว่า ทำไมความก้าวหน้าของวิทยาการสมัยใหม่ จึงเดินสวนทางกัน ในเรื่องความมั่นคงทางอาหารของมนุษยโลก

คำตอบคือ ความก้าวหน้าของวิทยาการสมัย

โก หรือ สหราษฎร์แม่ น้ำโขง

ใหม่ ถือกำเนิดบนพื้นฐานของการผลาญทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ภาวะแห่งการทำลายสิ่งแวดล้อมคือการทำลายแหล่งอาหาร กลุ่มเกษตรกรอุตสาหกรรมกำลังเปลี่ยนสภาพพื้นที่อุดมสมบูรณ์ให้กลายเป็นทะเลทราย และกำลังทำลายพื้นที่ป่าดงดิบของโลก อุตสาหกรรมทำให้เกิดการตัดไม้ทำลายป่า การสร้างเขื่อนขนาดใหญ่ ส่งผลให้ความหลากหลายตามธรรมชาติและ ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรลดลง

ขณะที่เกษตรกรรายย่อย ที่อาศัยอยู่ในชนบทของประเทศไทยหลายพื้นที่ เริ่มตระหนักถึงปัญหาดังกล่าว และต้องการปรับตัวให้ระบบการผลิตได้สอดคล้องกับสมดุลธรรมชาติ รวมทั้งการรักษาสภาพแวดล้อมที่เป็นแหล่งอาหารให้ยั่งยืน เพื่อเลี้ยงครอบครัว ซึ่งจำเป็นต้องต่อสู้กับระบบการผลิตแบบอุตสาหกรรม แรงกดดันจากภาวะหนี้สิน และปัจจัยในการดำรงชีวิตส่วนใหญ่ที่เพิ่มขึ้น ในขณะที่นโยบายและโครงสร้าง การจัดการของรัฐ ไม่เกื้อหนุนระบบการผลิตและเลี้ยงชีพอย่างยั่งยืน

การเกษตรที่ทำลายความอุดมสมบูรณ์ของดิน แม้ผลผลิต จะเพิ่มขึ้นในระยะแรก แต่สิ่งที่เกษตรกรได้ตอบแทนกลับมานั้นน้อยลง ขณะที่ราคาปัจจัยการผลิตเพิ่มสูงขึ้น แต่ราคาพืชผลทางการเกษตรกลับลดลง การใช้สารเคมีทางการเกษตรก่อให้เกิดมลพิษในสิ่งแวดล้อม พบสารพิษตกค้างตามแหล่งน้ำ การเจ็บป่วยของเกษตรกรจากการสัมผัสสารเคมี

การปนเปื้อนสารเคมีในผลิตผลทางการเกษตรและห่วงโซ่อาหาร มีปัญหาดินเสื่อมความอุดมสมบูรณ์แน่นแข็ง ถูกชะล้างพังทลาย ระบบนิเวศน์เสียสมดุล ความหลากหลายของพรรณพืชและพันธุ์สัตว์ลดลง และสิ้นเปลืองพลังงานเชื้อเพลิงที่มีอยู่จำกัด

ชุมชนริมโขงกับความมั่นคงทางอาหาร

ชุมชนริมแม่น้ำโขง ถือเป็นชุมชนที่มีความมั่นคงทางอาหารในระดับสูง ปลาในแม่น้ำโขงเป็นแหล่งโปรตีนคุณภาพดีราคาถูก ที่คนในชุมชนสามารถเข้าถึงทรัพยากรนี้ได้อย่างไม่จำกัด แม้ไม่มีเงินก็มีปลากินได้ พรรณพืชที่เป็นผักพื้นบ้านก็เป็นผักคุณภาพดี ไม่ปนเปื้อนสารเคมี และหาเก็บได้ตามริมฝั่งเกาะแก่งทั่วไป ไม่ต้องใช้เงินซื้อหา นอกเหนือจากนั้น ยังหาปลาขายเลี้ยงครอบครัวได้ เก็บผัก เก็บโกขายหาเงินมาจุนเจือครอบครัวได้อีกทางหนึ่ง ขณะเดียวกันผืนดินริมน้ำโขง ที่แม้จะถูกน้ำท่วมตามฤดูกาลที่เป็นไปตามธรรมชาติ แต่เมื่อถึงเวลาที่ไหลพ้นน้ำ ชุมชนริมฝั่งโขงยังได้ใช้ที่ดินตรงนี้ปลูกพืชผักสวนครัว เพื่อไว้กินในครอบครัวและปลูกขายสร้างรายได้ที่ดี เพราะไม่ต้องพึ่งพาสารเคมีและยาฆ่าแมลง เนื่องจากเป็นดินตะกอนที่มีแร่ธาตุความอุดมสมบูรณ์ดีอยู่แล้ว

ชุมชนริมแม่น้ำโขงที่ลงน้ำหาปลาก็ได้ปลา เก็บพืชผักริมแก่งมาทำเป็นกับข้าวก็ทำได้ไม่ต้องซื้อหา มีที่ดินอุดมสมบูรณ์ไว้ปลูกผัก จึงถือเป็นรูปแบบหนึ่งของความมั่นคงทางอาหาร เป็นความมั่นคงทางอาหารที่ไม่ต้องจ่ายเงินซื้อหามา เป็นการผ่านกระบวนการพึ่งพาเงินในการซื้อหาที่น้อยจนถึงเกือบไม่มีเลย

เป็นความมั่นคงทางอาหารที่หมายความว่าถึงแม้ไม่มีเงินเลย วันนั้นยังมีอาหารกิน ความมั่นคงทางอาหารจึงเป็นเรื่องที่หลายคนนึกไม่ถึง เพราะเป็นเรื่องเคยชินในชีวิตประจำวัน แต่เป็นความเคยชินที่สำคัญของชีวิต ลองคิดถึงกนิคว่าหากลงน้ำแล้วหาปลาไม่ได้เลยติดต่อกันไประยะเวลายาวนาน ผักพื้นบ้านถูกน้ำท่วมจมมิดเก็บไม่ได้เลย จะเกิดอะไรขึ้น ชุมชนต้องซื้อหาปลาที่อื่นมากิน ต้องซื้อผักตามตลาด

มากขึ้น ต้องใช้เงิน เสียเงินเพิ่มมากขึ้น จากที่เคยไม่ต้องใช้เงินก็ทำให้ต้องมีช่องทางรายจ่ายเพิ่มมากขึ้น

ความมั่นคงทางอาหารที่ชุมชนเคยพึ่งพาตัวเองได้ ในเรื่องของอาหาร ปัจจัยขั้นพื้นฐานที่จำเป็น และสำคัญที่สุดของมนุษย์ถูกรบกวน กลายเป็นต้องพึ่งพาเงินในการซื้ออาหารก็เท่ากับว่า เราไม่มีความมั่นคงด้านอาหารแล้ว ไม่มีความแน่นอนในชีวิตต่อไปอีกแล้ว ว่า พรุ่งนี้และวันต่อ ๆ ไป ถ้าไม่มีเงินจะมีอาหารกินหรือไม่

ในขณะที่การหาอาหารจากแหล่งธรรมชาติได้รับความนิยมสำคัญน้อยลง มีการพึ่งพิงปัจจัยจากภายนอกเป็นส่วนใหญ่แทนที่การพึ่งพิงแหล่งอาหารจากธรรมชาติเช่นในอดีต และความเสี่ยงสลายของธรรมชาติแวดล้อม ก่อให้เกิดความยากลำบากมากขึ้นในการแสวงหาอาหารจากแหล่งธรรมชาติ

ความสำคัญของปลาในแม่น้ำโขงและพรรณพืชผักพื้นบ้านทั้งหลาย จึงเป็นมากกว่าอาหารเพื่อบำรุงเลี้ยงร่างกาย คำพูดที่ว่า ถ้าไม่มีปลาก็กินอย่างอื่น ถ้าไม่มีผักก็ซื้อกินเอาเอง จึงเป็นคำพูดแสดงถึงความไม่รับผิดชอบและความไม่รู้ที่ดีที่สุดของผู้พูด

สำหรับชุมชนริมแม่น้ำโขงที่ใช้ชีวิตอยู่กับการหาปลา เพื่อกิน เหลือขาย ฤดูไหนปลาขึ้นเยอะก็ว่างวันจากการทำเกษตร พวกกันมาจับปลาขาย ได้เงินดีกว่าช่วงไหนปลาเริ่มลดลงแล้วก็กลับไปทุ่มเทให้การทำไร่ทำนา แต่ก็ยังหาปลามาเป็นกับข้าววันนั้น ปลาจึงเป็นมากกว่าอาหารและอาชีพ

ความมั่นคงทางอาหารที่ชุมชนริมแม่น้ำโขงมีคือคุณภาพชีวิตดีอย่างต่อเนื่อง ปลาทำให้มีสุขภาพแข็งแรงเพราะไม่มีสารเคมีแปลกปลอมเหมือนเนื้อหมูเนื้อไก่ในตลาด ผักพื้นบ้านไร้สารเคมี ไม่เหมือนผักในตลาดที่เต็มไปด้วยการปนเปื้อนของยาฆ่าแมลงสุขภาพดีคือรากฐานที่ดีของชีวิต ความมั่นคงทางอาหารก็ย่อมเป็นรากฐานที่ดีแห่งชีวิตเช่นกัน

ปลาแม่น้ำโขงและผักพื้นบ้านริมโขง ทำให้เกิดการตั้งถิ่นฐานเป็นชุมชนที่มั่นคงและเป็นหลักแหล่ง

ปลาและผักพื้นบ้าน ทำให้ชาวบ้านมีอาหารคุณภาพดีที่ไม่ต้องซื้อหา สร้างรายได้ที่ดี บางคนหาปลาส่งลูกส่งหลานเรียนหนังสือจนจบ เพราะมีปลาและผัก จึงไม่ต้องวิตกกังวลว่าเงินนี้จะทำอะไรกิน จะหาเงินจากไหนมาซื้อกับข้าวกิน เมื่อไม่ต้องกังวลเรื่องการหาเลี้ยงท้อง ก็มีแรงมีสมองที่สร้างสรรค์คิดเรื่องที่เป็นประโยชน์กับชีวิต คิดฝันเพื่อชีวิตที่มีความสุขได้

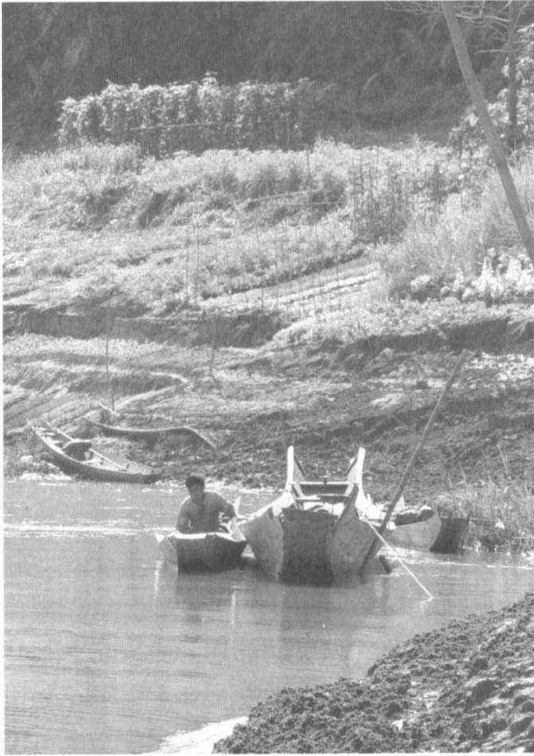
นี่จึงเป็นความมั่นคงทางอาหารที่ชุมชนริมแม่น้ำโขงมีมาเนิ่นนาน

ทุกวันนี้แม่น้ำโขงกำลังถูกเปลี่ยนแปลงด้วยโครงการพัฒนาหลากหลาย ความอุดมสมบูรณ์ที่เคยมีอย่างอดีตลดน้อยลง คือภาวะที่แสดงถึงความมั่นคงทางอาหารเริ่มลดลงไปที่ละน้อย หากไม่ช่วยกันปกป้องทรัพยากรที่มีค่าเหล่านี้ไว้ สักวันเราทุกคนย่อมต้องเผชิญกับภาวะการขาดแคลนอาหารอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ทางเลือกแม่น้ำโขง : การค้าที่เป็นธรรมและไม่ระเบิดแก่ง

การค้าอย่างไรที่เป็นธรรมและยั่งยืนในยุคโลกาภิวัตน์ที่ทุนใหญ่ไล่กวาดต้อนกินทุนน้อย ควรจะเป็นการค้าที่ให้ความยั่งยืนต่อระบบนิเวศน์ ทรัพยากรธรรมชาติซึ่งเป็นต้นทุนชีวิตที่ประชากรทุกคนสามารถเข้าถึงได้เท่าเทียมกัน และการค้าที่เป็นธรรมต้องเป็นการค้าที่ไม่ทำลายวัฒนธรรมดั้งเดิมคนท้องถิ่นหรือกลุ่มชาติพันธุ์ดั้งเดิมไม่สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้ นอกจากสาระสำคัญของการค้าที่เป็นธรรมคือผลประโยชน์ต้องตกสู่ประชาชนในระดับ ไม่ใช่ได้ประโยชน์เฉพาะกลุ่มใด กลุ่มหนึ่ง โดยเฉพาะการค้าที่เป็นธรรมต้องเกิดประโยชน์กับคนท้องถิ่นผู้มีวิถีชีวิตอยู่กับธรรมชาติและวัฒนธรรมที่เกื้อสัมพันธ์กับธรรมชาติตลอดมา

วิถีเกษตรกรรมริมโขง

การค้าท้องถิ่นและการค้าเฝ้าโบราณ

การค้าแต่เดิมในเชียงแสน - เชียงของ - เวียงแก่น เป็นการค้าขนาดเล็กกระหว่างชุมชนสองฝั่งน้ำของแม่น้ำมีบทบาทในการคมนาคมขนส่ง การไปมาหาสู่ และการเชื่อมร้อยชุมชนต่อชุมชน และมีเมืองเชียงแสนเป็นเมืองท่าที่จะเดินทางไปสู่ตอนในของจังหวัดเชียงรายด้วยเส้นทางถนน การค้าระหว่างเมืองริมฝั่งของไทยกับลาวในลักษณะที่เรียกว่า “น้ำน้อย ก็ใช้เรือ น้อย” คือเป็นการค้าตามขนาดของฐานทุนทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมของแต่ละชุมชน ส่วนการค้ากับเมืองแดนไกลเช่นลาวทางเหนือหรือจีน เป็นเส้นทางการค้าทางบกใช้ม้า ล่อ ลา บรรทุกต่างสินค้า เช่น เส้นทางการค้าโบราณระหว่างเชียงของไปเชียงรุ่ง

นอกจากนี้ยังมีเส้นทางการค้าที่สำคัญมาในอดีตคือ เชียงของ - บ่อแก้วและหลวงพระบางโดยใช้เรือขนส่ง โดยใช้เรือขนาดเล็กและกลางที่ต่อประกอบในท้องถิ่น โดยก่อนสถานการณ์สงครามปลดปล่อยใน

ปี ๒๕๑๘ ของลาว การค้าระหว่างท้องถิ่นเป็นมูลค่ามหาศาล โดยเฉพาะในเขตห้วยทรายที่มีโรงพยาบาลและตลาดการค้าที่ดีกว่าเชียงของ ปลาบึกราคาดีที่จับได้โดยพรานปลาบ้านหาดไคร้ - เชียงของจะนำไปส่งขายให้ฝั่งห้วยทรายเป็นส่วนใหญ่ แม้ในช่วงปี ๒๕๑๘ จะมีการหยุดชะงักชั่วคราวด้วยสงคราม แต่ในปัจจุบันการค้าระหว่างไทย - ลาว โดยเฉพาะในเส้นทางเชียงของ - บ่อแก้ว - หลวงพระบางก็ยังมีปริมาณการค้าที่ใหญ่โต โดยไม่จำเป็นต้องระเบิดเกาะแก่งระหว่างไทย - ลาว ในเส้นทางเชียงของถึงหลวงพระบางเลย

การค้าภายในเขตจังหวัดเชียงราย ในช่วงก่อนและหลังปี ๒๕๐๐ ไม่มากนัก คนจากเชียงของ - เวียงแก่นต้องให้เส้นทางน้ำ โดยเรือโดยสารเดินทางไปเชียงแสนตามลำน้ำของ แล้วขึ้นไปต่อรถยนต์ใช้เส้นทางถนนไปเข้าตัวเมืองเชียงราย ชาวบ้านใช้เส้นทางนี้เพื่อการแลกเปลี่ยนการค้าและการซื้อของที่ผลิตไม่ได้ในชุมชน เช่น เกลือ น้ำมันก๊าด และเครื่องอุปโภคบริโภคที่จำเป็น รวมถึงวัสดุอุปกรณ์การก่อสร้าง เช่น ตะปู ก็เดินทางมาถึงเชียงของ เวียงแก่น ด้วยวิธีขึ้นรถแล้วมาลงเรือที่เชียงแสนแล้วมาสู่ชุมชนในแถบนี้

การค้ายุคใหม่

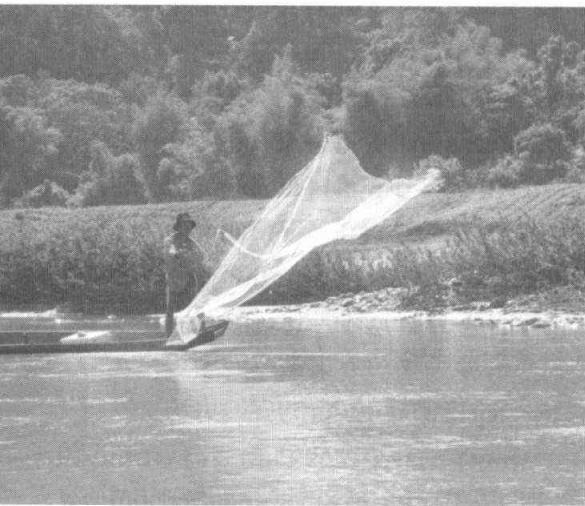
เมื่อหนทางดีขึ้นหลังจากการสร้างถนนเส้นเชียงราย - เทิง - เชียงของสำเร็จราวประมาณปี พ.ศ. ๒๕๑๒ และเส้นทางเชียงของ - เชียงแสน แล้วเสร็จในปี พ.ศ. ๒๕๓๘ ความสำคัญของเส้นทางเดินเรือเชียงแสน - เชียงของก็หมดบทบาทไป แม่น้ำเหลือเพียงบทบาทการเป็นแหล่งความมั่นคงทางอาหาร, การคมนาคมระหว่างชุมชน และเป็นพื้นที่ในการประกอบประเพณีวัฒนธรรมของชุมชนสองฝั่งของ เช่น งานเทศกาลยี่เป็ง, งานบุญบั้งไฟ, งานบวงสรวงเจ้าพ่อปลาบึก, งานบวงสรวงเจ้าพ่อผาด่าน ฯลฯ

ถนนเป็นบทบาทใหม่ในการค้าและการคมนาคมระหว่างกันมากกว่าทางเรือ แสดงพยานทางประวัติศาสตร์ของเส้นทางคมนาคมไว้เหมือนกันทั่วโลกว่าเมื่อเส้นทางถนนเข้ามาสู่ชุมชน ท้องถิ่น ความ

สำคัญทางเรือหรือการใช้แม่น้ำในการสัญจรไปมา
ค้าขายระหว่างเมืองก็หมดบทบาทไปอย่างสิ้นเชิง
แม่น้ำเหลือเพียงบทบาทดั่งที่กล่าวแล้ว

ดังนั้น จากโครงการการเปิดการเดินทางเรือพาณิชย์
เสรีด้วยการระเบิดแก่งแม่น้ำโขงจึงเป็นการ
ระเบิดทางน้ำที่สูญเปล่าทางงบประมาณอย่าง
มหาศาล แล้วยังสูญเสียทรัพยากรทางธรรมชาติ
แหล่งอาหาร และวัฒนธรรมของผู้คนริมน้ำโขงอย่าง
ประเมินค่ามิได้เพราะจากประวัติศาสตร์และแผน
พัฒนาที่จะเกิดในอนาคตได้ตอกย้ำให้รู้ว่า

เส้นทางคมนาคมการค้าทางถนนสาย R3e

จากเชียงรุ่งในจีน – เมืองลา – บ่อหาน – บ่อเต็นในลาว
– หลวงน้ำทา – ห้วยทราย – เชียงของ ระยะทาง ๔๙๑
กิโลเมตร จะมีบทบาทที่มากกว่าและดีกว่า จึงไม่มี
เหตุจำเป็นอันใดที่จะระเบิดแก่งเพื่อเปิดช่องทางการ
เดินเรือพาณิชย์เสรีมาสู่เชียงของและหลวงพระบาง
เพราะทั้งรัฐบาลไทย ลาว จีนได้ร่วมกันผลักดันอย่าง
ขันแข็ง โดยในปีที่ผ่านมาได้เตรียมทางอัดดินหิน
พร้อมที่จะลาดยางแล้วในบางส่วนและจะเร่งโครงการ
ถนนสายนี้ให้แล้วเสร็จสมบูรณ์จะเปิดใช้ในปี ๒๕๕๐
พร้อมกับการสร้างสะพานเชื่อมระหว่างห้วยทราย –
เชียงของ และรัฐบาลไทยยังได้มีแผนการจัดสร้างทาง

รถไฟสายยูนนาน – ไทย จากคุนหมิง – เชียงรุ่ง – เมือง
ลา – หลวงน้ำทา – ห้วยทราย – เชียงของ – เชียงราย –
เด่นชัย อีกหนึ่งเส้นทางสายการค้า โดยในส่วนเด่นชัย
– เชียงราย ได้สำรวจออกแบบทางวิศวกรรมเสร็จเรียบ
ร้อยแล้วตั้งแต่เดือนธันวาคม ๒๕๔๐

นอกจากนี้หากกล่าวถึงภาพรวมของการค้าทอง
ถิ่นเชียงราย แม่สาย เชียงแสน เส้นทางสาย R3w
คือสายจากเชียงรุ่งหรือจีนหงในจีน เข้าทางเมืองลา
ของพม่า – เชียงตุง – ท่าซี้เหล็ก – แม่สาย – เชียงราย
เป็นระยะทาง ๓๙๗ กิโลเมตร อยู่ในระยะที่ใช้เดินทาง
ขนส่งได้แล้ว และมีการผลักดันอย่างแข็งขันของ
รัฐบาลพม่า – ไทย – จีนในการเปิดใช้เส้นทางการค้า
ระหว่างกันให้มากยิ่งขึ้น รวมถึงพยายามลดอุปสรรค
ในการเดินทางเส้นทางนี้ออกไป เช่น ล่าสุดมีการ
รายงานข่าวว่า พม่าเปิดท่าเรือจากด่านท่าซี้เหล็กไป
สู่เมืองจีนได้แล้ว รวมทั้งลดอุปสรรคในการแลกเปลี่ยน
ดอลลาร์ในการผ่านเส้นทางนี้ออกไป จึงมองให้เห็นว่า
เส้นทางเดินเรือจากเชียงแสน – เชียงรุ่ง ระยะทาง
๓๔๔ กิโลเมตรซึ่งใช้เวลาในการเดินทาง ๒ คืน ๒ วัน
ในอนาคตเมื่อถนนทั้งสองสายเสร็จสมบูรณ์การ
พาณิชย์ขนาดใหญ่ในแม่น้ำจะหมดบทบาทไปเช่น
เดียวกับแม่น้ำสายอื่น ๆ ในประวัติศาสตร์โลก

ควรคำนึงอย่างไร

การค้ามีหลักเหตุผลที่สำคัญยิ่งอยู่ที่ว่าต้นทุน
ต้องต่ำและต้องได้กำไรสูง พ่อค้า นักธุรกิจทุกคนต้อง
การภาวะการค้าแบบนี้ แต่ไม่ใช่ว่าโลกนี้จะมีแต่พ่อค้า
นักธุรกิจ โลกยังมีคนกลุ่มอื่น ๆ อีกมากมาย เช่น
เกษตรกร ชาวประมง ช่างราชการ ศิลปิน ฯลฯ ดังนั้น
การที่การค้าจะให้ประโยชน์กับคนทุกกลุ่ม ทุกระดับ
จึงจำเป็นต้องมีหลักคิดในนโยบายการพัฒนา
เศรษฐกิจของชาติ รวมไปถึงเรื่องต้นทุนที่ต่ำที่สุดนั้น
มาจากต้นทุนที่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติซึ่งประเมิน
ค่าไม่ได้ไปเป็นจำนวนมากมายมหาศาลเท่าไร

หากมองในแง่นี้ ต้นทุนในการระเบิดแก่งจากชื่อ
เหมาในจีน มาจนถึงเชียงของและหลวงพระบางเป็น

ต้นทุนที่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม
ของคนลุ่มน้ำโขง ๑๐๐ ล้านคนอย่างรุนแรง และการ
ค้าทางเรือก็ไม่สามารถสู้ต้นทุนการขนส่งทางบกใน
ระยะยาวดังที่กล่าวถึงข้างต้น

ดังนั้นการค้าท้องถิ่นในเขตเชียงราย - แม่สาย -
เชียงแสน จึงมีศักยภาพที่จะค้าขายกับจีน - ยูนนาน
และลาวตอนบน เช่น เมืองตันมิ่ง เมืองมอม เมืองสิงห์
เมืองเมิง ส่วนเชียงของ - เวียงแก่น นั้นมีศักยภาพที่
จะค้าขายกับจีนและลาวทางถนนสาย R3e โดย
พิจารณาจากประวัติศาสตร์การค้าและความสัมพันธ์
ในเชิงนิเวศวัฒนธรรมที่จะไม่ทำลายต้นทุนเหล่านี้ให้
ย่อยยับยิ่งขึ้น นอกจากนี้ในรายละเอียดการจัดการ
การค้าชายแดนในเขตนี้ รัฐบาลต้องให้สิทธิพิเศษแก่
คนในท้องถิ่นที่ทำมาค้าขาย มีสิทธิพิเศษเช่นเดียวกับ
นายทุนต่างถิ่น - ช้ามชาติที่ได้รับสิทธิในการลงทุน
มากมายตลอดมา โดยสิทธิเหล่านี้ต้องคำนึงถึงคน
ท้องถิ่นทั่วไปที่ไม่สามารถทำการค้าก็ต้องได้รับการ
สนับสนุนช่วยเหลือด้วยความเท่าเทียมกัน

การก่อกองแม่โขง

ทรัพยากรธรรมชาติ ที่สวยงามอุดมสมบูรณ์และ
มีความหลากหลายตามสภาพธรรมชาติและกลุ่ม
ชาติพันธุ์ย่อมเป็นต้นทุนสำคัญยิ่งที่จะทำให้การ
ท่องเที่ยวยั่งยืน ดังนั้นถ้าหากต้องการท่องเที่ยวที่
ยั่งยืนจึงควรพิทักษ์รักษาธรรมชาติให้อุดมสมบูรณ์คง
อยู่อย่างเกื้อกูลต่อทรัพยากรธรรมชาตินั้นด้วยความ
หลากหลาย ด้วยการเคารพและศรัทธาในความเท่า
เทียมกันของมนุษย์

เขตอำเภอเชียงแสน อำเภอเชียงของ อำเภอ
เวียงแก่นเป็นพื้นที่ที่อยู่ในเขตริมน้ำของ ประกอบด้วย
กลุ่มคนชาติพันธุ์ที่หลากหลายถึง ๙ กลุ่มคือไทยวน
ไทลื้อ ลาว อาข่า ลาหู่ ขมุ ม้ง เย้า จีนฮ่อ ประชาชนใน
เขตนี้มีวิถีชีวิตพึ่งพาอาศัยแม่น้ำของตลอดมาตั้งแต่
ครั้งบรรพชน จนก่อเกิดชุมชน เวียง และวัฒนธรรม
ต่าง ๆ ในลุ่มน้ำของ และก่อเกิดอารยธรรมเชียงแสน
หลวงโบราณ ที่ตกทอดมาจนถึงปัจจุบัน เช่น เมือง

โบราณเชียงแสน วัดเจดีย์หลวง วัดมหาธาตุ วัด
พระธาตุจอมกิติ วัดแก้ว วัดหลวง วัดหาคีร์ แหล่ง
โบราณคดีบ้านเวียงแก้ว แหล่งโบราณคดีบ้านห้วย
แหล่งโบราณคดีดงเวียงแก่น ฯลฯ

ไม่ว่าจะเป็นสถานที่ทางโบราณ สถานที่ทาง
โบราณคดี โบราณวัตถุ เมืองประวัติศาสตร์ในเขตนี้
ที่ยังหลงเหลืออยู่กับอกถึงอารยธรรมของการพึ่งพา
อาศัยลุ่มน้ำของ ดูได้จากการสร้างบ้านแปงเมืองยุค
ก่อน และยุคของพ่อขุนเม็งรายผู้นำคนสำคัญของ
ล้านนาประเทศก็เลือกทำเลที่ตั้งที่อุดมสมบูรณ์ในเขต
น้ำกกหรือในเขตลุ่มน้ำของเป็นปฐมบทแรกของการ
สร้างอาณาจักรล้านนา

ดังนั้น การที่จะให้การท่องเที่ยวยั่งยืนได้ควร
จะต้องเปิดพื้นที่ให้มีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ
วัฒนธรรมลุ่มน้ำอย่างจริงจังและเข้มข้น ให้คนท้องถิ่น
เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการ และการ
ตัดสินใจให้เชียงแสน - เชียงของ - เวียงแก่น เป็นเขต
แม่น้ำและถนนสายวัฒนธรรมมีหมู่บ้าน - เมือง
วัฒนธรรมเป็นผังเขตที่ชัดเจน และมีเขตอนุรักษ์พันธุ์
พืชพันธุ์ปลา เขตอนุรักษ์ป่าและพื้นที่ชุ่มน้ำ พื้นที่
เกษตรปลอดสารพิษ

เราควรอยู่ร่วมกันอย่างไร

การอยู่ร่วมกันของคนในลุ่มน้ำเดียวกัน เรา
มีอาจปฏิเสธความแตกต่างหรือความหลากหลาย
ระหว่างอาชีพ เชื้อชาติ ศาสนา การค้าขายก็เป็นส่วน
หนึ่งของประวัติศาสตร์ผู้คนที่นี่ดำเนินมาอย่างยาวนาน
เช่นเดียวกับอาชีพสุจริตอื่น ๆ เช่น การเกษตรกรรม
การประมง ช่างศิลป์ ฯลฯ เพียงแต่ว่าการค้าขายควร
จะตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเป็นธรรมและความ
เสมอภาค การอยู่ร่วมกันอย่างสันติจึงจำเป็นต้อง
เอื้ออาหารต่อกัน ภายใต้ความหลากหลายของอาชีพ
ต่าง ๆ

“แผ่นดิน แม่น้ำ ฟ้าเดียวกัน” ก็ต้องแบ่งปันกัน
กินแบ่งปันกันอยู่ ช่วยกันดูแลรักษาทั้งคนที่ทำการค้า
ทั้งคนที่ทำอาชีพประมง คนที่ทำอาชีพเกษตร และคน

ที่รักการท่องเที่ยว โดยทั้งหมดนี้ต้องมาจากพันธสัญญาของคนลุ่มน้ำที่ได้จากการศึกษาของคณาจารย์ในท้องถิ่นอย่างมีส่วนร่วมกันมาก่อนแล้ว เพื่อให้ผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวตกลงสู่คนทุกระดับ เช่นเดียวกับการค้า และนโยบายการพัฒนาประเทศ การพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานเหล่านี้ ทั้งในระดับชาติและในระดับนานาชาติ

พันธสัญญาของคนลุ่มน้ำโขงจึงมีว่า

“การกระทำใด ๆ ต่อแม่น้ำโขงซึ่งจะมีผลกระทบต่อพื้นที่ประมง ที่อยู่อาศัยและทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดถึงวิถีชีวิต วัฒนธรรม แหล่งอารยธรรม ต้องให้ความสำคัญในการกำหนดและตัดสินใจโดยคนท้องถิ่นหรือคนที่มีวิถีชีวิตอยู่กับแม่น้ำตลอดลำน้ำโขง”

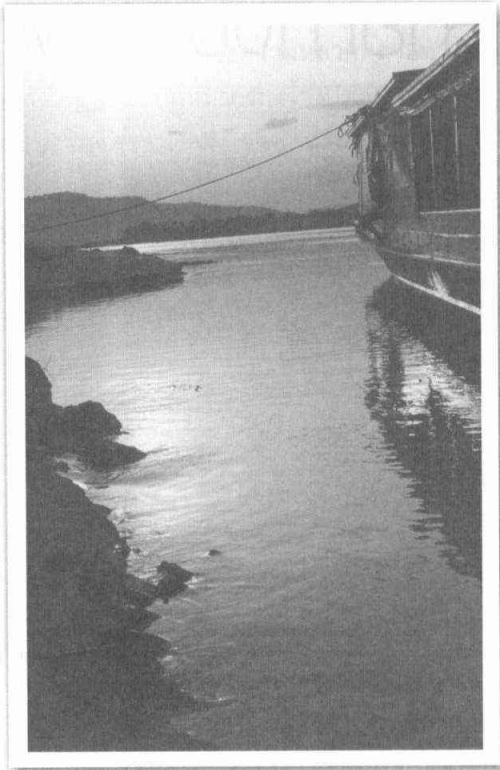

บรรณานุกรม

- ศรีวรรณ ไชยสุข, ประเสริฐ ไวยะกา, ๒๕๔๔, รายงานการวิจัย ฉบับสมบูรณ์ โครงการการศึกษาาระบบนิเวศน์ของโกวิทกัตติ ทรวงศิริกุล, ๒๕๓๐, คู่มือการจำแนกครอบครัวปลาของไทย, คณะประมง มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม, ๒๕๔๒, ทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติและระดับชาติของประเทศไทย, กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม, กรุงเทพฯ
- สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม, ๒๕๔๒, พื้นที่ชุ่มน้ำภาคเหนือ, กระทรวง วิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม, กรุงเทพฯ
- สำนักงานสนับสนุนการพัฒนาศาสตร์แห่งชาติด้านอาหาร, ๒๕๔๖, อาหารไทย : ความเป็นไทย ไคร่คุกคาม, สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ
- นิตยสาร โลกสีเขียว, ปีที่ ๑๒ ฉบับที่ ๑ มีนาคม – เมษายน ๒๕๔๖, หายนะบนลุ่มน้ำโขง, หน้า ๒๑-๓๔
- นิตยสาร Life On Earth, ฉบับที่ ๑๓ ประจำเดือนตุลาคม – ธันวาคม ๒๕๔๕
- วารสารเพื่อการพัฒนาชุมชนไทย, ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๑๐ ประจำเดือน พฤษภาคม – มิถุนายน ๒๕๔๖
- เอียน แบร์ต ๒๕๔๑, ปลาพื้นเมืองอยู่ภายใต้ของลาว, โครงการประมงชุมชน และปกป้องรักษาปลาช้ำ, กระทรวง กสิกรรมและป่าไม้, ส.ป.ป. ลาว
- เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่องผลกระทบจากโครงการสีเหลี่ยมเศรษฐกิจต่อประชาชนลุ่มน้ำโขง, ระหว่างวันที่ ๕ - ๗ กันยายน ๒๕๓๗ ณ ห้องประชุมสมาคม วาย เอ็ม ซี เอ เชียงราย
- พันเอก กาญจนะ ประกาศวุฒิสาร, ๒๕๓๗, กองพล ๙๓ ผู้อพยพทหารจีนคณะชาติ บนดอยผาตั้ง, เชียงใหม่
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, เอกสารประกอบการประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ การศึกษาความเหมาะสมการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดเชียงราย, วันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๔๔
- ปาร์วี ไพบูลย์ยิ่ง, หนังสือ “จากเชียงของถึงเชียงรุ่ง สุดปลายทางสายมิตรภาพ”, โครงการอาณานิคมศึกษา ๕ ภูมิภาค, ๒๕๔๖
- แม่น้ำโขง : สายน้ำพิเศษของโลก, นิตยสารสารคดี, ปีที่ ๑๙, ฉบับที่ ๒๒๕, พฤศจิกายน ๒๕๔๖
- Beijing Review, ฉบับ ๒๓ ตุลาคม ๒๕๔๖
- CHINA DAILY, ฉบับวันที่ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๔๖ และ ฉบับวันเสาร์ - อาทิตย์ที่ ๑ - ๒ พฤศจิกายน ๒๕๔๖

ความหวัง และ ความฝัน

เทพีแห่งความหวัง
ลอยล่องตามลำน้ำโขง
เสาะแสวงฟากฝั่ง
ปลุกฝังรกรากของเธอ

วันแล้ววันเล่า
ผ่านกาลเวลา...

สูงสุดยอดดง
เสียดฟ้าทะลุเมฆ
ลึกล้ำกว่าซอกหลีบ
หุบเหวใต้ลำน้ำ...

เทพบิดรแห่งความฝัน
สงบนิ่งเหนือเกาะแก่ง
โชดหินหยาบกระด้าง
และคราบโคลนสายน้ำ

ต่างหลั่งน้ำตารินไหล
หลอมรวมสายแม่โขง
ซบหน้าสะอื้นไห้
ทุกซักระทมในธารเวลา

หลงลืมวันคืน
และฝันใฝ่ที่เคยมี...

เมื่อไทยเป็นภาคี อนุสัญญา ว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ

การประชุมสมัชชาภาคีอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ สมัยที่ ๗ ที่จัดไปในช่วงวันที่ ๙ - ๒๐ กุมภาพันธ์ที่ผ่านมา ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ ประเทศมาเลเซีย มีวาระหลักในการพิจารณา คือ บทบาทของพื้นที่อนุรักษ์ในการสงวนรักษาความหลากหลายทางชีวภาพ แต่สำหรับประเทศไทยการประชุมครั้งนี้ ความสำคัญอยู่ที่เราได้ลงนามให้สัตยาบันในอนุสัญญาความหลากหลายทางชีวภาพ และมีสถานะเป็นภาคีสมาชิกของอนุสัญญาอย่างสมบูรณ์ หลังจากที่มีการถกเถียงภายในประเทศยืดเยื้อยาวนานกว่า ๑๐ ปี

เรียบเรียงจาก "เหลียวหลัง แลหน้า ประเทศไทยกับอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ" โดย บัณฑิต เศรษฐศิโรตม์ โครงการยุทธศาสตร์นโยบายฐานทรัพยากร. วารสาร Life On Earth. ฉบับเดือนมกราคม-มีนาคม ๒๕๔๗

คำถามที่ตามมาก็คือ หลังจากที่ประเทศไทยเข้าร่วมเป็นภาคีสมาชิกแล้วจะเกิดความเปลี่ยนแปลงอย่างไรต่อการอนุรักษ์ และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพของไทย

อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ หรือ The Convention on Biological Diversity – CBD ถือเป็นอนุสัญญาระดับหนึ่งที่ได้รับการรับรองจากการประชุมสุดยอดด้านสิ่งแวดล้อมโลก ที่นครริโอ เดอจาเนโร ประเทศบราซิล เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๔

อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ มีสถานะเป็น "กฎหมายระหว่างประเทศ" ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อสร้างความร่วมมือของประชาคมโลกในการอนุรักษ์ และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพ ให้เกิดความยั่งยืนและเป็นธรรม เนื่องจากปัญหาในด้านต่าง ๆ ของความหลากหลายทางชีวภาพ เช่น การทำลายระบบนิเวศน์ป่าเขตร้อนอันเป็นแหล่งกำเนิดและถิ่นที่อยู่อาศัยของสิ่งมีชีวิตจำนวนมาก การสูญเสียพันธุ์ของสิ่งมีชีวิต การค้าขายพืชและสัตว์ที่ใกล้สูญพันธุ์ ฯลฯ ล้วนเป็นปัญหาที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากประเทศต่าง ๆ ในการดำเนินงาน ลำพังประเทศใดประเทศหนึ่งไม่อาจแก้ไขปัญหาลุล่วงไปได้

ความหลากหลายทางชีวภาพตามนิยามของอนุสัญญา หมายถึง ความหลากหลายของชนิดของสิ่งมีชีวิต ความหลากหลายทางพันธุกรรม และความหลากหลายทางระบบนิเวศน์ จึงนับเป็นอนุสัญญาระหว่างประเทศฉบับแรกที่ครอบคลุมการบริหารจัดการความหลากหลายทางชีวภาพทั้งใน ๓ ลักษณะ

ในปัจจุบันมีประเทศที่เข้าร่วมเป็นภาคีสมาชิกของอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพรวมทั้งสิ้น ๑๘๘ ประเทศ สำหรับประเทศที่ยังไม่ได้เป็นภาคี ได้แก่ สหรัฐอเมริกา บรูไน อีรัก โอลิซี โชมเลีย และอันดอร์รา

สาระสำคัญของอนุสัญญา แบ่งเป็น ๓ ประเด็นหลัก คือ การอนุรักษ์ การใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน และการแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเท่าเทียม ราย-

ละเอียดประกอบด้วย ๔๒ มาตรา และภาคผนวก ๒ ส่วน เกี่ยวกับกระบวนการระงับข้อพิพาท

หัวข้อสำคัญ ๆ ได้แก่

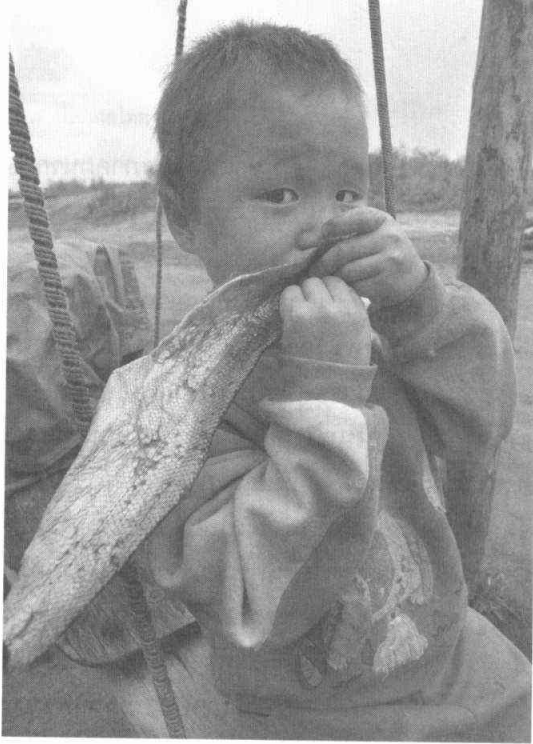
๑. **ด้านการอนุรักษ์** ซึ่งสัญญากำหนดให้ภาคีต้องดำเนินการอนุรักษ์ทั้งในถิ่นที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติ และการอนุรักษ์นอกถิ่นที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติ เช่น ในธนาคารพันธุกรรม สวนพฤกษศาสตร์ สวนสัตว์ โดยมีมาตรการต่าง ๆ เช่น การจัดตั้งระบบพื้นที่อนุรักษ์ ซึ่งเป็นประเด็นหลักในการประชุมครั้งที่ ๗ นี้ การฟื้นฟูระบบนิเวศน์ที่เสื่อมโทรม การให้ความเคารพและสงวนรักษาความรู้และการปฏิบัติของชุมชนพื้นเมืองและท้องถิ่นด้านการอนุรักษ์ และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน

๒. **ด้านการเข้าถึงทรัพยากร** กำหนดให้ภาคีสมาชิกพยายามสร้างเงื่อนไขเพื่อเอื้ออำนวยในการเข้าถึงทรัพยากรพันธุกรรม สำหรับการใช้อย่างเหมาะสมต่อสิ่งแวดล้อมโดยภาคีอื่น ๆ และไม่วางข้อจำกัดซึ่งขัดแย้งต่อวัตถุประสงค์ของอนุสัญญา และกำหนดให้การเข้าถึงทรัพยากรพันธุกรรมต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่ได้รับการตกลงร่วมกัน

๓. **ด้านการแบ่งปันผลประโยชน์ ให้มีการแบ่งปันผลประโยชน์ที่ได้จากการใช้ทรัพยากรพันธุกรรมอย่างยุติธรรม และเท่าเทียม ภายใต้เงื่อนไขที่ตกลงร่วมกัน ทั้งผลประโยชน์ผ่านกลไกทางการเงิน หรือการถ่ายทอดเทคโนโลยี**

"โดยสรุปทั้งเนื้อหา และพันธกรณีของอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพฉบับนี้ มีลักษณะเป็นกรอบนโยบาย และแนวทางดำเนินการที่ค่อนข้างกว้าง โดยในทางปฏิบัติ เป็นเรื่องแต่ละประเทศจะต้องจัดทำนโยบาย มาตรการ กลไกทางกฎหมาย และแผนการดำเนินขึ้นเอง" บัณฑูร เศรษฐศิโรตม์ แห่งโครงการยุทธศาสตร์นโยบายฐานทรัพยากร กล่าวในบทรายงาน"ประเทศไทยกับอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ"

สำหรับประเด็นความขัดแย้งทางกฎหมาย

หลักการสำคัญของอนุสัญญา ที่ระบุไว้ในมาตรา ๓ และมาตรา ๑๕ ข้อ ๑ คือ ให้การรับรอง “สิทธิอธิปไตย” ของรัฐเหนือทรัพยากรธรรมชาติของตน รับรองอำนาจของรัฐในการพิจารณากำหนดการเข้าถึงทรัพยากรชีวภาพ การแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการใช้ทรัพยากรชีวภาพ และการบริหารจัดการทรัพยากรชีวภาพที่อยู่ในประเทศของตน

“หลักการข้อนี้ นับว่าเป็นหลักการสำคัญที่เปลี่ยนแปลงหลักกติกาโลกที่แต่เดิมเคยยึดถือว่า ทรัพยากรพันธุกรรมเป็น สมบัติร่วมกันของมนุษยชาติ” บัณฑิตูร์ เศรษฐศิริโรตม์ ระบุในบทรายงาน

ด้วยหลักการดังกล่าวในสภาวะการณ์ที่ประเทศไทยเองยังไม่มีกฎหมายที่รัดกุมในการรองรับ มีองค์กรพัฒนาเอกชน นักวิชาการ และองค์กรภาครัฐบางส่วนเป็นกังวลว่า ในขณะที่ประเทศไทยกำลังประสบกับปัญหาอย่างมากจากการเข้ามาแย่งชิงกักขังความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น ไปพัฒนาต่อยอดและจดสิทธิบัตรคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาโดยนักวิจัยและบริษัทเอกชนจากประเทศอุตสาหกรรม การเข้าร่วมเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพในขณะที่ยังไม่มี

เตรียมความพร้อมที่เพียงพอ โดยเฉพาะด้านกฎหมาย การคุ้มครองทรัพยากรชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น นั้น นอกจากจะไม่ช่วยแก้ไขปัญหามีอยู่แล้ว กลับจะยิ่งทำให้ระดับความรุนแรงของปัญหาเพิ่มขึ้นไปอีก เพราะตามมาตรา ๑๕ (๒) ของอนุสัญญาฯ กำหนดให้ “แต่ละภาคีจักต้องพยายามสร้างเงื่อนไขเพื่อเอื้ออำนวยในการเข้าถึงทรัพยากรพันธุกรรมสำหรับการใช้ประโยชน์อย่างเหมาะสมต่อสิ่งแวดล้อมโดยภาคีอื่น ๆ และไม่วางข้อจำกัดซึ่งขัดแย้งต่อวัตถุประสงค์ของอนุสัญญา”

ด้วยเหตุนี้จึงนำมาสู่การปรับปรุงกฎหมายไทยหลายฉบับ อาทิ พระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พระราชบัญญัติคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาแพทย์แผนไทย พระราชบัญญัติป่าชุมชน รวมทั้งการเตรียมความพร้อมในด้านองค์การบริหาร การจัดทำฐานข้อมูลทรัพยากรชีวภาพ การสร้างความเข้าใจต่อสาธารณะ

นอกจากนี้ความล่าช้าในการลงนามเป็นภาคีสมาชิกยังมาจากกระบวนการพิจารณาด้านกฎหมายนับตั้งแต่คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบเมื่อปี ๒๕๔๑ กระทั่งเข้าสู่การพิจารณาของรัฐสภาในเดือนกรกฎาคม ๒๕๔๖

ในบทรายงาน “ประเทศไทยกับอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ” บัณฑิตูร์ เศรษฐศิริโรตม์ แห่งโครงการยุทธศาสตร์นโยบายฐานทรัพยากร ระบุว่า แม้ว่าอนุสัญญาฉบับนี้จะจัดตั้งขึ้นด้วยวัตถุประสงค์ที่ดีเป็นที่ยอมรับ แต่เนื่องจากอนุสัญญานี้เป็นกฎหมายระหว่างประเทศ มีกระบวนการเจรจาต่อรองของกลุ่มประเทศต่าง ๆ ในการร่างเนื้อหายุ่งยาก เนื้อหาของอนุสัญญาฉบับที่ผ่านการรับรองจึงมีลักษณะเป็นการประนีประนอมระหว่างประเทศที่เป็นแหล่งทรัพยากรชีวภาพและประเทศที่ต้องการเข้าถึงทรัพยากรชีวภาพ รวมทั้งไม่มีข้อกำหนดเงื่อนไขการบังคับภาคีสมาชิกอย่างเข้มงวด ในหลายกิจกรรม เช่น การถ่ายทอดเทคโนโลยี การคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่น ฯลฯ

ทั้งนี้ ผลประโยชน์หลักสำคัญที่ประเทศไทยจะได้รับจากการเข้าร่วมเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ คือ การเพิ่มโอกาส และช่องทางในการแก้ไขปัญหาการฉกฉวยเอาความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศไทยไปใช้ประโยชน์โดยไม่ได้รับอนุญาต หรือไม่มีการแบ่งปันผลประโยชน์อย่างยุติธรรมและเท่าเทียม ขณะเดียวกัน ประเทศไทยยังมีสิทธิอย่างเต็มที่ในการประชุมภาคีสมาชิก เพื่อกำหนดมาตรการ แนวทางปฏิบัติในการอนุรักษ์ และใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพ ซึ่งต้องมีการเจรจาในรายละเอียดกันอีกมาก โดยเฉพาะในประเด็นเรื่องการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา การคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่น การแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการใช้ทรัพยากรชีวภาพ การถ่ายทอดเทคโนโลยี ฯลฯ

อีกประการหนึ่ง ก็คือการเพิ่มน้ำหนัก และสร้างการถ่วงดุลในเวทีการเจรจาภายใต้ความตกลงขององค์การการค้าโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือ **ความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า หรือความตกลงทริปส์ (Trade Related Intellectual Property Rights: TRIPs)** ซึ่งมีความพยายามจากประเทศอุตสาหกรรมมหาอำนาจของโลก ที่จะแก้ไขความตกลงฉบับดังกล่าวในเรื่องสิทธิบัตรสิ่งมีชีวิต เพื่อให้ตนเองได้ประโยชน์จากการใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพในเชิงพาณิชย์มากที่สุด ซึ่งเป็นหลักการที่ขัดแย้งกับข้อกำหนดในอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ และเกิดผลในทางลบต่อประเทศที่เป็นแหล่งความหลากหลายทางชีวภาพ

ไม่เพียงเท่านั้น การเป็นภาคีสมาชิกอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ ทำให้ประเทศไทยมีสิทธิในการเข้าร่วมเป็นภาคีสมาชิกของพิธีสารว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ (Biosafety Protocol) การเข้าร่วมเป็นภาคีของพิธีสารว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ จะทำให้ประเทศไทยสามารถใช้หลักการเรื่อง **การระวังป้องกันไว้ก่อน**

หรือ Precaution Principle ซึ่งเป็นหลักการสำคัญข้อหนึ่งที่บัญญัติไว้ในพิธีสารว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ มาใช้ในการดูแลป้องกัน และจัดการเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมที่อาจส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศน์และสิ่งแวดล้อมได้ อีกทั้งยังเป็นการเพิ่มฐานรองรับทางกฎหมายของประเทศไทย สำหรับการเจรจาในเวทีองค์การการค้าโลก เกี่ยวกับความตกลงว่าด้วยสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช (Agreement on the Application of Sanitary and Phytosanitary Measures : SPS) ได้อีกทางหนึ่ง

แม้ว่าอนุสัญญาจะมีผลดี แต่ก็มีข้อควรตระหนักด้วยเช่นกันว่า การที่จะได้ประโยชน์อย่างเต็มที่จากการเข้าร่วมในความตกลงระหว่างประเทศนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการเตรียมความพร้อมในทุกด้านเพื่อรองรับการอนุวัติการในระดับภายในประเทศด้วย นอกจากนี้ ยังไม่มีกรณีปรากฏให้เห็นว่า ประเทศที่เข้าร่วมเป็นภาคีอนุสัญญาได้รับประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรมจากข้อบัญญัติในสนธิสัญญา โดยเฉพาะในเรื่องการแบ่งปันผลประโยชน์จากการใช้ทรัพยากรชีวภาพอย่างเป็นธรรม และยั่งยืน อันเป็นวัตถุประสงค์สำคัญของอนุสัญญาและเป็นผลที่คาดหวังของกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาที่เป็นแหล่งกำเนิดของทรัพยากรชีวภาพ

ในด้านผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการเข้าร่วม

ธรรม ฯลฯ มีความรุนแรงขึ้น ปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมานานแล้ว แต่เมื่อประเทศไทยเข้าร่วมเป็นภาคีอนุสัญญา และต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขในการอำนวยความสะดวกในการขอเข้าถึงทรัพยากรชีวภาพ จึงมีแนวโน้มว่า จะมีกิจกรรมการเข้ามาใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชีวภาพของไทยเพิ่มมากขึ้น และทำให้ปัญหาผลกระทบต่อเนื่องที่จะตามมาในเรื่องการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาและการแบ่งปันผลประโยชน์รุนแรงขึ้น

อย่างไรก็ตาม ปัญหาผลกระทบในประเด็นนี้จะมีระดับความรุนแรงและผลกระทบเพียงใด ขึ้นอยู่กับการเตรียมระบบการบริหารจัดการ และการเตรียมความพร้อมในด้านต่าง ๆ ของประเทศไทย

ภายหลังการร่วมเป็นภาคีมีผลอย่างเป็นทางการ นายประพัฒน์ ปัญญาชาติรักษ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ระบุว่าประเทศไทยมีความพร้อมในการร่วมเป็นภาคีทั้งในด้านกฎหมายรองรับซึ่งมีการปรับปรุง และยกเว้นใหม่หลายฉบับ การจัดองค์กร และการให้ข้อมูลข่าวสารต่อประชาชน

นายประพัฒน์ยังเชื่อว่าผลประโยชน์ที่ไทยจะได้รับนั้นมั่งคั่งขวางมาก *“ที่ชัดเจนที่สุดในเบื้องต้น ก็คือการแบ่งปันข้อมูล แบ่งปันความรู้กันระหว่างประเทศภาคีสมาชิกในเรื่องของการปกป้องคุ้มครอง และอนุรักษ์ทรัพยากรความหลากหลายทางชีวภาพไม่ให้สูญพันธุ์ไปจากโลกนี้ นอกจากนี้แล้วก็คงเป็นเรื่องของความรู้ ซึ่งเราเองจะได้รับจากประเทศภาคีสมาชิกอื่น ๆ ซึ่งน่าที่จะเป็นด้านที่ประเทศไทยจะสามารถเข้าไปพูดคุยอย่างสมศักดิ์ศรีในฐานะประเทศสมาชิก”*

ท่าทีของประเทศไทยในการลงนามให้สัตยาบันในครั้งนี้ ตัวแทนรัฐบาลไทยระบุว่า จะมุ่งไปที่การประสานความร่วมมือในการจัดการทรัพยากรความหลากหลายทางชีวภาพ ส่วนประเด็นที่อ่อนไหว เช่น เรื่องของการเข้าถึงและการแบ่งปันผลประโยชน์ ตรงนี้คงต้องเข้ามาพูดคุยกันมากขึ้นในอนาคตต่อไป

เป็นภาคีอนุสัญญาที่มีการถกเถียงกันอยู่มาก มี ๒ ประเด็น คือ ปัญหาผลกระทบต่อการใช้อำนาจอธิปไตยของรัฐ และผลกระทบต่อเนื่องที่จะตามมาจากการขอเข้าถึงทรัพยากรชีวภาพของไทย

ปัญหาผลกระทบต่อการใช้อำนาจอธิปไตยของรัฐ ซึ่งยังมีข้อถกเถียงอีกไม่น้อย เพราะตามอนุสัญญาให้การรับรองสิทธิอธิปไตย หมายถึงประเทศในภาคีสามารถใช้ประโยชน์อย่างเหมาะสม โดยไม่ได้รับรองอำนาจอธิปไตย ดังนั้น ข้อจำกัดในการใช้อำนาจอธิปไตยของประเทศภาคีสมาชิกที่เห็นได้ชัดและอาจส่งผลกระทบในทางลบ คือ อำนาจในการปฏิเสธการเข้าถึงทรัพยากรชีวภาพจากประเทศสมาชิกอื่น ๆ เนื่องจากข้อบัญญัติในมาตรา ๑๕ (๒) ของอนุสัญญา

อีกประการหนึ่ง ก็คืออาจทำให้ปัญหาการเข้ามาใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชีวภาพของไทยโดยไม่ได้มีการดูแลเรื่องการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา ภูมิปัญญาท้องถิ่น การแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเป็น

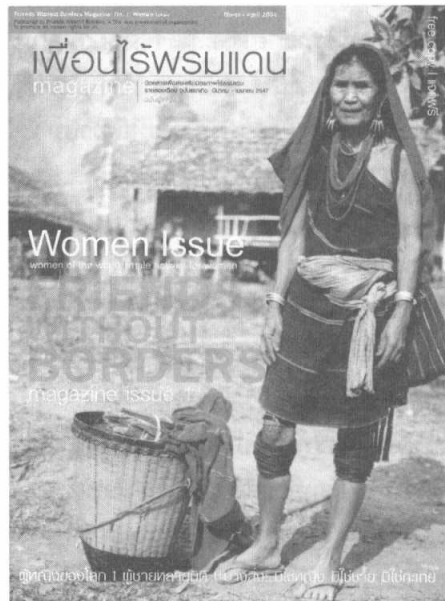

นิตยสารน่าสนใจ

เพื่อนไร้พรมแดน magazine

นิตยสารเพื่อส่งเสริมมิตรภาพไร้พรมแดน

รายสองเดือน ฉบับแรกเกิด มีนาคม - เมษายน ๒๕๔๗

ผู้หญิงของโลก

ผู้ชายหลายมิติ

บางสิ่ง: มิใช่หญิง มิใช่ชาย มิใช่กระเทย

สมัครสมาชิก

๑ ปี ๖ ฉบับ ๑๖๐ บาท

ส่งจ่ายธนาภณัติในนาม น.ส.สุพัตรา โชคกลาง

ปณ.มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ๕๐๒๐๒

หรือ โอนเงินเข้าบัญชีออมทรัพย์ในนาม

Friends Without Borders

ธนาคารกรุงไทย สาขาย่อยถนนห้วยแก้ว

เลขที่บัญชี ๕๔๙-๑-๐๗๗๐๙๙-๗

และกรุณาส่งสำเนาใบโอนเงินทาง

โทรสาร (Fax) ๐๕๓-๒๒๒-๕๐๙

หรือ อีเมล : borders@chmai2.loxinfo.co.th

เพื่อที่เราจะได้จัดส่งใบเสร็จรับเงินมาให้ท่านโดยเร็ว

เพื่อนไร้พรมแดน

www.friends-withoutborders.org

รสมสิลา

วนิดา ดันติวิทยาพิทักษ์

แม่น้ำเงา

แสงจันทร์ส่องเงา

แสงเงาส่องฉาย

ใสศดกระจ่าง

ดูจน้ำเงาคือใจเรา

ยามสงบปลอ่ยวาง

สายน้ำไหลเอื่อย

ไหลเรื่อยไม่หยุด

ฤดูหนาวร้อนฝน

ยังคงไหลไป

ไม่มีเริ่มต้น

ไม่มีสิ้นสุด

ไม่มีเวลา

อกาลิโก

ชีวิตควรเป็น

ดังเช่นสายน้ำ

สะอาดบริสุทธิ์

ตลอดสายไหลผ่าน

ดั่งร้อนชุ่มเย็น

เอื้อเพื่อแบ่งปัน

ไม่เลือกชั้นชน

ละเลิกปล่อยปลด

ยึดมั่นผูกพัน

อึดตาดัวตน

วันนี้น้ำเงา

ยังใสพิสุทธิ์

ขอเพียงมนุษย์

หยุดคิดทำลาย

ริมน้ำเงา "หยุดสร้างเขื่อน" สาขาแม่น้ำสาละวิน

๑๕ วัน สัญจร ในเขมร ทัศน์วิจารณ์

ความบังเอิญกับโอกาส

ข้าพเจ้าได้มีโอกาสไปเขมรอย่างไม่คาดคิดมาก่อน ด้วยทางเสมสิกขาลัยจัดฝึกอบรมผู้นำระดับรากหญ้าสำหรับพระสงฆ์และฆราวาสจากประเทศพม่า และมีตารางไปศึกษาดูงานในเขมรครึ่งเดือน ในฐานะผู้ประสานงานจึงพลอยได้อานิสงส์ติดตามคณะเข้าไปศึกษาดูงานด้วย ถือได้ว่าเป็นการเปิดโลกทัศน์ต่อประเทศเพื่อนบ้านด้วยความบังเอิญทีเดียว

สูงสุดคืนสู่สามัญ

ประเทศกัมพูชาหรือที่ทางไทยนิยมเรียกว่าเขมรเคยเป็นอาณาจักรที่ยิ่งใหญ่มาก่อนในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์แถบนี้ มีพื้นที่กว้างขวางบางส่วนของนครปฐมมาถึงประเทศไทยด้วย แต่ความยิ่งใหญ่ปานด้อยอมหืนไม่พ้นกฎพระไตรลักษณ์ไปได้ แม้มหาอาณาจักรอื่น ๆ ในโลกเมื่อเจริญถึงขีดสุดแล้วย่อมร่วงโรยลงเป็นธรรมดา ยิ่งหากผู้ปกครองไม่เจริญอัปมาทธรรมก็เหมือนจะยิ่งเร่งให้อาณาจักรเสื่อมสลายลงเร็วขึ้นภายหลังเมื่อเขมรอ่อนกำลังลงฝ่ายไทยเริ่มตั้งตัวขึ้นเป็นอาณาจักรจึงเริ่มขยายอาณาเขตถึงกับได้บุกไปตีเมืองพระนครหลวงของเขมรหลายครั้งจนสุดท้าย

เขมรต้องย้ายเมืองหลวงหนีการรุกรานของไทย หาก
คราวใดทางไทยมีศึกสงครามกับพม่าเขมรก็จะยกทัพ
มากวาดต้อนเอาราษฎรตามชายแดนไทยเป็นการ
แก้แค้นอยู่บ่อยครั้ง จนในสมัยสมเด็จพระนเรศวรเมื่อ
เสร็จศึกกับพม่าจึงทรงยกทัพไปโจมตีเขมรอย่าง
หนักหน่วงถึงกับตรัสว่า “จะทำให้เขมรเหลือแต่น้ำกับ
ฟ้า ป่ากับเขาเช่นเมืองพระนครหลวงในอดีต” ความ
ขัดแย้งระหว่างไทยและเพื่อนบ้านดำเนินเรื่อยมา
ตลอดสมัยประวัติศาสตร์ ซึ่งไม่จำเพาะแต่เขมรเท่านั้น
ลาว พม่า ก็เช่นกัน

อคติทางประวัติศาสตร์

ตามประวัติศาสตร์การก่อตั้งประเทศที่สอนกัน
ในระบบการศึกษาของประเทศแถบนี้ มักจะเน้นความ
เป็นชาตินิยมปลุกระดมให้ไม่ไว้ใจเพื่อนบ้าน รับเอา
ความขัดแย้งระหว่างผู้ปกครองในอดีตมาขยายผล
เป็นอคติด้านชาติพันธุ์เห็นว่าชาติเรามากกว่าคนอื่น
การสอนเช่นนี้มีแต่จะทำให้เกิดความแตกแยกกัน และ
จะเป็นการเติมเชื้อไฟให้โกรธเกลียดกันยิ่งขึ้นซึ่งเมื่อถึง
จุดแตกหักจะปะทุมาอย่างคาดไม่ถึง เช่น เหตุการณ์
เผาสถานทูตไทยในพนมเปญก็สืบเนื่องมาจากการ
สอนประวัติศาสตร์แบบชาตินิยม เมื่อมีอะไรกระทบ
ก็จะเป็นดังฟางเส้นสุดท้ายที่ทำให้รัฐหลังหัก แม้
ทุกวันนี้เรายังรณรงค์ให้ระดับธงชาติทุกบ้านช่องซึ่ง
เป็นการสร้างจิตสำนึกชาตินิยมทางหนึ่งด้วย ในเขมร
ก็เช่นกันเห็นระดับธงชาติในสถานที่ต่าง ๆ ด้วย และ
จากการได้พูดคุยกับสามเณรเขมรรูปหนึ่ง กรณีเผา
สถานทูตไทยทำให้ทราบว่าลึก ๆ แล้วเขายังโกรธ
เกลียดเราอยู่และเชื่อตามที่กระแสข่าวปลุกปั่นขึ้นมา
แล้วในอนาคตเราจะมีท่าทีอย่างไรต่อความสัมพันธ์
กับเพื่อนบ้าน เพราะเราคงไม่สามารถยกประเทศของ
เราไปที่อื่นได้ อีกทั้งเชื้อไฟเหล่านี้ยังคงอยู่ ถ้าไม่รีบ
จัดการอาจจะปะทุขึ้นมาอีกก็เป็นได้

เขมรยุคอภิวัง

ตลอดระยะเวลาการตระเวนดูงานในเขมรพวก
เราได้แวะเวียนไป ๓ จังหวัด คือ พระตะบอง พนมเปญ

และเสียมราฐ เท่าที่สังเกตด้วยตนเองและฟังบรรยาย
จากองค์กรพัฒนาเอกชนของเขมรเอง ทราบว่าทาง
บ้านเขาก็มีปัญหาไม่ยิ่งหย่อนกว่าไทยเราเลย โดย
เฉพาะปัญหาการทุจริตฉ้อราษฎร์บังหลวงถือว่าเป็น
ปัญหาหลักที่เชื่อมโยงไปสู่ปัญหาอื่น ๆ อีกมากมาย
สภาพสังคมของเขมรตอนนี้มีความแตกต่างทางด้าน
ฐานะความเป็นอยู่อย่างมาก พวกคนรวยสร้าง
คฤหาสน์ใหญ่โตโอโถง มีรั้วรอบขอบชิดแน่นหนา
มองผ่าน ๆ นั้นสวยดีอยู่หรอก แต่นัยหนึ่งเหมือนกับ
สร้างกรงขังตนเองก็ไม่ปาน เพราะเขามุ่งตักตวง
ผลประโยชน์โดยไม่เหลือวแลพี่น้องร่วมชาติที่ยากจน
แสนเข็ญ จึงต้องทนอยู่ในกรงทองที่เขาสร้างขึ้นมา
นั่นเอง

พระตะบองในอ้อมกอดเขมร

ในอดีตพระตะบอง เสียมราฐ ศรีโสภณ เคยอยู่
ในอารักขาของไทย จนเมื่อเราขัดแย้งกับฝรั่งเศสจึง
ต้องยกให้ฝรั่งเศสไป บัดนี้กลับไปเป็นของเขมรโดย
สมบูรณ์แล้ว คณะพวกเราได้แวะพักและศึกษาดูงาน
ที่นี่เป็นเวลา ๓ วัน ตอนนี้อยู่ในเขมรกำลังเริ่มฟื้นฟู
พระพุทธศาสนาเป็นการใหญ่หลังจากที่ถูกพอลพต
กวาดล้างไปเสียราบคาบ การตื่นตัวทางศาสนามีมาก
แต่จะเน้นไปทางวัตถุนิยมเป็นส่วนใหญ่ มีการเร่งสร้าง
วัดในทุกชุมชนที่เราผ่านไป ปัจจุบันมีวัดได้รับการฟื้นฟู
ทั่วประเทศแล้วประมาณ ๔,๐๐๐ กว่าวัด บรรดาวัด
เหล่านี้เรียงรายไปด้วยเจดีย์บรรจุกระดูกผู้ตายดู
ระกระระเต็มไปหมด บางรายถึงกับสร้างเจดีย์ขึ้น
ใหญ่โตเกือบเท่าพระอุโบสถเลยทีเดียว ถ้าหากไม่มีการ
จัดการให้ดีเจดีย์เหล่านี้คงจะรูกคืบยัดครองพื้นที่วัด
เป็นแน่ จำนวนวัดที่สร้างขึ้นนี้มากเพียงปริมาณ
คุณภาพพระภิกษุสงฆ์ยังไม่ดีเท่าที่ควร บ้างก็บวชเพื่อ
จะชุบตัวเองให้มีฐานะและการศึกษาดีขึ้นมิได้หวังที่จะ
ช่วยดำรงพระศาสนาเลย แต่ในเขมรประชาชนมีความ
เชื่ออารีต่อพระสงฆ์องค์เจ้าอย่างมาก เขาปฏิบัติต่อ
พระสงฆ์ด้วยความนอบน้อมอย่างยิ่ง ซึ่งอาจจะช่วยให้
บรรดาพระสงฆ์ตั้งวรระวังในสิกขาวิสัยและมั่นคงใน
สมณเพศได้ทางหนึ่งด้วย สำหรับที่พระตะบองพวก

เราได้ศึกษาดูงานทางด้านศาสนาเพื่อการพัฒนา โดยมีกลุ่มพระ แม่ชี และฆราวาสพยายามเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมและโยงเอาศาสนธรรมมาเป็นแกนกลางในการพัฒนา มีการออกไปเผยแผ่หลักธรรมในระดับศีลธรรมแก่ชาวบ้านที่ห่างไกลของกลุ่มแม่ชี หรือการจัดตั้งโรงเรียนสอนเด็ก ๆ ให้อ่านออกเขียนได้โดยอาศัยพื้นที่บริเวณวัดแยกส่วนออกไป ซึ่งมีการสอนทั้งศิลปวัฒนธรรม ภาษา รวมถึงภาษาไทยด้วย ซึ่งน่าสนใจมากที่บรรดาเพื่อนบ้านต่างก็พยายามเรียนรู้จากไทย หากแต่เราเองกลับมองไปที่ตะวันตกเป็นคำตอบเพียงอย่างเดียว

พมเปญเมืองหลวง NGOs

ประเทศภาวะหลังสงครามอย่างเขมร ประชาชนทุกคนต่างมีความหวังถึงอนาคตที่สวยหรู ในตอนนี้เขมรได้รับความช่วยเหลือจากต่างประเทศในหลาย ๆ ด้าน มีเงินตราเข้ามาอย่างมากมาย ถึงขนาดที่เงินดอลลาร์สามารถจับจ่ายใช้สอยในท้องตลาดคู่กับเงินเรียวของเขมรอย่างคล่องตัว การให้ความช่วยเหลือจากต่างประเทศจึงเกิดมีนักพัฒนาเอกชนเกิดขึ้นมากมาย มีการทำงานทั้งในระดับนโยบายและรากหญ้า ถึงขนาดที่ในพมเปญเองมีองค์กรพัฒนาเอกชนอยู่ถึง ๓,๐๐๐ กว่าองค์กร แม้จำนวนองค์กรเหล่านี้จะมีมาก แต่ปัญหาสังคมต่างทับทวีขึ้นเป็นเงาตามตัว อย่างในพมเปญเองมีทั้งอาชญากรรม โจรผู้ร้าย แก๊งเด็กวัยรุ่นกวนเมือง หรือแม้แต่เรื่องความสะอาดเองยังไม่สามารถจัดการกับขยะที่เพิ่มปริมาณขึ้นในแต่ละวัน พมเปญแม้จะเป็นเมืองหลวงแต่วิถีชีวิตชาวเมืองยังค่อนข้างเป็นชนบทอยู่มาก เช่น เวลาที่ตลาดชาวเขมรจะทิ้งขยะเกลื่อนกลาดเต็มไปหมดจนทะลักออกมาถึงบนถนน เหยียบย่ำจมน้ำจนทรายเป็นเงาตามตัวนี้ก็ไม่ค่อยเห็นถึงขยะตั้งไว้เลย เมืองรอบนอกยิ่งแล้วใหญ่ ถ้าจะพูดมากไปเกรงว่าจะเป็นการดูถูกดูแคลนเขาเสียอีก นอกจากขยะแล้วยังมีเรื่องการขับขี่ยวดยานพาหนะบนท้องถนนบรรดาชาวขแมร์ต่างพยายามหลีกเลี่ยงที่จะให้รถของตนเองวิ่งอยู่บนกลางถนนบางที่ถึงกับขับคร่อมเลนส์ไปเลย แม้จะเป็นรถ

จักรยานยนต์ก็ไม่ยอมหลีกเลี่ยงให้รถใหญ่เห็นแล้วนำหวาดเสียว รถใหญ่ต้องบีบแตรไล่กันเป็นพัลวัน การจราจรเหมือนจราจรล้นทั้งยังใช้ทรัพยากรบุคคลสิ้นเปลืองโดยใช่เหตุตามสี่แยกมีเจ้าหน้าที่ตำรวจยืนคุมตั้ง ๓ - ๔ คน แต่ไม่เห็นจะช่วยอะไรได้มากเท่าไร ส่วนบรรดา เอ็น จี โอ ทั้งหลายคงไม่มาสนใจเรื่องเหล่านี้เท่าไรทั้ง ๆ ที่มีจำนวนมาก ซึ่งพอจะเข้าใจได้อยู่หรือเพราะอาชีพ เอ็น จี โอ ในเขมรถือว่ามีรายได้เป็นอันดับ ๑ ของประเทศ รองลงไปก็ภาคธุรกิจ และราชการ จึงมีข้าราชการลาออกมาทำงานเอ็น จี โอ กันมาก บรรดาข้าราชการบางคนได้เงินเดือนไม่เต็มบ้าง ถูกหักโน่นหักนี้ จิปาถะ สวัสดิการต่าง ๆ ก็ไม่มี แถมพวกตัวโต ๆ ยังทุจริตกันอีก องค์กรพัฒนาเหล่านี้ดูไปเหมือนกับตั้งมาเพื่อสนองความต้องการตนเอง หรือเพื่อเชยิบฐานะตนเองให้ดีขึ้น ยิ่งพวกที่ไปทำงานในชุมชนทำตัวยังกับผู้นำแสงสว่างมาสู่ชาวประชา คิดโครงการอะไรชาวบ้านเชื่อถือหมด ในอนาคตถ้าหมดเงินช่วยเหลือไม่ว่าชาวบ้านจะยืนด้วยลำแข้งตนเองได้ไหมหนอ

ตระเวนราตรีในพมเปญ

คืนสุดท้ายก่อนจากลาพมเปญมีเพื่อนชาวเขมรชื่อ คองอัม เอรารถจักรยานยนต์มารับข้าพเจ้าไปเที่ยวชมเมือง คองอัมพาตระเวนไปทั่วเมืองเห็นวัยรุ่นอยู่กันเป็นกลุ่ม ๆ ตามสวนสาธารณะบ้าง ตลาดบ้างแล้วยังมีแก๊งวัยรุ่นขับขีรถจักรยานยนต์ไปรอบเมือง ข้าพเจ้านั่งซ้อนท้ายรถจักรยานยนต์ไปเรื่อย ๆ สูดอากาศยามค่ำคืน ลมพัดเย็นสบายซึ่งในพมเปญยังไม่มียลพิษเหมือนในกรุงเทพฯ ตึกรามยังไม่สูงเสียดฟ้า ตามสถานที่สำคัญประดับไฟสวยงาม จากย่านความเจริญผ่านออกไปทางชานเมืองเห็นมีบ้านไม้โทรม ๆ และกระท่อมไม้ไผ่ปลูกเรียงรายตามแนวถนนข้างในบ้านเปิดไฟสลัว ถึงตรงนี้คองอัมชะลอรถลงขับไปช้า ๆ ตามหน้าบ้านมีผู้หญิงยืนโบกไม้โบกมือและพูดเป็นภาษาเขมรข้าพเจ้าฟังไม่ออกจึงถามคองอัมดูจึงรู้ว่าคุณเธอเหล่านี้เชิญชวนผู้ชายไปสวรรค์ชั้น ๗ นั่นเอง ผู้หญิงที่มาทำงานเหล่านี้บ้างก็ถูกหลอกมา

จากชนบท หรือบ้างก็เพราะฐานะยากจน การศึกษาไม่ทั่วถึง ด้วยโครงสร้างทางสังคมที่อยู่ติดกรรม ในปัจจุบันมีประชาชนเขมรประมาณ ๒๐ % ไร่ที่ดินทำกิน ๒๕ % มีที่ดินแต่ไม่พอ แรงงานเหล่านี้จึงอพยพสู่เมืองก่อเกิดปัญหาสังคม และโสเภณีตามมาอีกบรรดาองค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำงานด้านสิทธิสตรีต่างพยายามช่วยเหลือออกมาจากวังวนแห่งธุรกิจค้ามนุษย์ แต่ไม่สามารถแก้ปัญหาได้หมดเพราะมีตัวใหญ่คอยบงการอยู่เบื้องหลังจับได้แต่ตัวเล็กตัวน้อย อีกทั้งตัวบทกฎหมายเองยังไม่ครอบคลุมถึงประเด็นเหล่านี้ก็ได้แต่หวังว่าสักวันคงจะสามารถผลักดันให้มีการออกกฎหมายกำหนดบทลงโทษแก่พวกที่อาศัยการทำงานหลังคนให้ได้รับวิบากกรรมที่ตนเองบ้าง

อนุสาวรีย์อันไร้ประโยชน์

ตลอดเวลาที่นั่งรถผ่านบริเวณสี่แยก เกาะกลางถนนหรือสวนสาธารณะมักปรากฏอนุสาวรีย์เป็นรูปเทพเจ้าในศาสนาพราหมณ์บ้าง ปราสาทหินบ้าง หรือเป็นสัญลักษณ์ประจำเมืองนั้น ๆ ซึ่งได้สร้างไว้ยิ่งใหญ่โต แต่อนุสาวรีย์เหล่านี้ทำให้เกิดประโยชน์อันใดต่อชาวเขมรทั่วไป ไม่เหมือนดังปราสาทหินสมัยโบราณที่สนองเพียงอึดตาของกษัตริย์ไม่เกิดประโยชน์ต่อเหล่าประชาชนผู้ได้สละแรงกายสร้างมันขึ้นมาเลย อนุสาวรีย์เหล่านี้ก็เช่นกันในขณะที่ประชาชนส่วนใหญ่ยังทุกข์ยาก กลายเป็นขอทานอดมื้อกินมื้อ แต่รัฐบาลกลับเอาเงินทองไปสร้างสรรค์สิ่งอันไร้สาระเหมือนกับจะแสดงความโง่เขลาออกมาให้ประจักษ์ทั้งนี้ฝีมือทางเชิงช่างก็ใช่จะวิเศษ นำที่จะเอาเงินเหล่านี้ไปช่วยเหลือประชาราษฎร์ผู้ทุกข์ยากให้ลืมตาอ้าปากดีกว่า

เสียมรดกอดีตพระนครหลวง

พวกเราจากลาพนมเปญโดยล่องเรือมาตามลำน้ำขึ้นมาถึงทะเลสาบเขมรหรือที่ชาวเขมรเรียกว่า *โตนเลสาบ* ทะเลสาบแห่งนี้ถือว่าเป็นแหล่งอาหารของชาวเขมรเลยทีเดียว มีพันธุ์ปลามากกว่า ๑,๐๐๐ ชนิด

เรือลำที่พวกเรานั่งมามองไปเห็นมีแต่ฝรั่งมังค่า นักดูชาวเขมรมีไม่ถึงสิบคน ที่เป็นเช่นนี้เพราะชาวเขมรคงไม่มีเวลามานั่งชมนกชมไม้อยู่หรอก ต่างคนต่างต้องปากกัดตีนถีบเพื่อเลี้ยงชีวิตตนเองให้อยู่รอด นั่งเรือประมาณ ๗ ชั่วโมง ก็ถึงเสียมรดกที่ทำเรือเห็นมีชาวเขมรมารอดต้อนรับฝรั่งมังค่ากันเต็มיעייםดัยกับรอรับเสด็จเจ้านายก็ไม่ปาน พวกเราที่หน้าตาเป็นเอเชียไม่ค่อยได้รับความสนใจเท่าไร หากมุ่งไปที่ฝรั่งเป็นหลัก

จากท่าเรือผ่านมาในตัวเมืองมีโรงแรมผุดขึ้นยังกับดอกเห็ดสร้างเสียใหญ่โตโอโง่งเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว ซึ่งการท่องเที่ยวนับว่าเป็นรายได้หลักของประเทศเลยทีเดียว บรรดาโบราณสถานที่ยังคงรักษารักษาไว้เพื่ออดคักตาเดชตนเองจนนำพาความทุกข์ยากมาสู่ประชาชนในอดีต มาบัดนี้กลายเป็นสินค้าให้นักท่องเที่ยวแวะมาดูชมนับว่าไม่เสียหลายที่ ความทุกข์ยากในอดีตยังได้รับการชดเชย จากการเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเพื่อนำเงินตรามาพัฒนาประเทศยามที่ทรัพยากรแทบสูญสิ้นไปหมด แต่น่าคิดว่าราษฎรจะได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวด้วยสักก็มาน้อยเพราะดูสินค้าที่เป็นงานหัตถกรรมราคาช่างถูกมาก ส่วนโรงแรมต่าง ๆ คิดราคากันหลายดั่งคี่ทีเดียว และที่น่าสังเกตเป็นอย่างยิ่งคือบรรดาบ้านเรือนประชาชนที่รายรอบโบราณสถานเมืองพระนครช่างดูสะอาดสะอ้านเป็นพิเศษ ต่างจากหลาย ๆ ที่ แม้ในพนมเปญเองยังไม่สะอาดเท่า น่าคิดเหมือนกันว่าเพื่อเอาใจนักท่องเที่ยวหรือเปล่า ส่วนเบื้องหลังไม่ทราบว่าจะชาวบ้านจะโดนกระทำอย่างไรถึงได้สะอาดผิดปกติวิสัยทั่วไป

เมืองพระนครกับการบุกรุกครั้งใหม่

บรรดาโบราณสถานส่วนใหญ่ในเมืองพระนครสร้างขึ้นเพื่ออุทิศแด่เหล่าเทพเจ้าหรือสำหรับเป็นที่สิงสถิตดวงพระวิญญาณอดีตกษัตริย์ ปราสาทบางหลังสร้างได้วิจิตรงดงาม แต่บางหลังก็สร้างไม่เสร็จสิ้นเพราะผู้สร้างด่วนตายไปเสียก่อน สูญเสียแรงงานและทรัพย์สิ้นเงินทองไปมหาศาล เพื่อให้เป็นดังวิมาน

ของเหล่าเทพบนสวรรค์ และตามความเชื่อที่ว่ากษัตริย์หลังสวรรคตจะสถิตอยู่ที่ปราสาทเหล่านั่นเป็นนิรันดร์ในอดีตสถานที่เหล่านี้เป็นดินแดนศักดิ์สิทธิ์ เกรงขลังมาบัดนี้ถูกกองทัพนักท่องเที่ยพลากหลายชาติทะเลาะลงงทุกซอกมุม หากดวงพระวิญญาณบรรพกษัตริย์ปรากฏให้เห็นได้คงออกมาร้องทุกข์เป็นแน่ เพราะจำนวนผู้เข้าชมในแต่ละวันไม่ต่ำกว่าหลายร้อยศิลาที่ว่าแข็งไหนจะสึกกร่อนเพราะกาลเวลาแล้วยังมาถูกบาทนักรบที่ท่องเที่ยวกินบไม่ถ้วน จนปราสาทบางส่วนพังทลายลงไปหรืออยู่ในสภาพร่อแร่จึงมีการเร่งบูรณะเป็นการใหญ่ หากวัตถุประสงค์ต่างกันซึ่งในอดีตด้วยความศรัทธาในศิวเทพ หรือวิษณุเทพจึงอุทิศบรรดาปราสาทเหล่านั่นให้เป็นที่สถิต แต่ปัจจุบันหันมาอุทิศแด่ธรรมาเทพหรือเทพเจ้าเงินตราแทน นี่แหละที่ว่าทุกสิ่งล้วนเปลี่ยนแปลง

เพียงแต่ที่ว่าก้าวต่อไปของเขมรจะดำเนินไปเช่นไรขณะที่กำลังเร่งสร้างประเทศขึ้นมาใหม่หลังภาวะสงครามกลางเมืองสงบลง ในภาวะที่ทรัพยากรของประเทศเริ่มขาดแคลน จะพัฒนาประเทศตามกระแสทุนนิยมที่โหมกระหน่ำ หรือว่าหันมาดูแลทบทวนสิ่งที่ตนเองมีอยู่แล้วพัฒนาขึ้นมา ไม่ลอกแบบจากคนอื่น เพราะถ้ายังซิงวิ่งตามคนอื่นอยู่ไม่แน่ใจว่าทันบางที่ถ้าประมาทเมื่อไรอาจจะสะดุดขาตนเองหกล้มลงคลุกฝุ่นอีก จึงเป็นเรื่องที่ทำให้เขมรยุคอภิวัฒน์ว่าจะนำพาประเทศไปในทิศทางใด อย่างหวังรอดแต่ความช่วยเหลือจากต่างประเทศเพราะเขาคงเล็งเห็นผลประโยชน์เบื้องหน้าจึงได้ยื่นมือช่วยเหลือ หวังแต่จะรู้เท่าทันเขาหรือไม่เพียงไร

ประชาสัมพันธ์

คอมพิวเตอร์เพื่อการศึกษาระยะไกลเพื่อรรร

การศึกษาและเผยแพร่ธรรมในยุคปัจจุบันถือว่าอยู่ในกระแสโลกาภิวัตน์ โดยมีเทคโนโลยีที่ทันสมัยเป็นส่วนประกอบหนึ่งที่จะทำงานด้านการศึกษาและเผยแพร่ธรรมนั้นเกิดประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล เนื่องจากเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายเช่น นักเรียนข้าราชการและประชาชนได้มากกว่าสื่ออื่น ๆ ที่เคยใช้กันมาในสมัยก่อน นอกจากนั้นการมีเทคโนโลยีที่เหมาะสมทำให้เกิดประโยชน์ในการเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ เพื่อการปรับปรุงและกำหนดแผนงานในอนาคตได้ดีขึ้น

ดังนั้น สำนักแม่ชีไทยสุรินทร์ คณะนักเรียนและประชาชนในชุมชนโดยรอบ จึงจัดให้มีโครงการจัดหาคอมพิวเตอร์ พร้อมด้วยเครื่องปริ้นเตอร์ขึ้น

วัตถุประสงค์

- (๑) เพื่อการจัดทำสื่อที่ทันสมัยในการอบรมธรรมเยาวชนและประชาชนทั่วไป
- (๒) เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการเก็บข้อมูลและการวางแผนงานในอนาคตด้านการเผยแพร่ธรรม
- (๓) เพื่อพัฒนาทักษะการทำงานของแม่ชีให้มีความเท่าทันต่อการอบรมธรรมะแนวใหม่

เป้าหมาย

คอมพิวเตอร์ ๓ เครื่อง
ปริ้นเตอร์ ๑ เครื่อง

ระยะเวลาดำเนินการ

เมษายน - กรกฎาคม ๒๕๔๗

ท่านสามารถให้การสนับสนุนได้โดย

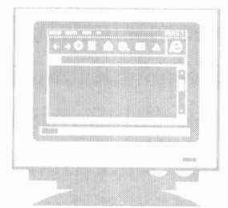
- (๑) บริจาคเงินสนับสนุนการจัดซื้อ
ในกรณีที่มีผู้บริจาคไม่เพียงพอ
- (๒) บริจาคคอมพิวเตอร์หรือปริ้นเตอร์ ตามกำลังศรัทธา
- (๓) แจ้งข่าวให้ผู้อื่นที่มีศรัทธาช่วยเหลือทราบ

ติดต่อริจาคกับคุณได้ที่

สำนักแม่ชีไทยสุรินทร์
ต.แกใหญ่ อ.เมือง จ.สุรินทร์ ๓๒๐๐๐
โทร. ๐๔๔-๕๑๘๕๐๓

นำส่งของส่งที่

พระมหาประมุขิต มหาคณิกุชมใน วัดสร้อยทอง
ถ.ประชาราษฎร์สาย ๑ บางซื่อ กรุงเทพฯ ๑๐๘๐๐
โทร. ๐๑-๔๙๙-๔๐๐๓

โกอาณ

เงียบจนได้ยินเสียงใบไม้พลิก
ทุกกระดิกเข็มใจในเว้งว่าง
อาบความนิ่งนั่งตรึงอยู่ที่กลาง-
ฟาก ระหว่างขวากขวางอำพรางตา

ไม่ซมลอยเห็นน้ำไหลอยู่ในอก
ซั่วปีกผกผีเสื้ออาจเปลี่ยนค่า
ตามรอยทางกองเกวียนกาลเวลา
เงียบยิ่งกว่าการมาจันทราทิตย์

กิลันอารมณ์เคี้ยวกรำ-กำหนดรู้
ระหว่างคู่เขาอกลมปราณ-จิต
เงียบยิ่งกว่าการเกิดแห่งชีวิต
นิ่งยิ่งกว่าการติดในเร้วกาล

กระดิกเข็มนาฬิกาใจกำหนด
ล้าคลองคต น้ำไม่คด ไหลผสวน
เสียงขลุ่ยคั่นกอไผ่กลมวิญญาน
ปริศนา "โกอาณ" ขบคิดธรรม

๑๐๐ ปี
Phonm
๒๕๑๖-๒๕๑๗-๒๕๑๘

จิตโต หิริญเนตร

อิทัปปัจจยตา

ความเป็นกลางแห่งการเข้าถึงความจริง
ความงาม และความดี

ประสบการณ์จากโครงการธรรมโมฆะศึกษาฯ

“**ค**วามบันเทิงในธรรมนั้นมีพลังมาก” พระมหาเชิดชัย กุวิโร จากกลุ่มพุทธทาสศึกษา เล่าคืนรายการว่าสมัยที่ท่านบวชเป็นสามเณร ท่านได้คุยธรรมะกับหลวงตาซึ่งป่วยเป็นโรคเกาต์ ตลอดสามชั่วโมงที่พูดคุยกันนั้น หลวงตาท่านว่าความเจ็บปวดหายเป็นปลิดทิ้ง การเสวนาธรรมะกับกัลยาณมิตรทำให้เกิดจิตเปิดขึ้นนั่นเอง จึงถือเป็นโอกาสบำบัดเยียวยาโรคอย่างดียิ่ง ส่วนโรคทางจิตวิญญาณ ที่หลวงพ่อบุทธทาสเรียกว่าโรคโง่ เพราะอวิชชา ก็เห็นจะต้องรักษาด้วยธรรมโอสถเช่นเดียวกัน

ฉันกำลังพูดถึงเมื่อคราวที่ไปร่วมโครงการธรรมโมฆะศึกษาเพื่อสุขภาพทางจิตวิญญาณ สำหรับครั้งแรกนี้เขาจัดในหัวข้อ “อิทัปปัจจยตา” เมื่อปลายเดือนมกราคม ที่อาคารมวงศ์สนิท จังหวัดนครนายก คำว่าธรรมโมฆะนี่ก็เป็นเช่นเดียวกับการโฆษณาธรรมนั่นเอง หลวงพ่อบุทธทาส

เคยกล่าวไว้ว่า “อะไร ๆ มันก็เป็นธรรมโมฆะนี้ได้ ถ้าทำให้เกิดความรู้ ความสว่างแก่ผู้ฟัง” ว่าโดยถึงที่สุดแล้ว ทุกท่านที่มาในวันนั้นต่างก็อุทิศตนเพื่อการนี้ในทางใดทางหนึ่งอยู่ แล้วในวิถีชีวิต

อิทัปปัจจยตา เป็นหลักคำสอนในพุทธศาสนาที่อธิบายถึงความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์ในลักษณะที่เป็นกลไกและปรากฏการณ์ของสรรพสิ่ง เป็นหลักธรรมที่หลวงพ่อบุทธทาสให้ความสำคัญอย่างยิ่ง ถือว่าเป็นหัวใจ เป็นสัจธรรมความจริงแท้ที่สุดของพุทธศาสนา และนำไปสู่ภาวะบรรลุนิพพานได้ อธิบายอย่างง่าย ๆ คือการเห็นว่า **เพราะมีสิ่งนี้ ๆ เป็นปัจจัย สิ่งนี้ ๆ จึงเกิดขึ้น** นั่นคือ สรรพสิ่งในโลกล้วนมีเหตุปัจจัยแห่งการก่อเกิด เปลี่ยนแปลง และดับสูญ (เปลี่ยนสถานะ) ทั้งสิ้น ที่สุดแล้ว คือการเห็นโลกตามที่เป็นจริง หรือ **มันเป็นเช่นนั้นเอง** และเพราะเป็นอิทัปปัจจยตาตัวเอง จึงไปยึดถือไม่ได้

ขอขอบคุณคณะผู้จัดที่เป็นสื่อกลางในการโฆษณาธรรม ขอขอบคุณที่เขาจะจัดเป็นโครงการต่อเนื่องทุก ๒ เดือน ด้วยหัวข้อธรรมที่คัดเลือกจากหนังสือชุดธรรมโมฆะ ถือเป็นการสร้างเหตุปัจจัยให้ถึงพร้อมด้วยประโยชน์ตนและประโยชน์ท่าน ตามที่**อาจารย์หมอประเวศ วะสี** เรียกว่า เรากำลังทำการ “**ปฏิบัติเจียบ**” หมายถึง การปฏิบัติอันสงบด้วยการเปลี่ยนแปลงคุณภาพจิตของตนเอง ซึ่งยังมีคนอีกมากกำลังทำงานนี้ถักทอเชื่อมโยงกันทั่วโลก และนี่เป็นสิ่งที่หลวงพ่อบุทธทาสได้ทำให้เราเห็นเป็นแบบอย่างผ่านวิถีชีวิตทั้งหมดของท่าน

อาจารย์หมอประเวศยังช่วยให้พวกเรากระจำจัดถึงความเชื่อมโยงสัมพันธ์ระหว่างจักรวาล สรรพสิ่ง และมนุษย์ ด้วยลักษณะของจิตที่ผ่านการฝึกอบรมให้

เห็นตามที่เป็นจริง นอกเหนือจากการบรรยายและ
ตอบข้อสงสัยอย่างลุ่มลึกแล้ว ฉันสัมผัสถึงกระแสแห่ง
ความสงบเย็น เป็นกลาง และอ่อนน้อมถ่อมตนโอบ
คลุมทั่วทั้งวงสนทนา

“...คือความเห็นด้วยความเป็นกลาง ว่าเป็น
กระแสของเหตุปัจจัยที่ต่อเนื่องไปเรื่อย ๆ ไม่มีจุดเริ่ม
ไม่มีสิ้นสุด ไม่แยกขั้ว ไม่สุดโต่ง เชื่อมโยงทั้งภายใน
ภายนอก และในธรรมชาตินั้น ก็เต็มไปด้วยกระแส
ของเหตุปัจจัย สิ่งที่เราเห็น รู้สึก ไม่อาจจริงทั้งหมด
เพราะเราเห็นเป็นส่วน ๆ ถ้าเราสัมผัสรับรู้ธรรมชาติ
ได้ตลอดเวลา เราจะหลุดจากความคับแคบของตัวเอง
มิใช่เพียงตัวเราที่เป็นศูนย์กลาง ถ้าเราเข้าถึงความจริง
จะได้พบความงาม ความงามอันเกิดจากการเห็น
ความจริงทั้งหมด ความเป็นทั้งหมด ละลายตัวเราออกไป
เพราะเราเองก็เป็นส่วนหนึ่งของทั้งหมด และใน
นั้นมีความดี คือมีมิตรภาพอันไพศาลต่อเพื่อนมนุษย์
และชีวิตทั้งหมด นี่ทำให้เราเป็นอิสระ และมีความสุข
อย่างแท้จริง... การที่จะเข้าถึงความจริงได้ ต้อง
พิจารณาด้วยความเห็นอย่างเป็นกลาง พร้อมทั้ง
เจริญสติคือฝึกการระลึกรู้ควบคุมไปด้วย... การฝึก
กรรมฐานจึงควรเป็นวิถีชีวิตของทุกคน...”

เช่นเดียวกัน วันรุ่งขึ้น คุณสันติสุข โสภณศิริ
ผู้เคยบวชเรียนอยู่กับหลวงพ่อบุญทศพร
มาร่วมสนทนาถึงเกร็ดชีวิตของหลวงพ่อบุญทศพร
และต่อ ยอด
ความเข้าใจเชื่อมโยงระหว่างมนุษย์ สังคม และธรรม-
ชาติอย่างแจ่มชัด โดยเฉพาะการมองอย่างอิทัป-
ปัจจัยตาต่อกรณีการแพร่ระบาดของโรคใช้หวัดนก
ในสัตว์ปีก จนต้องฆ่าเปิด ไก่ฉบับล้าน ๆ ตัว การฝึก
พิจารณาปัจจัยการของปรากฏการณ์ต่าง ๆ อยู่
เสมอ ๆ จะช่วยให้เราเห็นเหตุและปัจจัยอย่างลึกซึ้ง
เป็นกลาง เกิดความเข้าใจครอบคลุมรอบด้านมาก
ยิ่งขึ้น

“เพราะมีความต้องการเงินตรา จึงต้องเลี้ยงไก่
ปริมาณมากเพื่อมุ่งเน้นการส่งออก

เพราะการเลี้ยงไก่ปริมาณมาก จึงมีความแออัด

เพราะมีความแออัด ไก่จึงอ่อนแอ ต้องใช้ยา
และทำให้ไก่มีภูมิคุ้มกันโรคลดลง

เพราะภูมิคุ้มกันโรคลดลง ไก่จึงติดเชื้อโรค
ได้ง่าย

และเพราะมีความต้องการเงินตราอย่างไม่จำกัด
จึงมีการปกปิดข้อมูลข่าวสาร

เพราะเหตุนี้ เกษตรกรจึงไม่ทันป้องกัน โรคจึง
แพร่ระบาดจากไก่สู่คนในที่สุด”

ในโอกาส ๑๐๐ ปีชาตกาลพุทธทาสภิกขุที่จะมา
ถึงในวันที่ ๒๗ พฤษภาคม ๒๕๔๙ เช่นนี้ การได้พบทวน
ศึกษารวมใจเช่นนี้ ทั้งได้เสวนาธรรมกับกัลยาณมิตร
ถือเป็นการปฏิบัติบูชาพระคุณของครูบาอาจารย์ทาง
หนึ่ง นำมาซึ่งความปิติ เบิกบาน จนต้องกล่าวซ้ำอีก
ครั้งหนึ่งว่า ความบันเทิงในธรรมนั้นมีพลังมาก ต่อจาก
นี้ เราคงต้องเพียรสร้างเหตุปัจจัยเพื่อให้เข้าถึงความ
จริง ความงาม ความดี พยายามไปสู่จุดมุ่งหมายสูงสุด
คือหลุดพ้นจากความทุกข์ทั้งปวง

ดังที่หลวงพ่อบุญทศพรสอนไว้ว่า “การเรียนหรือ
ความรู้ อย่าให้เป็นการเล่นตลกของตัวเอง-ของกู
เพราะความรู้นั้นก็เป็นอิทัปปัจจัยตา ไม่ว่าจะความ
เก่งหรือความฉลาดมันก็เป็นแค่อิทัปปัจจัยตา
แต่ที่ต้องเรียนก็เพื่อเราจะได้เห็นอิทัปปัจจัยตา
ไม่ใช่เพื่อเป็นผู้แตกฉานในปรัชญาว่าด้วยอิทัป-
ปัจจัยตา มันจะเป็นการรู้อิทัปปัจจัยตาแบบโง่ ๆ
ไม่ใช่อิทัปปัจจัยตาของพระพุทธเจ้า อิทัปปัจจัย-
ตาวัตถุ อิทัปปัจจัยตาปรัชญามันก็แค่นั้น เป็นแค่
ตถตา เป็นสิ่งที่ถูกปัจจัยปรุงแต่ง เป็นสิ่งที่หลง
ไม่ได้ เพราะมันจะเป็นทุกข์”

อย่างไรก็ดี อาจกล่าวได้ว่า บางห้วงขณะในนั้น
ภาวะ “นิพพานขิมลอง” ได้ปรากฏขึ้นโดยไม่ต้องรอ
ชาติหน้า และเพราะสิ่งนี้ ๆ เป็นปัจจัย เราจึงต้องเร่ง
ทำความเพียรกันที่นี้ เดียวนี้ แม้ท้ายที่สุด ทุกสิ่งก็ย่อม
เปลี่ยนแปลงไปตามกฎธรรมชาติอันเฉียบขาดคือ
ไตรลักษณ์ อันเรามาอาจยึดมั่นถือมั่น.

สนใจเข้าร่วมโครงการสอบถามรายละเอียดได้ที่
คุณสมบัติ ทาร์ก ผู้ประสานงานโครงการธรรม-
โฆษณาศึกษาฯ อาคารมงคลสันนิท ไทรศัพท ๐๓๗-๓๓๓๓-
๑๘๓ ถึง ๔

ศ.ดิเรก ชัยนาม

แบบฉบับนักรัฐศาสตร์การทูต

ท่านอดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
และท่านอดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
วิเชียร วัฒนคุณ
ท่านคนบดีโคริน เฟื่องเกษม
ผู้มีเกียรติทุกท่าน

W มขอขอบคุณท่านคนบดี รศ.โคริน เฟื่องเกษม และคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่ได้ให้เกียรติเชิญผมมาร่วมอภิปรายเรื่องศาสตราจารย์ดิเรก ชัยนาม กับท่านผู้ใหญ่ ๒ ท่าน คือ ท่านอดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม วิเชียร วัฒนคุณ ซึ่งทั้งสองท่านนี้ ก็เป็นอดีตข้าราชการกระทรวงการต่างประเทศเช่นเดียวกับผม แต่ท่านทั้งสองเป็นรุ่นผู้ใหญ่กว่าผมมาก และก็นับว่าเป็นโชคดีของท่านทั้งสองที่ไม่ได้มีผมเป็นผู้ได้บังคับบัญชา

ถึงแม้ผมจะเป็นหลาน ศ.ดิเรก ก็เป็นที่น่าเสียดายที่ผมมิได้สัมผัสกับท่านได้นานนัก เพราะท่านได้เสียชีวิตเมื่ออายุได้เพียง ๖๒ ปี ด้วยโรคมะเร็ง และก่อน

จากการอภิปรายเรื่อง
"ศ.ดิเรก ชัยนาม : แบบฉบับนักรัฐศาสตร์การทูต"
ในโอกาสวันคล้ายวันสถาปนาคณะรัฐศาสตร์ครบรอบ ๕๔ ปี
เมื่อวันศุกร์ที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๔๖
ณ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

หน้านั้นผมก็ยังเป็นเด็กเกินไป อย่างน้อยในจิตสำนึกทางการเมืองที่จะคุยกับคุณลุงในเรื่องที่ท่านคงมีอะไรที่จะเล่าให้ฟังมาก ถ้าผมได้ถาม ฉะนั้น สิ่งที่ผมจะพูดวันนี้ จะไม่มีเรื่องส่วนตัวเท่าไร แต่จะมีเรื่องเกี่ยวกับคุณลุงที่น่าสนใจมาเล่าให้ฟัง และรวมทั้งจะมีข้อสังเกตเกี่ยวกับการดำเนินงานของนักการเมือง นักการทูตยุคคุณลุงกับยุคปัจจุบัน

ผมขอเล่าเรื่องเกี่ยวกับ ศ.ดิเรก เป็น ๗ หัวข้อ ดังนี้

๑. ความเป็นสุภาพบุรุษ
๒. เป็นคนมีเกียรติ
๓. เป็นนักการทูตที่มีจิตวิญญาณและกล้าหาญที่จะแสดงความคิดเห็น หรือริเริ่มเพื่อผลประโยชน์ของชาติ ทั้ง ๆ ที่บางเรื่องผู้มีอำนาจมีความเห็นไม่ตรงกับท่าน
๔. เป็นนักรัฐศาสตร์ที่เป็นนักกู้ชาติ
๕. เป็นนักรัฐศาสตร์หัวสมัยใหม่
๖. เป็นผู้ใฝ่รู้และเป็นอาจารย์ที่ดี
๗. เป็นผู้จงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์

๑. ความเป็นสุภาพบุรุษ

ท่านประธานองคมนตรี สัญญา ธรรมศักดิ์ ได้เคยเขียนไว้ว่า คุณลุงดิเรก เป็นสุภาพบุรุษทั้งกายและใจ เป็นมากเกินไปที่ควรจะเป็นนักการเมือง อาจารย์สุลักษณ์ ศิวรักษ์ ก็เคยเขียนไว้ว่าฝรั่งที่ สอท. ณ กรุงลอนดอนก็พากันยกย่องลับหลังว่าคุณลุงดิเรกเป็นสุภาพบุรุษแท้

ความเป็นสุภาพบุรุษของคุณลุงดิเรกนี้ ท่านอดีตประธานศาลรัฐธรรมนูญได้อธิบายว่าการมีคุณธรรมจริยธรรม ความรอบรู้และอุปนิสัยใจคออันงดงามของท่าน ทำให้ท่านรอดพ้นจากภัยอันตรายต่าง ๆ กล่าวกันว่าแม้ศัตรูก็มีความเข้าใจและเกรงใจท่าน ซึ่งผมขอยกตัวอย่างโดยอ่านจดหมาย ๒ ฉบับที่จอมพล ป. เขียนถึงท่าน เมื่อมีการพยายามปฏิวัติ ซึ่งสมัยนั้นเรียกกันว่ากบฏวังหลวง และฝ่ายปฏิวัตินี้ได้แต่งตั้งคุณลุงให้เป็นนายกรัฐมนตรี โดยคุณลุงไม่ทราบเรื่องมาก่อน แต่ก็ต้องซ่อนตัวไว้ก่อน เพราะไม่ทราบว่าฝ่ายรัฐบาลซึ่งมีจอมพล ป. เป็นนายกรัฐมนตรีจะเชื่อหรือไม่ ช่วงกบฏนั้นจอมพล ป. ได้มีจดหมายติดต่อกับคุณลุง ๒ ฉบับ ผมจะขออ่านให้ท่านผู้ร่วมสัมมนาฟัง ฉบับแรกเขียนที่ทำเนียบรัฐบาล ลงวันที่ ๔ มีนาคม ๒๔๙๒

ทำเนียบรัฐบาล

วันที่ ๔ มีนาคม ๒๔๙๒

เรียน คุณดิเรกที่รัก

ผมอยากพบเพื่อจะได้ช่วยกันแก้ข่าวที่มีผู้กระจายเสียงไปเมื่อวันก่อน โดยจะขอให้พูดวิญญูทำความเข้าใจเสียว่าทางคุณดิเรกไม่ทราบเรื่อง เมื่อประกาศไปเช่นนั้นแล้ว ทางวงการต่าง ๆ จะได้หมดสงสัยและทางคุณดิเรกก็จะได้หมดเรื่องไปด้วย ผมขอรับรองว่าไม่มีการจับกุมประการใด ให้เชื่อผมเถิด

คงจะสบายดี

เคารพและรัก

ป.พิบูลสงคราม

ฉบับที่ ๒ หลังจากได้รับจดหมายจากคุณลุงแล้ว จอมพล ป. เขียนที่วังสวนกุหลาบ ลงวันที่ ๒๖ มีนาคม มีข้อความดังนี้

วังสวนกุหลาบ

วันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๔๙๒

เรียน คุณดิเรก ชัยนาม ที่เคารพรัก

ผมได้รับจดหมายของคุณดิเรกแล้ว วันนี้ผมได้พบกับ พล.ต.ต.เผ่า พ.ต.ล.ม้าย ได้ถามว่าคุณดิเรกมี

อะไรเกี่ยวข้องกับบ้างไหม ได้ตอบว่าไม่มีอะไร ผมเลยบอกว่าจะให้มาพูดวิญญูแก้ข่าวเรื่องที่มีผู้พูดถึงคุณดิเรกเป็นนายก ฯลฯ นั้น ไม่มีความจริง เพราะคุณดิเรกไม่ทราบเรื่องราวอะไรและแสดงว่าไม่เห็นชอบด้วย ถ้าจะแสดงไมตรีจิตต่อผมและรัฐบาลนี้ ก็เป็นการดียิ่งพูดเกี่ยวแก่รัฐประหาร ๘ พ.ย. ว่าเป็นการสมควรแล้วก็ยิ่งจะทำให้เข้าใจกันดีกับพวกทหารด้วย ตามที่ผมแสดงความคิดเห็นมานี้ สุดแต่คุณดิเรกจะได้พิจารณาว่าควรจะทำเพียงใด ขออย่าให้เป็นการบังคับกัน ขอให้เป็นการสมัครใจ ในความเห็นของผม นั้นต้องการความสงบของชาติและไม่ให้เสียด้วยกันทุกฝ่าย เว้นฝ่ายใดที่เสียก็ต้องว่าไปตามเรื่อง

คงจะสบายดี

เคารพรัก

ป.พิบูลสงคราม

หลังจากนั้น ก็มีนัดพบกันที่สนามกอล์ฟ แต่ก่อนที่จะไปพบที่นี้ (วัฒนา ชัยนาม) ซึ่งเป็นบุตรชายคนโตของคุณลุงได้เล่าให้ผมฟังว่าคุณลุงได้บอกกับญาติและมิตรสหายหลายคนว่าจะไปพบใครที่ไหน เพื่อ “อุบัติเหตุ” เกิดขึ้นจะได้รู้กัน แต่ทุกอย่างก็เป็นไปด้วยความเรียบร้อย

๒. เป็นคนมีเกียรติ

เมื่อปลายปี ๒๔๙๐ เกิดรัฐประหารขึ้น มีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลที่กรุงเทพฯ คุณลุงดิเรกซึ่งเป็นทูตที่ลอนดอนสมัยนั้น ก็ลาออกทั้ง ๆ ที่รัฐบาลไทยได้ส่งท่านมาเพื่อแก้ปัญหาสำคัญที่ไทยมีกับสหราชอาณาจักร อาจารย์สุลักษณ์ ศิวรักษ์ได้บรรยายว่าท่านได้แสดงความสามารถการทูตเป็นเลิศจนสามารถปลงล้างสนธิสัญญาที่ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช ทำไว้กับอังกฤษอย่างเสียเปรียบนานปีการได้เกือบหมดสิ้น

ในเรื่องราวของการลาออกของคุณลุงนี้ อาจารย์ป่วยได้อธิบายว่ามีเหตุผลหลายข้อที่ไม่ควรออก เช่น เพิ่งมารับตำแหน่ง กำลังเห็นผลงานที่ปฏิบัติ ถ้าลาออกอาจจะถูกเพ่งเล็งไปในทางมิชอบมิควรจากรัฐบาลใหม่ เพราะบางคนอาจจะมองว่าเป็นการประทุ้งการ

กระทำของคณะรัฐประหารและเป็นการสนับสนุนต่อคณะอำรง ปรีดี ซึ่งปรปักษ์กับรัฐบาลใหม่ การลาออกจึงเป็นการเสียสละในด้านความปลอดภัยส่วนตัวด้วย นอกจากนี้ ท่านมิใช่ข้าราชการ การลาออกจึงเป็นการเสียสละในด้านทรัพย์สินและการศึกษาของบุตร ซึ่งท่านได้นำมาอยู่ที่อังกฤษด้วย

แต่เหตุผลที่คุณลุนนำมาคัดค้านความปรารถนาดีของอาจารย์ป่วยข้างต้น ตามที่อาจารย์ป่วยเล่าคือสำคัญที่เกียรติ เกียรติต้องมาก่อนอื่น เกียรติที่มีต่อรัฐบาลไทยหรือผู้ที่มีอำนาจในราชการครั้งนั้น เขาจะมีความไว้วางใจท่านเพียงใดหรือไม่ ถ้าไม่ไว้วางใจ เพียงแต่ปล่อยให้ดำรงตำแหน่งไปพลาง ก็เท่ากับอาจารย์ดิเรกด้านอยู่ในตำแหน่ง เป็นการขัดกับหลักการเรื่องเกียรติ เกียรติอีกด้านหนึ่งเป็นเกียรติที่วงราชการของอังกฤษยกย่องให้แก่อาจารย์ดิเรกเพียงใด ทั้ง ๆ ที่วงราชการอังกฤษทราบอยู่ดีว่าอาจารย์ดิเรกสังกัดพรรคที่เป็นปรปักษ์กับรัฐบาล ถ้าอาจารย์ดิเรกมิได้อยู่เป็นทูตที่ลอนดอน หากอยู่ที่กรุงเทพฯ ก็คงจะถูกคุมตัวหรือหลบหนีหรืออาจเป็นอันตรายแก่ชีวิตอย่างคนอื่น ๆ ก็ได้ ถ้าอังกฤษเห็นอาจารย์ดิเรกด้านอยู่ ทั้ง ๆ ที่ไม่มีทางที่รัฐบาลไทยจะให้ความไว้วางใจแล้ว อังกฤษจะให้ความเชื่อถือแก่อาจารย์อย่างไรได้ ทั่วโลกจะรับนับถืออาจารย์ดิเรกอย่างไร ข้อคำนึงเกี่ยวกับเกียรติอีกข้อหนึ่งคือ อาจารย์ได้ร่วมเป็นร่วมตายกับเพื่อนฝูงของท่านในสงครามซึ่งเสร็จสิ้นไปหยก ๆ ในขณะที่เพื่อนฝูงตกอับไร้วาสนา ตกข่านกระเซ็น อาจารย์ดิเรกจะมาลยอนวลเป็นเอกอัครราชทูตอยู่ ถือโอกาสเพื่อรักษาตัวรอด รักษาความปลอดภัยทั้งส่วนตัวส่วนครอบครัว จะอยู่ดูหน้ามิตรสหายทั้งหลายได้อย่างไร อาจารย์ดิเรกสรุปข้อตัดสินใจของท่านเพียงสั้น ๆ “สำคัญที่เกียรติ”

ผมขอถือโอกาสตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่าการย้ายสมัยนั้นจึงเป็นเรื่องพิถีพิถัน เป็นเรื่องความเหมาะสม เกียรติศักดิ์ศรี รวมทั้งการคำนึงถึงความรู้สึกของประเทศเจ้าภาพ แต่สมัยนี้รัฐบาลได้พูดแล้วว่าทูตอาชีพต้องทำงานดีกว่านี้หรือให้ตรงกับเป้าหมาย มิฉะนั้น จะถูกย้าย แล้วเอาคนนอกมาแทน ซึ่ง

ก็ไม่แน่ว่ามีปัญหาถ้าเอาคนดีมีฝีมือจริง แต่เท่าที่ปฏิบัติในปัจจุบันก็น่าเป็นห่วง เพราะแม้กระทั่งการย้ายข้าราชการประจำไม่ว่าทูตหรืออธิบดี ก็ยังไม่มีหลักเกณฑ์ ไม่มีแผนที่ต้องย้ายกันอย่างมโหฬาร ปีหนึ่งหลายสิบคน บางรายทำงานไม่กี่เดือนก็ย้ายแล้ว โดยไม่เกรงใจประเทศผู้รับ บางคนมีความรู้ดี แต่คงใช้สมองมากเกินไป หรือรู้มากกว่ารัฐมนตรีก็เลยถูกย้าย บางรายถูกย้ายแล้วเห็นว่าที่นั่นดีเกินไป ก็อาจจะเปลี่ยนให้ไปสถานที่เลวลงไปอีก บางรายเพิ่งเป็นซี ๑๐ ก็ได้ย้ายไปประเทศใหญ่ ทั้ง ๆ ที่ไม่มีฝีมือ เคยทำงานผิดพลาดมาแล้วก็ไปผิดพลาดในต่างประเทศอีก บางรายอีก ๓ เดือนจะเกษียณก็ถูกย้ายโดยผู้มีอำนาจไม่สามารถชี้แจงเหตุผลได้ เพียงแต่ต้องการสร้างความระส่ำระสาย ทำลายความเข้มแข็งของระบบราชการ และผลาญเงินแผ่นดินแน่นอน ระบบนี้จึงเป็นระบบที่ใช้อำนาจโดนยึดหลักนิติธรรม แต่ไม่คำนึงถึงหลักยุติธรรมและหลักคุณธรรม หรือเรื่องนี้จะดูว่าเป็นการกระพืดกระพืดของคนที่กำลังจะหมดประจำเดือนตามที่นักเขียนอาวุโสของ นสพ.รายวันฉบับหนึ่งได้อธิบายไว้

๓. เป็นนักการทูตที่มีจิตวิญญาณ

และกล้าหาญที่จะแสดงความคิดเห็นหรืออิริเริ่มเพื่อผลประโยชน์ของชาติ ทั้ง ๆ ที่บางเรื่องผู้มีอำนาจมีความเห็นตรงกันข้าม

อาชีพนักการทูตนั้นเป็นอาชีพที่ไม่ง่ายนัก โดยเฉพาะกรณีที่รัฐบาลมีนโยบายไม่ขัดแย้งกับประเทศที่นักการทูตประจำอยู่ หรือมีนโยบายที่ทำให้ให้นักการทูตไม่เห็นด้วย เมื่อกรณีเป็นเช่นนี้ นักการทูตควรทำอย่างไร ผมขอยกตัวอย่าง ๒ เรื่องเกี่ยวกับการตัดสินใจของคุณลุงดิเรกในเรื่องประเภทนี้

๓.๑ เรื่องแรกคือการตั้งกระทรวงกิจการมหาเอเซียบูรพาของญี่ปุ่น

เมื่อญี่ปุ่นได้ครองเอเซียตะวันออกและแปซิฟิกพอสมควรในช่วงสงครามโลกครั้งที่ ๒ นายกรัฐมนตรี พล.อ.โตโจ ได้ดำริให้ญี่ปุ่นจัดตั้งกระทรวงกิจการ

มหาเอเซียบูรพา เพื่อเป็นหน่วยงานติดต่อกับประเทศ และอาณาเขตที่อยู่ภายใต้อิทธิพลญี่ปุ่น เช่น แมนจู๊ก จีน เกาะในอาณัติทะเลใต้ อินโดจีน และไทย ส่วน กระทรวงการต่างประเทศญี่ปุ่นนั้นก็ยังติดต่อได้ แต่ให้เป็นเรื่องการทูตจริง ๆ (purely diplomatic matter) แต่เรื่องการเมือง การเศรษฐกิจ การวัฒนธรรม เป็นเรื่องที่ต้องติดต่อกับกระทรวงกิจการเอเซียบูรพา

คุณลุงเห็นว่าญี่ปุ่นไม่ควรเปรียบเทียบไทยเท่ากับดินแดนที่ตนเข้าครอบครอง ซึ่งดินแดนเหล่านั้นเป็นเมืองขึ้นของอังกฤษหรือสหรัฐอเมริกาไปแล้ว เพราะไทยเป็นเอกราชมาช้านาน ไม่เป็นอาณานิคมของชาติใด ไทยเป็นมิตรดีของญี่ปุ่น และเวลานี้ก็เป็นพันธมิตรทางทหารด้วย การที่ญี่ปุ่นทำเช่นนี้เป็นโอกาสของฝ่ายอังกฤษและสหรัฐที่จะประกาศได้แน่นอนว่าญี่ปุ่นกำลังปฏิบัติต่อไทยอย่างเมืองขึ้น ซึ่งจะไม่เป็นผลดีแก่ญี่ปุ่นเลย

เรื่องการตั้งกระทรวงกิจการมหาเอเซียบูรพานี้ คุณลุงได้โทรเลขและรายงานเข้ามายังรัฐบาลพร้อมทั้งความเห็น แต่รัฐบาลไม่ได้มีคำสั่งประการใด คุณลุงจึงตัดสินใจรับผิดชอบเองโดยพยายามให้รัฐบาลญี่ปุ่นทราบว่ายไทยไม่พอใจในเรื่องตั้งกระทรวงนี้ การแสดงความไม่พอใจนี้ รวมถึงการพบกับนายกรัฐมนตรี พล.อ.โตโจ ด้วย ซึ่งการตัดสินใจนี้เป็นการตัดสินใจที่ถูกต้อง เพราะหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ แล้ว ฝ่ายตะวันตกได้พบเอกสารแผนการของญี่ปุ่นที่จะยึดครองอาณาเขตต่าง ๆ รวมทั้งจะให้บางประเทศเป็นเอกราช แต่เป็นแบบต้องให้สิทธิพิเศษแก่ญี่ปุ่น เป็นต้น

๓.๒ เรื่องที่สองคือรัฐบาลไทยประสงค์เข้าเป็นภาคีอักษะ

เรื่องนี้เมื่ออยู่ว่าประมาณต้นเดือนกุมภาพันธ์ ๒๔๘๕ ร.ม.ช.กต. (หลวงวิจิตรวาทการ) ได้มีจดหมายเป็นทางการถึงคุณลุงว่าจอมพล ป. (นรม.และร.ม.ว.กต.) เห็นว่าบัดนี้ไทยเข้ามากัพพันเป็นมิตรกับญี่ปุ่นจนประกาศสงครามกับอังกฤษและสหรัฐอเมริกาแล้ว แต่ยังไม่ได้เป็นภาคีของสัญญาอักษะคือสัญญาพันธมิตรระหว่างเยอรมัน อิตาลี และญี่ปุ่น ถ้าอักษะชนะสงครามไทยจะเสียเปรียบ อาจถูกปฏิบัติในฐานะเป็น

ประเทศเล็กซึ่งไม่มีสิทธิคุ้มเสี่ยงอะไร ฉะนั้น จึงให้คุณลุงเจรจากับญี่ปุ่นเพื่อเข้าเป็นอักษะให้ได้ คำสั่งนี้คุณลุงไม่เห็นด้วย ด้วย ๓ เหตุผล ๑. คุณลุงไม่ชอบอักษะมาช้านานแล้วเพราะนโยบายรุกรานของพวกเขา ๒. คุณลุงเชื่อมั่นตลอดว่าอักษะจะแพ้สงครามแล้ว เราจะเข้าไปทำไม ๓. ไทยประกาศต่อโลกว่าไทยไม่นิยมฝ่ายใด และโลกก็เห็นใจไทยว่าถูกกดขี่เข้าสงครามเพราะถูกบังคับไม่มีกำลังต่อต้าน เวลาเสร็จสงครามก็จะพุดจกกันได้ แต่อยู่ดี ๆ โดยไม่ถูกบังคับ เราสมัครเข้าเป็นอักษะ เมื่อเสร็จสงครามแล้วเราจะแก้ตัวอย่างไรต่อพันธมิตร คุณลุงได้ปรึกษาข้าราชการอีก ๓ นายในสถานเอกอัครราชทูต (ทวี ถนัด กนตธีร์) ทุกคนเห็นด้วย แต่เมื่อเป็นคำสั่งที่ต้องปฏิบัติ โดยคุณลุงตัดสินใจเสี่ยงตัวเอาว่าเป็นความคิดของคุณลุงเอง ถ้าญี่ปุ่นสงสัยก็ให้สงสัยคุณลุงเพียงผู้เดียว อย่าสงสัยรัฐบาลไทยก่อนเจรจากับญี่ปุ่นเป็นทางการ ทั้งนี้เพราะคุณลุงได้สืบทราบมาว่าวงการต่าง ๆ ของญี่ปุ่นไม่กระตือรือร้นต่อความสนใจของไทยในเรื่องนี้นัก และรัฐบาลญี่ปุ่นอาจจะระแวงรัฐบาลไทยว่าคิดปลีกตัวเอาเยอรมันและอิตาลีเข้าเป็นเกราะป้องกันผู้ญี่ปุ่น

เมื่อวันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๔๘๕ คุณลุงจึงเข้าพบ นายโตโจ ร.ม.ว.กต. ญี่ปุ่น เพื่อพูดเรื่องนี้ในฐานะส่วนตัว นายโตโจตอบว่าเราเอเชียด้วยกัน เราพึ่งซึ่งกันและกัน ดีกว่า ไม่เห็นมีความจำเป็นจะต้องพึ่งผู้อื่น เรื่องนี้คุณลุงเขียนไว้ในหนังสือ "ไทยกับสงครามโลกครั้งที่สองว่า"

"ข้าพเจ้ารีบตอบเห็นด้วยและมีความยินดีที่สุด รีบรายงานให้รัฐบาลทราบและขอให้รัฐบาลเราเร่งจับความคิดเสีย" และได้อธิบายให้รัฐบาลไทยทราบด้วยว่าการที่ญี่ปุ่นไม่ประสงค์ให้เราเข้าอักษะนั้น เหตุผลอีกข้อหนึ่งคือเกรงว่าเราอาจหันเข็มการเมืองไปร่วมมือกับอิตเลอรีนกาลภายหลังก็ได้ ซึ่งขัดกับหลักการก่อตั้งวงไพบูลย์ร่วมกันในมหาเอเซียบูรพา ซึ่งตามสัญญาไตรภาคีลงนามเมื่อวันที่ ๒๗ กันยายน ๒๔๘๓ เยอรมันและอิตาลียอมรับนับถือญี่ปุ่นเป็นผู้นำในการสถาปนาระบอบใหม่ทางมหาเอเซียบูรพา

จอมพล ป. เห็นด้วยกับคุณลุงทุกประการในการที่ได้ปฏิบัติไป และก็ได้เขียนคำสั่งในรายงานของคุณลุงว่า “ขอให้ทุกคนรักษาเป็นความลับที่สุด ถ้าปรากฏว่ารั่วไหลจากผู้ใดจะถูกประหารชีวิต”

ที่ผมได้เล่าเรื่องนี้ค่อนข้างละเอียด ก็เพราะอยากจะเน้นว่านักการทูตที่ตั้นนั้น ย่อมมีความคิดความอ่านมีความรู้ในเรื่องที่ตนรับผิดชอบ และต้องมีความกล้าหาญที่จะพูดกับ รมว.กต. ในสิ่งที่กระทบกระเทือนต่อผลประโยชน์ของชาติ สำหรับทั้ง ๒ เรื่องที่ผมเล่าข้างต้น คุณลุงติเรกก็นับว่าโชคดีที่จอมพล ป. เข้าใจและใจกว้างพอที่ฟังความเห็นผู้ที่รักชาติเหมือนกัน ไม่เหมือนกับสมัยนี้ ที่เขาใจแคบ ไม่ยอมเข้าใจว่ารัฐบาลจะต้องอาศัย feed back หรือข้อมูลและความเห็นจากนักการทูตของตน และคำสั่งเขานั้นอาจผิดได้หลายเรื่อง และก็ควรแสดงตนเป็นสุภาพบุรุษ ยอมรับเสียว่าบางอย่างเป็นเรื่องเทคนิคหรือรายละเอียด ที่ตนในฐานะที่ยังเป็น green horn ก็ไม่สามารถทราบได้ เมื่อตนทำอะไรผิดพลาดก็ไม่ควรให้ข้าราชการรับผิดชอบ ตนหรือทำโทษข้าราชการที่ไม่ได้รับผิดแทนตน ความเห็นนี้เกี่ยวกับทั้งการทูตวิภาคิ และพหุภาคิ โดยเฉพาะพหุภาคิซึ่งนักการทูตจะต้องปรึกษารือกับหลายประเทศบางที่เป็นร้อยพร้อม ๆ กัน บางทีเหตุการณ์ก็วิวัฒนาการไปอย่างรวดเร็ว กรุงเทพฯ จะต้องไว้ใจและเชื่อใจในความสามารถและวิจารณญาณของนักการทูตของตน ไม่งั้นส่งไปทำไม และที่สำคัญที่สุดไม่ควรจุกจิกจู้จี้ในรายละเอียดและพิธีการ เพราะนั่นไม่ใช่บทบาทของรัฐมนตรี

๔. นักรัฐศาสตร์การทูตที่เป็นนักกู่ชาติ

ผมคิดว่าถ้าจะพูดถึงผลงานของคุณลุงติเรกแล้ว สิ่งที่เขาทำได้ คือการกู่ชาติของท่านในฐานะเสรีไทยผู้นำคนหนึ่ง ถ้าถามว่าก็มีคนอื่นที่อยู่ในขบวนการนี้ งานของคุณลุงแตกต่างจากเสรีไทยคนอื่นอย่างไร ? ก็ต้องตอบว่าการที่ท่านได้รับการไว้วางใจอย่างมากจากหัวหน้าเสรีไทยคือท่านอาจารย์ปรีดี พนมยงค์ คุณลุงในฐานะรัฐมนตรี ในฐานะทูตประจำญี่ปุ่น ย่อมได้มีโอกาสรับใช้บ้านเมืองเป็นพิเศษในช่วงวิกฤตเช่น

การแอบเดินทางไปเจรจากับอังกฤษในช่วงสงครามโลกและหลังสงครามก็ได้เจรจากับอังกฤษอีก ทั้งที่กรุงเทพฯ และลอนดอนท่านเป็นทูต และตามบทความของอาจารย์สุลักษณ์ บทบาทที่อาจจะสำคัญที่สุดในส่วนรวมเกี่ยวกับเสรีไทยของคุณลุงคือได้สามารถโน้มน้าวเอาคุณหลวงอดุลเดชจรัสมาขึ้นอยู่ข้างอาจารย์ปรีดีในขบวนการเสรีไทย เพราะถ้าไม่ได้อธิบดีกรมตำรวจผู้นี้ ซึ่งตั้งตำรวจสันติบาลมากับมือ งานเสรีไทยในประเทศกับการโดดร่มเข้าจากต่างประเทศ ย่อมเป็นไปได้แน่นอน

ผมเองทราบจากพี่ๆ ลูกชายคนโตของคุณลุงว่า คุณลุงติเรกนั้นสนิทกับคุณหลวงอดุลมาก เมื่อวันที่ญี่ปุ่นบุกเข้าประเทศไทย คือคืนวันที่ ๗ ธันวาคม ๒๔๘๔ ก็อยู่บ้านคุณลุงโดยนัดทานข้าวกัน

๕. เป็นนักรัฐศาสตร์หัวสมัยใหม่

ในบทบาทของ รศ.นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ คุณลุงติเรกได้เขียนไว้ว่า “นักรัฐศาสตร์ที่ดีต้องอยู่ในศีลธรรม มีความกล้า รู้จักหน้าที่ มีความยุติธรรม มีกิริยามารยาท เพราะคุณธรรมเหล่านี้ ล้วนจะช่วยตัวเองให้เป็นพลเมืองที่ดีทั้งสิ้น การกล้าในที่นี้ไม่ได้หมายถึงกล้าอย่างไม่มีเหตุผล กล้าอย่างผิดศีลธรรม แต่หมายถึงกล้าทางจิตใจ กล้าที่จะแสวงหาความจริง พูดความจริง กล้าที่จะมีความยุติธรรม กล้าที่จะซื่อสัตย์ กล้าที่จะต่อสู้อำนาจฝ่ายต่ำ กล้าที่จะทำหน้าที่ของตน มนุษย์เราถ้าไม่มีคุณธรรมในข้อนี้แล้ว ย่อมหวังยากที่จะรักษาไว้ซึ่งคุณธรรมในข้ออื่น ๆ ได้”

รศ.นครินทร์ จึงเห็นว่า “ความกล้าหาญที่จะแสวงหาความจริงหรือหาความรู้และการศึกษาเป็นเครื่องช่วยให้มี “พลเมือง” บังเกิดขึ้น กล่าวคือ “การสร้างการเมืองของพลเมืองขึ้นแทนที่การเมืองของไพร่ฟ้าราษฎรหรือการเมืองของประชาชนแบบไม่มีส่วนร่วม” แนวคิดนี้ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน แต่อาจารย์นครินทร์ชี้ให้เห็นว่า “มิใช่เป็นสิ่งใหม่แต่ประการใด เพราะ ศ.ติเรก ชัยนาม ได้กล่าวถึง... ตั้งแต่แรกเริ่มก่อตั้งคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์แล้ว”

เมื่อการนึกคิดของฉันเริ่มไม่ปะติดปะต่อ จะเกิดอะไรขึ้น คุณยังจะมาเยี่ยมเยียนฉันอยู่หรือเปล่า ฉันหวังว่าคุณคงจะไม่เลิกราที่จะพูดคุยกับฉัน เมื่อฉันเริ่มพ้อ พูดไม่เป็นคำ เป็นประโยคแล้ว หรือเมื่อฉันพูดไม่ได้อีกต่อไป อย่าลืมว่าภายใต้สิ่งที่ดูสับสน สิ่งที่ดูไร้ความรู้สึกตัว ฉันยังอยู่ตรงนั้น ฉันยังได้ยินคุณอยู่ ฉันยังรู้สึกได้ถึงความแน่นแฟ้น สัมพันธภาพระหว่างเรา ฉันอาจกำลังรู้สึกโดดเดี่ยว หวาดกลัว กระนั้นฉันก็ต้องการความรักและความมั่นใจจากคุณเสมอ เพื่อที่จะช่วยเหลือฉัน ฉันหวังว่าคุณจะเรียนรู้ได้ถึงความสุขสงบที่อยู่ลึกภายในและการยอมรับ ดังนั้นคุณจะรู้สึกได้ว่าฉันกำลังรู้สึกอย่างไร ต้องการอะไรและรู้ถึงการตอบสนองที่เหมาะสม

เมื่อร่างกายและจิตใจของฉันเริ่มไม่สัมพันธ์กันระลึกด้วยว่าภายในของฉันนั้น ฉันยังเป็นคนเดิมที่เคยมีชีวิตในระดับสูงที่สุดมาก่อน ดังนั้นฉันจึงมีคุณค่าอยู่ตลอดเวลาที่จะได้รับความกรุณาและความเคารพ ไม่สำคัญว่าฉันอาจดูเหมือนล้าลับจากไปไกลแล้ว ฉันก็เชื่อมั่นว่าความรักและความปรารถนาดีที่รู้สึกได้จากหัวใจของคุณได้ผ่านเข้ามาและให้ความมั่นคงอย่างลึกซึ้งกับตัวฉัน โปรดอย่าสิ้นหวังในตัวฉันแม้สิ่งต่าง ๆ ดูเลวร้ายลง นี่คือการสวดสุดท้ายในการเยียวยาแก้ไขความสัมพันธ์ของพวกเราที่จะหยิบยื่นให้ของขวัญอันเป็นความรัก การให้อภัยและปัญญาซึ่งกันและกัน

การอยู่โรงพยาบาลทำให้ฉันรู้สึกเคร่งเครียดได้ มันยากที่จะยุติวิถีชีวิตที่ฉันเคยชิน ความชำนาญของฉันที่เคยสร้างความรื่นรมย์ให้เพื่อนพ้อง กิจกรรมที่ฉันเคยชอบ หรือแม้แต่แบบแผนเวลาตื่น เวลานอนของฉัน มันยากที่ต้องสูญเสียความเป็นส่วนตัวไปในโรงพยาบาลฉันรู้สึกเปราะบางและไร้การปกป้อง ฉันคิดถึงอาหารที่บ้าน งานรื่นเริงในบ้านและดนตรีที่ฉันชื่นชอบ แต่ในสภาพแวดล้อมที่ดูเปิดเผย เป็นที่สาธารณะและถูกควบคุม มันยากมากที่จะหาพื้นที่ว่างสำหรับการแบ่งปันความผูกพันใกล้ชิด ความรู้สึก โศกเศร้าโดยไม่ต้องถูกแทรกหรือขัดจังหวะ เมื่อฉันกลายเป็นคนไข้ในโรงพยาบาล ฉันโหยหาถึงการ

ได้เชื่อมสัมพันธ์กับโลกภายนอก ธรรมชาติ การแปรเปลี่ยนของฤดูกาล อากาศและสายลม ฉันต้องถูกตัดโอกาส ถูกตัดรอนจากทุกสิ่งที่คุณรักและเฝ้าทะนุถนอมแม้ขณะที่ฉันยังมีชีวิตอยู่ อย่างนั้นหรือ

ฉันขอเลือกตายที่บ้าน ถ้าคุณติดต่อกับสถานพยาบาลผู้ปวยระยะสุดท้ายได้ พวกเขาคงบอกคุณได้ถึงวิธีการดูแลรักษาพยาบาลฉันที่บ้านได้นานเท่าที่คุณจะสามารถรับมือได้ การได้อยู่บ้านมันทำให้ช่วงเวลาแห่งการตายเป็นสิ่งที่สามารถทนรับได้ ฉันเข้าใจดีว่าคุณต้องมีความรับผิดชอบต่อการงาน ต่อการเลี้ยงดูครอบครัว ซึ่งคุณอาจต้องผลักดันให้ไปอยู่โรงพยาบาล แต่ได้โปรดกรุณา อย่าได้ทอดทิ้งฉันไว้ที่นั่น ขอให้ช่วยทำสภาพแวดล้อมในโรงพยาบาลให้เหมือนบ้านด้วย ขอให้พยายามใช้เวลาช่วงกลางคืนซึ่งอาจพอทำได้ และหากฉันต้องอยู่โรงพยาบาลกระทั่งช่วงเวลาสุดท้าย ฉันยินดีมากถ้าคุณสามารถพาฉันซึ่งมีเวลาเหลือไม่กี่วันในโลกนี้ได้กลับไปตายที่บ้านพยาบาลที่สถานพยาบาลระยะสุดท้ายจะช่วยคุณในเรื่องนี้ได้ ซึ่งนั่นจะเป็นสิ่งที่พิเศษมากในการได้อยู่ในความดูแลเอาใจใส่ในบรรยากาศที่ฉันคุ้นเคย พร้อมด้วยครอบครัวและเพื่อนพ้อง ในความสงบที่ทุกคนช่วยกันด้วยการนั่งสมาธิ สวดมนต์หรือพูดคุยกับฉัน สิ่งเหล่านี้ช่วยบรรเทาความกลัวและความเปล่าเปลี่ยวของฉันได้

ฉันต้องการความช่วยเหลือที่จะตรึงตรองชีวิตด้วย เพื่อที่ฉันจะทำความเข้าใจมันได้ ความหมายของชีวิตที่ฉันมีคือ อะไร ฉันได้บรรลุอะไรมาบ้างแล้ว ฉันได้เปลี่ยนแปลงและเติบโตอย่างไร ฉันอยากรู้ด้วยว่าคุณจะไม่ตัดสินฉัน ซึ่งทำให้ฉันเผชิญหน้าและทบทวนชีวิตกับคุณได้อย่างซื่อสัตย์ สนับสนุนให้ฉันยอมรับในความเศร้าเสียใจ ซึ่งนั่นทำให้ฉันสามารถแก้ตัวกับใครก็ตามที่ฉันเคยละเลยหรือทำร้ายมาก่อน เพื่อขอให้พวกเขาให้อภัย ในบางโอกาสเมื่อฉันมองย้อนกลับไปชีวิตฉันดูเต็มไปด้วยความผิดพลาด ความเห็นแก่ตัวไปหมด ไม่มีใครชอบ แต่ก็ขอให้ช่วยฉันได้ย้าเตือนในสิ่งที่ฉันได้ทำสำเร็จมาแล้ว ในคุณความดีที่ฉันได้เคยทำ เพื่อที่ว่าฉันจะได้รู้ด้วยว่า บางสิ่งบางอย่าง ฉันได้

ทำคุณประโยชน์ให้กับชีวิตของคุณด้วย

ได้โปรดคิดว่าคุณไม่จำเป็นต้องมีคำตอบทุกคำตอบ หรือมีคำพูดสวยหรูเพื่อคอยปลอบโยนความกลัวของฉัน คุณอาจมาอยู่ข้าง ๆ ตัวฉันด้วยความรู้สึกหวาดหวั่นก็ได้ ไม่รู้จะพูดอะไร คุณไม่ต้องเสแสร้งให้ดูเข้มแข็ง สิ่งแรกที่คุณต้องการจากคุณ คือความเป็นมนุษย์จริง ๆ ที่จะหยิบยื่นทางจิตวิญญาณให้กับฉัน ความกล้าหาญของคุณที่จะช่วยแบ่งปันความไม่มั่นคง ความกลัวและความโศกเศร้าอย่างแท้จริงร่วมกันกับฉัน สำหรับช่วงเวลาแห่งการสูญเสียที่พวกเราต้องเผชิญหน้า ร่วมกันผ่านพ้นความรู้สึกอันแสนยากนี้ร่วมกัน ร่วมกันสร้างสานสัมพันธ์อันลึกซึ้ง ความเชื่อถือต่อกัน ฉันจะรู้สึกปลอดภัยมากพอที่จะเริ่มปล่อยวาง และสามารถเผชิญหน้ากับความตายของฉันด้วยความรู้สึกของจิตใจที่สุขสงบ ไม่หวาดหวั่นและเปิดกว้าง

หลังจากที่คุณรับฟังคำพูดต่อความเจ็บปวด คำตัดพ้อของฉัน ย้ำเตือนฉันด้วยว่าฉันไม่ได้เป็นแค่ความเจ็บปวดและความโศกเศร้า ความกลัวหรือความโกรธเท่านั้น ฉันเป็นอะไรมากกว่านั้น ช่วยให้ฉันได้ทำความเข้าใจกับความทุกข์ทรมานใด ๆ ก็ตาม ที่ฉันกำลังผ่านพ้นไปนั้นว่า คือกระบวนการทางธรรมชาติ มันเป็นส่วนหนึ่งของความเป็นมนุษย์ ย้ำเตือนฉันถึงความรู้สึกอันเจ็บปวด สภาพทางกายภาพไม่ว่ามันจะดูหนักหนา และเกิดขึ้นจริง ๆ มันก็จะผ่านพ้นไปในที่สุด

หากฉันดูเหมือนว่ากำลังหลงตกอยู่ในความทุกข์ทรมานของตนเอง ช่วยฉันให้รำลึกด้วยว่ายังมีสิ่งดีงามที่ฉันทำได้ คือ การแผ่ความรัก ความเมตตาของฉันให้คนอื่น ๆ บอกฉันถึงวิธีการที่ชีวิตของฉันได้สัมผัสกับชีวิตคุณ ไม่ว่าด้วยวิธีใดก็ตามที่คุณสามารถเข้ามาในชีวิตจิตใจฉันได้ ขอให้ฉันได้ช่วยฉันสัมผัสกับความดีงามที่มีอยู่ภายใน ซึ่งเป็นสาระสำคัญที่สุดในชีวิตฉัน

ในช่วงเวลาแห่งการตายของฉันมันจะมีความหมายอย่างไรบ้าง เมื่อฉันนอนเหยียดยาว อ่อนแอช่วยเหลือตนเองไม่ได้ ฉันมักโน้มเอียงที่จะเชื่อว่า สิ่ง

ที่เหลืออยู่ในชีวิตของฉันมันไร้ความหมาย ทุกคนต้องคอยช่วยเหลือทำทุกสิ่งทุกอย่างให้ฉัน มันยากสำหรับฉันที่จะไม่รู้สึกรู้ว่าฉันไม่หลงเหลือคุณประโยชน์ใด ๆ ที่จะแบ่งปันให้ แต่ถ้าคุณถามเรื่องนี้ คุณอาจจะพบว่าฉันมีบางสิ่งที่หยิบยื่นให้คุณได้ ก็คือ ความตระหนักรู้ต่อชีวิต ต่อความตายที่ฉันกำลังจะได้มันมาในเร็ว ๆ นี้ คุณจะอนุญาตให้ฉันมอบของขวัญชิ้นสุดท้ายที่ฉันมีให้กับคุณหรือเปล่า ?

ความนึกคิดต่อความตายมักคุกคามฉันเสมอเวลาเดียวกันฉันก็รู้สึกสุขสงบอย่างประหลาด แม้กระทั่งรู้สึกกระตือรือร้นต่อการผจญภัยที่อยู่ข้างหน้า แม้ว่ามันจะเป็นการเดินทางที่ฉันไม่ได้เตรียมมาก่อนก็ตาม แม้ว่า คุณจะพยายามให้ความเชื่อและคำตอบของคุณเองที่มีต่อเรื่องความตายให้กับฉัน มันก็ไม่ช่วยอะไรหรอก ฉันอยากขอให้คุณช่วยฉันค้นหาปรัชญาชีวิตของฉันเองมากกว่า รวมถึงความเชื่อมั่น ความดีงามที่มีอยู่แล้วในตัวฉัน แต่ถ้าคุณมีพื้นฐานทางวัฒนธรรมด้านศาสนธรรมอยู่แล้วซึ่งให้ความเข้มแข็งกับคุณ และช่วยให้คุณผ่านพ้นความทุกข์ของตัวเองได้ บางทีคุณอาจจะสามารถพบวิธีที่จะเปิดประตูหน้าต่างแห่งความหวังให้กับฉันได้ บางทีทั้งหมดที่คุณจำเป็นต้องทำคือ การบอกเล่าให้ฉันฟังถึงเรื่องราวของคุณ โดยไม่ต้องสอดแทรกความคาดหวังใด ๆ ด้วยช่วงเวลาที่ฉันได้อุทิศความรัก ความเชื่อมั่นของคุณ ฉันก็จะได้ทำบางสิ่งที่ลึกซึ้งเข้ามาในชีวิตแล้ว

หลังจากฉันตาย จะเกิดอะไรขึ้น ? มันสำคัญอย่างไร ? ขอให้ช่วยฉันค้นหาภาพลักษณ์ของความตายที่ให้ความสุขใจมากกว่าความน่าตื่นกลัว เพื่อให้ฉันเชื่อมั่นถึงสิ่งที่อยู่ข้างหน้า คือ สวรรค์ สิ่งที่ไม่ต้องการคือ ความรู้สึกที่ว่าฉันต้อง "ยุติ" และตายไป บางทีคุณอาจช่วยฉันให้พบวิธีที่จะเผชิญความตายด้วยท่าทีที่เป็นกุศล เรียกว่าสิ่งดีที่สุดในญาณปัญญาและความเมตตาพื้นฐานที่มีอยู่ภายในตัวฉัน บางทีเราเปรียบเทียบได้กับเด็กที่หลงทาง มันเหมือนว่าฉันได้ว่ายเวียนห่างไกลจากบ้านและความจริงแท้ของฉันทันที การตายอาจเป็นเหมือนขั้นตอนที่ช่วยฉันค้นพบทางกลับบ้าน ดังนั้นฉันก็สามารถที่จะสุขสงบ

กับภายใน กับความจริงแท้ภายในจิตใจ

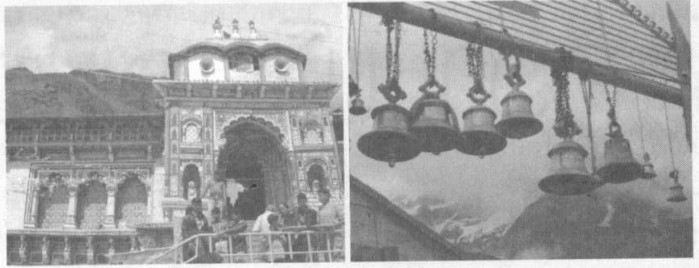
บางทีคุณอาจเรียนรู้ถึงการฝึกฝนทางด้านจิตวิญญาณ ทั้งการสวดภาวนาหรือการนั่งสมาธิ การอ่านหนังสือธรรมะหรือดนตรีที่ให้ความเพลิดเพลิน ความสงบทางจิตใจ นั่งอยู่ใกล้ ๆ กับฉันและร่วมภาวนาไปกับฉัน ทุกครั้งที่มีโอกาสมาเยี่ยมเยียนฉัน ค้นหาหนทางการฝึกปฏิบัติทางจิตใจที่จะเติมเต็มหัวใจฉันด้วยความเชื่อมั่น ความจงรักภักดีและความเมตตาที่ช่วยฉันตระเตรียมสำหรับความตายได้ ฉันรู้สึกซาบซึ้งมากหากคุณสามารถเอื้อเฟื้อสิ่งต่าง ๆ ที่จำเป็นร่วมกันกับเจ้าหน้าที่ทางโรงพยาบาลหรือครอบครัวฉัน เพื่อให้บรรยากาศเวลาที่ฉันกำลังตายเป็นไปด้วยความรัก ความสงบและความเป็นไปเพื่อการฝึกฝนทางจิตวิญญาณ

และได้โปรดอย่ารู้สึกไม่สบายใจหรือวิตกกังวลหากฉันตายโดยที่คุณไม่ได้อยู่เคียงข้างฉัน การที่คุณอยู่ด้วยอาจช่วยให้ฉันเป็นสุขสงบ แต่มันก็อาจจะทำให้ฉันรู้สึกยากลำบากที่ต้องจากไปก็ได้ กรุณาบอกและทำสิ่งใดก็ตามที่คุณต้องการทำแต่เน้น ๆ และเพื่อคุณจะได้ไม่ต้องเศร้าเสียใจหากฉันลาจากไปโดยไม่คาดหมาย และเมื่อคุณรู้ว่าฉันได้ตายจากไปแล้ว ขอให้คุณปล่อยวางความรู้สึกผิดใด ๆ

ระลึกเสมอว่า ฉันรู้สึกซาบซึ้งเพียงใดในสิ่งที่คุณได้ทำมา และสิ่งที่คุณต้องการมากที่สุดขณะนี้คือ ความกรุณา ความจริงใจ และการสวดภาวนาจากหัวใจของคุณ ด้วยความปรารถนาดีที่มีต่อฉัน และปล่อยวางให้ฉัน...จากไป

ยাত্রาสู่ขุนเขาหิมาลัยในการตะเอน ปีที่ ๓

ครั้งที่ ๕ ระหว่างวันที่ ๔-๑๘ มิถุนายน ๒๕๕๗

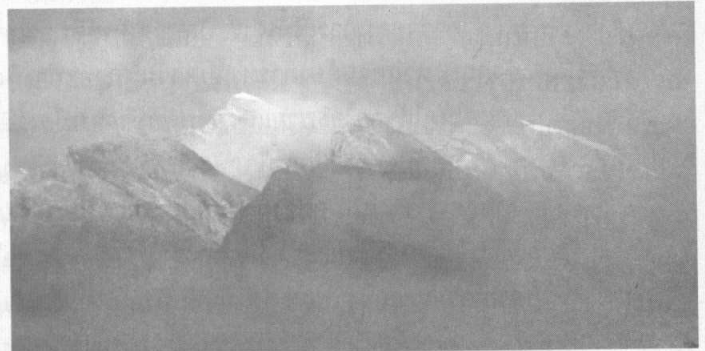
สองสัปดาห์ท่ามกลางขุนเขาหิมาลัย ในการเดินทางครั้งนี้ท่านจะได้ชม **ทุ่งพุดชา** (Valley of Flowers) สวนสวรรค์ที่มีพรรณไม้ดอกกว่าพันชนิด **ศรี เหมคุณ ซาฮิบ** (Sri Hemkund Sahib) วัดอันศักดิ์สิทธิ์ของชาวซิกข์ ที่ความสูงกว่า ๔,๐๐๐ เมตร

ศรี บาตินารถ (Sri Badrinath) วัดในยุคพระเวท ตระหง่านหน้าขุนเขาศอพระศิวะ

หมู่บ้านมานะ ชุมชนสุดท้ายก่อนเข้าสู่แดนทิเบต

เคดานารถ (Kedanath) วัดหินอันสวยงาม จากมหาภารตะยุค

ออกจากกรุงเดลีผ่านเมืองฤาษีเกษสู่หุบเขาโดยรถยนต์ สลับกับการเดินเท้า ประมาณ ๑๐๐ กิโลเมตร

ครั้งที่ ๖ ยাত্রากับ ส.ศิวรักษ์ สู่น้ำคองคา และยมนา

ระหว่างวันที่ ๒ - ๑๗ ตุลาคม ๒๕๕๗

สองสัปดาห์ท่ามกลางโอบกอดแห่งขุนเขาหิมาลัย

อันเปรียบเสมือนหนึ่งใจกลางของโลกและจักรวาล

จาริกสู่ต้นน้ำคองคา และยมนา แม่น้ำศักดิ์สิทธิ์แห่งผืนพิภพ

ค่าลงทะเบียน ๒๔,๐๐๐ บาท ต่อเส้นทาง

เพื่อเป็นค่าอาหาร (อินเดียมังสวิรัตที่เรียบง่าย) ที่พัก ค่ายานพาหนะ และลูกหาบ ตั้งแต่เริ่มเดินทางออกจากกรุงเดลี จนกระทั่งกลับ ทั้งนี้ไม่รวมค่าตัวเครื่องบิน และค่าธรรมเนียมวีซ่า รายได้เหลือจากการหักค่าใช้จ่าย จะนำเข้าโครงการ "พุทธสรวล" เพื่อการศึกษาทางเลือกแก่เด็กผู้ยากไร้และด้อยโอกาส

สอบถามรายละเอียดและสมัครได้ที่

คุณวัลลา ปิปปทุม เสมสิกขาลัย

โทรศัพท์ ๐๓๗-๓๓๓๓-๑๘๓ โทรสาร ๐๓๗-๓๓๓๓-๑๘๔

อีเมล : ashram@cscsoms.com เว็บไซต์ : www.semsikkha.org

ความเป็นอนิจจังของ อุดมการณ์

สพฺพ สงฺฆารอ อนิจฺจา สพฺพ ธมฺมา อนุตฺตาทิ

W าระพุทธพจน์บทนี้ แปลให้เข้ากับหัวข้อปาฐกถาวันนี้ ได้ความว่า อุดมการณ์ทั้งหลายทั้งปวง ย่อมแปรเปลี่ยนไป แม้เนื้อหาสาระของอุดมการณ์นั้น ๆ ก็ปราศจากสาระที่แท้จริง

คำว่าอุดมการณ์นั้น เราบัญญัติศัพท์ขึ้นจากคำว่า Ideology ในภาษาอังกฤษ หากท่านต้องการทราบความหมายอย่างพิศดารเกี่ยวกับคำ ๆ นี้ ขอเสนอให้ดูได้จาก *อธิบายแนวคิดปรัชญาการเมืองฝรั่ง* ของข้าพเจ้า

พูดกันอย่างไม่เกรงใจแล้ว ใครที่สุมานอุดมการณ์ใด มักถูกรวบงำโดยอุดมการณ์นั้น อย่างยากที่จะประกาศความเป็นไทออกมาได้

ในภาษาอังกฤษ ถ้อยคำที่ลงท้ายว่า ism นั้น ส่อไปในทางที่เป็นอุดมการณ์อันมีความครอบงำรวมอยู่ด้วยแทบทั้งนั้น รวมถึง Buddhism ด้วย

กล่าวคือเนื้อหาสาระของพระพุทธรธรรมนั้น เสนอให้แต่ละคน “พึงเห็นได้เอง โดยที่ธรรมะนั้นไม่จำกัดกาลเวลา และอาจเรียกร้องให้ผู้อื่นมาดูได้ โดยเป็นของอันใคร ๆ ก็น้อมเข้ามาไว้ในใจได้ และวิญญูชนทั้งหลายพึงรู้ได้เฉพาะตัว” ถ้าเข้าใจตามนี้ พุทธศาสนาย่อมไม่ใช่อุดมการณ์ และไม่ควรถูกใช้คำว่า Buddhism ในภาษาอังกฤษ แม้จนสิกขาบทแต่ละข้อ ก็ใช้คำว่า *สิกขาบท สมาธิยามิ* อันผู้ที่รับศีลข้อหนึ่งข้อใดควรนำมาศึกษาและปฏิบัติ จนเห็นคุณค่าแล้วจึงกระทำตามข้อแนะนำนั้น ๆ เพื่อไม่เอาเปรียบตนเองและผู้อื่น หรือเพื่อความเป็นปกติของตนเองและสังคม ดังคำว่า *ศีล* เป็นไฉพจน์กับคำว่า *ปกติ* นั้นเอง แต่ถ้าวัดเอาว่าพุทธศาสนาเป็นลัทธิหรือความเชื่ออันจำต้องรับเอามายึดถือว่า

แสดงปาฐกถาที่ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ในวันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๔๖

เวลา ๐๙.๐๐-๑๐.๓๐ น. ตามคำเชิญของคณบดี คณะศิลปกรรมศาสตร์

เนื่องในโครงการ ๔๔ พรรษา สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

วิเศษสุดยิ่งกว่าลัทธิศาสนาใด ๆ โดยไม่ใช้วิจารณ์ญาณด้วยประการใด ๆ ว่าเป็นอุดมการณ์ ที่เป็นอันตรายได้ ยิ่งเอาพุทธศาสนาไปผนวกกับลัทธิชาตินิยมด้วยแล้ว ลัทธิพุทธประเภทนี้ก็เป็นอุดมการณ์ที่ให้โทษได้มากกว่าให้คุณ ดังทางลัทธิ พระและฆราวาสใช้พุทธศาสนาให้เป็นเอกลักษณ์ร่วมกับความเป็นชนชาติสิงห์ โดยใช้ความรุนแรงด้วยประการต่าง ๆ ทั้งทางความคิด คำพูด และการกระทำ เพื่อกำจัดพวกหมิ่น ซึ่งเป็นอีกชนชาติหนึ่ง หากอยู่ในประเทศชาติเดียวกัน โดยที่คนพวกนี้มักถือคริสต์หรืออิสลาม

ว่าไปทำไมมี คำว่าชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ในเมืองไทยเราพวกฝ่ายขวาตกขอบ ก็เคยใช้ให้เป็นอุดมการณ์เพื่อขจัดพวกฝ่ายซ้ายหรือพวกหัวก้าวหน้า ที่ถูกกล่าวว่า เป็นศัตรูกับสถาบันทั้งสามนี้ โดยที่ศัตรูพวกนี้ รวมตั้งแต่นายปรีดี พนมยงค์ และนายป๋วย อึ๊งภากรณ์ ไปจนเขาวชนต่าง ๆ ในขบวนการนิสิตนักศึกษาทั้งหลาย ในสมัยที่เกิดวิกฤติกาล ๒ ตุลาคม ๒๕๑๙ แม้จนบัดนี้แล้วอุดมการณ์ดังกล่าว ก็ยังหาได้ปลาสนาการไปเสียเลยทีเดียวไม่ โดยคนที่เป็นตัวแทนของอุดมการณ์ที่ว่าในปี ๒๕๑๙ ก็ยังเป็นผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร อยู่ในบัดนี้ และนายกรัฐมนตรีคนปัจจุบันก็กำลังสร้างอุดมการณ์อย่างใหม่อยู่มิใช่หรือ กล่าวคือ ใครที่ไม่ใช่ไทยรักไทย ย่อมจะเป็นพวกไทยที่เกลียดไทยไป โดยอาจโดน

ข้อหาว่าเป็นผู้ก่อการร้าย ตามพระราชกำหนดฉบับใหม่อีกด้วยก็ได้ มิใช่ต้องเหยียดถึงผู้ที่ถูกฆ่าตัดตอนมาเป็นร้อย ๆ หรือพันคนก็ต้องสังเวชชีวิตไป เพื่ออุดหนุนอุดมการณ์ด้านปราบยาเสพติดนั้นแล

จอห์น คอป ซึ่งเป็นนักวิชาการด้านเทววิทยาคนสำคัญยิ่งคนหนึ่งทางฝ่ายคริสต์ศาสนา แห่งสหรัฐอเมริกา เคยกล่าวว่า อุดมการณ์ทางตะวันตกที่ให้โทษเป็นอย่างยิ่งในรอบพันกว่าปีมานี้ มี ๓ อุดมการณ์ด้วยกัน โดยเขาใช้คำว่า Christianism ๑ Nationalism ๑ และ Economism ๑

Christianism ต่างจาก Christianity กล่าวคือ คำหลังนี้หมายถึงคำสั่งสอนของพระเยซูคริสต์ ให้รักสัจจะ รักเพื่อนมนุษย์ ให้อภัยศัตรู มีชีวิตอย่างเรียบง่าย ดังพระเยซูคริสต์กล่าวว่า อูฐที่ลอดรูเข็มยังง่ายกว่าเศรษฐีที่จะมีโอกาสขึ้นสวรรค์ ดังนั้นเป็นต้น กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือผู้ที่เข้าถึงเนื้อหาของพระคริสตอวาทแท้ ๆ ย่อมมีน้อยนิด หากคำแรกหมายถึง อุดมการณ์ ที่มอมเมาผู้คนให้สยบยอมต่อไม้กางเขน และใช้ไม้กางเขนให้เป็นดังศาสตราวุธ เพื่อประหารประหารคนที่ไม่ยอมรับนับถือพระเยซูคริสต์ อย่างน้อยก็ที่สำคัญลักษณะของความเป็นลัทธิ กล่าวคือ คริสตศาสนาซึ่งเป็นคุณค่าอันวิเศษสุดสำหรับคนที่ถูกกดขี่ ได้กลายมาเป็นอุดมการณ์ของคนที่ถูกกดขี่ หรือชนชั้นปกครอง

ที่ใช้วาทะในทางศาสนา เพื่อทำลายล้างใคร ๆ ที่ตนถือว่าเป็นศัตรู หรือผู้ที่ไม่ยอมรับลัทธิ อุดมการณ์ของฝ่ายตน ดังฝรั่งที่ยึดครองอเมริกาใต้ได้ก็ดี ที่ยึดครองฟิลิปปินส์ได้ก็ดี ถ้าคนพื้นเมืองพวกนี้ไม่หันมาสมาทานอุดมการณ์ฝ่ายคริสต์ ตามรูปแบบและพิธีกรรม ย่อมถูกกำจัดไปจนเกือบหมดสิ้น ครั้นอุดมการณ์ฝ่ายคริสต์มาปะทะกับลัทธิศาสนาที่ต่างไปจากตนในยุโรป อันได้แก่ศาสนาอิสลาม ก็เลยเกิดการสงครามกันอย่างรุนแรงและเลวร้ายเป็นเวลาหลายปี ถึงกับเรียกว่าสงครามครูเสด หรือสงครามอันศักดิ์สิทธิ์ เป็นเหตุให้คริสต์ศาสนิกที่เชื่อมั่นในลัทธิศาสนาอย่างปราศจากวิจารณ์ญาณ พวกกันไปตายเพื่อพระศาสนา นักต่อนักแล้ว ในขณะที่พระสันตะปาปาและพระราชานในยุโรปกอบโกยทรัพย์ากรจากสงครามคราวนี้กันอย่างมากมายมหาศาล

ครั้นยุโรปปลอดภัยไปจากศาสนาอิสลาม พวกคริสต์ศาสนิกเองก็เกิดแตกแยกกันเป็นสองชั่วระหว่างคาทอลิกกับโปรเตสแตนต์ ซึ่งใช้อุดมการณ์ทางลัทธิศาสนามาทำสงครามประหารประหารกันแทบทั่วยุโรป และแม้ในแต่ละประเทศ ๆ เป็นเหตุให้ผู้คนล้มตายเป็นเบือ ดังมีสงคราม ๓๐ ปี สงคราม ๑๐๐ ปี เป็นต้น

ครั้นศาสนาจักรอ่อนกำลังลง จำเดิมแต่สมัยที่ไล่ ๆ กับการปฏิวัติ

ใหญ่ในฝรั่งเศสเป็นต้นมา จนผู้คน ส่วนใหญ่พากันไม่เห็นว่าการลัทธิ ศาสนาเป็นอุดมการณ์ที่สำคัญ บางคนยังยึดถือลัทธิศาสนาอยู่ใน ทางความเชื่อส่วนตัวเท่านั้น หากไม่ ก็ยังคงประพฤติปฏิบัติตามจารีต ประเพณี โดยมาถึงช่วงนี้เกิดมี อุดมการณ์อย่างใหม่ขึ้นในนามของ ลัทธิว่าชาตินิยม ซึ่งเริ่มขึ้นไล่ ๆ กับการตั้งตัวของประเทศสหรัฐอเมริกา และการต่อต้านจักรวรรดิ นิยมของนโปเลียนในยุโรป

อุดมการณ์เก่าสามารถ สะกดให้คนยอมพลีชีพเพื่อพระ- ผู้เป็นเจ้า หรือเพื่อพระศาสนา ใน ขณะที่อุดมการณ์ใหม่นี้สามารถ สะกดให้ผู้คนยอมพลีชีพเพื่อชาติ โดยที่เราต้องตราเอาไว้ว่า คนที่ คัดค้านการมอมเมาของศาสนจักร ได้เคยถูกรุกรานและถูกประหาร มาแล้วอย่างเลวร้าย แม้การเชื่อนอกวงนอกทางไปจากที่ ศาสนจักร กำหนด ก็ถือว่าเป็นพิษเป็นภัยยิ่ง นึก ในเรื่องชาตินิยมนี้ก็คล้าย ๆ กัน พวกที่ถูกกล่าวหาว่าไม่รักชาติหรือ ขายชาติ ถือว่าเป็นพวกขบถ มี กฎหมายให้ลงโทษพวกนี้อย่าง มหันตโทษ นอกจากพวกลัทธิชาติ นิยมยังจะใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือ แล้ว ยังใช้วัฒนธรรมและศาสน- ธรรมประกอบอีกด้วย ดังขอให้ สังเกตได้ว่า ในวัดคริสต์แทบทุก แห่งในยุโรปและอเมริกา จะมี อนุสาวรีย์ของผู้ที่ตายในสงคราม หรือผู้ที่เสียสละชีวิตเพื่อชาติด้วย กันแทบทั้งนั้น ทั้งยังมีพิธีกรรม ประจำปีเพื่อปลุกลัทธิชาตินิยมนี้

อีกด้วย

ทั้ง ๆ ที่พุทธศาสนาเน้นในเรื่อง สันติวิธี หนังสือชื่อ *Zen at War* ก็แสดงให้เห็นชัดว่า พวกชาโมโรใน ฟิลิปปินส์ ใช้วิธีทางสมาริภาวนาให้เกิด การอุทิศตนเพื่อเป็นราชพลี ถึงกับ ยินดีทำลายล้างศัตรู แม้จนตัวตาย ก็ถือว่าเป็นเกียรติอย่างมีศักดิ์ศรี

ทางฝรั่งเศสก็ตายเพื่อชาติกัน มานักต่อนัก จนกลายเป็นสงคราม โลกถึงสองครั้ง โดยที่อังกฤษเองได้ นำเอาอุดมการณ์เก่ามาผนวกเข้า กับอุดมการณ์ใหม่เข้าไว้ด้วย เพื่อให้คนสยบยอมต่อ God King and Country ที่เราเอามาแปลงเป็นชาติ ศาสตร์ กษัตริย์ นั้นแล

ถ้าเราใช้สติวิจารณ์ญาณ ก็ จะเห็นได้ว่าลัทธิชาตินิยมเป็น อุดมการณ์ปลอม ที่ใช้มอมเมาคน ดัง **ดร.จอห์นสัน** คนอังกฤษที่ทำ พจนานุกรมฉบับแรก นิยาม ชาติ นิยม ว่า เป็นสรณะสุดท้ายของ พวกกะล่อน Patriotism is the last refuge of the scoundral และถ้าเรา สังเกตดูดี ๆ อุดมการณ์ที่ว่านี้ก็ ได้ ตายไปแล้ว ดูจุดอุดมการณ์ทาง ลัทธิศาสนาที่ได้ตายไปก่อนนี้แล้ว นั้นเอง หากผู้คนในกระแสหลัก อย่างประธานาธิบดีบุช ยังนำเอา มาใช้ออยู่ ดังดูเหมือนจะได้ผล เพราะคนในกระแสหลักคือ คัม- มวลชน และมีอิทธิพลในทางอื่น ๆ อีกด้วย ซึ่งก็ไม่ต่างไปจากนาย ก รัฐมนตรีไทยเท่าไรนัก

แท้ที่จริง อุดม การณ์ ที่ สำคัญยิ่งในปัจจุบันคือลัทธิบูชา ททรัพย์สิน หรือเศรษฐกิจ ดังที่

จอห์น คอป ใช้คำว่า Economism ซึ่งครอบคลุมทั้งลัทธิทุนนิยม Capitalism และบริโภคนิยม Consumerism โดยที่ใช้คำล่าสุดรวม กันว่าโลกาภิวัตน์ หรือ Globali- sation ซึ่งมีวิวัฒนาการมาจากคำ ว่าการพัฒนา Development หรือ ความเจริญก้าวหน้า (Progress) โดยที่ย้อนกลับไปได้ว่านั่นคำเดียวกับลัทธิล่าเมืองขึ้นหรือ Colo- nialism นั้นแล ทั้ง ๆ ที่ไทยเราอ้าง ว่าเราไม่เคยเป็นเมืองขึ้นของฝรั่ง แต่เราตกอยู่ใต้อาณานิคมทาง ปัญญาของตะวันตกมาตั้งแต่ รัชกาลที่ ๕ และร้ายแรงยิ่งขึ้น เรื่อย ๆ แต่สมัย ป. พิบูลสงคราม และ ส. ธนรัตน์ แม้จนบัดนี้แล้ว ลัทธิอุดมการณ์ดังกล่าวก็หาได้ จางหายไปไม่ ยิ่งในช่วงสมัยแห่ง นายกรัฐมนตรีคนปัจจุบันด้วยแล้ว การสยบยอมกับอาณานิคมทาง ปัญญาของฝรั่ง บ่งชัดเจเนยิ่งขึ้นอีก เป็นไหน ๆ

วีระ สมบูรณ์ ได้พูดถึง โลกาภิวัตน์ ว่าเป็นยุคสมัยแห่ง ความทันสมัยอย่างสุดโต่ง the age of extreme modernism ซึ่งก่อให้เกิดอุดมการณ์ต่าง ๆ อย่างย่อย ๆ ออกมา ๘ ประการด้วยกันคือ

๑) เคารพเลื่อมใสวิทยา- ศาสตร์กระแสหลัก *Scientism* ซึ่ง เน้นไปในทางวัตถุนิยมอย่าง ไม่ คลางแคลงสงสัย แม้พุทธศาสนา ก็ต้องเป็นไปตามวิทยาศาสตร์ กระแสนี้ อะไรที่พิสูจน์ไม่ได้ในห้อง ทดลอง อะไรที่ให้เหตุผลไม่ได้ใน ทางตรรกวิทยา ถือว่าล้าสมัยหรือ

ชัดกับวิทยาศาสตร์เอาเลยทีเดียว

๒) เทคโนโลยีในทางอุตสาหกรรม *Technologyism* หมายความว่า เครื่องยนต์กลไกที่พิเศษพิสดารเท่าไร ย่อมให้คุณค่าเท่านั้น มิใยว่านั่นจะให้ประโยชน์เพียงแค่ว่าบรรมช้ข้ามชาติ และชนชั้นบนที่มีเงินและมีอำนาจ หากทำลายล้างสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนเล็กคนน้อย คนปลายอ้อปลายแถม ที่เคยมีภูมิธรรมชาวบ้านและวัฒนธรรมพื้นบ้าน ที่เป็นอยู่กันอย่างเรียบง่ายอย่างบรรสานสอดคล้องกับธรรมชาติ มาเป็นศตวรรษ ๆ แล้วก็ตามดังขอให้ดูได้กับปัญหาของเขื่อนปากมูลกับชาวอุบลราชธานี และปัญหาของท่อแก๊สไทย-มาเลเซียที่จังหวัดสงขลา และการเปิดโอกาสให้บริษัทในคานาดา มาทำเหมืองแร่ไปตาสที่อุดรธานี ทั้งหมดนี้เป็นปัญหา เพราะคนที่ม้ออำนาจทางเศรษฐกิจและการเมืองเลื่อมใสเทคโนโลยีทางอุตสาหกรรมที่ทันสมัยอย่างปราศจากข้อสงสัยใด ๆ ลึ้น ทั้งคนที่ถือตนว่าเป็นชนชั้นบนพวกนี้ยังดูถูกภูมิปัญญาชาวบ้านของคนในท้องถิ่นต่าง ๆ อีกด้วย

๓) ระบบทุนนิยม *Capitalism* ที่อุดหนุนการแข่งขันกัน ให้เห็นคุณค่าของทุนและเงินตราว่าสำคัญกว่ามนุษย์ตาดำ ๆ และแม้จนสำคัญว่าธรรมชาติซึ่งเป็นเพียงทรัพยากรอย่างหนึ่ง ระบบนี้เน้นด้านความสำเร็จทางวัตถุและความเติบโตทางโภคทรัพย์ แม้จะผิดจริยธรรมหรือจรรยาบรรณชั้น

พื้นฐานอย่างไรก็ได้ โดยเชื่อว่าเมื่อมีคนรวยมาก หรือบรรมช้ข้ามชาติซึ่งมีกิจการมากขึ้น ก็จะช่วยชนชั้นกลางและชนชั้นล่างให้เงยหน้าอ้าปากขึ้นได้ด้วย และนี่ก็คือนโยบายของพรรคไทยรักไทย แต่ที่แล้ว ๆ มา วิธีการดังกล่าวรับใช้บรรมช้ข้ามชาติและอภิมหาอำนาจ กับนักการเมืองหรือนักเศรษฐกิจในประเทศเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่เป็นชนชั้นบน ซึ่งสยบยอมกับอภิมหาอำนาจและบรรมช้ข้ามชาติเท่านั้นเอง หากชนชั้นกลางก็จะเดือดร้อนยิ่งขึ้นเรื่อย ๆ โดยที่ชนชั้นล่างนั้นถูกบู้ยบู้ย้าย้ง ๆ ขึ้นทุกที จนแทบจะหมดศักดิ์ศรีเอาเลยด้วยซ้ำ

๔) อำนาจรัฐ *Statism* ซึ่งขยายขึ้นเรื่อย ๆ ดังตัวอย่างที่สยามรัฐราชสีมาอาณาจักรนี้เองจำเดิมแต่เปิดประเทศด้วยการสยบยอมกับระบบทุนนิยมในรัชกาลที่ ๔ เป็นต้นมา พอถึงรัชกาลที่ ๕ ก็เป็นการขยายตัวของอำนาจรัฐบาลกลางอย่างเห็นได้ชัด ว่าได้ทำลายวัฒนธรรมท้องถิ่นไปอย่างไรบ้าง ก้าวถ่างความเป็นเอกเทศของภูมิภาคต่าง ๆ อย่างไรบ้าง ทั้งยังสะกดผู้คนที่ต่างชาติให้เลิกนับถือพ่อแม่ของตนเอง หากให้มีพ่อแม่แห่งชาติขึ้นแทน แม่กษัตริย์ที่สิ้นชีวิตไปแล้ว ก็กลายเป็นพระพุทธรเจ้าหลวงที่ศักดิ์สิทธิ์มหัศจรรย์อย่างเสด็จพ่อ ร. ๕ แม้จนพระเจ้าลูกเธอก็กลายเป็นเสด็จเตี่ยกรมหลวงฯ แม่เมือยั้งดำรงพระชนม์อยู่ เจ้าเหล่านี้ก็มีอภิสิทธิ์นานาประการ โดยที่หัวหน้ารัฐบาลที่ถือ

ภาพประกอบโดย เทพศิริ สุขโสภา และ วัลลภ แม่นยำ จาก สมุดบันทึกนิทาน ๒๕๔๗ "เรือ กับ รั้ว" ของคณะกรรมการดำเนินงานฉลอง ๑๐๐ ปี ชาตกาล นายปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส ภาคเอกชน

ตัวว่าเป็นใหญ่ ก็ทำตัวเป็นเจ้ายิ่ง ๆ ขึ้นทุกที ดังดูได้ที่ **เปรม ติณสูลานนท์** ในอดีต และ**ทักษิณ ชินวัตร**ในปัจจุบัน

พร้อม ๆ กันนี้ อำนาจรัฐที่ ริดรอนราษฎรตาต้า ๆ ก็สยบยอมให้กับอภิมหาอำนาจและบรรษัทข้ามชาติได้อย่างเห็นได้ชัด ดังกรณีที่ไทยยอมให้กับจีนทุก ๆ อย่าง ดังไม่ยอมให้ทะเลลามะเข้ามาเมืองไทย ทั้ง ๆ ที่เสด็จไปได้ทุก ๆ เมืองในโลก ตะวันตก โดยที่ประเทศนั้น ๆ ไม่ได้มีพุทธศาสนิกเป็นประชากรชาวยุทธส่วนใหญ่ และการที่รัฐบาลไทยส่งทหารไทยไปอิรักก็ชัดเจนยิ่งนักกับการสวมักต๋ต่อสหรัฐ เพราะการที่ประธานาธิบดีบุช จะมาประชุมเอเปคนั้น เป็นความฝันอันสูงส่งของผู้นำรัฐบาลไทย ซึ่งจักใช้อำนาจรัฐเบียดเบียนบีฑาประชากรชาวยุทธ ยิ่ง ๆ ขึ้นทุกที ดังที่ได้บีบบังคับมวลชนมาแล้วอย่างได้ผล ผู้ที่จะถูก ริดรอนสิทธิในอันดับถัดไปก็คือ ปัญญาชน และองค์กรพัฒนาเอกชนต่าง ๆ รวมทั้งมวลชนที่รวมตัวกันได้อย่างสมัชชาคนจน เป็นต้น

๕) อาวุธอันทันสมัยและร้ายแรงต่าง ๆ *Militaryism* ซึ่งเพิ่มความเลวร้ายไปทุก ๆ ทาง และประเทศชาติใช้เงินภาษีอากรของราษฎรไปเพื่อการนี้ ทั้ง ๆ ที่อาวุธพวกนี้ไม่มีคุณค่าใด ๆ เลย นอกจากมีไว้เพื่อทำลายชีวิตและธรรมชาติ แต่ก็ไม่มี การทำลายแนวคิดกระแสกัน อย่างจริงจังเอาเลย แม้จะพูดกันถึงสิทธิมนุษยชนจนเกิดปัญญา

สากลของสหประชาชาติขึ้น แต่แล้วประเทศอัครภาคีทั้ง ๕ แห่ง สภาความมั่นคง อันได้แก่ สหรัฐ อังกฤษ ฝรั่งเศส รัสเซีย และจีน ก็ผลิตและขายอาวุธ ยิ่งกว่า ประเทศอื่น ๆ ทั้งหมด

๖) ระบบสื่อสารมวลชนอันทันสมัยต่าง ๆ ซึ่งมักอยู่ในกำกับของบรรษัทข้ามชาติและอภิมหาอำนาจ ทั้งหมดนี้หมอมเมาผู้คนให้นิยมความรุนแรง ไม่ให้เป็นคนปกติ หากต้องการความเข้มข้นจึงดีชิงเด่น ต้องการมีโภคทรัพย์ยิ่ง ๆ ขึ้น ต้องการความทันสมัยยิ่ง ๆ ขึ้น ต้องการเกียรติยศชื่อเสียงยิ่ง ๆ ขึ้น และต้องการความรักแบบโรแมนติคที่เน้นไปในทางราคะจริตยิ่ง ๆ ขึ้น แม้ผลได้ในทางตรงกันข้ามจักเป็นเช่นไร ก็มีได้นำพา

๗) การศึกษากระแสหลัก ไม่อาจสอนคุณความดีได้ เน้นในทางหัวสมองอย่างเป็นสิ่ง ๆ และล้วงลึกลงไปอย่างฝังตัวเอง เพียงให้ผู้ได้รับการศึกษารู้สึกดีอยู่ คือต้องพยายามไต่เต้าให้ได้เรียนรู้สูง ๆ ขึ้นไปทุก ๆ ที่ ยิ่งเรียนรู้มาก ก็ย่อมมีประโยชน์ต่อแผ่นดินน้อย สมดังคำของปราชญ์จีนโบราณ และยังเรียนมากเท่าไร ก็จะไม่หางานได้ยาก ยิ่งขึ้นเท่านั้น เพราะเครื่องยนต์กลไกอันทันสมัยต่าง ๆ ต้องการ ใช้แรงงานมนุษย์น้อยลงไป และตลาดแรงงานก็เอาเปรียบคนงานที่ยากไร้ โดยย้ายตลาดจากประเทศที่ร่ำรวยไปสู่ประเทศที่ยากจนยิ่ง ๆ ขึ้น กรรมกรที่ผลิตเหล็กในก็ที่อินโดนีเซียทั้งปี ไม่มีโอกาสได้

ค่าจ้างพอที่จะซื้อเกือกพวกนี้ใส่ให้ตนหรือสมาชิกในครอบครัวของตน ในขณะที่นักศึกษาซึ่งใส่เกือกพวกนี้ ไม่ได้สำนึกเอาเลย ว่าตนเป็นส่วนแห่งการเอาเปรียบแรงงานอย่างไรหรือไม่ ดังนักศึกษาที่ต้มโคคาโคล่า หรือเนสกาแฟ หรือที่กินไก่เคนดิกก็ กับแมกโดนัล ย่อมไม่รู้ว่าตนเป็นส่วนแห่งการทำลายธรรมชาติและเอาเปรียบคนยากไร้อย่างไร แม้สิ่งซึ่งตนหลงบริโภคตามคำโฆษณาชวนเชื่อ นั้น ให้โทษกับผู้บริโภคทางร่างกายและจิตใจอย่างไร ก็มักไม่ได้สำเหนียกกันอยากทราบว่ามีสถาบันการศึกษาใด รวมถึงวัดด้วย ฝึกจิตสำนึกของเยาวชนในเรื่องพวกนี้บ้าง ยังการใช้ถุงพลาสติกและโฟมกันอย่างแพร่หลายด้วยแล้ว ไม่แลเห็นโทษกันเอาเลยหรือ

๘) สตรีและเยาวชนยังคงถูกเอารัดเอาเปรียบมาโดยตลอด ทั้งทางวัฒนธรรมและการเมื่อนำเสียตายที่บุรุษและสตรีส่วนใหญ่มักแลไม่เห็นประเด็นนี้ ยังพวกสตรีหัวก้าวหน้าที่จับประเด็นนี้ ก็มักใช้แต่หัวสมองเป็นสื่อ ทั้งยังมีความคิดที่รุนแรง อย่างปราศจากจิตใจที่สงบนิ่งซึ่งควรจะเป็นตัวแปรอันสำคัญ

ทั้งแปดข้อที่นำมากล่าวถึงนี้เป็นเพียงตัวอย่างที่ชี้ให้เห็นว่ายุคสมัยในบัดนี้ มีเงินตราเป็นปัจจัยหลักที่ครอบงำมนุษย์ในกระแสหลักให้ติดอยู่ในลัทธิวัตถุนิยม ทั้ง ๆ ที่พระพุทธเจ้าตรัสเตือนว่าเงินตรานั้นให้โทษได้มากกว่าให้คุณ

จนถึงกับทรงบัญญัติสิกขาบทที่ ๑๐ ไม่ให้สมณะจะต้องหรือยินดีในเงินตราเอาเลย แต่ศากยบุตร พุทธชินโนรส ที่เดินตามพระพุทโธวาทในข้อนี้ที่แก่นหรือสาระ ดูจะมีน้อยเสียเหลือเกิน

ที่กล่าวมานี้ เพื่อจะชี้ให้เห็นว่าในบัดนี้สหรัฐเป็นตัวกำหนดอุดมการณ์ร่วมสมัย ที่เน้นในทางเงินตราหรือทรัพย์สิน ไม่ได้เน้นที่คุณธรรม หรือความดีงาม แม้ นักการเมืองจะใช้วาทศิลป์ในทางนั้น ดังการที่สหรัฐไปยึดครองอิรักนั้น ไม่มีความชอบธรรมใด ๆ เอาเลย เพราะสิ่งที่สหรัฐต้องการคือน้ำมันกับการแพร่ขยายอิทธิพลไปในทางตะวันออกกลาง และการที่รัฐบาลทักษิณสยบยอมกับรัฐบาลสหรัฐ ก็เพียงเพื่อผลประโยชน์ทางด้านการค้าและเงินตรา ตลอดจนความทันสมัยอันจอมปลอมต่าง ๆ เท่านั้นเอง

ที่ต้องตราไว้ก็คือ อุดมการณ์ในทาง *Economism* ที่สหรัฐเป็นตัวกำหนดทิศทางอยู่ในบัดนี้ ซึ่งแม้แต่จีนก็ยอมคล้อยตามไปในทางนี้นั้น จะไม่อันตรธานไปละหรือ

ถ้าเชื่อในพระพุทธพจน์ที่ยกมาเป็นนิเชปทเบื้องต้น ก็ต้องยอมรับว่าอุดมการณ์ที่ว่านี้จำเป็นต้องปลาสนาการไปตามแนวทางของอนิจจลักษณะ และจะถึงซึ่งอนัตตลักษณะในที่สุด โดยที่ ถ้าได้ฟังปาฐกถาของศาสตราจารย์ โยฮัน กัลดุง แห่งนอร์เวย์ (ซึ่งเป็นคนแรกที่ตั้งสถาบันสันติศึกษาขึ้นในโลก) ตามที่เขาแสดงทัศนะไว้ที่

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อเร็ว ๆ นี้แล้วไซ้ก็จะจับบทสรุปของเขาได้ว่า สหรัฐจะครองความเป็นเจ้าโลกไว้ได้อีกไม่เกินสองทศวรรษ โดยเราต้องไม่ลืมว่า トラบจนสงครามโลกครั้งที่ ๑ และครั้งที่ ๒ อังกฤษได้คงสถานะนี้ไว้ได้ และก่อนหน้านั้นขึ้นไป ตะวันตกก็เคยมีจักรวรรดิโรมัน และจักรวรรดิของพระเจ้าอเล็กซานเดอร์มหาราชมาก่อนแล้ว ในขณะที่ทางตะวันออกเราก็เคยมีจักรวรรดิมองโกลเสียมาอย่างยิ่งใหญ่กว่าจักรวรรดิโรมันเสียด้วยซ้ำ และแล้วลัทธิที่ผูกติดอยู่กับอำนาจและความรุนแรงก็ล้วนปลาสนาการไปตาม ๆ กัน โดยที่ลัทธิใดเล่า ที่จะเข้ามาแทนลัทธิปัจจุบันอันรวมเรียกว่าโลกาภิวัตน์

ถ้าลัทธิอุดมการณ์ในปัจจุบัน

ปลาสนาการไป จะมีอะไรมาแทนที่ นี่เป็นประเด็นที่น่าสนใจยิ่งนัก แม้คนในกระแสหลักของสหรัฐเองก็เห็นกันมากยิ่ง ๆ ขึ้นแล้วว่า การใช้ความรุนแรงตอบโต้ความรุนแรง การใช้อำนาจทางการเมืองและการใช้อาวุธยุทธโศปกรณ์ต่าง ๆ อย่างทันสมัย เพื่อรักษาสันติภาพไว้ในโลก หากปล่อยให้มีการเอารัดเอาเปรียบกัน ให้มีช่องว่างอย่างมากมากระหว่างความรวยกับความจน และมีการใช้ทรัพยากรทางธรรมชาติไปอย่างสาหัสเสียเทเสี่ย ๆ ละ ย่อมมาถึงจุดอดตันแล้ว

สถาบันเฟรตเซอร์ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักทางด้านเอกชนของสหรัฐ ถึงกับตีพิมพ์เอกสารออกมาเล่มหนึ่ง ซึ่งแพร่หลายมาก ตั้งชื่อ

เรื่องว่า จากความโหดร้ายไปสู่การอุทธรณ์ภาพ (From Cruelty to Compassion) โดยมีชื่อรองประกอบไปด้วย วาเน่เป็นความเรียงที่ให้ความฝันของอเมริกันลี้กซึ่งลงไป Essays on Deepening of the American Dream โดยเราต้องไม่ลืมว่า พวกอังกฤษชุดแรก ๆ ที่หนีความโหดร้ายทารุณในทางลัทธิศาสนาหลักจากบ้านเกิดเมืองนอน ด้วยการอพยพโยกย้ายไปตั้งหลักแหล่งอยู่ที่อเมริกานั้น มีความหวังที่จะไปแสวงหาอิสรภาพ และเสรีภาพ จนเรียกพวกเขาเองว่าเป็นนักแสวงบุญ แม้ต่อมาหลายคนจะยังคงใช้ความทารุณโหดร้ายกับชาวอเมริกันพื้นเมือง จนไปจับเอาคนจากอาฟริกามาเป็นทาสก็ตาม อย่างน้อยคำประกาศอิสรภาพของพวกเขาก็ออกไปทางที่เป็นอุดมคติ ยังบางคนที่ปฏิบัติศาสนธรรมอย่างเป็นกลาง อย่างไม่ถือเอาศาสนาของตนว่าเป็นอุดมการณ์ที่สูงส่งกว่าของคนอื่น หากเห็นคนอื่น ๆ เป็นดั่งมิตรสหายพวกนี้ก็ไม่ได้ใช้ความรุนแรง ดังวิลเลียม เพนน์ ซึ่งนับถือนิกายควอเกอร์ ใช้สันติวิธีโดยตลอด ชื่อที่มาจากชาวพื้นเมืองด้วยราคาอันยุติธรรม โดยไม่ใช้วิธีการขู่บังคับหรือแย่งชิงเอามาเลย ดังรัฐเพนซิลเวเนียที่ตั้งตามชื่อเขาเป็นพยานอยู่ แม้เมืองหลวงของรัฐนี้ที่เคยเป็นราชธานีแห่งแรกของสหรัฐก็มีชื่อว่าฟิลาเดลเฟีย แปลว่าเมืองแห่งความเป็นมิตร แม้คนพวกนี้จะเป็นส่วนน้อย ก็เป็นคนสำคัญทางด้าน

การเป็นห้ามล้อให้สหรัฐมาโดยตลอด ดังผลงานของ American Friends Service Committee ซึ่งร่วมกับพวกควอเกอร์อังกฤษ ที่ไม่ยอมร่วมงานทางด้านความรุนแรง หากช่วยเหลือเกื้อกูลต่าง ๆ ทางสงเคราะห์เพื่อนมนุษย์ แม้จะเป็นยามสงคราม เป็นผลให้หน่วยงานดังกล่าวได้รับรางวัลสันติภาพจากมูลนิธิโนเบล และหน่วยงานนี้แลที่เสนอชื่อข้าพเจ้าให้ได้รับรางวัลที่วานั้น

อนึ่ง มาติน ลูเธอร์ คิง จูเนียร์ ซึ่งก็ได้รับรางวัลสันติภาพจากมูลนิธิโนเบลนั้น ก่อนเขาถูกฆ่าตาย เขาได้แสดงสุนทรพจน์ที่สำคัญถึงความฝันอันยิ่งใหญ่ของเขา ซึ่งต้องการความเสมอภาคระหว่างคนต่างผิว คนต่างวรรณะ คนต่างชนชั้น ทั้งทางเพศ ทางเศรษฐกิจ และอื่น ๆ

เมื่อประธานาธิบดีจอห์น บูช ใช้ความก้าวร้าวรุนแรง แต่เหตุการณ์วิกฤตเมื่อวันที่ ๑๑ กันยายน ๒๕๔๔ ที่ศูนย์การค้าโลก ในนครนิวยอร์กเป็นต้นมา จนการโจมตีอิรักเมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๔๖ นั้น ผู้ที่ต่อต้านอุดมการณ์กระแสหลัก ที่ฝึกฝืนติวิธี มีมากยิ่งขึ้นทุกที

ยังที่อังกฤษ อดิครสังฆราชแห่งแคนเดอบอริคนก่อน ซึ่งเป็นประมุขของบาทหลวงนิกายประจำชาติได้เคยสนับสนุนนายกรัฐมนตรีโทนี แบล เพื่อโจมตีอิรัก ถึงกับประกาศว่านั่นคือสงครามที่ยุติธรรม ครั้นมีอดิครสังฆราชของค

ใหม่ ท่านผู้นี้ประชุมสภาศาสนาของสมาชิกทั้งหมด รวมบาทหลวงและคนที่ไม่ได้บวช แล้วสภามีมติเป็นเอกฉันท์ไม่เห็นด้วยกับรัฐบาลในการที่จะส่งทหารไปโจมตีอิรัก

ขอให้เปรียบเทียบสงครามอิรักของสหรัฐกับสงครามเวียดนามดู โรเบิร์ต แมกนามารา ซึ่งเป็นรัฐมนตรีกลาโหมสมัยสงครามเวียดนาม เขียนข้อความไว้ว่า ในสมัยของประธานาธิบดีเคนเนดี และจอห์นสันนั้น พวกเราที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจในเรื่องของเวียดนาม และได้กระทำตาม แลได้กระทำตามความคิดที่เราถือว่าเป็นหลักการและประเพณีของประเทศนี้ เราตัดสินใจตามคุณค่าดังกล่าว แต่เราผิดไปแล้ว ผิดมากเป็นอย่างยิ่ง เราต้องให้คนรุ่นต่อไปตัดสินใจว่าทำไมเราจึงผิดพลาดไปถึงเพียงนั้น

เหตุผลประการหนึ่งที่รัฐบาลเคนเนดีและจอห์นสันไม่ได้ใช้วิธีของเหตุผลอย่างเป็นระเบียบ เพื่อแก้ปัญหาพื้นฐานทางเวียดนามก็เพราะเราต้องเผชิญกับประเด็นต่าง ๆ อย่างซับซ้อนซ้อนเงื่อนกันมาแล้ววันหนึ่ง ๆ เรามีเพียง ๒๔ ชั่วโมงบ่อยครั้งที่เราไม่มีเวลาพอที่จะคิดได้อย่างชัดเจน

อย่างน้อยนี่ก็เป็นคำสารภาพของอดีตรัฐมนตรีกลาโหม ซึ่งต่อมายังมาเป็นประธานธนาคารโลกอีกนาน จนช่วยให้ช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจนห่างกันยิ่ง ๆ ขึ้นอีกอย่างมากมาย แต่อย่างน้อยเขาก็ยอมรับผิด ในขณะที่นักการเมือง

ตัวโต ๆ ส่วนมากไม่ยอมสารภาพ
เช่นนี้ ทั้ง ๆ ที่อยู่ในสภาพคล้าย ๆ
กัน ดังสงครามอ่าวเปอร์เซียคราวที่
แล้ว ทั้งนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรี
ว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
ของเยอรมันไม่มีเวลาพิจารณา
ประเด็นนี้เอาเลย หากยอมหลับตา
เดินตามสหรัฐไปอย่างเชื่อง ๆ
อย่างน้อยสงครามอิรัก ทั้งนายก
รัฐมนตรีและรัฐมนตรีต่างประเทศ
ของเยอรมันหันออกมาขวางสหรัฐ
เอาเลยทีเดียว โดยที่ต่อไปนาย
บุชและนายแบลจะสารภาพบาป
เช่นนายแมกนามาราหรือไม่น่า
สงสัยอยู่

ความข้อนี้ทำให้ต้องนึกถึง
คำพูดของนอม ชอมสกี ที่แสดง
วาทะออกมาหลังเกิดวิกฤตการณ์
วันที่ ๙ กันยายน ๒๕๔๔ ได้ไม่นาน
เขากล่าวว่า เราแสดงออกได้ถึง
การตอบโต้ต่อความทารุณโหดร้าย
ที่เกิดขึ้นกับเรา โดยอ้างถึงความ
ชอบธรรม มิฉะนั้นเราควรพยายาม
ทำความเข้าใจว่า ทำไมอาชญา-
กรรมอันเลวร้ายอย่างนั้นจึงเกิดขึ้น
ได้กับเรา ถ้าเราปฏิเสธที่จะไม่คิด
ใคร่ครวญถึงอาชญากรรมนั้น ๆ
อย่างรอบคอบ เราก็จะอยู่ในวงวัฏ
ที่จักเพิ่มความทารุณร้าย ให้เป็นไป
อย่างไม่รู้จักจบสิ้น

แม้เราจะห้ามสงครามที่อิรัก
ไว้ไม่ได้ และคนในกระแสหลักยัง
ใช้วิธีการทางด้านการจอบเวรกัน
อยู่ก็ตาม แต่อุดมการณ์ด้าน
อุดหนุนความรุนแรงเริ่มอ่อนตัวลง
แล้ว ในที่นี้เราไม่ควรแสวงหา
อุดมการณ์ใหม่ ให้มานำประชาชน

จนเกิดการสยบยอมขึ้น หากเรา
ควรสร้างวัฒนธรรมแห่งการตื่นขึ้น
ให้ผู้คนรู้จักเจริญสติ ให้เกิดสัมป-
ชัญญะ อย่างรู้ตัวทั่วพร้อม จะได้
ไม่ตกอยู่ใต้อำนาจการมอมเมาของ
รัฐบาลหรือสื่อมวลชน ซึ่งมักเป็น
กระบอกเสียงทั้งของรัฐบาลและ
บรรษัทข้ามชาติ โดยที่ทั้งคู่นี้
อุดหนุนให้ผู้คนให้แนบสนิทกับ
ความโลภ ความโกรธ และความ
หลง แม้ในสถาบันการศึกษา
กระแสหลักโดยทั่ว ๆ ไป ก็หาได้
ปลอดภัยจากทิศทางของอภุศลมูล
ทั้งสามนี้ไม่ จนผู้คนพากันหลงไหล
ในทุนนิยม บริโภคนิยม อำนาจ
นิยม ตลอดจนสยบยอมกับสิ่งซึ่ง
เรียกว่าวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีไปตาม ๆ กัน

การที่เราจะเอาชนะอุดม-
การณ์ที่เป็นมิชฉาทิฐิเช่นนี้ได้ เรา
ต้องเสริมสร้างสมรรถภาพในทาง
สัมมาทิฐิ ให้เกิดความตื่นขึ้นจาก
การครอบงำต่าง ๆ

ไม่จำเป็นที่เราจะต้องเน้นไป
ยังพุทธศาสนาที่เป็นรูปแบบและ
ประเพณี ตลอดจนพิธีกรรมต่าง ๆ
ซึ่งให้ได้ทั้งคุณและโทษ หากเราจะ
ต้องไปให้พ้นพุทธศาสนาที่เป็น
อุดมการณ์แห่งการครอบงำ กล่าว
คือ เราน่าจะใช้อุปายโกศล ให้ผู้คน
ได้เข้าถึงความตื่น โดยเฉพาะก็
จากอคติทั้ง ๔ เพื่อเราจะได้เข้าได้
ถึงสถานภาพแห่งความเป็นจริง
โดยไม่ใช้ความรัก ความหลง ความ
ซัง หรือความกลัวเป็นเจ้าเรือน ยิ่ง
ไปพ้นปัญญาธรรมทั้ง ๓ ได้ ย่อมถือ
ว่าตื่นตัวได้จริง คือ ไปให้ได้พ้นจาก

ค้นหา (ความทะยานอยาก ความ
ดิ้นรน) มานะ (ความถือตัว สำคัญ
ที่ตัว) และทิวฐิ (ทฤษฎี หรือ
อุดมการณ์)

พุทธศาสนิกที่ปฏิบัติธรรม
อย่างอ่อนน้อมถ่อมตนและอย่าง
มีสติ อาจช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลง
ทางสังคมขึ้นได้ ด้วยการช่วย
กันสร้างสรรคิให้เกิดวัฒนธรรม
แห่งการตื่น มิโยว่าใคร ๆ จะถือพุทธ
หรืออะไรก็ตาม ดังที่ได้เอ่ยถึง
เอกสารของสถาบันเฟรตเซอร์มา
แล้ว ที่ทำท่ายให้พวกเราไปพัน
ความทารุณโหดร้าย ผู้ที่เขียนบท
ความนั้นเอ่ยถึงพระนิพนธ์ทะเล
ลามะ ที่ประธานเป็นคำนำให้
หนังสือ ชื่อ *Peace is Every Step*
(สันติภาพทุกอย่างก้าว) ของดิช นัท
อันส์ (ซึ่งมีแปลเป็นไทยแล้ว)
พระนิพนธ์นั้นมีข้อความว่า “การ
พยายามนำเอาสันติภาพในโลกมา
ให้มีขึ้นได้นั้น ต้องอาศัยให้แต่ละ
ปัจเจกบุคคลแปรสภาพภายในของ
ตนให้มีสันติภาวะเสียก่อน แม้จะ
ยาก แต่นี่ก็เป็นหนทางเดียว”

ฝรั่งที่เขียนบทความนี้เห็น
ตรงตามพระมติดังกล่าว และนี่
คือหัวใจของพุทธศาสนา ที่ไปพัน
อุดมการณ์ใด ๆ ทั้งสิ้น

คนไทยที่ถือตัวว่าเป็นพุทธ-
ศาสนิกนั้น เคยเจริญจิตศึกษาบ้าง
ใหม่ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง
ภายใน ทางด้านจิตสำนึก ที่ไปพัน
มิจฉาทิวฐิ สูสันติภาวะ แล้วนำพลัง
ทางสันติของแต่ละคน มาโยงใยกัน
ให้เป็นพลังในทางอหิงสธรรม เพื่อ
เปลี่ยนแปลงโลก ให้เกิดสันติสุข

อย่างมีความยุติธรรมทางสังคม
หากเรารวมพลังกันทั้งทาง
ความคิดและจิตใจ จนเป็นคำพูด
และการกระทำอย่างได้ผล นี่แล
คือการเปลี่ยนแปลงอุดมการณ์ทั้ง
หลายในทางอนิจจังอย่างมีปัญญา
เป็นตัวกำกับให้เกิดศีลหรือความ
ปกติทางส้วนตนและส้วนของ

สังคม จนถึงความว่างทางอนัตตา
หรือศูนยตา จนเข้าถึงตถตา ความ
เป็นเช่นนั้นเอง.

สพพ สงขารา อนิจจา
สพพ ธุมมา อนตตาทิ

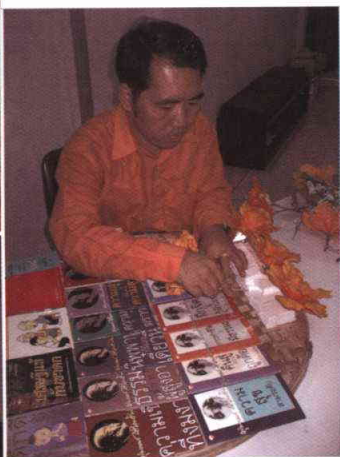
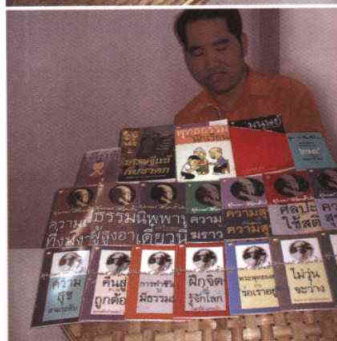
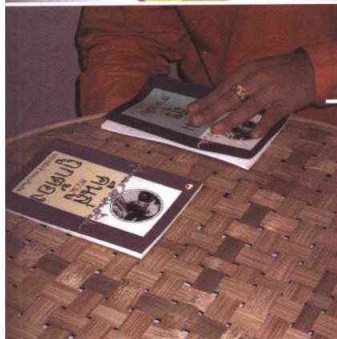

พวงหรีดหนังสือ

“ติดต่อได้เนะครับ จะสั่งทำ ส่งไปจำหน่าย หรือสนใจจะทำพวงหรีด
สุขภาพใจยินดีต้อนรับเสมอครับ”

ติดต่อ ชัยยุทธ สถิตภทธรสกุล สำนักพิมพ์สุขภาพใจ

โทรศัพท์ ๐๒-๔๑๕-๒๖๒๑, ๐๒-๔๑๕-๖๕๐๗, ๐๒-๔๑๕-๖๗๙๗
หรือ ๐๑-๘๕๙-๒๗๖๘

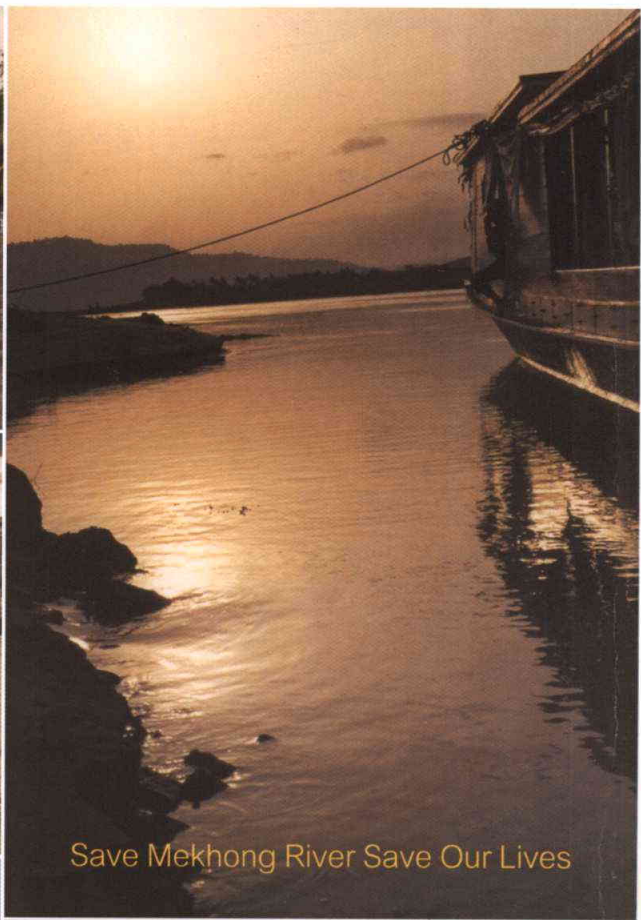

สำนักพิมพ์สุขภาพใจ

ประโยชน์ของพวงหรีดหนังสือ
(เพื่อเป็นการช่วยกันลดขยะ)

1. นำหนังสือเก่าๆ ที่พร้อมอบกโงะเงิน
2. ดอกไม้แห้งนำไปให้สัตว์คนหรือคนพิการ
3. กระดาษเก่าๆ หรือกระดาษพิมพ์เพื่อใช้ประโยชน์ต่อไป

สนใจติดต่อ สนท. สุรภาพใจ
โทร 0-2415-2621, 0-2415 8797

Save Mekhong River Save Our Lives

ธรมยาดร...รักษาลำน้ำโขง

เป็นอีกความเคลื่อนไหวหนึ่งที่เน้นย้ำถึงความสัมพันธ์ระหว่างธรรมะและธรรมชาติว่า
คือ หนึ่งเดียว และเป็นกระบวนการของการเดินทาง
เพื่อเรียนรู้สภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในสังคม
โดยมีธรรมะ ศรัทธา เมตตาและสติปัญญาเป็นแกนยึด
ทั้งเสนอทางเลือกในการแก้ปัญหาความขัดแย้งอย่างสันติวิธี

จาก บทเกริ่นนำ หนังสือ "ลำน้ำโขง : ศรัทธา คุณค่า และความทรงจำ" น.๘
จัดพิมพ์โดยโครงการธรมยาดรรักษาลำน้ำโขง, กันยายน ๒๕๕๖

ISSN 0125-880X

ราคา ๗๐ บาท

ร่วมสนับสนุนจุดหมายข่าวเสขียธรรมโดย บริษัท วนวิทย์ แมนแพคเจอรिंग ผู้ผลิต พัดลมฮาตารี